

**AFRİKA, KARAYİP, PASİFİK ÜLKELERİ VE AVRUPA BİRLİĞİ
ÜLKELERİ ARASINDAKİ EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMALARININ
AFRİKA ÜLKELERİNİN EKONOMİK KALKINMASI ÜZERİNDEKİ
TEKNOLOJİK VE TİCARİ ETKİLERİ**

Emmanuel NIZIGIYIMANA

Yüksek Lisans Tezi

İktisat Anabilim Dalı

İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Bilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Murat BEŞER

2016(Her Hakkı Saklıdır)

T. C.

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AFRİKA, KARAYİP, PASİFİK ÜLKELERİ VE AVRUPA BİRLİĞİ
ÜLKELERİ ARASINDAKİ EKONOMİK ORTAKLIK
ANLAŞMALARININ AFRİKA ÜLKELERİNİN EKONOMİK
KALKINMASI ÜZERİNDEKİ TEKNOLOJİK VE TİCARİ
ETKİLERİ**

Emmanuel NIZIGIYIMANA

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. Murat BEŞER

AĞRI/2016

TEŞEKKÜR

Bu çalışmasının hazırlanmasında katkıda bulunan bireyleri ve TÜBİTAK'a teşekkür etmeyi borç bilirim.

Yüksek Lisansa başladığımdan şimdiye kadar bana finanse edilen 2215 TÜBİTAK Programı'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bundan başka, her açıdan moral takviyesinde bulunan, yeni bilgi ve fikirleriyle teze yönlendiren danışman hocam Yrd. Doç. Dr.Murat BEŞER'e teşekkürlerimi sunarım.

Kıtalardeki ve genel konulardaki fikirleri yönlendiren saygıdeğer hocam Prof. Dr. Kerem KARABULUT'a teşekkürlerimi sunarım. Değerli arkadaşım Hasan AKBOĞA, Arş. Gör. Nazife KILIÇ ve Ahmet AKYOL burada şükranlarımı sunarım. Bu çalışmayı, Anneme ve kardeşlerime ithaf ederim.

Emmanuel NIZIGIYIMANA

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, AKP devletler grubundaki Afrika ülkesi üyelerin ekonomik gelişmesi hakkında Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleri devletler grubu (AKP) ile Avrupa Birliği (AB-27) arasında Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nın (EOA) teknolojik ve ekonomik etkilerini teorik, tanımlayıcı ve ekonometrik olarak analiz etmektir.

Bu çalışmanın başlıca katkısı, imtiyazlı ticaret anlaşması çerçevesinde gelişmiş ve gelişmemiş ülke grupları arasındaki ilişki bağlamında karşılıklı ticaret ve teknolojiyi değerlendirmede kendine özgülüğüne dayanmasıdır. Ticaret, ekonomik büyüme ve gelişme konusunda teorik ihtilafın ötesinde bu çalışma Gruplaştırılmış Panel Dinamik Olağan En Küçük Kare (PDEKK) yöntemi kullanılarak beraber entegre edilmiş panel tekniklerine dayalı ampirik araştırmanın yanı sıra açıklayıcı analizi de aydınlatmaktadır. Bir yandan politik kurumların karşılıklı ticaret, teknoloji ve kalitesinden, diğer yandan kişi başına reel büyüme (GSYİH (GDPPC)) yerli üründen değişkenler hakkında toplam faktörler üretkenliğini (TFÜ) geriye çekmekteyiz.

Dolayısıyla, bulgularımız farklı gelişim seviyelerindeki devletler arasında karşılıklı ticaretin uzun vadede teknolojik gelişim ve ekonomik gelişimi desteklediğine dair teorik teklifleri desteklemektedir. Bununla birlikte, fark ettim ki AKP'nin Afrika ülkeleri üyelerindeki politik kurumların kalitesi ve uluslararası ticaret değişkenleri arasında önemli etkileşimler vardır. Önceki etkiler göstermektedir ki ülkelerin uluslararası açılma etkisini yakalamak için uluslararası ticaret kapsamında ekonomik kurumların iyi işlemesine imkan sağlayan kendi politik kurumlarının kalitelerini iyileştirmeleri gerekmektedir.

ABSTRACT

This work aims to analyze, theoretically, descriptively and econometrically, the technological and commercial impact of the Economic Partnership Agreements (EPAs) between the African, Caribbean and Pacific countries (ACP) group of states, and the European Union (EU-27) on the economic development of African countries members of the ACP group of states.

The contribution of this thesis is based on its own originality which considers bilateral trade and technology in the context of relationships between a group of developed countries and that of underdeveloped countries within preferential trade agreement. Beside the theoretical dissertation on trade, economic growth and development, this work puts a light on descriptive analysis as well as on an empirical investigation based on the techniques of co-integrated panel using the grouped Panel Dynamic Ordinary Least Squares (DOLS) method. We regress the total factors productivity variable (TFP) on the variables from bilateral trade, technology and the quality of political institutions, on one hand, and the real growth domestic product per capita (GDPPC), on the other hand.

Thus, our findings support the theoretical propositions that bilateral trade among countries with different levels of development can promote the technological development as well as economic development in the long-run. However, we realize in addition that there are significant interactions between the quality of political institutions in African countries members of ACP and the variables from international trade. The former effects suggest that the countries should improve the quality of their political institutions by promoting the effectiveness of their economics institutions in the context of international trade in order to catch international spillovers.

İÇİNDEKİLER	SAYFA
TEŞEKKÜR.....	3
ÖZET.....	4
ABSTRACT.....	5
KISALTMA LİSTESİ.....	10
TABLO LİSTESİ.....	14
ŞEKİL LİSTESİ.....	16
GENEL GİRİŞ	19
1. BÖLÜM: ULUSLARARASI TİCARET TEORİLERİ.....	23
1.1. Uluslararası Ticaretin Klasik Teorileri	23
1.1.1 Mutlak Üstünlük Teorisi (Adam Smith, 1776).....	24
1.1.2 Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi (David Ricardo, 1817).....	29
1.1.3 Heckscher-Ohlin Modeli (HO) ve Onun Teorik Uzantıları.....	34
1.2. Yenilikler Teorisi ve Uluslararası Ticaret Teorileri.....	45
1.2.1 Joseph Schumpeter Yenilik Teorisi (1911) ve Ticaret	46
1.2.2 Uluslararası Ticaret ve Ölçek Ekonomileri Teorisi	48
1.2.3 Uluslararası Ticaret ve Farklılaşmış Ürünler	49
1.3. Ticaret Açıklığı ve Ekonomik Büyüme	50
1.3.1 Ekonomik Büyüme Üzerindeki Ticari Etkilerinin Geçiş Kanalları	50
1.3.2 Dışa Açıklığının Göstergeleri	54

1.3.3 DTÖ İçinde Karşılıklılık Ve Serbest Ticaret Anlaşmaları.....	59
2. BÖLÜM: BÜYÜME VE EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİ	62
2.1. Ekonomik Büyüme Teorileri.....	62
2.1.1 Ekonomik Büyümenin Eksojen Modeli	63
2.1.2 Endojen Ekonomik Büyüme Modelleri	78
2.1.3 Ekonomik Büyümenin İstabilitesi Ve Teknolojik İlerleme	91
2.2. Ekonomik Kalkınmanın Geleneksel Teorileri	94
2.2.1 Geliştirme Adımlarının Doğrusal Teorisi (1950-1960).....	94
2.2.2 Yapısal Değişim Teorileri	96
2.2.3 Uluslararası Ticaret Eşitsizliği ve Bağımlılık Teorileri	99
2.3. Kurumsal Değişimin Yaklaşımı	101
2.3.1 Eski Kurumsallık Yaklaşım: T.Veblen ve R. Commons.....	102
2.3.2 Douglas C. NORTH'un Yeni Kurumsalcılık Yaklaşımı (1990).....	103
2.3.3 Ekonomik Kalkınma ve Kurumların Kalitesinin Göstergeleri	104
3. BÖLÜM: AFRİKA, KARAYİP, PASİFİK İLE AVRUPA ÜLKELERİNİN ARASINDAKİ EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMASININ (EOA) AFRİKA' NIN KALKINMASI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TANIMLAYICI BİR ANALİZİ	108
3.1. AB İle AKP Grubunun Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları (EOA).....	108
3.1.1 Lomé Sözleşmesi	108
3.1.2 Cotonou Anlaşması	110

3.1.3 AB ve AKP Devletleri Arasındaki EOA Cotonou Anlaşmasından itibaren.....	112

3.2. AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkelerindeki Ticaretin Ve Teknolojinin Durumu.....116

3.2.1 AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkeleri ile AB arasındaki Ticaretin Durumu.	117

3.2.2 AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkeleri Tarafından AB'den gerçekleştirilen Teknoloji İthalatlarının Durumu.....	126

3.2.3 AB'den Devletler AKP Grubunun Afrika Ülkeleri Üyeleri Tarafından Yeni Bilgi ve İletişim Teknolojilerin (YBİT) İthalatı.....	131

3.3. AKP Grubu Üyelerinin Afrika Ülkelerindeki Kalkınma Durumu.....133

3.3.1 AKP Grubu Üyeleri Afrika Ülkelerindeki Ekonomi ve Siyaset Kurumlarının Kalitesi.....	133

3.3.2 AKP Devletler Grubu üyesi Afrika Ülkelerindeki Ekonomik Kalkınma Durumu	138

3.3.3 AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkelerindeki İnsani Gelişme Durumu.....	143

4. BÖLÜM: AFRIKA, KARAYİP VE PASİFİK ÜLKELERİ İLE AVRUPA BİRLİĞİ (AB) ARASINDAKİ EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMALARININ (EOA'LARIN) AFRIKA ÜLKELERİNİN EKONOMİK GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ TEKNOLOJİK VE TİCARİ ETKİSİ: BİR EKONOMETRİK ANALİZİ....146

4.1. Kurumsal Modelin Seçimi.....146

4.1.1 Ampirik Literatürü: Kısa Bir İncelemesi	146

4.1.2 Modelin ve Değişkenlerin Tanıtımı	148

4.1.3 Verilerin Kaynakları.....	150

4.2. Ekonometrik Modeli 151

4.2.1 Açıklayıcı Değişken İşaretlerinin Beklentisi	151
4.2.2 Birim Kök Grafıksel Analizi	153
4.2.3 Birim Kök Testlerinin Sonuçları.....	159
4.3. Panel Eşbütünleşim Regresyonunun Sonuçları	166
4.3.1 Johansen Eşbütünleşim Testinin Sonuçları	166
4.3.2 PDEKK Yöntemi ile Ln TFÜ Modelinin Panel Eşbütünleşim Regresyonu	170
4.3.3 PDEKK Yöntemi ile Ln GSYİH (GDPPC) Modelinin Panel Eşbütünleşim Regresyonu.....	173
GENEL SONUÇ.....	177
KAYNAKÇA.....	179
EKLER.....	185

KISALTMA LİSTESİ

ACP (AKP): Africa, Caribbean and Pacific (Afrika, Karayip ve Pasifik)

AGOA: African Growth and Opportunity (Afrika Gelişim ve Fırsatları)

AMU (AMB): Arab Maghreb Union (Arap Magrip Birliği)

CARIFORUM (AKAPF): Forum of the Caribbean group of African, Caribbean and Pacific (AKP) states (Afrika, Karayip Adaları ve Pasifik AKP ülkeleri Karayip Adaları grubu Forumu)

CEMAC (OAEPB): Economic and Monetary Community of Central Africa (Orta Afrika Para ve Ekonomik Birliği)

CEPGL (BGÜET): Economic Community of the Great Lakes Countries (Büyük Göller Ülkeleri Ekonomik Topluluğu)

CMA (OPA): Common Monetary Area (Ortak Parasal Alan)

COMESA (DGAOP): Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (Doğu ve Güneydoğu Afrika Ortak Pazarı)

CPI (ŞYAE): Corruption Perception Index (Şeffaflık Yolsuzluk Algı Endeksi)

DOLS (PDEKK): Dynamic Ordinary Least Squares (Dinamik Olağan En Küçük Kare)

EAC (DAT): East African Community (Doğu Afrika Topluluğu)

EBA (HŞAS): Everything But Arms (Her Şey Ama Silahlar)

ECCAS (OAÜET) : Economic Community of Central Afrika States (Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu)

ECLAC (LAEK): Economic Commission for Latin America (Latin Amerika Ekonomik Komisyonu)

ECOWAS (BADET): Economic Community of Western African States (Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu)

EEC (AET): European Economic Community (Avrupa Ekonomik Topluluğu)

EII (İYG): Exports Intensity Indicators (İhracat Yoğunluğu Göstergeleri)

ESA: East and Southern Africa Community (Doğu ve Güney Afrika Birliği)

EU-27 (AB-27): European Union of the 27 countries (without Croatia) (Avrupa Birliği ülkesi (Hırvatistan dışında))

EPA (EOA): Economic Partnership Agreements (Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları)

EUROSTAT: European Statistics Database (Avrupa İstatistik Veritabanı)

FDI (YDY): Foreign Direct Investment (Yabancı Doğrudan Yatırım)

FMOLS (TMEKK): Fully-Modified Ordinary Least Squares (Tam Modifiye Olağan En Küçük Kare

GATT (GTTGA): General Agreements on Tariffs and Trade (Gümrük Tarifeleri ve Ticareti Genel Anlaşması)

GTS (GSP): Generalized System of Preferences (Genel Tercih Sistemi)

HDI (İGE): Human Development Index (İnsan Gelişim Endeksi)

H-O-S: Heckscher-Ohlin-Samuelson

ICT (BİT): Technologies of Information and Communication (Bilgi ve İletişim Teknolojileri)

IEF (EÖE): Index of Economic Freedom (Ekonomik Özgürlük Endeksi)

IGAD (HGO): Intergovernmental Authority on Development (Hükümetler arası Gelişim Otoritesi)

IOC (HOK): Indian Ocean Commission (Hint Okyanusu Komisyonu)

LDC: Least Developed Countries (En Az Gelişmiş Ülkeler)

MFN (EÇKÜ): Most Favored Nation (En Çok Kayrılan Ülke)

MII (İYİG): Imports Intensity Indicators (İthalat Yoğunluğu Endeksi)

MRU (MNB): Monor River Union (Monor Nehri Birliği)

OECD (AEİT): Organization for Economic Co-operation and Development (Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı)

PTA (TTA): Preferential Trade Agreements (Tercihli Ticaret Anlaşması)

QINST (PKK): Quality of Political Institutions (Politik Kurumların Kalitesi)

R&D: Research and Development (AR&GE)

RTA (BTA): Regional Trade Agreements (Bölgesel Ticaret Anlaşmaları)

SACU (GAGB): Southern Africa Customs Union (Güney Afrika Gümrük Birliği)

SADC (GAGT): Southern African Development Community (Güney Afrika Gelişim Topluluğu)

SAP (YDP): Structural Adjustment Programs (Yapısal Düzenleme Programları)

TFP (TFÜ): Total Faktörs productivity (Toplam Faktörlerin Üretkenliği)

TIM (Tİ): Technology Imports (Teknoloji İthalatı)

TII (TİM): Technology Imports Indicator (Teknoloji İthalat Göstergesi)

UNCTAD (BMTKK): United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)

UNDP (BMKP): United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

USA (ABD): United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)

WAEMU (BAEPB): Western African Economic and Monetary Union (Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği)

WAMZ (BAPB): Western African Monetary Zone (Batı Afrika Parasal Bölgesi)

WGI (DİG): World Governance Indicator (Dünya İdare Göstergesi)

TABLO LİSTESİ**SAYFA**

T.1: Mutlak avantaj.....	26
T.2: Mutlak avantaj, ticaret ve Uluslararası iş bölümü.....	28
T.3: Karşılaştırmalı avantajlar teorisi: Fırsat maliyetleri.....	31
T.4: Otarşide üretim ve tüketim.....	32
T.5: Ricardo modeli, refah üzerinde uzmanlaşma ve Uluslar arası ticaretin etkileri.....	33
T.6: AKP devletler grubu	113
T.7: AKP ülkeler grubunun Afrika ülkesi üyelerinde ekonomik kurumların kalitesi (2014 için).....	135
T.8: AKP ülkeler grubunun Afrika ülkesi üyelerinde politik kurumların kalitesi (2014 için).....	136
T.9: AKP ülkeler grubunun Afrika ülkesi üyelerinin İnsan Gelişim Endeksi (İGE) (2014 için).....	144
T.10: Levin, Lin ve Chu yöntemi kullanılarak Ln TFÜ serilerinde birim kök test sonuçları.....	161
T.11: Im, Pesaran ve Shin yöntemi kullanılarak Ln TFÜ serilerinde birim kök test sonuçları.....	162
T.12: Levin, Lin ve Chu yöntemi kullanılarak Ln GSYİH (GDPPC) serilerinde birim kök test sonuçları.....	163
T.13: Im, Pesaran ve Shin yöntemi kullanılarak Ln GSYİH (GDPPC) serilerinde birim kök test sonuçları.....	165
T.14: Ln TFÜ serilerinde Johansen eş-bütünleşim sonuçları	167

T.15: Ln GSYİH (GDPPC) serilerinde Johansen eş-bütünleşim sonuçları	169
T.16: Gruplu PDEKK yöntemi ile Ln TFÜ modelin panel eş-bütünleşim regresyon sonuçları	171
T.17: Gruplu PDEKK yöntemi ile Ln GSYİH (GDPPC) modelin panel eş-bütünleşim regresyon sonuçları	174

ŞEKİL LİSTESİ

SAYFA

Şekil 1: Almanya ve Burundi ekonomilerinde dış ticaret yokluğu dengesi	36
Şekil 2: Almanya ve Burundi içinde otarşıde üretim ve tüketim	37
Şekil 3: H-O modelde Uluslar arası ticaret etkileri.....	38
Şekil 4: Stolper-Samuelson teoremi: unsurların gelirleri üzerinde ticaretin uzun vadeli etkileri	40
Şekil 5: Rybczynski teoremi ve faktörlerin mobilitesinin etkisi	44
Şekil 6: Teknik ilerleme olmadan Solow modeli dengesi.....	71
Şekil 7: Teknik ilerleme ile Solow modeli.....	77
Şekil 8: Endojen büyüme modellerinin bir özeti.....	79
Şekil 9: AR&GE modeli genel versiyonunda sermayenin gelişim oranı dinamikleri.....	85
Şekil 10: AR&GE modeli genel versiyonunda bilginin gelişim oranı dinamikleri.....	86
Şekil 11: Ekonomik dalgalanmalar.....	91
Şekil 12: Inovasyon süreci ve Kondratieff döngüleri.....	92
Şekil 13.Ragnar Nurkse'in döngüleri.....	97
Şekil 14: Bölgesel entegrasyon gruplarında Afrika örtüşüm üyeliği.....	115
Şekil 15: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler BADET (ECOWAS) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014).....	118
Şekil 16: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler BADET (ECOWAS) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014).....	119

Şekil 17: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014).....	120
Şekil 18: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014)	121
Şekil 19: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014).....	122
Şekil 20: 7 AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler DGAOP (COMESA) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (1995-2014).....	123
Şekil 21: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler GAB (SADC) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014)	124
Şekil 22: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler GAB (SADC) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (1995-2014).....	125
Şekil 23: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler BADET (ECOWAS) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TIM) (1999-2014).....	128
Şekil 24: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TIM) (1999-2014).....	129
Şekil 25: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler DGAOP (COMESA) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TIM) (1999-2014).....	130
Şekil 26: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler DGAOP (COMESA) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TIM) (1999-2014).....	130
Şekil 27: AB-27'den AKP ülke grubunun Afrika ülkeleri üyelerince BİT ürünlerin ithalatı (ABD \$ milyon olarak).....	132

Şekil 28: AKP ülkeler grubunun BADET (ECOWAS) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).....	139
Şekil 29: AKP ülkeler grubunun OAEPB (CEMAC) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).....	140
Şekil 30: AKP ülkeler grubunun DGAOP (COMESA) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).....	141
Şekil 31: AKP ülkeler grubunun GAB (SADC) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014)....	142
Şekil 32: Ln TFÜ serilerin dağlar formunda teorik dağılım	154
Şekil 33: Ln TFÜ serilerin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım	154
Şekil 34: Ln TFÜ serilerinin dağlar formunda teorik dağılım.....	155
Şekil 35: Ln TFÜ serilerinin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım	156
Şekil 36: Ln GSYİH (GDPPC) serilerin dağlar formunda teorik dağılım.....	157
Şekil 37: Ln GSYİH (GDPPC) serilerin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım	157
Şekil 38: Ln GSYİH (GDPPC) serilerinin dağlar formunda teorik dağılım.....	158
Şekil 39: Ln GSYİH (GDPPC) serilerinin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım.....	159

GENEL GİRİŞ

Gelişme analizinin yanı sıra bir ulusun refahı üzerindeki iyileşme de iktisadidir. Adam Smith “Ulusların Zenginliğinin Doğası ve Nedenlerine dair bir inceleme” kitabında ekonomik gelişme ve uluslararası ticaret konusunda literatürü alt üst etmiştir. Yazar ticareti büyümenin bir etkeni olarak değerlendirerek uluslararası ticareti analizinin merkezine yerleştirmiştir. Ondan sonra, birçok teori ortaya atılmıştır. Bir tarafta, bir milletin uluslararası ticaretten sağlayabileceği kazançları açıklayan teoriler mevcuttur. Diğer taraftan, bazı ekonomik gelişim teorilerine göre farklı gelişim seviyelerindeki iki ülke arasındaki ticaret sadece gelişim açısından farklılıkları artırmaktadır.

Uluslararası Ticaret Teorileri ve Üretim Faktörlerinin Devinimi

“Mutlak üstünlük” yasası, “karşılaştırmalı üstünlük” yasası, “Heckscher-Ohlin-Samuelson” modeli ve ekleri her bir ülkenin uluslararası ticaretten sağlayabileceği fırsatları vurgulamaktadır. Mutlak üstünlük yasası belirtmektedir ki bir ülke ortağından daha düşük maliyetle en azından bir ürün üretebiliyorsa diğeri ile ticaret gerçekleştirmelidir. Her bir ülke büyük miktarda iş gücü gerektiren üretimden vazgeçmekte ve aynı ürünü üretmek için benzerince kullanılandan daha az miktarda iş gücüne ihtiyaç duyan ürün üretmektedir. Her bir ülke daha çok iş gücü gerektiren ürünü ortağından ithal etmeli ve kendi ürününü otağına ihraç etmelidir. Fakat ya bir ülke tüm ürünlerde avantajsız durumdaysa ne olacaktır?

Bu soru yanıtını, herhangi bir ürünün üretiminde en azından bir fırsat maliyeti alıkoyma ihtimali nedeniyle tüm ülkelerin büyük oranda kazanç sağlayabileceğini belirten karşılaştırmalı üstünlük yasasında bulmaktadır. Aynı ürün üreten ülkeler bir diğerdinden miktarda farklılık olmadan kalite açısından da farklılık gösterebilirler. Bu teori farklılık yaratan ve HOS modelince geliştirilmiş teknolojinin önemine ışık tutmaktadır. Üretimin iki faktörünü (iş gücü ve sermaye) dikkate alarak, HOS modelinin final versiyonuna göre her ülke bir ülkenin rahatça elde ettiği bir faktörü gerektiren bir ürünü üretilip ihraç edebilir. Bunun sonrasında ülkeler sadece ürünlerden çok

değiştirilebilir ürünlerde yer alan faktörleri değiş tokuş etmektedirler. Sonuç olarak, üretim faktörleri ticaret yoluyla bir ülkeden diğerine göç edecektir.

Uluslararası Ticaret ve Teknoloji Transferi

Uluslararası ticarete göre faktörlerin uluslararası devingenliği ile ülkeyi ticarete zorlayan teknolojiadaki farklılıktır. Uluslararası ticaret gelişmiş ülkelerden gelişmemiş ülkelere teknoloji aktarımının en önemli kanallarından biri olarak analiz edilmektedir. Eksojen büyüme teorisi uzun vadede aynı düzeye gelme fenomeni vasıtasıyla fakir ve gelişmiş ülkeler arasında ekonomik yakınlaşmayı öngörmüştür. Ayrıca modele göre, ticari kanallar yoluyla, fakir ülkeler daha iyi eğitilmiş iş gücü vasıtasıyla gelişmiş ülkelerden teknoloji elde edebilirler. Bu etki teknoloji transferini ekonomik büyüme kaynakları olarak kabul eden endojen büyüme teorisince artırılmıştır. Ayrıca bu teori teknolojik süreci ekonomik büyümenin bir neden ve sonucu olarak değerlendirmektedir. Teknoloji ekonomiyi uzun vadeli büyümeye zorlayan üretim süreci ve inovasyonlara endojenözdür.

İnovasyonlar ve Ekonomik Büyüme

İnovasyonlar ticaretin yanı sıra ekonomik büyümenin de önemli bir kaynağı olarak görülmektedir. Uluslararası ticaretin yeni teorisinin yanı sıra A. Schumpeter'in analizlerinde de önemli bir nokta oluşturmaktadırlar. Ülke için inovasyon gerçekleştirmeyen bir ekonomi daimi krizler yaşayacaktır ve inovasyon sonrası kurtulacaktır. Bir ülke (ekonomik ajan) inovasyon yapar ve belli bir süre monopoli inovasyon karından faydalanır, bu inovasyon yeni inovasyonlarla yok olacaktır. Eski ürünler veya eski uygulamalar yerini ekonomik büyümeyi durgunluk anlarından büyüme aşamalarına taşıyan yeni ürünler veya yeni uygulamalara bırakmaktadır. Örneğin siyah-beyaz televizyon renkli televizyona yol açmış, daktilo bilgisayarlara yol açmış ve Fordizm Taylorizme yol açmıştı vb. Bu inovasyonlar insanlığın ekonomik gelişimini güçlendirmiştir. Joseph A. Schumpeter'e göre, bunlar ekonomik büyümenin en önemli kaynaklarıdır.

Ekonomik Gelişim Teorileri ve Uluslararası Ticaret

Uluslararası ticaret teorileri ticareti ekonomik büyümenin kaçınılmaz belirleyicisi olarak analiz etseler bile, ekonomik gelişim teorisyenlerince eleştirilmiştir. Hans Singer ve Raul Prebisch gibi yazarlar belirtmektedir ki uluslararası ticaret değiş tokuş terimlerini kötüleştirerek merkez ülke (gelişmiş ülkeler) ve çevre ülkeler (gelişmemiş ülkeler) arasındaki gelişim uçurumunu artırmaktadır. Merkezin teknolojik gelişimi çevre ile kendi lehine ilişkiler oluşturmaya imkan sağlamaktadır. 1980'ler boyunca, bu yaklaşım yapısal düzenleme politikalarının (YDP) başarısızlığından sonra sesini yükseltmiştir. Fakat bu programların başarısızlık nedeni Uluslararası okul tarafından bu YAP için destekleyici iyi kuruluşların yetersizliği olarak analiz edilmiştir. “Kurumlar (1991)” adlı kitabından Douglas North bildirmektedir ki yetersiz gelişim işlem maliyetini düşürmek ve neticesinden ticareti kolaylaştırmak için bir faktör olarak hukuki kurumların yetersizliği sonucudur (P. Deubel, 2008, s.495).

1975'ten itibaren, Afrika ülkeleri AB ile Lomé Konvansiyonu'nu imzaladıktan sonra AKP ülkeler grubu adı altında AB piyasasına entegre olmaya karar vermişlerdir. Bu konvansiyon da yenilenmiş ve Cotonou anlaşması ismini almıştır ve Ekonomik ortaklık Anlaşmaları (EOA) uyarınca hareket edilmiştir. Hedefler arasında AKP ülke grubunda inovasyon, teknoloji ve gelişimi artırmak yer almaktadır. Bu nedenle yanıt vermeyi denediğimiz çifte soruşturma aşağıdaki gibidir.

AKP ve AB-27¹ arasındaki ekonomik ortaklık anlaşmaları (EOA) AKP ülkeler grubunun Afrika ülkesi üyelerinin verimlilik ve ekonomik gelişimi üzerinde teknik veya ticari etkiye sahip midir? Bu çifte soruşturmaya yanıt vermek için aşağıdaki şekilde devam ettik.

Bu çalışmanın önemi göz önüne alarak, çalışmayı ilk kısmı uluslararası ticaret literatürü ile ilgili olan dört bölüme ayırdık. İkinci bölüm ekonomik ve gelişim teorileri ile ilgilidir. Üçüncü bölüm AKP ülkeler grubu Afrika ülkeleri üyeleri ile AB arasındaki

---

¹ Hırvatistan dışında AB-27 ülke olur.

ilişkiyi açıklamakta iken son bölüm AKP ülkeler grubunun Afrika ülkeleri üyelerinin verimlilik ve ekonomik gelişimi üzerinde EOA'ların teknik ve ticari etkisini ampirik olarak analiz etmektedir.

1. BÖLÜM: ULUSLARARASI TİCARET TEORİLERİ

Uluslararası ticaret teorilerinin ilk temeli on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında Adam Smith'le birlikte ortaya çıkmıştır. Bir ülkenin ithalatta sınırlamalar getirip ihracatı artırmak zorunda olduğu ve bir ülkenin refahının bu ülke tarafından sahip olunan değerli metal miktarına bağlı olması gerektiği yönündeki merkantilist fikirlere itiraz etmektedir. "Ulusların Zenginliğinin Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme" (1776) adlı kitabında Adam Smith bir ülkenin zenginliğinin o ülkenin sahip olduğu değerli metal miktarına değil, o ülke nüfusunun erişebildiği mal miktarına bağlı olduğuna dikkat çekmiştir. Bu bakış açısından bakıldığında, uluslararası ticaret teorisi günümüze kadar tartışması devam eden önemli değişiklikler geçirmiştir.

Günümüzde bir yanda "geleneksel ticaret teorisi" ve "modern uluslararası ticaret teorileri" adları altında toplanan bir grup teoriler varken diğer yanda ise ticaretin ekonomik büyümeye etkileri ile ilgili pek çok başka argüman bulunmaktadır. Bu teorilerin belirsizliği ve çokluğu göz önünde bulundurulduğunda, bu ilk bölümde, uluslararası ticaret teorileri yazarlarının savunduğu uluslararası ticaret argümanlarını kısaca açıklamaya çalışacağız. Dolayısıyla bu ilk bölümün ilk kısmı geleneksel uluslararası ticaret teorileri üzerinde odaklanırken, ikinci kısım Schumpeter'in görüşünü ve modern uluslararası ticaret teorilerini yeniden ele almakta, üçüncü ve son kısımlar ise göstergeler yoluyla ticaret ve ekonomik büyüme arasındaki teorik bağlantıları incelemektedir. Dünya Ticaret Örgütü bağlamında imzalanan farklı anlaşma türlerini ifade ederek bu bölümü kapatacağız.

1.1. Uluslararası Ticaretin Klasik Teorileri

On sekizinci yüzyıldan beri, "klasik ekonomistler" adı altında gruplanan ekonomistler temel ekonomi sorularından bir olan şu soruyu yanıtlamaya çalışmışlardır: "Herhangi bir ülke uluslararası ticarete katılabilir mi?" Bu teoriler bağlamında, Burundi halkının neden telefon, araba, bilgisayar, internet ve benzeri yüksek teknoloji ürünlerini üretmek yerine ithal ettiklerini kendimize soracağız.

Yukarıdaki soruya yanıt vermeye çalışırken, neoklasik ekonomistler aşağıdaki teorilerde tanımlandığı şekliyle sürekli bir değişim hali içinde modeller kullanmışlardır.

1.1.1 Mutlak Üstünlük Teorisi (Adam Smith 1776)

On sekizinci yüzyılda, ithalat yasaklarıyla ilgili merkantilist argümanları Adam Smith'in bu argümanlara güçlü bir şekilde karşı gelmesine neden olmuştur. Smith öncelikle bu yasakların yalnızca tüccarların gelirini artırıp tüm toplumun refahını azalttığını fark etti. İkinci olarak, bir devlet adamının yalnızca şahsi çıkarlar için ekonomiyi düzenlemesinin mantıklı olmadığını ifade etti. Tüccarların kurallarını başka ülkelere empoze edecek gücü olmamakla birlikte vergiler ve başka yasaklama türleri ile ithalatın azaltılması tüccarların yerli tekelini artırmaktadır. Tüccarlar yabancı rekabetle yüzleşmek zorundadırlar. Devlet adamının ekonomiyi tüm toplumun çıkarına düzenlemesi gerekir. Adam Smith son olarak çeşitli örnekler vermek suretiyle iş bölümünün ticaretteki önemine dikkat çekmektedir. Bir kişinin veya bir ülkenin doğal farklılıkları nedeniyle başkalarına bir şey yapmaları durumunda avantajları engelleyebileceklerini ifade etmektedir. Uluslararası işbölümünün kaynağı budur.

Şu ifadelerde Adam Smith'in ticaretle ilgili argümanlarını görebiliriz: “Evde yapmanın satın almaktan daha pahalıya mal olacağı herhangi birşeyi yapmaya kalkışmamak, sağduyulu her aile yöneticisinin şiarıdır. Terzi kendi ayakkabılarını yapmaya kalkışmaz, ayakkabıcıdan satın alır. Ayakkabıcı kendi giysilerini yapmaya kalkışmaz, terziden satın alır. Çiftçi bunların ikisini de yapmaya çalışmaz ve ustalarından satın alır. Hepsi komşularına karşı bir avantaja sahip olacak şekilde tüm sanayiye kullanmanın kendi çıkarlarına olduğunu görürler ve kendi üretimlerinin bir parçasını kullanarak ihtiyaç duydukları başka üretimlerin bir parçasını alırlar. Herhangi bir ailenin davranışında sağduyulu olan şey büyük bir krallığın davranışında da sağduyulu olacaktır. Eğer yabancı bir ülke bize bir malı kendi imalat maliyetimizden

daha ucuza tedarik edebiliyorsa, bir tür avantajımız olacak şekilde kendi üretimimizin bir kısmını kullanarak o ürünü satın almak daha iyidir.”²

Şimdi aşağıda görüldüğü gibi mutlak avantajlar yasasını açıklamak için bir örnek kullanalım. Diyelim ki farklı üretim sistemlerine sahip iki ülke var; Almanya ve Burundi tek bir üretim faktörü olarak "iş gücü" kullanmak suretiyle demir ve kahve şeklinde iki farklı ürün üretiyor. Üretimdeki bu fark, işgücü verimliliğindeki farkı karşılaştırmak suretiyle gösterilebilir.

Teorik Bir Formülasyon

Aşağıdaki teknik faktörlerin için şunlara imkânı sağlayalım:

a_{LI}^G : Almanya'da bir ton Demir üretimi için gerekli çalışma saatini temsil etmeli,

a_{LI}^B : Burundi'de bir ton Demir üretimi için gerekli çalışma saatini temsil etmeli,

a_{LC}^G : Almanya'da bir ton Kahve üretimi için gerekli çalışma saatini temsil etmeli,

a_{LC}^B : Burundi'de bir ton Kahve üretimi için gerekli çalışma saatini temsil etmelidir.

Mutlak üstünlük yasasına göre, Almanya'da Demir üretiminde gereken çalışma saati sayısı Burundi'den az olursa, bu demektir ki Almanya Burundi'ye nazaran Demir üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir. Fakat Adam Smith'in dikkat çektiği gibi iş üretkenliğindeki farklılığın kökü doğal farklılıklarda veya işleri gerçekleştirmedeki farklı becerilerin sağladığı gelirden olabilir.

Öyleyse, aşağıdaki eşitsizlikler oluşabilir.

$a_{LI}^G < a_{LI}^B$: Almanya Burundi 'ye nazaran Demir üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir. Başka bir ifade ile Almanya Burundi 'ninkine nazaran bir ton Demir üretmek için daha az saat harcamaktadır.

---

² Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (1776), p.246, www.feedbooks.com

$a_{LC}^B < a_{LC}^G$: Burundi Almanya'ya nazaran Kahve üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir. Başka bir ifade ile Burundi Almanya'ninkine nazaran bir ton Kahve üretmek için daha az saat harcamaktadır.

Yukarıdaki koşullarda, mutlak üstünlük yasası der ki bir üründe daha az verimli ülke o ürünün üretiminde kullanılan işgücünü bölüştürmeli, ürünün daha ucuz maliyetle üretilip satıldığı ülkeden ürün ithal etmelidir.

Bu yasayı özetlemek için, aşağıdaki tabloda gösterilen sayısal örneğe göz atalım.

T.1- Mutlak Üstünlük: Sayısal örnek

	Almanya	Burundi
Demir (ton/saat)	$a_{LI}^G = 5$	$a_{LI}^B = 10$
Kahve (ton/saat)	$a_{LC}^G = 20$ $a_{LC}^G = 10$	$a_{LC}^B = 15$ $a_{LC}^B = 18$
	Toplam üretim = 2 ton (1 ton Demir ve 1 ton Kahve)	Toplam üretim = 2 ton (1 ton Demir ve 1 ton Kahve)
TİCARET ÖNCESİ TOPLAM ÜRETİM = 4 ton (2 ton Demir ve 2 Ton Kahve)/50 saat		

Tablo 1 mutlak üstünlükler teorisine göre, Adam Smith açısından uluslararası ticaretin ne olması gerektiğini göstermektedir. Bu örnekte, Almanya 1 ton Demir üretmek için 5 saat harcarken, Burundi aynı miktarda Demir (1 ton) üretmek için 10 saat harcamaktadır.

$a_{LI}^G = \frac{5 \text{ Saat}}{1 \text{ Ton Demir}} < a_{LI}^B = \frac{10 \text{ Saat}}{1 \text{ Ton Demir}}$: Bu demektir ki Almanya Demir üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir.

Burundi 1 ton Kahve üretmek için 15 saat harcarken, Almanya aynı miktarda Kahve (1 ton) üretmek için 20 saat harcamaktadır.

$a_{LC}^B = \frac{15 \text{ Saat}}{1 \text{ Ton Kahve}} < a_{LC}^G = \frac{20 \text{ Saat}}{1 \text{ Ton Kahve}}$: Bu demektir ki Burundi Kahve üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir.

Bu nedenle, Burundi işgücünü Demir üretiminden mutlak üstünlüğe sahip olduğu Kahve üretimine aktarmalı ve Demiri Almanya'dan almalıdır. Aynı şekilde, Almanya işgücünü Kahve üretiminden mutlak üstünlüğe sahip olduğu Demir üretimine aktarmalı ve Kahve Burundi'den almalıdır.

Şimdi, düşünün ki bu ülkeler birbiriyle ticaret yapmayı kabul etmekte ve herbir ülke Smith açısından, mutlak üstünlüğe sahip olduğu üretimde uzmanlaşmakta, bu uzmanlaşmanın iki ülkenin refah düzeyine etkisi nedir? Aşağıdaki hesaplara kendi verilerimizi kullanarak bu uluslararası iş bölümünün (uzmanlaşma) etkinlerini analiz edebiliriz.

Böylece Burundi demir üretim sektörünü bırakacak ve işgücünü sadece Kahve üretimine yönlendirecek. Aynı şekilde, Almanya Kahve üretim sektörünü bırakacak ve işgücünü sadece Demir üretimine yönlendirecek. Daha sonra aşağıdaki sonuçları elde edeceğiz.

T.2- Mutlak Üstünlük, Ticaret ve Uluslararası İşbölümü

	Almanya	Burundi
Demir (Ton/saat)	5 Saat → 1 ton Demir 25 Saat (5 Saat + 20 Saat) → $\frac{1 \text{ Ton} \times 25 \text{ Saat}}{5 \text{ Saat}} = 5 \text{ Ton Demir/25 Saat}$	0
Kahve (Ton/Saat)	0	15 Saat 1 ton Kahve 25 Saat (10 Saat + 15 Saat) = $\frac{1 \text{ Ton} \times 25 \text{ Saat}}{15 \text{ Saat}} = 1.7 \text{ Ton Kahve}$
	Toplam Üretim = 5 Ton Demir	Toplam Üretim = 1.7 Ton Kahve
TİCARET ÖNCESİ TOPLAM ÜRETİM = 6.7 Ton (5 Ton Demir ve 1.7 Ton Kahve)/50 Saat		

Ticaret öncesi üretim miktarı 50 saat (işgücü) kullanılarak üretilen sadece 4 tondur. Fakat ticaret gerçekleşikten sonra, toplam üretim aynı işgücü (50 saat) kullanılarak üretilen 6.7 tondur. Böylece, birbirleriyle ticaret gerçekleştirerek, bu ülkeler ticaretin zenginliğinden faydalanmışlardır.

Mutlak Üstünlüğün Sınırları

Mutlak üstünlük yasası üretiminde kullanılabilen tek bir unsuru (işgücü) değerlendirirken, bu iş verimliliğindeki farklılıkları oluşturan nedenleri tam olarak açıklamamaktadır. Ayrıca Kahve üretimi için, Burundi'nin mutlak üstünlük sahibi olmadığı bir durumu değerlendirdiğimizde, bu ülkeler arasında ticaret oluşmayacaktır, çünkü Burundi uluslararası ticarete yer alamayacaktır. Sayısal olarak, Kahve üretimi için atılğan verileri değerlendirebiliriz. O zaman, Almanya her iki ürünün üretiminde mutlak üstünlük sahibi olacaktır. Bu nedenle, iki ülke arasında ticaret oluşamayacaktır.

1.1.2 Karşılaştırmalı Üstünlük Kanunu (David Ricardo, 1817)

Mutlak üstünlükler teorisi uluslararası ticaretin faydalarını açıklasa dahi, her ülkenin bu tür bir ticarete yer almasına izin vermemektedir. Bu teori mutlak üstünlüğe sahip olmayan ülkeleri uluslararası ticarettten hariç tutmaktadır. Eğer bir ülke hiçbir mutlak üstünlük sahibi değilse ne olacaktır?

David Ricardo, “*Siyasi İktisat ve Vergilendirme İlkeleri Hakkında (1817)*” kitabında, bu soruya bir cevap vermektedir. Kapitalistler için kendi sermayelerini daha yüksek kar için kendi ülkelerinden yabancı bir ülkeye aktarmanın zor olduğunu düşünerek, her bir ülkenin herhangi bir ürün üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olmasa dahi uluslararası ticarete imkân dâhilinde ve karlı katılımın olması gerektiğini öne sürmüştür. Ricardo modelinde ticaret için önemli olan koşul, uzmanlaşmadır.

D. Ricardo'nun karşılaştırmalı avantajlar teorisi şu şekilde açıklanmaktadır: *Her ülke başka bir ülkeden daha düşük gölge maliyetinde bir ürün üretebiliyorsa değiştokuştan kazanç sağlayabilir. Ürün üretiminde karşılaştırmalı bir üstünlüğe sahiptir. Gölge maliyet, ülkenin karşılaştırmalı üstünlük sahibi olduğu ürünün daha fazla miktarda üretilmesi amacıyla vazgeçmek zorunda olduğu diğer ürünün miktarıdır.*

Karşılaştırmalı üstünlük konusundaki Ricardo'nun modeli iki ülke, iki ürün ve bir faktör (işgücü) öngörmektedir³. Modeli oturtmak için önceki iki ülkenin (Almanya ve Burundi) üretimlerini kullanalım.

Teorik Bir Formülasyon

Karşılaştırmalı üstünlük konusunda Ricardo'nun modeli hemen hemen tüm uluslararası ticaret teorilerinin esas temelini oluşturmaktadır. Aşağıdaki ülkeler arasında değiştokuşun kökeni olarak iş gücünce kullanılan teknolojiadaki farklılıkları değerlendirmektedir. Kabul etmektedir ki örneğimizdeki ekonomiler mübadeledir.

---

³ David Ricardo, *Siyasi İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri Üzerine (1817)*, Üçüncü baskı 1821, s. 90-91, Batoche Books Kitchener 2001

Herbir ürün diğeri ile değış tokuş edilmektedir. Bu iki ülkenin üretim fonksisyonları aşağıdaki gibi olacaktır.

$$a_{LI}^G Q_I^G + a_{LC}^G Q_C^G = L^G \text{ (Alemnya) and } a_{LI}^B Q_I^B + a_{LC}^B Q_C^B = L^B \text{ (Burundi).}$$

Ricardo'nun modelinde, işgücünün etkin kullanıldığı umulmaktadır. Ne işsizlik, ne de işgücünün aşırı kullanımı mevcuttur. Bu durum, eşitlik göstergesine sahip olma nedenidir. Bu yaklaşım, neoklasik hipotezlere uzanmaktadır.

Daha önce belirttiğimiz gibi, karşılaştırmalı üstünlükler konusunda Ricardo'nun teorisinde, ülkeler arasında teknolojik farklılıklar uluslararası ticareti desteklemektedir. Teknolojideki farklılıklar herbir ülkede herbir ürünün üretimi için *gerekli işgücü birimine (teknolojik unsurlar: bir terim)* bağlı olmaktadır.

Mutlak üstünlükler yasına göre, bir ülke bu ülkede bir ürün üretimi için gerekli işgücü sayısı diğerk ülkeden daha düşükse diğerkine göre mutlak üstünlüğe sahiptir. Örneğin, aşağıdaki eşitsizlikler oluşmuşsa, Almanya'nın Burundi'ye nazaran Demir üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olduğu söylenebilir.

$a_{LI}^G < a_{LI}^B$: Bu demektir ki Almanya Demir üretiminde Burundi'ye nazaran daha az işgücü kullanmaktadır. Sonuç olarak aşağıdaki eşitsizlikte gösterildiği şekilde, Almanya'nın daha düşük gölge maliyetle 1 ton Demir üretebiliyorsa Demir üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu söyleyeceğiz. Bunu şu şekilde olur, $\frac{a_{LI}^G}{a_{LC}^G} < \frac{a_{LI}^B}{a_{LC}^B}$.

Ricardo'nun bu teorisinde, en azından her ülke bir ürünün üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmalıdır. Bu demektir ki Almanya Demir üretiminde mutlak üstünlüğe sahipse Burundi Kahve üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olmalıdır. Öyleyse, elimizdekilere göre: $\frac{a_{LC}^B}{a_{LI}^B} < \frac{a_{LC}^G}{a_{LI}^G}$. Herşey hesaba katılarak, bir ülke diğerk bir ülkeden daha düşük gölge maliyet oluşturarak bir ürün üretilabiliyorsa bu ürünün üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Sayısal Bir Örnek

Burundi'nin hiçbir mutlak üstünlüğe sahip olmadığını düşünün ve aşağıdaki verileri değerlendirelim.

T.3-Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi: Gölge Maliyetler

	Almanya	Burundi
Demir	$a_{LI}^G = 5$	$a_{LI}^B = 10$
Kahve	$a_{LC}^G = 15$	$a_{LC}^B = 20$
Gölge Maliyetler	$\begin{aligned} \text{*Demir: } \frac{a_{LI}^G}{a_{LC}^G} &= \frac{5}{15} = 0.3 \\ \text{*Kahve: } \frac{a_{LC}^G}{a_{LI}^G} &= \frac{15}{5} = 3 \end{aligned}$	$\begin{aligned} \text{*Demir: } \frac{a_{LI}^B}{a_{LC}^B} &= \frac{10}{20} = 0.5 \\ \text{*Kahve: } \frac{a_{LC}^B}{a_{LI}^B} &= \frac{20}{10} = 2 \end{aligned}$

Gölge maliyetler yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi değerlendirildiğinde, Almanya demir üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir $\frac{a_{LI}^G}{a_{LC}^G} = 0.3 < \frac{a_{LI}^B}{a_{LC}^B} = 0.5$. Bu demektir ki Almanya Kahve üretim sektörünü bırakmak zorunda kalacak, uzmanlaşmak ve Burundi ile ticaret yapmak amacıyla işgücünü demir üretimine aktaracaktır. Tam tersi olarak, Burundi Kahve üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olacak $\frac{a_{LC}^B}{a_{LI}^B} = 2 < \frac{a_{LC}^G}{a_{LI}^G} = 3$ ve demir üretim sektörünü bırakmak zorunda kalıp kendi ürününde uzmanlaşmak amacıyla işgücünü kahve üretimine aktaracaktır.

Karşılaştırmalı üstünlükler hakkında Ricardo'nun teorisi şart koşturur ki her ülke diğer ülkeye nazaran daha düşük gölge maliyete sahip olduğu bir ürünün üretiminde uzmanlaşırsa, bu iki ülke uluslararası ticaretten kazanç sağlayacaktır.

Ticaret ve uzmanlaşmanın refah üzerindeki etkilerini belirlemek için, ilk olarak uzmanlaşma ve ticaretten önce aşağıdaki verilerin belirlenmesini ve ikinci olarak ticaret sonrası gözden geçirilmesini sağlayalım. Artık aşağıdaki prodüksiyon fonksiyonlarını kullanarak bunu analiz etmeliyiz.

$$\text{Almanya: } a_{LI}^G Q_I^G + a_{LC}^G Q_C^G = L^G$$

$$\text{Burundi: } a_{LI}^B Q_I^B + a_{LC}^B Q_C^B = L^B$$

Teknik unsurlarların değerleri ile aşağıdaki denklem çıkmaktadır;

$$\Leftrightarrow 5 Q_I^G + 15 Q_C^G = L^G$$

$$\Leftrightarrow 10 Q_I^B + 20 Q_C^B = L^B$$

Ricardo'nun modelinde, işgücü donanımının ülke içinde sabit olduğu, fakat sektörler arası geçişken olduğu öngörülmektedir. Analiz elde etmek amacıyla, işgücünün toplamı iki ülkede de eşit olduğunu öngörülmektedir. Böylece, denklemde, aşağıdaki işgücü donanımını alalım, iktisadi yeterlilikte üretimler ve tüketimleri belirleyelim.

$$\Leftrightarrow 5 Q_I^G + 15 Q_C^G = 75$$

$$\Leftrightarrow 10 Q_I^B + 20 Q_C^B = 75$$

T.4- İktisadi yeterlilikte Üretim ve Tüketimler

Ekonomi	Üretim		Harcama		DÜNYA TOPLAMI
	Demir (ton)	Kahve (ton)	Demir (ton)	Kahve (ton)	
Almanya	3	4	3	4	7
Burundi	2	2.75	2	2.75	4.75
Dünya Toplamı	5	6.75	5	6.75	11.75

İktisadi yeterlilikte, dünya üretimi ve tüketim 11.75 tondur. Dünyada 5 ton demir ve 6.75 ton işlenmekte ve tüketilmektedir. Almanya 3 ton demir ve 4 ton kahve üretmekte ve tüketmektedir. Burundi 2 ton demir ve 2.75 ton kahve üretmekte ve tüketmektedir. Her ülke kendi ürününü tüketmektedir, çünkü ticaret yoktur.

Uzmanlaşma yöntemi uluslararası ticaret vasıtasıyla yapılmaktadır. Her ülke karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürünün üretiminde uzmanlaşmak zorundadır. Almanya demir üretiminde uzmanlaşmak zorunda iken Burundi kahve üretiminde

uzmanlaşmak zorundadır. Aşağıdaki tabloda yer alan veriler vasıtasıyla uluslararası ticaretin dünya refahı üzerindeki etkilerini analiz edebiliriz.

T.5- Ricardo modeli, uzmanlaşma ve dünya refahı üzerinde uluslararası ticaretin etkileri

EKONOMİ	ÜRETİM		DÜNYA TOPLAMI
	Demir (ton)	Kahve (ton)	
Almanya	15	0	15
Burundi	0	3.75	3.75
DÜNYA	15	3.75	18.75
TOPLAMI			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Ricardo'nun modelinde, ticaret konusunda hiçbir sınırlama olmadan bir diğer ile ticarete ülkeler uzmanlaşmışsa, dünya üretimi yükselmektedir. Örnekte 11.75 tondan 18.75 tona kadar yükselmiştir. Üretimdeki toplam yükseliş 7 tondur. Bu yükseliş ülkeler arasında dağıtılmıştır ve refah artışı oluşabilir.

Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisinin Sınırları

Karşılaştırmalı üstünlük konusunda Ricardo'nun teorisi uluslararası ticaret, uzmanlaşma ve refahın artışının kaynağı olarak teknolojiadaki farklılıkları açıklasa da sonuçları eleştirilmektedir (S. Suranovic, 2012: 71-72)⁴.

İlk olarak, Ricardo modelinin öngörülleri basit ve gerçektir. Örneğin, uluslararası ticarete birçok ülke, birçok ürün ve birçok unsura sahipken Ricardo'nun modeli iki ülke, iki ürün ve sadece tek bir faktör (işgücü) mevcut olduğunu varsaymaktadır.

İkinci olarak, gerçek dünyada ve çoğu zaman uluslararası ticaret monopol, oligopol ve benzerleri gibi farklı piyasa türlerine dayalı iken Ricardo modeli uluslararası ticaretin mükemmel şekilde rekabetçi bir piyasa olduğunu öngörmektedir.

⁴ Steve Suranovic, *Policy and Theory of International Trade*, 2012, pp.71-72

Üçüncü olarak, gerçekte gerçek dünyada bu şekilde oluşmadığı halde Ricardo modeli işgücünün uluslararası devinimsizliğini öngörmektedir. Gerçek dünyada yüksek işsizlik oranı ve iş aramak için uluslararası göç mevcut iken tam istihdamı öngörmektedir.

Bunlara rağmen, Ricardo'nun modeli uluslararası ticaretin imkânlarını analiz etmek için halen önemli bir zemin oluşturmaktadır.

1.1.3 Heckscher-Ohlin Modeli (H-O) ve Teorik Uzantıları

A. Hecksher-Ohlin Modeli (H-O)

Teorik Bir Formülasyon

H-O modeli aşağıdaki öngörülerini dikkate almaktadır:

- a) İki ülke, iki faktör (işgücü (L) ve sermaye (K) vardır), her ülke iki ürün üretmektedir. Ricardo modeli $2 \times 2 \times 1$ (tek 1 faktör) olarak adlandırılırken bu model $2 \times 2 \times 2$ modeli olarak adlandırılmaktadır.
- b) Unsurların tedariki ülkeler arasında sabittir. Unsurlar sektörler arası geçirgenken, ülkeler arası değildir.
- c) Tüm unsurlar mükemmel şekilde istihdamlıdır: ne işsizlik, ne de üretiminde kullanılan yerine sermaye birikimi vardır.
- d) Piyasalar mükemmel şekilde rekabetçidir: herkes herhangi bir sınırlama olmadan serbestçe girip çıkabilmektedir.
- e) Nakliye veya bilgi maliyetleri yoktur.
- f) Üretim fonksiyonları ülkeler arasında benzerdir.
- g) Ülkeler arasında tüketici tercihleri benzerdir ve homotetiktir.

Yukarıdaki tüm hipotezleri dikkate alarak, H-O modeli gerçek piyasaların bir genellemesidir. 3 piyasa ile (faktör piyasası, ürün piyasası ve ulusal piyasalar) uluslararası değiş tokuşu açıklamak için en önemli modeldir.

H-O modeline göre, üretimde kullanılan işgücü ve sermayenin toplam miktarı herbir ülkenin faktör donanımıyla sınırlıdır. Bu nedenle L (işgücü donanımında hiçbir değişiklik yoktur ve tüm işgücü istihdamlıdır) ve K (sermaye donanımında hiçbir değişiklik yoktur ve tüm sermaye işletilmektedir) sabittir. Aşağıdaki denklemler vasıtasıyla belirtebiliriz ki:

$$L_I^G + L_C^G = L^G$$

Demir L_I^G ve kahve L_C^G sektörlerindeki üretimde sırasıyla Almanya'nın işgücü mekânı ve miktarı. Almanya'daki işgücü donanımının toplam miktarını göstermektedir. Bu nedenle işgücünün tam istihdamı eşitlik işareti ile gösterilmiştir.

$$K_I^G + K_C^G = K^G$$

Demir K_I^G ve kahve K_C^G sektörlerindeki üretimde sırasıyla Almanya'nın sermaye mekânı ve miktarı. Almanya'daki sermaye donanımının toplam miktarını göstermektedir. Bu nedenle sermayenin tam istihdamı eşitlik işareti ile gösterilmiştir.

Aynı şekilde Burundi için aşağıdaki fonksiyonlara sahibiz:

$$L_I^B + L_C^B = L^B$$

Demir L_I^B ve kahve L_C^B sektörlerindeki üretimde sırasıyla Burundi tarafından kullanılan işgücü mekânı ve miktarı. Burundi'deki işgücü donanımının toplam miktarını göstermektedir. Bu nedenle işgücünün tam istihdamı eşitlik işareti ile gösterilmiştir.

$$K_I^B + K_C^B = K^B$$

Demir K_I^B ve kahve K_C^B sektörlerindeki üretimde sırasıyla Burundi'nin sermaye mekânı ve miktarı. Burundi'deki sermaye donanımının toplam miktarını göstermektedir. Bu nedenle sermayenin tam istihdamı eşitlik işareti ile gösterilmiştir.

H-O modelinde ülkelerin aynı düzey teknolojilere sahip olduğu tahmin edilmektedir. Fakat tek farklılık faktör donanımındadır. Gerçekte, bir ülke büyük miktarda işgücü miktarına sahip iken diğeri büyük miktarda sermaye miktarına sahiptir.

H-O modeline göre, her ülke içinde yoğun miktarda olan bir faktörü gerektiren bir ürünü üretmekte ve ihraç etmektedir. Eğer ülke sermaye açısından yoğun ise, daha fazla sermaye gerektiren bir ürün ihraç etmekte ve yoğun olarak eksik faktör (işgücü)

kullanan bir ürünü ithal etmektedir. Bu ülke sermaye-yoğun ülke olarak adlandırılmaktadır. Ve diğer ülke daha yoğun işgücü gerektiren bir ürünü ihraç eden ve yoğun olarak eksik faktör (sermaye) kullanan bir ürün ithal eden işgücü yoğun olarak adlandırılmaktadır.

Şu an, Almanya'nın Burundi'ye nazaran sermaye-yoğun olduğunu düşünün. Bu durumda, aşağıdaki eşitsizliklere sahip olacağız.

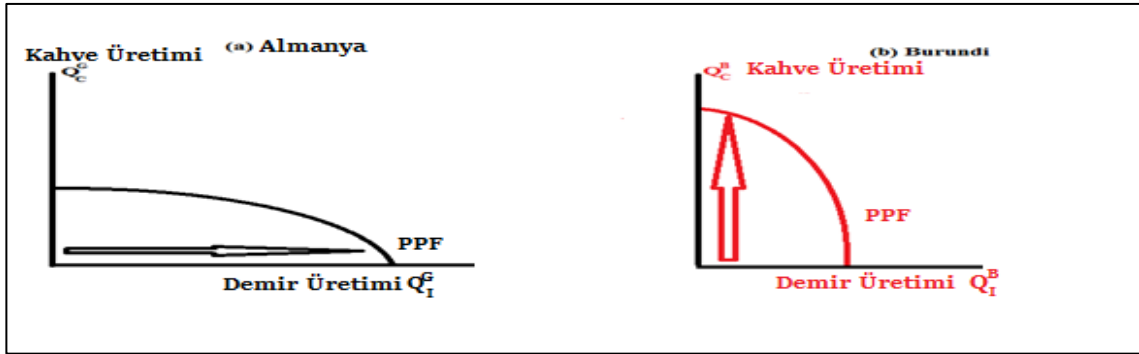
$$\frac{K^G}{L^G} > \frac{K^B}{L^B}$$

Almanya sermaye-yoğun olduğundan, Burundi iş-yoğun olmalıdır. O zaman aşağıdaki eşitsizliklere sahibiz.

$$\frac{L^B}{K^B} > \frac{L^G}{K^G}$$

Bu demektir ki Burundi Almanya'ya göre üretimde kullanım için sermaye birimi başına daha fazla işgücüne sahiptir. Bu, işgücü-yoğundur ve Almanya'ya işgücü-yoğun bir ürünü ihraç etmelidir, Almanya sermaye-yoğun bir ürünü Burundi'ye ihraç etmelidir.

Şu an yukarıda ve örneğimizde bahsedilen hipotezler kullanılarak aşağıdaki gibi üretim olanakları eğrisi (ÜOE (PPF)) ile bu H-O modelinde serbest ticaretin etkisini analiz edebiliriz:

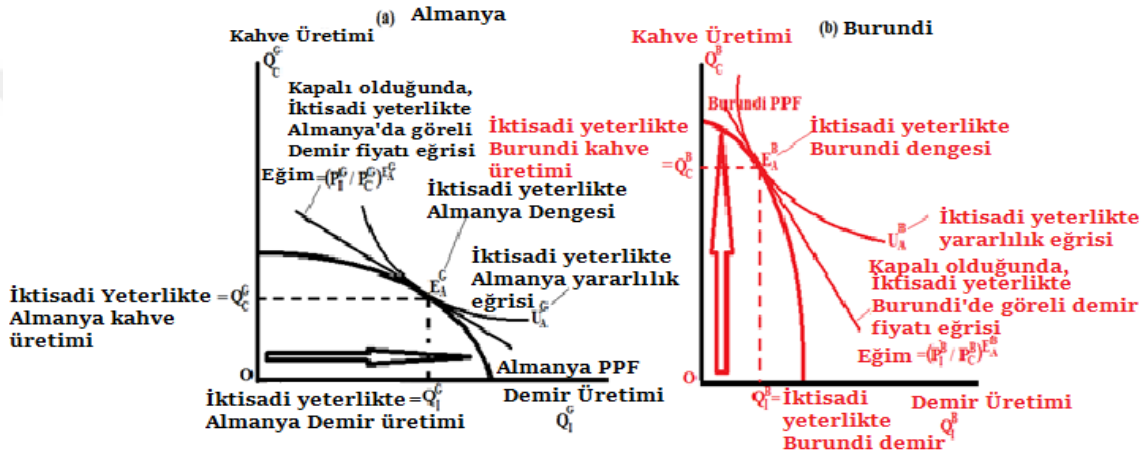

Şekil 1: Almanya ve Burundi'de Ticaretsiz Denge

Almanya üretim olanakları eğrisi (ÜOE (PPF)) (a) panelinde, Burundi üretim olanakları eğrisi (b) panelinde gösterilmektedir.

Almanya sermaye-yoğun ve demir sermaye-yoğun iken, Almanya ÜOE (PPF)'si demir üretimine, Burundi ÜOE (PPF) kahve üretimine yoğunlaşmıştır, çünkü kahve işgücü-yoğundur. İktisadi yeterlilikte, her bir ülke kendi ürününü üretmekte ve tüketmektedir. Her ülkenin tüketicileri bir miktar demir ve kahveyi karıştırmak zorundadır. Şimdi, grafik olarak, aşağıdaki şekilde tüketicilerin yararlılık eğrilerini çizelim.

Şekil 2: Almanya'da ve Burundi'deki iktisadi yeterlilikte üretim ve tüketim

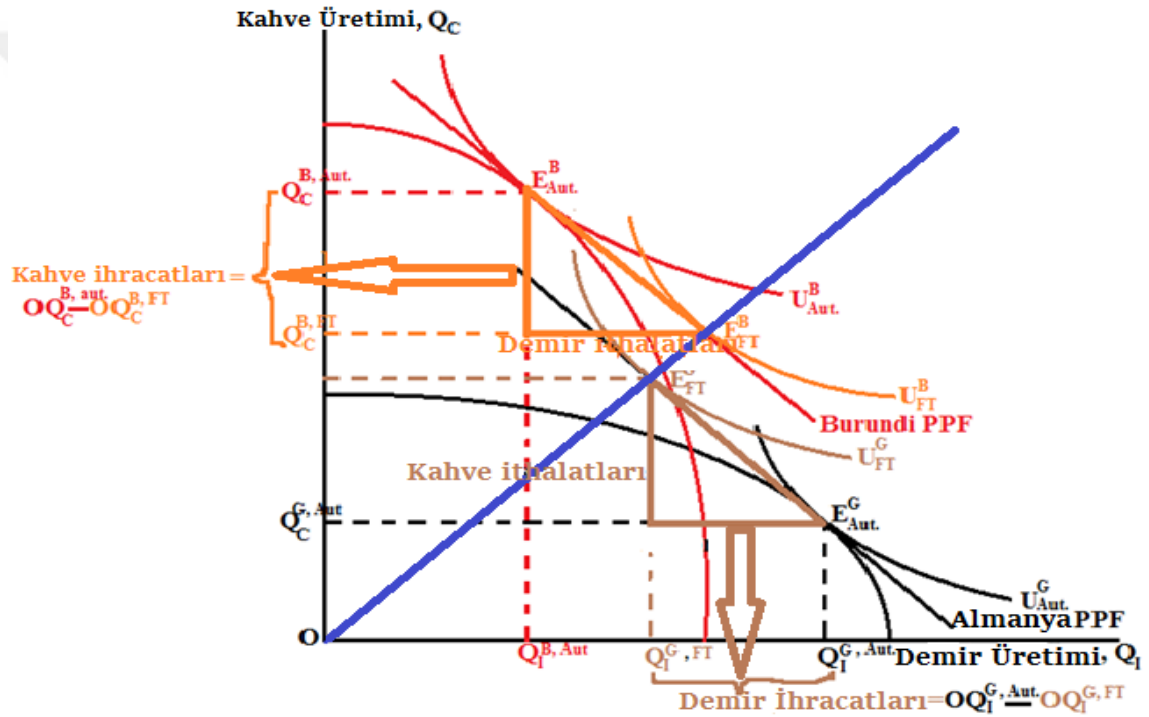
İktisadi yeterlilikte tüketici tercihleri Almanya ve Burundi'de sırasıyla U_A^G ve U_A^B 'dir. Almanya ve Burundi iktisadi yeterlilik dengeleri sırasıyla E_A^G ve E_A^B noktalarındadır. E_A^B 'da Burundi kahve fiyatına nazaran daha yüksek fiyatta bir miktar demir üretmekte ve tüketmektedir. Burundi daha az miktarda sermaye-yoğundur ve demir sermaye-yoğun bir üründür. Demir üretmek için daha fazla, kahve üretmek için daha az ödeme yapmalıdır. Kahve işgücü-yoğundur ve Burundi işgücü-yoğundur.

Tam tersine, Almanya, E_A^G sermaye-yoğundur ve demir sermaye-yoğundur. Daha düşük maliyetle demir üretmeli ve daha yüksek maliyetle kahve üretmelidir. Kahve işgücü-yoğundur ve Almanya daha az işgücü-yoğundur.

Bu nedenle, Burundi'nin daha yüksek fiyatına göre ülke daha yüksek miktarda kahve üretmek için makul miktarda demirden feragat etmek zorundadır, çünkü Burundi için demir üretmek daha zordur. Aynı şekilde Almanya'nın daha yüksek fiyatına göre

daha yüksek miktarda demir üretmek için makul miktarda kahveden feragat etmek zorundadır, çünkü Almanya için kahve üretmek daha zordur.

Şimdi Almanya ve Burundi'nin belli noktalarda ticaretteki ticari ve ticari olmayan sınırlamaları azaltmaları veya radikal şekilde ortadan kaldırmaları konusunda anlaştıkları bir ticari anlaşma imzaladıklarını düşünelim. Böylece, fiyatlar ve faktör sahiplerinin geliri açısından neler olur? Her ülkede bu ticaretin etkileri nasıldır?

Şekil 3: H-O modelde uluslararası ticaretin etkileri

Serbest ticarete Almanya E_{Aut}^G noktasında üretmekte ve E_{FT}^G noktasında tüketmektedir. Burundi'den ($OQ_C^{B,Aut} - OQ_C^{B,FT}$) kahve ithal etmek için Burundi'ye ($OQ_I^{G,Aut} - OQ_I^{G,FT}$) demir üretiminin fazlasını ihraç etmektedir. Benzer şekilde Burundi E_{Aut}^B noktasında üretmekte ve E_{FT}^B noktasında tüketmektedir. Almanya'dan ($OQ_I^{G,Aut} - OQ_I^{G,FT}$) demir ithal etmek için Almanya'ya kahve üretimi fazlasını ($OQ_C^{B,Aut} - OQ_C^{B,FT}$) ihraç etmektedir. Almanya'nın ihracatları Burundi'nin ithalatına eşittir.

Her iki ülkede serbest ticaretin fiyatlar ve gelirler üzerindeki etkilerini aşağıdaki gibi analiz edelim.

- a) Almanya sermaye-yoğun bir ülkedir. Sermaye yoğun bir ürün olan demiri üretmekte ve ihraç etmektedir. Bu demektir ki kahveye nazaran uluslararası piyasada daha düşük maliyetle demir üretmekte ve daha yüksek fiyatla satmaktadır. Sonuç olarak Alman sermayedarının kiralari artacakken Alman işçilerin ücretleri düşecektir.
- b) Burundi işgücü-yoğun bir ülkedir. İşgücü yoğun bir ürün olan kahveyi üretmekte ve ihraç etmektedir. Bu demektir ki demire nazaran uluslararası piyasada daha düşük maliyetle kahve üretmekte ve daha yüksek fiyatla satmaktadır. Sonuç olarak Burundi işçilerin ücretleri yükselirken, Burundi sermayedarlarının kiralari düşecektir.

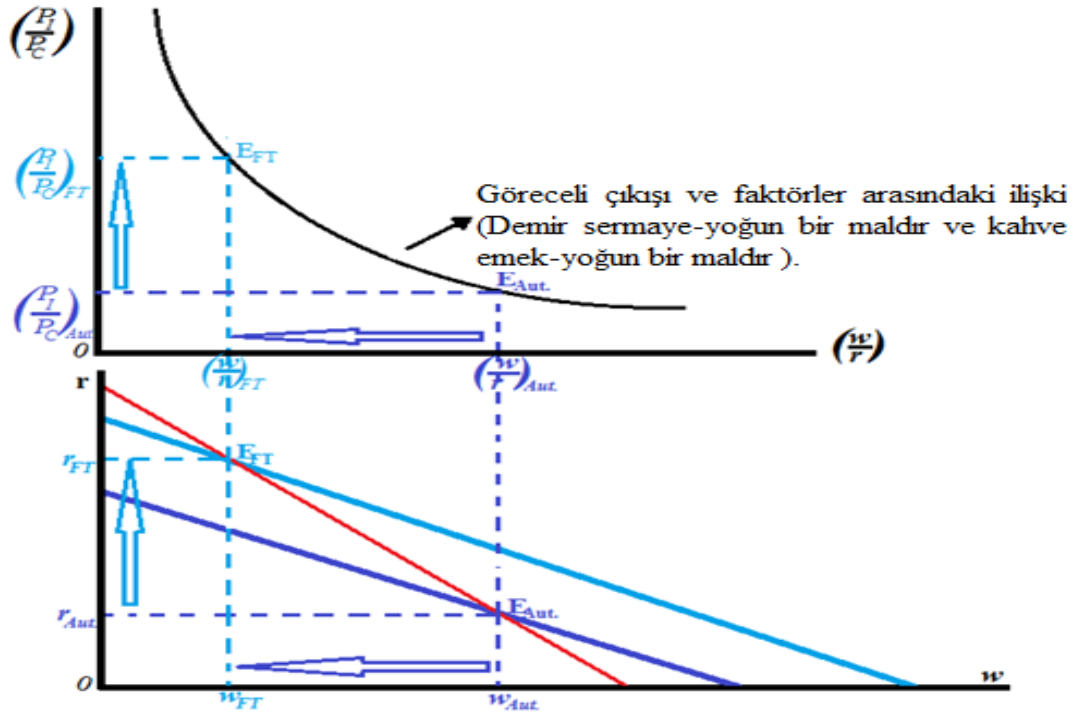
Genel olarak, kısa vadede, genişleyen sektörde kullanılan faktörün sahipleri kazanacak, tam tersi sektörde kullanılan faktörün sahipleri kaybedecektir. Bu nedenle, Almanya sermayedarları kazanacakken çalışanları kaybedecektir. Tam tersine Burundi sermayedarları kaybedecekken çalışanları kazanacaktır. Kısa vadede H-O modeli uluslararası ticaret boyunca “gelir dağılımını” öngörmektedir. Fakat uzun vadede ne olacaktır? Stolper-Samuelson teoremi bu soruyu yanıtlamayı denemektedir.

B. H-O Modelinin Yayılması

H-O modeli ilk kez ekonomist Wolfgang Stolper ve Paul A. Samuelson (1941) tarafından “Stolper-Samuelson teoremi” adındaki teoremleri ile genişletilmiştir. 1955’te ikinci kez, ekonomist Tadeusz Rybczynski “Rybczynski teoremi”ni geliştirmiştir.

Stolper-Samuelson Teoremi

H-O model kavramında, teorem endüstrilerdeki faktör geliri üzerine nispi fiyatın uzun dönem etkilerini gösterir. Grafiksel olarak, bu teoremi sadece sermayesi bol ve sermaye yoğun ürünü (demir) ihraç eden Almanya’daki demir ve kahve üretimini göz önüne alarak aşağıdaki gibi grafiğe dönüştürebiliriz.

Şekil 4: Stolper-Samuelson teoremi: faktörlerin geliri üzerine ticaretin uzun dönem etkileri

Göreceli çıkışı ve faktörler arasındaki ilişki (Demir sermaye yoğun bir maldır ve kahve emek yoğun bir maldır). Yukarıdaki Şekil 4'te görebildiğimiz gibi, bağımsız ekonomi politikasına sahip Almanya $E_{Aut.}$ dengesinde üretmektedir. Bu noktada, demir nispi fiyatı $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{Aut.}$ 'dır, ve ücretler ve arazi geliri sırasıyla $w_{Aut.}$ ve $r_{Aut.}$ iken, arazi gelirlerine ilişkin işçi ücretleri $\left(\frac{w}{r}\right)_{Aut.}$ 'dir.

Şimdi Almanya'nın Burundi ile ticari bir anlaşma imzaladığını ve bağımsız ekonomi politikasından ticarete konum değiştirdiğini tahmin ediniz. H-O model tahminlerine

göre, demir fiyatı $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{Aut.}$ 'dan $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{FT}$ 'a yükseleceği için, ticaret demir ihraç eden

sermaye yoğun sektörde büyük bir artışa neden olacaktır. Stoper-Samuelson'un cevabını verdiği önemli soru şudur: Bir ülke bağımsız ekonomi politikasından ticarete doğru konum değiştirirse, kim kazanır ve kim kaybeder?

Bu teoreme göre, Almanya gibi bir ülke bağımsız ekonomi politikasından uluslararası ticarete konum değişirdiğinde, uzun vade de, iki etki ortaya çıkacaktır:

- a) Sermaye yoğun sektör (demir sektörü) büyüdüğü için, genel bir daha yüksek sermaye talebi (ekonomi genişliğinde).
- b) İşgücü yoğun sektör (kahve sektörü) daralmakta olduğu için genel bir daha düşük işgücü talebi. Bunun nedeni kahve sektörünün işgücü yoğun bir sektör olmasındandır.

Uzun vadede, daralan sector (kahve sektörü) daha az sermaye ve daha az işgücü kullanırken, büyümekte olan sector (demir sektörü) daha fazla sermaye ve daha fazla işgücü kullanacaktır. Arazi gelirleri yükselirken, işgücü yoğun malın (kahve) üretiminin

geri çekilmesinden dolayı ücretler düşeceği için, bu durum nispi ücretlerde $\left(\frac{w}{r}\right)_{Aut.}$

dan $\left(\frac{w}{r}\right)_{FT}$ ’ye bir azalmaya neden olacaktır. Bu nedenle, bu etkilerin kaynaklarını aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

Eğer demirin nispi fiyatı ticaret nedeniyle $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{Aut.}$ ’dan $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{FT}$ ’ye yükselirse, aşağıdaki etkiler şu şekilde oluşacaktır:

Demirin nispi fiyatı $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{Aut.} \uparrow \rightarrow$,dan $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{FT}$ ’ye yükselir ve kiralama ücreti

$\left(\frac{w}{r}\right)_{Aut.} \downarrow \rightarrow$,dan $\left(\frac{w}{r}\right)_{FT}$ ’ye düşer, karşılığında sermaye artışının marjinal üretkenliği

(MPK) üzerinde etkileri olur, çünkü sermaye çok daha fazla pahalı ve işgücünün marjinal üretkenliği (MPL) düşer, çünkü işgücü daha az üretken hale gelir. Bu daha az

pahalıdır. O zaman ücretler MPL'nin azalması anlamına gelen ücret düşmeler yaşanacaktır.

Öyleyse, her iki endüstride neler olacaktır?

Sermaye sahipleri:

Sermaye yoğun bir mal olan demirin fiyatı eğer yükselirse, demir için sermayenin

marjinal üretkenliği (MPK_I) yükselir, buda $\left(\frac{r}{P_I}\right)$,nin yükselmesi anlamına gelecektir.

O zaman elimizde : $(MPK_I \uparrow) = \left(\frac{(r)_{FT}}{\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{FT}}\right)$ olur. Sermayenin önce olduğundan daha fazla üretken olması nedeniyle sermaye sahiplerinin daha fazla mal satın alabileceği anlamına gelir. Sermaye-yoğun bir mal olan demirin fiyatının gittikçe artan fiyatı nedeniyle ödeyeceklerinden daha fazla kazanırlar.

Sermaye rantı $r_{Aut.}$ 'dan r_{FT} 'ye yükseldiği ve kahvenin nispi fiyatı düşürüldüğü için, (MPK_C) artar. O zaman elimizde olan: $(MPK_C \uparrow) = \left(\frac{(r)_{FT}}{\left(\frac{P_C}{P_I}\right)_{\downarrow}}\right)$ dir. Bu; eğer sermayenin kiralanması yükselirse, o zaman kahve endüstrisindeki sermayedarların kahve fiyatı ticaretten sonra aşağıya doğru uçuşa geçtiği için daha fazla kahve satın alacakları anlamına gelir. Her iki endüstride genel etkiler olarak, sermaye sahipleri daha fazla demir ve kahve satın alabilecekleri için bir ekonomik-büyüme olacaktır. Daha sonra her iki endüstrideki sermaye sahipleri uluslararası ticaretten kazanç sağlayacaklardır.

Çalışanlar:

Eğer demirin nispi fiyatı $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)$ 'den $\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{FT}$ 'ye artarsa, demir endüstrisindeki ücretler $(w_{Aut.})$ 'den (w_{FT}) 'ye düşecektir, çünkü her iki endüstrideki işgücü daha az üretken hale gelecektir. O zaman, demir endüstrisindeki çalışanların verimliliği azalacaktır.

Şu eşitliği izliyoruz: $(MPL_I \downarrow) = \left(\frac{w_{FT}}{\left(\frac{P_I}{P_C}\right)_{FT}} \right)$. İşgücü daha az verimli olacağı,

ve demirin nispi fiyatı yükseldiği için, nominal ücretlerin düşeceği anlamına gelecektir. Daha sonra, demir endüstrisindeki işgücünün marjinal verimliliği (MPL_I) düşecektir (demir satın almak için reel ücretler düşer).

Kahve endüstrisinde, işgücünün marjinal verimliliği (MPL_C), kahve sektöründe bir daralma olduğundan dolayı düşer. Kahvenin nispi fiyatı $\left(\frac{P_C}{P_I}\right)$ azalır ve ücretle w_{FT} süratle düşer, çünkü işgücü daha az verimlidir. O zaman, elimizde şu olur: $(MPL_C) = \left(\frac{w_{FT}}{\left(\frac{P_C}{P_I}\right)_{FT}} \right)$. Bu; kahve endüstrisindeki işgücünün marjinal verimliliğinin (aynı zamanda kahve satın almak için reel ücretler düşer) azalacağı anlamına gelir. Bu endüstride, çalışanlar daha az reel ücret alacak ve daha düşük satın alma gücüne sahip olacaklardır.

Tüm bu etkiler, ekonomiye hangi ekonomik etmenin katkı sağladığına ve aynı zamanda hangi sektörün genişlemekte olduğuna bağlıdır. Eğer sermaye-yoğun bir malın fiyatı yükseliyorsa, uluslararası ticarette sermaye sahipleri belirsiz bir şekilde kazanacak ve iş sahipleri (çalışanlar) kaybedeceklerdir. Bunun tam tersine, eğer işgücü-yoğun bir malın fiyatı yükseliyorsa, uluslararası ticarette iş sahipleri (çalışanlar) belirsiz bir şekilde kazanacak ve sermaye sahipleri kaybedeceklerdir.

Örneğimizde, Almanya'daki sermaye sahipleri uluslararası ticaretten kazanç sağlar, çünkü kahveye nispeten sermaye-yoğun bir mal olan demiri üretip ihraç etmektedirler. Çalışanlar kaybederken, uluslararası pazardaki demirin artan fiyatından kazanç sağlamaktadırlar.

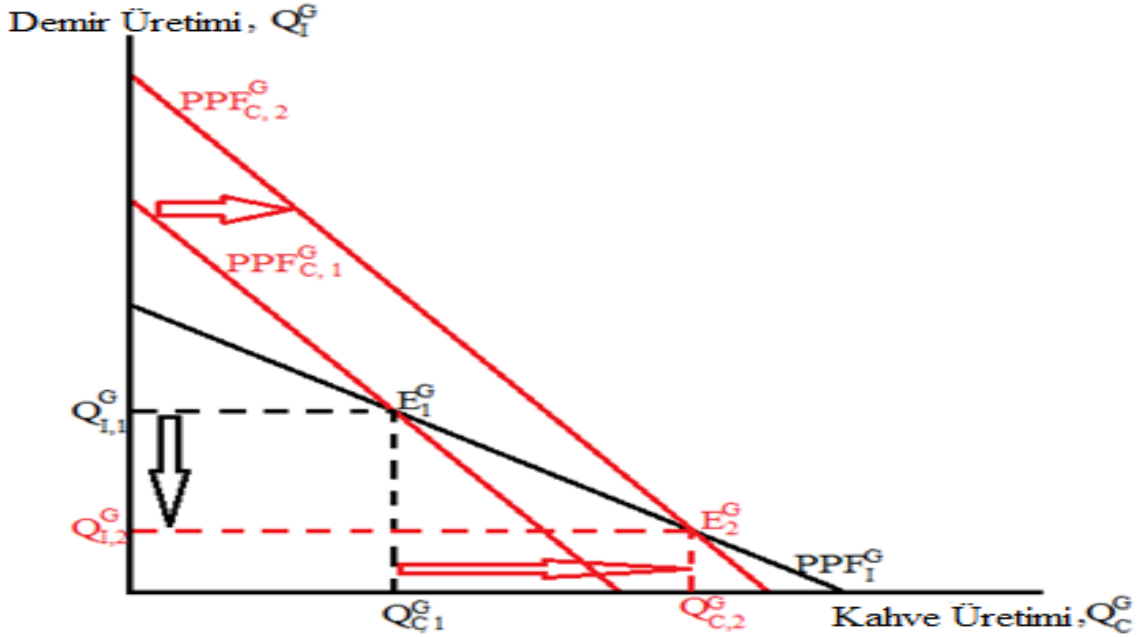
Bütün olarak değerlendirdiğimizde, Stolper-Samuelson teoremi; eğer bir ülke iktisadi yeterlikten ticarete doğru bir hareket gösteriyorsa, ihraç edilen bir malın fiyatındaki artış bu endüstride yoğun olarak kullanılan faktörün fiyatında bir artışa, diğer faktörün fiyatında bir düşüşe neden olacaktır.

Rybczynski Teoremi

Tadeusz Rybczynski'nin H-O modeline katkısı bu teoremden özetlenmektedir. Teoremi daha çok, ülkelerdeki serbest ticaretten daha çok ülkelerdeki (ya da bölgeler) ve/veya göçlerden kaynaklanan sermaye hareketlerini açıklamak için kullanılmaktadır.

Teorem; sabit nispi mal fiyatlarında, eğer bir faktör artıyorsa, faktörü kullanan ihraç yoğun-üretiminin artacağını ve miktar açısından bu ihraç edilen üretimin bir denkliğinin olacağını ve diğer faktörü kullanan diğer üretimin ise düşeceğini ifade etmektedir.

Eğer Burundi'den bazı insanlar Almanya'ya göç ederse ne olabileceğini grafiksel olarak görebiliriz. Böyle bir durumda, Almanya'da işgücü-yoğun mal olan kahvenin üretiminin daha da artmasına neden olacak daha yüksek bir işgücü potansiyeli olacaktır. Ancak, fiyatlar ve ücretlerin sabitlenmiş olacağına (Almanya'nın uluslararası pazarda fiyat kabullenen olduğu göz önüne alınmaktadır) dair hipoteze göre, fiyatlar ve ücretlerde bir artış olmayacaktır. O zaman, sermaye kahve üretiminde kullanılacak ve sermaye-yoğundaki üretim sermaye kaybı nedeniyle düşecektir.

Şekil 5: Rybczynski Teoremi ve faktörlerin dolaşımının etkisi

İşgücü-yoğun üretimde daha çok, sermaye-yoğun üretimde daha az ihracat olacaktır. Almanya’da ve göçten sonra, işgücü-yoğun olan bir mal olan kahve miktarları $Q_{C,1}^G$ ’den $Q_{C,2}^G$ ’ye yükselecek ve sermaye-yoğun bir mal olan demirin miktarları $Q_{I,1}^G$ ’den $Q_{I,2}^G$ ’ye düşecektir.

Faktör- Fiyat Eşitlik Teoremi

H-O modelindeki bir diğer önemli teorem ise, Paul A. Samuelson (1948) tarafından duyurulan “Faktör-Fiyat Eşitlik Teoremi” dir. Bu teorem H-O modelinin tüm hipotezlerin dikkate almaktadır. Bu teoreme göre, eğer iki ülke iktisadi yeterlikten ticarete hareket gösterirse, üretimlerin fiyatlarında dengeleme olacak ve bu ticaretin sonucu olarak, her iki ülkede de aynı zamanda faktör-fiyat dengesi olacaktır. Her iki ülkede de çalışanların ücret dengesi sermaye sahiplerinin kiralama dengesi olacağı anlamına gelmektedir.

1.2. Yenilikler Teorisi ve Uluslararası Ticaret Teorileri

Uluslararası ticaret teorileri, dünya ticaret doğrultusunda gerçekten uzak olarak nitelendirilen varsayımlara dayanmaktadır. Kusursuz biçimde rekabet halinde olan pazar hipotezleri bir idealdir, ama uluslararası pazarlarda ne olduğuna dair gerçek bir gözlem değildir.

Uluslararası ticaret teorilerinin ekonomistleri teknolojinin üstünlüğünü ülkelerin rekabetçiliğinin kaynağı olarak kabul etmektedirler. Uluslararası takas teorilerinin kaynağı olarak, David Ricardo’nun karşılaştırmalı üstünlük yasası, faktör ve teknoloji donatımında ticaretin olasılığına dayanmaktadır. Ancak, uluslararası ticaret teorilerinin çoğunluğu bu teknolojinin üretimdeki rolü ve kaynağını açıklamaz. Joseph A.Schumpeter’in icatlar-yenilikler teorisi ve uzantılarında bulunmaktadır. Yazar icatlar-yenilikleri yaratıcılık ve ekonomik gelişmenin merkezine yerleştirmektedir⁵.

---

⁵ Bunu ikinci Bölümünde daha iyi inceleyeceğiz

1.2.1 Teknolojik Joseph A.Schumpeter Yenilik Teorisi (1991) ve Ticaret

Tüketicilere sunulan ürünler homojen değildir ve bazı ülkelerde yenilikle ve ileri teknolojilere karşı bir yarış varken, diğer ülkeler vasıfsız işgücü kullanan ticaret dengeleri hemen hemen daima açık veren tarımsal ürünleri ihraç ederler. Az gelişmiş ülkelerin çoğu uzun dönem gelişme halinde döngülerde durgunluk yaşarlar, ancak uluslararası pazarlara karşı açıklıklarını arttırmırlar.

Joseph A. Schumpeter, döngüler ve yenilikler teorisine dayanarak, diğerleri yenilik ortaya koyup ya da bu yeniliğin ürününü kopyalayana kadar, tekolcinin bir sermaye kazancı olarak kar elde edeceğini açıklamıştır. Eğer diğerleri ürünü üretmeye başlarsa, tekolci tekrar yenilik yapmak zorunda kalacaktır, yoksa yeni ürünler ve yeni kuruluş sistemleri eski ürünleri ve eski kuruluş sistemlerini imha edeceği için, tekolci rantı kaybedecektir. Bu süreci “yaratıcı-yıkıcı olgu” olarak adlandırmıştır.

Bu nedenle, azalan gelirler teorisi ile bir uzlaşmanın meydana gelmesi akla yatkın olduğundan dolayı, Schumpeter olgusunu anlayabiliriz. Yenilikler azalan gelirleri önler ve ülkelerin uluslararası pazarlardaki rekabetçiliklerini korumalarına olanak sağlar.

Schumpeter’e göre, iki terimi birbirinden ayırmalıyız: “icat ve yenilik”. Yeniliğin tanımı şudur; “Halen kullanılmakta olan ticari malların üretimindeki teknolojik değişim, yeni tedarik kaynakları ya da yeni pazarlar açmak, işi uygun hale getirmek, materyalin gelişmiş işlenmesi, kısaca alışveriş merkezleri gibi yeni iş kuruluşları kurma, ekonomik yaşantı alanındaki işleri farklı şekilde gerçekleştirme.”⁶

Bu yüzden, Ulrich Kaiser’e göre; “Fikrin ortaya koyulacağı anda bilimde yetenekli olan kişiye belli olmaması için, üretilebilir bir ürünün ya da işletilebilir süreç için herhangi bir şey yapmak ya da bir talimatın nasıl yapılacağına dair bir buluş olan icat yenilikten ayrılmalıdır.”⁷

---

⁶ Joseph A. Schumpeter, *Business Cycles* (1939), p. 80, New York Toronto London : McGraw-Hill Book Company, Abridged, with an introduction, by Rendigs Fels.

⁷ Prof. Dr. Ulrich Kaiser, *The Economics of Innovation*, p.7, University of Zurich, 2010

Schumpeter yenilikleri beşe tipe ayırmaktadır: (1) yeni bir ürünün imal etmek (ürün yeniliği), (2) yeni bir ürün metodu sunmak (süreç yeniliği), (3) yeni bir ham madde kaynağı keşfetme, (4) yeni kuruluş şekli (kurumsal yenilik) ve (5) yeni bir satış kanalı açma (yeni pazar). Örneğin, siyah-beyaz televizyon renkli televizyona, daktilolar bilgisayarlara ve Taylor–Ford kuruluş modellerinin yolunu açmıştır. Tüm bunlar yenilikler ve yaratıcı-yıkıcı olguya örnektir.

Açılan yeni pazarı yenilik olarak dâhil ederek, ticaret yoluyla “teknolojik difüzyon (yayılma)” ortaya atmıştır. Teknolojik difüzyon; yeni ürün ya da sürücün toplum ya da en azından toplumun ilgili kesimi yoluyla yayılımıdır. Bir yeniliğin ekonomik gelişme ve refaha katkı sağlamasına imkân verecek bir süreçtir (Ulrich Kaiser, 2010:9).

W. Rupert Macaurin (1949) Joseph A. Schumpeter’in icatlar-yenilikler teorisine dayanarak, her bir endüstri ve her bir ülkenin ekonomik gelişmeyi iyileştirmek için teknolojik yenilikleri takip etmeleri gerektiğini esas alan önemli bir model geliştirdi. Model bir ürünün araştırmasından ticarileşmesine kadar birbirini takip eden adımlardan oluşmaktadır. Bu; temel kavramlaştırılmasından sonra iyileştirilen “teknolojik yeniliğin doğrusal modeli” dir. Maclaurin’e göre teknolojik yenilik beş adıma ayrılmalıdır: (1) kuramsal bilim, (2) mühendislerin icatları, (3) girişimciler ve/veya mühendislerin yenilikleri, (4) hükümet ve/veya sermaye sahiplerinin yatırımı ve (5) pazarlarca topluma kabul (difüzyon)⁸.

Ancak, doğrusal model kısaca aşağıdaki gibi kavramlaştırılabilir:

Fikir (bilim tarafından) → temel araştırma → uygulamalı araştırma → icat → prototip → geliştirme → ticarileştirme → difüzyon → teknik süreç → ekonomik gelişme (Ulrich Kaiser, 2010, s.18).

Finans, insan ve materyalden doğan yenilik çabaları Ar-Ge sektörüne yatırım yapmıştır. Teknoloji farklı ülkelerde malların değiş tokuşu, bilgi ve/veya diğer hizmetler

---

⁸ Benoît Godin, *In the Shadow of Schumpeter: W. Rupert Macclaurin and The Study of technological Innovation*, Montreal, Québec, 2008

yoluyla yayılır. Bu onları Ar-Ge yatırım yapacak yeterli yollara sahip olmayan ülkeler için bile erişilebilir yapar. Bununla birlikte, yenilikçilerin kendi tekel kârlarını korumak için sürekli olarak yatırım yapmaları gerekir. Yenilikler aynı zamanda, uluslararası pazarda yenilikçi ülke için (kişi ya da endüstri) rekabetçiliği ölçmek ve garanti altına almak için azalan gelirlere bir blokaj da oluşturur.

Schumpeter gibi teorisyenler açısından, uluslararası ticaret teorilerinin neoklasik tam rekabetçi hipotezine karşı olarak, tekellerci piyasa yapısı, yenilik için ve bu nedenle de ülkelerin ekonomik büyümesi için uygundur.

1.2.2 Uluslararası Ticaret ve Ölçek Ekonomileri Teorisi

Bir endüstri ya da firmada, eğer kullanılan üretim faktörlerinin bir artışı çok daha fazla oranda üretim çıktı miktar artışına neden oluyorsa, bu nedenle her bir birimin ortalama üretim maliyeti düşer. Örneğin, “Ölçek ekonomilerinin olduğu yerde, bir endüstriye girdilerin katlanması endüstrinin üretimini iki katından daha fazlaya çıkaracaktır.”⁹

1960 ve 1970 arasında, Paul Krugman uluslararası ticaretin eksik rekabet ile nitelendirildiği ve özellikle tekellerci bir durumdaki büyük şirketlerin hâkimiyetinde olduğu düşüncesini ortaya atmıştır. Büyük şirket ya da firmaların daha küçük şirketler üzerinde daha büyük ölçek ekonomilerine sahip olduklarını öne sürmektedir. Bu ölçek ekonomileri bu büyük şirketlere daha düşük birim maliyetler üretmek için olanak sağlamaktadır. Bu nedenle, küçük şirketlerin uluslararası pazara girmelerini engel olurlar.

Krugman bu büyük şirketlerin daha çok sermayeye sahip gelişmiş ülkelere olduklarını eklemiştir. Bu koşullar altında, daha küçük şirketlere sahip ülkelerin şirketlerini gümrük tarifeleri ve devlet yardımları ile korumaları gerekmektedir.

---

⁹ Paul Krugman and Maurice Obstfeld, *International Economics: Theory and Policy*, 6th Edition, p.120, Pearson Education International, New York, 2003

1.2.3 Uluslararası Ticaret ve Farklılaşmış Ürünler

Mal farklılaşması ile ticaret olasılığının açıklaması ilk olarak Burenstam Staffan Linder (1961) tarafından ortaya atılmıştır. H-O-S modelince öngörülen şubelerarası ticareti reddeden Linder, şubelerarası değişimin oluşturan benzer ürünlerin değişim olasılığını vurgulamıştır¹⁰.

Linder'e göre, ürünler müşterinin taleplerini karşıla ve yerel üreticiler öncelikle ulusal pazar için üretirler. Buna “*temsili yerel talep*” denmektedir. Her şeyden önce, iç piyasa oluşmalıdır ve böylece ihracat oluşabilir. Çünkü bu ihracatlar yerel tüketime ilişkin ticaretin fazlası olarak düşünülmektedir. Bu; ihraç edilen ürünlerin doğasını belirleyen “*temsili talep*”tir, ve benzer gelişme seviyelerindeki ülkeler benzer temsili taleplere sahip olacakları için, ihraç edilebilecek fazlaları aynı ürünleri kapsayacaktır. Her bir ihraç edilebilecek ürün aynı zamanda ithal edilebilen üründür. Bununla birlikte, “aynı ürünler” arasında “farklılıklar” olabilir. O zaman, “kalite” önemli hale gelir. Kalite için bu talep her bir ülkenin “gelir seviyesi” ile bağlantılıdır.

Bu nedenle, Linder bir ülkenin gelir düzeyi ile ülkenin talep ettiği kalite seviyesi arasında bir ilişki kurmaktadır. Linder'e göre, bir ülke ne kadar düşük bir gelire sahipse, o kadar daha düşük ve daha az farklılaşmış bir ürün talep edecektir. Yüksek gelir seviyeli bir ülke; bu ülke tarafından yüksek kaliteli, farklı ve gelişmiş ürün talep edilir. Linder'in teorisini aşağıdaki 3 noktada özetleyebiliriz.

- a) “Karşılaştırmalı üstünlük ya da endüstriler-arası ticaret” teorisi uluslararası ticareti açıklamak için yeterli değildir. Ülkeler ticaretlerini uluslararası pazarlarda “benzer ürünler ya da endüstri içine” dayandırabilirler,
- b) Bir ülke ihracatını belirleyecek “yerel talep ya da temsili talep” e sahip olmalıdır,
- c) Eğer “benzer gelişmişlik seviyesi ya da benzer gelir seviyesine” sahiplerse, ticaret ülkeler için faydalıdır.

---

¹⁰ Staffan Burenstam LINDER, *An Essay on Trade and Transformation*, Ed. Almqvist and Wicksells, Sweden, 1961

Linder'in teorisi bazı yönlerden ilginçtir. Öncelikle, geliri uluslararası ticaretin temeli olarak gördüğü için uluslararası ticaretin gerçeklerini açıklar görünmektedir. Bu noktayı göz önüne aldığımızda, yüksek gelirli ve düşük gelirli ülkelerin uluslararası ticaretteki yerini fark edebiliriz. İkinci olarak, ticaretin yönü ile ilgili derin bir analize olanak sağlar.

1.3 Ticaret Açıklığı ve Ekonomik Büyüme

Geleneksel teoriler, Schumpeter görüşü ve yeni uluslararası ticaret teorileri, ticaret açıklığının ancak farklı yönlerde olumlu etkilerini öne sürmektedirler. Bazıları tam rekabet yapıları olası çevre olarak geliştirirken; diğerleri çoğu zaman uluslararası pazarlarda oluşan ideal gerçeklik olarak eksik rekabet piyasalarına dikkat çekmektedirler. Oligopol bu nedenle rekabetçi ülkelere tırmanarak çıkan düşen gelirleri önleyecek teknolojik yenilik çabalarını arttırmaya olanak sağlayan ve ekonomileri durgunluktan büyüme yoluna (genişleme) geçici olarak sokacak gönüllü bir yapı olabilecektir¹¹.

Schumpeter teorisini hariç tutarsak, neoklasik teorisyenlerin ve uluslararası yeni teorilerin teorisyenlerinin ticaret açıklığının ekonomik büyümeyi etkilediği yöntem ile ilgilendiklerini gördük. Vatandaşların refahı üzerinde açıklığın etkileri soru ile ilgilenen ekonomistlerin aklından çıkmayan önemli soruların çoğu şunlardır: Ekonomik açıklığın ekonomik büyüme üzerinde olumlu ve/veya olumsuz etkileri var mıdır? Eğer varsa ekonomik büyüme üzerindeki bu etkilerin geçiş kanalları nelerdir?

Şimdi, alt bölümde bazı ekonomistlerce işlendiği gibi, ekonomik büyüme üzerindeki ticaret etkilerinin geçiş kanallarını analiz edeceğiz.

1.3.1 Ekonomik Büyüme Üzerindeki Ticaret Etkilerinin Geçiş Kanalları

Ticaretin liberalleştirilmesi ekonomist kuşaklarının ötesine geçen tuzak bir sorundur ve ticaret liberalizasyonunun ekonomik gelişme üzerindeki etkileri üzerinde çalışma yapmak, bir labirentteki geçit kadar güçlü olarak yerinde durmaktadır.

---

¹¹ Bunu ikinci Bölümünde daha net açıklayacağız

Uluslararası ticaret üzerine öne sürülen farklı teorilere rağmen, bu teorilerin çoğu büyüme üzerinde liberizasyonun olumlu etkilerini öngörüyor görünmektedir.

Bununla birlikte, eğer teori daha az ya da daha çok olumlu etkiye yöneliyor görünüyorsa; deneysel yazın dâhil edilmemiştir. Farklı ülkelerde çalışma yapmış birçok yazar büyüme üzerinde ticaret liberizasyonunun negative, yansız hatta olumsuz etkilerine yönlendirme yapmaktadırlar¹². Ayrıca, ticaret büyümeye neden oluyorsa, ekonomik gelişmeye neden olacak diye bir zorunluluğa sahip olacaktır anlamına gelmez. Eğer refah üzerinde uluslararası ekonomilerin etkilerini test etmek üzere olsak, bu sorunun ne kadar değişebileceğinin farkına vardığımızda, bu soruyu bu çalışmanın daha sonraki bölümlerine saklarız. Bu nedenle, tekrar sorulacak çok önemli soru, açıklığın ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini hangi kanallar yoluyla gönderdiği olacaktır.

Uluslararası ticaret teorileri için öngörülere ve Romain Wacziarg (2001)¹³ gibi bazı saygın çalışmaların sonuçlarına istinaden, ekonomik büyüme üzerindeki ticaret etkilerinin genel olarak üç gruba sınıflandırılabilir altı geçiş kanalı aşağıdaki gibidir:

A) Hükümet Politikası.

Bu grupta 2 kanala dikkat çekebiliriz:

a) Makro-ekonomik politikalar: Ticaret açıklığı, ya sermaye kaçısı tehdidi ya da ister gizli ister açık olsun, politika üzerinde bir kontrol unsuru olarak işlev gören uluslararası anlaşmalar gibi faziletli makro-ekonomik politikaları sürdürmek için teşvikler yaratabilir. Bu politikalar makroekonomik istikrarı korumaya yardım etmek ve karşılığında ekonomik büyümeyi destekleyecektir.

b) Hükümetin büyüklüğü: Eğer daha açık ekonomiler daha büyük dış arz ve talep şoklarına maruz kalıyorsa, daha büyük bir hükümet sosyal programların diğer şekilleri ve yeniden dağıtım yoluyla sigorta ya da tüketim düzeltme sağlayabilir. Daha büyük bir

---

¹² Jacob B. Madsen, *Trade, Openness, and Economic Growth*, Monash University, Australia, 2008.

¹³ Romain Wacziarg, *Measuring the Dynamic Gains from Trade*, The World Bank Economic Review, vol.15, no.3, pp.395-398

hükümet ticaret açıklığını, yatırımcı ve firmaların rekabetçiliğini vergileri düşürerek sürdürür ve bu da ekonomik büyümeyi teşvik eder. Ancak, bazı çalışmalar ülkelerin enine-kesitindeki büyüme üzerinde daha büyük bir hükümetin olumsuz etkisini bulmaktadır.

B) Paylaştırma Ve Dağıtım.

Bu grupta 2 kanala dikkat çekebiliriz:

a) *Fiyat Çarpıtması/Bozulması*: Serbest ticaretin ülke çapında ticareti yapılabilir malların fiyat yakınsamasını iyileştirmesi gerektiği için, açık ekonomilerin dünya piyasa fiyatlarından önemli ölçüde farklılık gösteren ticaret yapılabilir malların fiyatlarına sahip olması daha az olasıdır. Açık ekonomilerin aynı zamanda karşılaştırmalı üstünlüğe göre özel olarak ihtisaslaşmaya yönelimi vardır. Bu nedenle, uluslararası teorilerin çoğu, açık ekonomilerin daha düşük bir fiyat çarpıtma derecesine sahip olması gerektiğini öne sürmektedir; fiyat çarpıtmalarının faktör birikimi ve büyümeyi olumsuz olarak etkilediği gösterilmiştir.

b) *Faktör birikimi*: Büyüme üzerindeki ticaret politikasının etkisinin çoğu, neredeyse gereksiz tekrar yapan ekonomik büyümenin bir belirleyicisi olan fiziksel yatırım yerel oranı yoluyla uygun olarak işe yarayabilir. Yatırım kanalı birçok teoriyi yansıtabilir.

İlk olarak, yatırım piyasa etkisinin büyüklüğü yoluyla açıklığa cevap verebilir. Adam Smith tarafından ifade edildiği gibi, daha açık ülkeler artan gelirleri daha iyi işletebilsinler diye, pazar büyüklüğü işgücünün bölümü üzerinde bir kısıtlama yaratabilir. Ticaret liberizasyonu bu nedenle daha az gelişmiş ülkelerin düşük büyüme dengesinden sürekli bir sanayileşme yoluna doğru değişiklik yapması için gerekli sermaye birikimi üzerindeki büyük itme etki tipini sağlayabilir. Pazarın boyutu ürün pazar rekabetinin önemli bir belirleyicisidir. Bir serbestleşme zaman diliminden sonra ihracat pazarlarına yeni firmaların girişi büyük sabit yatırımları gerektirebilir.

İkinci olarak, ticarete liberizasyon basitçe yerel temsilcilerin daha önceleri uygun olmayan (ya da yerel olarak ancak yüksek maliyetlerde üretilen) ithal sermaye mallarına izin verebilir, bu da günlük fiyatlardaki yapısal kısıtlamayı ortadan kaldırır. Ekonomilerini son zamanlarda liberalleştiren ülkelerin önemli bir kısmını temsil ettiği üretim mallarının ithali aynı zamanda büyümenin bir diğer kaynağı olan en son teknolojiyi bünyesinde bir araya getirir.

C) Teknolojik Göndermeler

Bu grupta, iki kanal bulabiliriz ve bu kanallar iç büyüme üzerine yazından alınmıştır.

- a) *Teknoloji Göndermeleri*: eğer bilgi yayımları sürekli ve uzun dönem büyüme için itici bir güç ise, açık ekonomiler dünya çapında üretim arttırıcı bilgi stoğuyla daha fazla karşı karşıya kalacaklardır. O zaman, ticaret açıklığı büyüme ve yakınlaşmayı teknoloji geçişi yoluyla etkileyebilir. Bu; üniversitelerin (araştırmalar), firmalar ve ülkeler arası işbirliği ya da yüksek teknoloji malların değişimini kullanarak dünya genelinde bilgilerdeki etkileşimler yoluyla geçebilir. Bu ülke dışında geliştirilen teknolojilerin taklidi ve yenilikler yoluyla olabilir.

En önceki kanal, endüstrileşmiş ülkelerde geliştirilen teknolojinin taklidi yoluyla tarımdan ağır sanayiye ve sonunda yüksek teknoloji mal yelpazesinde, malların birleşimi ve ihraç edilen mallardaki belirgin değişiklikler yoluyla ifade edilen ünlü Asya büyüme mucizesi deneyimini oluşturur.

- b) *Doğrudan Yabancı Yatırımı (FDI (YDY))*: Doğrudan yabancı yatırımı ileri teknoloji tiplerini, daha sonra taklit edilen sermaye malları ihracı ya da bilgi yayılımı ve uzmanlık yoluyla aktarmaktadır. Ayrıca, FDI (YDY) karşılık olarak sürekli bir katma değer yaratan ulaştırma giderlerini azaltmaya izin verir. Bu nedenle, FDI (YDY) ekonomik büyümeyi farklı yönlerden teşvik eder.

Bununla birlikte, ticaret açıklığının FDI (YDY)'nın daha büyük seviyeleri ile ilgili olduğu belirsizdir. FDI (YDY) ticaret için bir değişken olarak işlev görebilir, çünkü

yabancı yatırım ticaret sınırlamaları nedeniyle ihraç edilemeyen malları üreten fabrikalar kurmak için kullanılır.

1.3.2 Dışa Açıklığının Göstergeleri

Açıklığın etkileri üzerine görüş birliği eksikliği gibi, ekonomik açıklık göstergeleri de ekonomi yazınındaki birçok farklılığın ana noktalarıdır. Bu alt bölümde, birçok ekonomistçe tartışılan çoğu göstergenin bir özetini yapacağız. Bu göstergeler aşağıdaki gibi kategorilere sınıflandırılabilir:

A) Ticaret Yoğunluğu Göstergeleri

Bir ülkenin açıklığının derecesi uluslararası ticaret yoğunluğu ya da GSYİH (GDP)'deki ihracat ve ithalat payı ile ölçülebilir. Bu göstergeler aşağıdaki üç orana dayanmaktadır.

- a) $\frac{X_{it}}{GDP_{it}}$: (t) zaman diliminde (i) ülkesinin ihracat hacminin (X_{it}) bu zaman zarfında gayri safi milli hasılaya ($GSYİH (GDP)_{it}$) bölümü.
- b) $\frac{M_{it}}{GDP_{it}}$: (t) zaman diliminde (i) ülkesinin ithalat hacminin (M_{it}) bu zaman zarfında gayri safi milli hasılaya ($GSYİH (GDP)_{it}$) bölümü.
- c) $\frac{(X+M)_{it}}{GDP_{it}}$: (t) zaman diliminde (i) ülkesinin ihracat ve ithalat hacim toplamının ($(X+M)_{it}$) bu zaman zarfında gayri safi milli hasılaya ($GSYİH (GDP)_{it}$) bölümü.

Üçüncü gösterge sıklıkla ticaret açıklığının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini tahmin etmede kullanılır. Frankel ile Romer (1999) ve Rodrik ile Rodriguez (1999) tarafından kullanılmıştır. Ancak, bu göstergenin yoğunluk derecesine rağmen, içsellik tarafından etkileniyor olduğu için eleştirilmektedir, çünkü doğrudan gelir seviyeleri ile bağlantılıdır (Kyrre STENSNES, 2006, s. 22).

B) Sınırlamaların Göstergeleri

a) *Reel döviz Kuru Bozulma Göstergesi (Doların fiyat düzeyi endeksi)*

1992'de, ekonomist Dollar farklı ülkelerdeki nispi fiyatlara dayanan basitleştirilmiş bir gösterge oluşturdu. Bu gösterge ABD'nin fiyat seviyelerini referans olarak ticaret

bozulmasının seviyesini karşılaştırır. Belirli bir ülkenin ve referans ülkenin (ABD) fiyatları arasındaki pozitif açıklık pazar bozulmasının eş anlamlısıdır. Gösterge iki bileşene dayanır, fiyatların *değişkenliği* ve *döviz kuru*. Aşağıdaki formula kullanarak yapılandırılır.

$$P_r = 100 * \frac{\varepsilon * P_i}{P_{USA}} .$$

Burada;

P_r nispi fiyat endeksi,

ε ulusal paranın ABD dolarına nominal döviz kuru,

P_i (i) ülkesindeki tüketici fiyat endeksi,

P_{USA} ABD'deki fiyat endeksidir.

Bu gösterge sınırlama ile karşılaşmayan ticarete sahip ülkeler için ücret seviyesi ABD'ninkine yakın ya da eşittir (100%). Bu, yazarı ABD'nin sahip olduklarına yakın fiyat endekslerine sahip ülkelerin ticarete açık, göstergeleri 100 üzerinde olan ülkelerin açık ticaret politikalarının yokluğu anlamına gelen çarpık fiyatlara sahip olduklarını öne sürmeye yönlendirir (Gilbert NIYONGABO, 2006, s.17). Aşırı değerlendirilen döviz kurunun koruyucu ticaret önlemleri ve yerel pazar üretimine yönelik teşviklerce desteklendiği düşünülmektedir ve bu bir iç yönelmeyi gösterir.

Gerçekte, Dollar (1992, s. 525) Latin Amerika ve Afrika döviz kurlarının Asya kurları ile karşılaştırıldığında ortalama olarak sırasıyla 33% ve 86 aşırı değerli olduklarını bulmuştur. Daha sonra ise, bu döviz kuru endeks çarpıklığının büyüme ile bağlantılı olduğunu ve 10 yıllık süre içerisinde kişi başına 4.2% daha yüksek büyüme oranı gösteren çoğunluğu açık dörtte bire sahip olduğunu bulmuştur. Bu nedenle, Dollar (1992, s. 540) ticaret serbestleşmesi, reel döviz kurunun değer yitimi ve istikrarlı reel döviz kurunun korunmasının birçok fakir ülkede büyüme performansını önemli şekilde arttırabileceğini (Kyrre STENSNES, 2006, s.18) anlamına gelecek sonuçlara ulaşmıştır.

Dollar'ın endeksi (1992), ticaret koruma derecesini ölçmekte yetersiz olduğu için Rodrik ve Rodriguez (2001) taarafınca eleştirilebilir ve göz önüne alınabilir. Rodrik ve Rodriguez (2001)'e göre, Dollar endeksi ithalat ve ihracat vergilendirmesinin eşdeğer

etkileri olacağına dair Lerner'in (1936) simetri teoremine karşıdır. Bununla birlikte, yazarlar, sadece coğrafya ve ihrac-bağılantılı politikalar gözden kaçan etkilere sahip olduğunda ve Dollar'ın göstergesinde ifade edilen tek fiyat yasası sürekli olarak elinde bulundurduğunda, reel döviz kuru için endeksin ticaret politikasının doğru ölçeği olduğunu öne sürerler.

b) Sachs ve Warner'in Açıklık Göstergesi

Açıklık göstergesinin muğlaklığı nedeniyle, Sachs ve Warner (1995) ticaret açıklık çift bileşenli göstergesini yapılandırmıştır. Gösterge bir ülkenin açık olup olmadığını sınamak için aşağıdaki beş kriteri kullanır.

- 1) Ortalama gümrük vergi oranları 40% ya da daha fazla,
- 2) Gümrük engelleri ticaretin 40% ya da daha fazlasını karşılamaktadır
- 3) Getirili ülke parası kara borsasının 20%'yi aşmaması gerekir (70, 80'li on yıllar),
- 4) Politik sistemin sosyalist olmaması gerekir,
- 5) Ülkenin ihrac sektöründe bir tekeli elinde tutmaması gerekir.

Sachs ve Warner'in çift bileşenli göstergesine göre, eğer bir ülke yukarıdaki kriterleri karşılarsa, 1 değerini aksi takdirde 0 değerini alacaktır. Bu göstergenin bir ülkenin açıklık derecesini ölçmek için güçlü olduğunu buldular.

Sachs ve Warner'in çift bileşenli göstergesini eleştiren Rodrik ve Rodriguez (2001), eğer ekonomi Afrika'ya ait değilse ve politik ve makroekonomik koşullar açısından istikrarlı ise, açıklık göstergesinin 1 değerini alan bir super-değişken halini aldığına hükmettiler.

c) Edwards'ın Bileşik Göstergesi, Gelir Daralma Göstergesi Ve Frankel ile Romer'in Coğrafik Yaklaşımı

1) Edwards'ın Bileşik Göstergesi

Açıklık göstergeleri ve sağlamlık göstergeleri Edwards'ın (1998) önyargıları en aza indirmekte kullanılacak bir göstergelyi düşünmesine yol açmıştır. Amacı daha az

tartışmaya yol açacak, büyüme üzerindeki açıklık etkilerini yakalayacak global bir gösterge bulmaktı.

Edwards (1998), açıklık ve toplam faktör üretkenlik (TFÜ) büyümesi arasındaki ilişkinin sağlamlığının analiz etmek için 93 ülkenin karşılaştırmalı verilerini kullanmıştır. 1980-1990 zaman dilimi için ticaret politikası ve TFÜ büyümesi arasındaki ilişkiyi analiz etmek için ticaret politikasının dokuz endeksini kullandı. Bu dokuz endeks içersinde, uluslararası ticarete politika müdahalesinin daha düşük bir derecesini simgeleyen daha yüksek bir değer olan üçü *açıklık ile bağlantılıydı*. Diğer *altısı*, serbest ticaretten daha büyük bir hareketi simgeleyen daha yüksek değerler için, *ticaret çarpıtmaları ile ilişkiliydiler*. OLS (EKK) tahminlerinin sonuçlarına göre, ticaret açıklık endeksleri belirgin ve olumlu şekilde TFÜ büyümesi ile bağlantılıyken, ticaret bozulma endeksleri ise belirgin ve olumsuz şekilde TFÜ büyümesi ile bağlantılıydı (A. Arif and H. Ahmad, 2012, s. 380).

2) Ben-David Gelir Yakınlaşma Göstergesi

Faktör fiyat eşitleme teoremine dayanarak, Ben-David (1993) gelir yakınlaşmasının Avrupa ülkelerindeki ticaret serbestleşmesinden kaynaklanıp kaynaklanmadığının analiz etmeye çalışmıştır. Ben-David'in sonuçları aşağıdaki gibidir.

Öncelikle, Ben-David yakınlaşmanın uzun süreli eğilimin devamı olmadığına öne sürmektedir. İkinci olarak, EEC (Avrupa Ekonomik Topluluğu) üyesi olmayan ülkelerin gümrük birliğine katıldıktan sonra yaklaşma yaşadığını gösterir. Üçüncü olarak, Sachs ve Warner (1995) gibi, liberal politikaları yüklenen ülkeler arasındaki gelir yakınlaşması için global bir eğilim olduğunu öne sürer. Ona göre, ABD ve Avrupa ülkeleri ekonomik bütünleşme nedeniyle yaklaşma yaşarken, başka bir yerde ise gelir ayrımına doğru bir güncel eğilim vardır (Kyrre Stensnes, 2006, s. 21).

Ben-David'in sonuçları da Rodrik ve Rodriguez'ce (2001) eleştirilmiştir. Ben-David'in modelini, açıklık ve büyüme arasındaki ilişkinin kanıtlanmadığını öne süren Slaughter'ın (2000) sonuçlarını ileriye geliştirerek eleştirmektedirler.

3) Frankel ve Romer'in Coğrafik Yaklaşımı

Artan ticaret, ülke büyüklüğü ya da karşılaştırmalı üstünlüğü gibi ticaret politikası ile alakalı olmayan diğer faktörlere de bağlı olabilir. Bundan başka, global açılmanın oranı içsellik probleminden zarar görebilir, örneğin istediğimizde ticaret açıklığının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini tahmin edebiliriz çünkü toplam ticareti GSYİH (GDP)'ye raporlar, ve bu da bir sapmalı tahmin edici ile sonuçlanabilir.

J.Frankel ve D. Romer'e göre (1999), genel açıklık oranı, coğrafi değişkenler ve iki nesnenin çekim gücünün kütlerinin toplamına doğru orantılı olduğu ve bu nesneleri ayıran mesafenin karesine ters orantılı olduğunu ifade eden evrensel yerçekimi eşitliğini kullanılarak deneylendirilebilir. i ve j nesneleri arasındaki F_{ij} çekimi; M_i ve M_j i ve j nesnelerinin kütlesi, D_{ij} iki nesne arasındaki uzaklık ve G bir yerçekimi sabiti olduğunda, $F_{ij} = G * (M_i * M_j) / D_{ij}^2$ şeklinde verilir. Yerçekimi kuvvetinin maddeyi bir araya topladığı gibi, insane aktivitesi de malları alıp satan ekonomik kişilikleri ve bu nedenle yerçekimi dalgalarından daha görünür olan insanları bir araya toplar.

Frankel ve Romer'in (1999) yaklaşımı, uygun coğrafi özelliklerdeki bir dizin temelinde iki ülkenin katsayılarını hesaplamaktır: nüfusla ölçülen ülke büyüklüğü, iki ülkenin ekonomi ile ilgili şehirlerinin birbirine uzaklığı, ortak sınırlarının olup olmadığına dair etkisiz bir değişken ve en azından bir ülkenin denize kıyısının olmadığına dair bir etkisiz değişken. Bu nedenle, i ve j ülkeleri arasındaki iki taraflı ticaret akışlarını hesaplayan bir model aşağıdaki gibi belirtilebilir.

$$T_{ij} = \alpha_0 + \alpha_1 D_{ij} + \alpha_2 S_i + \alpha_3 S_j + \varepsilon_{ij}$$

T iki taraflı ticaret, D başka bir yere mesafe ve S büyüklük gibi bir ülke özelliğidir – ancak aynı zamanda diğer ülke özellikleri birleştirilebilir olduğunda. Birinci basamak regresyonda katsayılar hesaplandığında, uygun değerler ticaret akışlarını tahmin etmek için kullanılabilir. Frankel ve Romer tahmin edilen ticaret akışlarını, ikinci basamak regresyonlarda araş değişkenin olarak girilen ticaret paylarını yapılandırmakta kullanır (Kyrre STENSNES, 2006, ss. 21-23).

Regresyonlarında gravite modelinin kalanını kullanan Frankel ve Romel'in tahmini modelinin sonuçları küresel anlamda istatistiksel olarak kayda değer bulunmuştur. Bununla birlikte, bu yazarlar bu modelde daha büyük başka kesinlik bulunmadığını bildirmişlerdir. Daha sonra, modelleri Rodrik ve Rodriguez'ce sert bir şekilde gözden geçirilmiştir, coğrafik değişkenlerin kontrolleri bir kez modelde yer aldığı anda, açıklık göstergesi belirsiz hale gelmektedir.

Rodrik ve Rodriguez'in tüm bu göstergeler üzerine eleştirileri, ticaret politikalarının sonuçlarını ticarete açılmaya karar veren ülkenin makroekonomik ortamına yerleştirmemiz gerektiğine dair genel bir sonuca yönlendirmektedir. Aynı zamanda kurumsal değişkenler gibi diğer göstergeleri de göz önüne almamız gerekir¹⁴.

1.3.3 DTÖ İçinde Karşılıklılık Ve Serbest Ticaret Anlaşmaları

Bu alt bölümde, Dünya Ticaret Örgütü'nün kuruluşunu oluşturan çoğu önemli hükümlerden birini ifade ediyoruz. Bizim amacımız ne bütün maddeleri ticaret olarak açıklamak ne de bu örgüt üzerine bir tartışma yaratmaktır; ancak kısaca bu tezin dayandığı her bir noktayı gözden geçirmeye çalışıyoruz. Aynı zamanda, bu amaç AKP (Afrika Karayip ve Pasifik Ülke Grupları) ve AB (Avrupa Birliği) arasındaki anlaşmalar ile ilgili 3. Bölümde daha açık şekilde yer almaktadır.

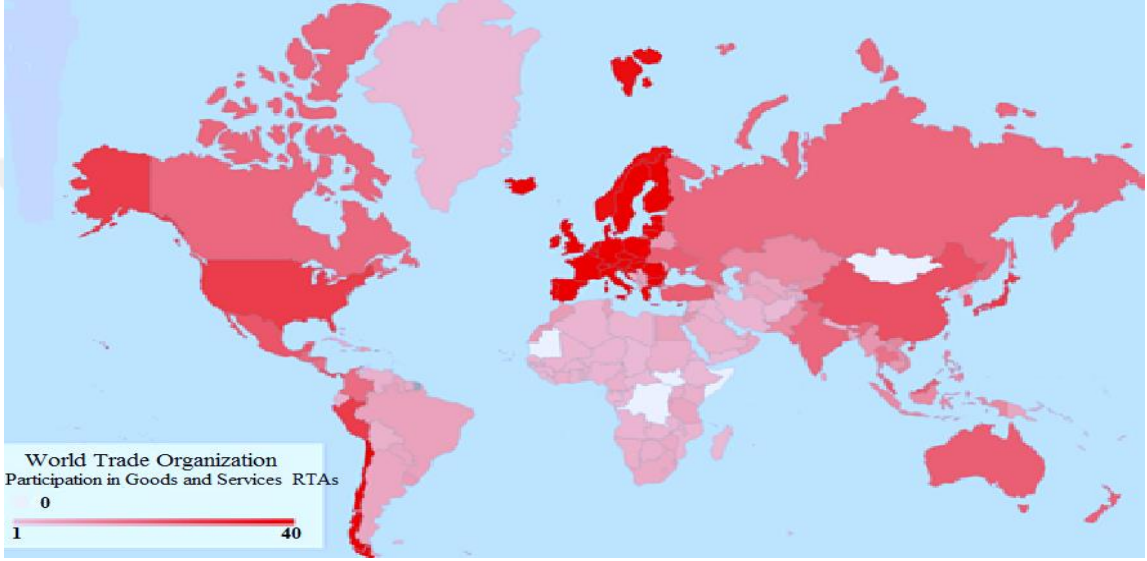
Gerçekte, *karşılıklı ilkesi maddesi*, eğer DTÖ üyesi bir ülke başka bir DTÖ üyesi ülkeye bir iyilik yaparsa, ikincisinin karşılık olarak ortak ülkesine aynı muameleyi yapmasını şart koşmaktadır. Bu hüküm aynı zamanda, eğer bir DTÖ üye ülkesi başka bir DTÖ üye ülkesine gümrük vergilerini azaltır ya da kaldırır, tüm DTÖ üye ülkelerinin de aynı muameleye tabi tutulması gerektiğini ifade eden *en çok kayırılan ülke (MFN (EÇKÜ) hükmünün* bir hatırlatmasıdır. Bu maddeye dayanarak, DTÖ üye ülkeleri aşağıdaki gibi iki tür ticaret serbestliği anlaşması imzalar.

---

¹⁴ Bu göstergeleri ikinci Bölümünde inceleyeceğiz.

A) Bölgesel Ticaret Anlaşmaları (BTA(RTA))

DTÖ’da, bölgesel ticaret anlaşmaları (BTA (RTA)) iki ya da daha fazla ortaklı karşılıklı ticaret anlaşmaları olarak tanımlanmaktadır. Serbest ticaret anlaşmalarını ve gümrük birliklerini kapsar. Bu nedenle, Bölgesel Ticaret Anlaşmaları aşağıdaki harita ile analiz edilebilir.¹⁵

Yukarıdaki harita da, hemen hemen tüm ülkeler, BTA’nın hemen hemen hepsi beyaz renk ile temsil edilen ülkeler için mal ve hizmetlere katılmaktadır. 20-30 yıldan bu yana, Bölgesel Ticaret Anlaşmaları göz alıcı bir biçimde artış göstermiştir. Hatta yaklaşık 40 kadar Bölgesel Ticaret Anlaşmasına imza atan ülkeler mevcuttur (kırmızı ile gösterilen ülkeler).

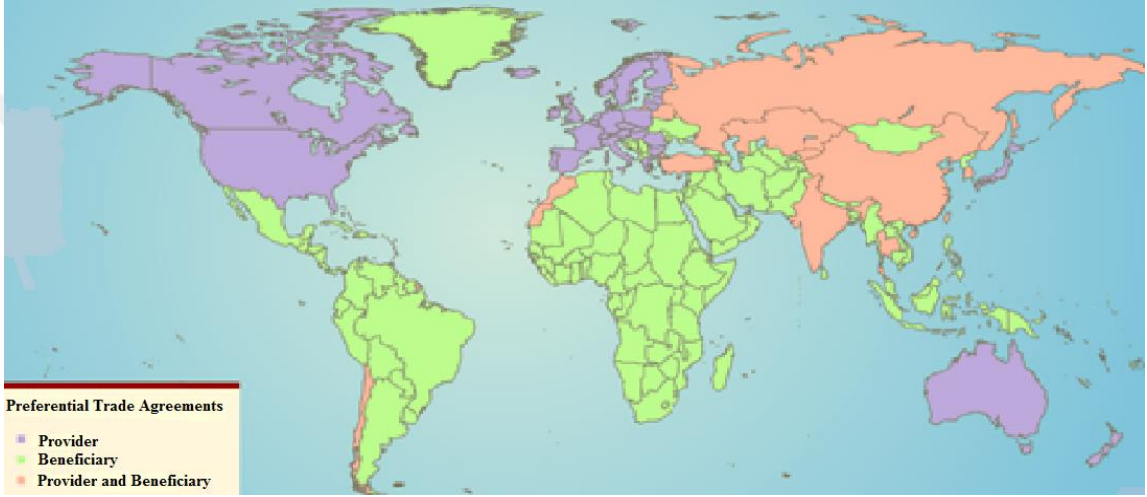
Bölgesel Ticaret Anlaşmaları (BTA) 1990 ların başından bu yana artan şekilde yaygındır. 7 Nisan 2015’ten başlayarak, GATT/WHO’nce (Gümrük ve Ticaret Genel Anlaşması GATT) 612 bildiri almıştır (mal, hizmet ve istihdamı ayrı ayrı sayarak). Bunların içersinde 406’sı yürürlükte dir. Bu DTÖ rakamları 262’si halen yürürlükte olan 440 fiziksel BTA ya (mal, hizmet ve istihdamları birlikte sayarak) karşılık gelmektedir.

¹⁵ <https://www.wto.org/>

B) Ayrıcalıklı Ticaret Anlaşmaları (ATA)

Ayrıcalıklı Ticaret Anlaşmaları (ATA) DTÖ’ndeki tek yanlı ticaret ayrıcalıklarıdır. BM Genel Kurulca alacaktan feragat eden diğer çift-taraflı olmayan ayrıcalıklı düzenlerin yanısıra, Ayrıcalıkların Genellenmiş Sistem düzenlerini (gelişmiş ülkelerin azgelişmiş ülkelere ithalat için ayrıcalıklı gümrük tarifeleri aldığı) içer.¹⁶

Ayrıcalıklı anlaşmalar gelişmiş ülkelerin Birleşmiş Milletlerce en az gelişmiş (LDC) olarak sınıflandırdığı ülkelere verdiği bir yardım çerçevesindedir. Yukarıdaki haritada, LDC çoğunun (yeşil renkte) gelişmiş ülkelere (mavi renkte) anlaşmaların yararlanıcısıdır. Ancak, aynı zamanda bu tür uygulamaları sağlayan ve alan sanayileşmiş ülkeler olarak sınıflandırılabilirler. Bu ülkelerin (beyaz renkte, örneğin Rusya). Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkeleri ile Avrupa Birliği arasındaki anlaşmalar bu anlaşma kategorisindedir. Bu anlaşmalar “*Silah hariç herşey*” kuralına dayanmaktadır¹⁷.

¹⁶ <https://www.wto.org/>

¹⁷ Üçüncü Bölümünde ince bir şekilde İnceleyeceğiz.

2. BÖLÜM: BÜYÜME VE EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİ

Ekonomik büyümenin nedenlerinin analizi iktisat biliminde eskiye dayanmaktadır. Yüzyıllar öncesine uzanmaktadır. 18. ve 19. Yüzyılda Adam Smith ve David Ricardo büyüme analizi fikirlerini oluşturmuştur. Bu yazalar iş bölümü ve piyasa rekabetini büyüme analizlerinin merkezine koymuşlardır. Bu nedenle, sonraki modeller Keynesyen ekonomistler ve klasik ekonomistlerin karşıtıdır. Bu modeller iş gücü, sermaye ve teknolojiyi ekonomik büyümenin ana kaynakları olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte, bu modeller teknolojiyi bu teknolojinin kaynağını açıklamadan bir büyüme faktörü olarak entegre etmektedirler. Teknoloji kaynağının açıklanması Joseph A. Schumpeter'in teorisinin ve endojen ekonomik büyüme modellerinin ana işlevidir.

Ekonomik büyümenin kökenini açıklamak konusunda bu modellerin çabalarına rağmen büyüme hala bir ülkenin refahını açıklamakta yetersiz bir gösterge olarak görülmektedir. Bunun nedeni bu göstergenin sadece kantitatif boyuttu dikkate alması nedeniyle eleştirilmektedir. Kantitatif boyutunun ötesinde, gelişim teorileri kalitatif boyutu da dikkate almayı amaçlamaktadır. Benzer şekilde, bugünlerde, toplumun iyi bir organizasyonu için kurumsal boyutu dikkate almadan ekonomik büyümenin makul kaynaklarını ortaya koymakta artık manasızdır.

Bu bölümün ilk kısmında, uzun vadeli ekonomik büyüme modellerinin kısa bir incelemesini gerçekleştireceğiz. Daha sonra gelişimin eleştirisi nedeniyle teorisyenler liberalism ve büyüme modellerinin başlıca yazarları olan klasik ve neoklasik okullara değinmektedirler, ikinci bölümde, ekonomik gelişimin bazı teorilerini gözden geçireceğiz. Ve, son olarak, bu bölümü kurumsal okulun argümanlarına dair bölümle kapatacağız.

2.1. Ekonomik Büyüme Teorileri

Uzun vadede ekonomik büyüme incelemesi neoklasik modeller olarak sınıflandırılmış modeller tarafından domine edilmiştir. Bu modeller klasik okulun analistlerinin çoğuna esas tahminlere dayanmaktadır. 1821'de David Ricardo “kar

oranlarının düşmesi eğilim” yasasını anımsatmaktadır. Bu yasaya göre, çok verimli toprak işlenmesi için çok az kaynak gerektirmektedir. Ara kalitede bir toprak işlenmesi için iş gücü ve sermayede bir artış gerektirmektedir. En düşük kalite toprak en yüksek miktarda iş gücü ve sermaye gerektirmektedir. Son toprak daha fazla insan gücü gerektirmektedir. Daha sonra, toprak sahiplerinin rantında bir artışa neden olacak verimli toprak arayışında bir yarış vardır. Rant git gide bu topraklardan sağlanan ürünlerin fiyatında bir artışa neden olacaktır. Bu nedenle, bu pahalı ürünlerin işçilerce satın alınmasına imkan sağlamak için ücretlerde yeterli bir artış olacaktır. Bu nedenle işçilerin ücretlerindeki artış sermayedarın karlarında bir düşüşe yol açacaktır.

David Ricardo için, kazanç dağılımının bu sorununun çözmek amacıyla, ticaret için açıklık olmalıdır. Ticaret açıklığı insanlara yüksek maliyetle yerel olarak üretmek yerine ürünleri daha düşük fiyatlarda yurt dışından satın almalarına imkan sağlamaktadır. Bu tartışmanın sonucunda, Ricardo ilk bölümde incelediğimiz Uluslararası ticarete “karşılaştırmalı üstünlük” teorisini öne sürmüştür. Fakat D. Ricardo'nun düşen karlar analizi çoğu neoklasik büyüme modelince desteklenen uzun vadede hareketsiz devlete doğru ekonominin yaklaşması yasası ve “azalan dönüşüm yasası”nın temelini oluşturmuştur.

2.1.1 Ekonomik Büyümenin Eksojen Modeli

Neoklasik eksojen büyüme modeli, Robert Solow'un ilk çalışmasıdır (1956). Bu yazar uzun vadeli büyüme kaynaklarını belirlemeyi denemiştir. Solow modeli sürekli dengesizlikte uzun vadeli büyümeyi gören Keynezyen modellere yanıt vermektedir. Bu, dengesizlikte uzun vadeli büyüme öngören Harrod-Domar modelidir. Modelde uzun vadeli ekonomik büyüme daimi dengesizliktedir.

Harrod-Domar modelinin tersine, Solow uzun vadede dengeli bir büyüme modeli önermektedir. Modeli azalan dönüş beklentileri ve rekabette mükemmel bir piyasaya dayalıdır. Bu nedenle modeli, “*neoklasik model*” veya “*ekonomik büyümenin eksojen modeli (teknik sürecin kaynağı açıklanmamış)*” olarak adlandırılmaktadır.

A) Solow Modelinin Tanıtımı

R. J. Barro ve Xavier Sala-I-Martin (2004) iktisatçıları izlerken Solow'un modelinin tanıtımı ve dekompozisyon yapacağız. 1956 yılında Robert Solow tarafından geliştirilen bu model, uzun vadede ki ekonomik büyümenin belirleyicilerini analiz etme konusunda önemli bir araç olmaya devam etmektedir. Bu model kapsamında, teknolojik ilerlemelerin yokluğunda, ekonomik büyüme, “*doğal oran*” olarak adlandırılan bir oranda büyümektedir. Benzer şekilde, uzun vadede, ekonomik büyüme güvence altında değildir, çünkü sermaye birikimi istenilen seviyeye geldiğinde bir “*dengeli büyüme yolu*”na yaklaşır. Bu, Solow'un yukarıda sözü edilen ve David Ricardo'nun Thomas R. Malthus'un anlayışıyla şartlarını belirlediği “*düzenli durum* veya *sabit durum*”udur. Teknolojik ilerleme ile veya teknolojik ilerleme olmaksızın Solow modeli ile başlamadan önce aşağıdaki varsayımları ile başlayalım.

H₁: Ekonomi, üretimin iki faktörü olan sermayenin (K) ve iş gücünün (L) (nüfus sayısına uyarlanılarak) birleştirilmesi yoluyla bir homojen ürün (Y) üretir ve tüketir. Bu faktörler de ayrıca ikame edilebilir nitelik taşır. Üretim fonksiyonunun biçimi aşağıdaki şekildedir.

Teknolojik ilerleme olmaksızın $Y_t = F(K_t, L_t)$ ve teknolojik ilerleme ile $Y_t = F(K_t, A_t L_t)$.

H₂: Ekonomi kapalıdır. Ürünün bir bölümü tüketilecek, diğer bölümü ise tasarruf edilip yatırım için kullanılacaktır. O halde;

$$Y_t = C_t + I_t$$

H₃: **H₂**'den; tasarruf edilen (s : düzenli tasarruf oranında) gelir bölümü de ayrıca yatırım amaçlı kullanılır $I_t = sY_t$

H₄: K_t sermayesi sabit bir oranda $\delta > 0$ değer kaybeder. Belirli bir tarihteki fiziksel sermaye stoğundaki net artış bu sermayenin değer kaybetmesinden daha az olan brüt sermaye ile eşittir:

$$\dot{K}_t = I_t - \delta K_t, \dot{K}_t = \frac{\partial K_t}{\partial t} \text{ ile}$$

$$\Leftrightarrow \dot{K}_t = s \cdot F(K_t, L_t) - \delta K_t$$

$$\text{Ya da } \dot{K}_t = s \cdot F(K_t, A_t L_t) - \delta K_t \text{ (teknolojik ilerleme ile).}$$

H₅: İş gücünün büyüme oranı L_t egzojen ve sürekli. Nüfus n oranında büyüdüğü takdirde; iş gücü tedariği de ayrıca aynı oranda artar.

$$\frac{\dot{L}_t}{L_t} = n$$

H₆: Teknolojik ilerleme A_t egzojen ve sürekli. Aşağıdaki gibi g_A oranında büyür:

$$\frac{\dot{A}_t}{A_t} = g_A$$

H₇: Önerilen üretim fonksiyonu neoklasiktir. Yani aşağıdaki özellikleri doğrulamalıdır:

- a) Bir faktörün miktarı arttığında, üretim de artar. Fakat bu artış, faktörün miktarı yükseldikçe yavaş yavaş düşer. Diğer bir deyişle, (F), aşağıdaki gibi, üretimin her bir faktörü açısından pozitif, fakat azaltıcı marjinal üretkenliklere sahiptir.

$$\forall K_t > 0, L_t > 0; \quad \frac{\partial F_t}{\partial K_t} > 0 \quad ve \quad \frac{\partial^2 F_t}{\partial K_t^2} < 0$$

$$\frac{\partial F_t}{\partial L_t} > 0 \quad ve \quad \frac{\partial^2 F_t}{\partial L_t^2} < 0$$

- b) Üretim faktörleri bir oranda arttığında, üretim de aynı oranda artar. Örneğin, iki faktörün miktarları ikiye katlandığı takdirde, üretim de ayrıca ikiye katlanır. Üretim fonksiyonu F 'nin aşağıdaki gibi, devamlı bir ölçeğe göre getiri fonksiyonu olduğu söylenir:

$$F[\lambda K_t, \lambda(A_t)L_t] = \lambda \cdot F[K_t, (A_t)L_t], \forall \lambda > 0.$$

- c) Sermayenin (veya işin) marjinal üretkenliği, K (veya L) seviyesi 0'a yaklaştığında sonsuz; ve sermayenin (veya iş gücünün) seviyesi sonsuzluğa yaklaştığında 0 olur. Üretim faktörlerinin marjinal üretkenliği 0'dan $+\infty$ 'a yükselir veya $+\infty$ 'dan 0'a düşer. Yani:

$$\lim_{K \rightarrow 0} \left(\frac{\partial F_t}{\partial K_t} \right) = \lim_{L \rightarrow 0} \left(\frac{\partial F_t}{\partial L_t} \right) = +\infty$$

$$\lim_{K \rightarrow +\infty} \left(\frac{\partial F_t}{\partial K_t} \right) = \lim_{L \rightarrow +\infty} \left(\frac{\partial F_t}{\partial L_t} \right) = 0$$

Bütün bu özellikleri karşılayan üretim fonksiyonu, Paul Douglass ve Charles Cobb (1927) tarafından geliştirilen üretim fonksiyonudur. “Cobb-Douglas fonksiyonu”

şeklinde yazarlarının adını taşır ve Robert Solow tarafından kullanılmıştır. Aşağıdaki biçime sahiptir.

$$Y_t = A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}$$

C) R. Solow Modelinin Alt Gruplara Ayrımı

Teknolojik ilerlemeli veya teknolojik ilerlemesiz Solow modelini incelemekten önce, aşağıdaki gibi, ekonomik büyümenin belirlenmesine katılan çeşitli faktörlerdeki değişikliklere göre GSYİH (GDP) incelemesini yapmamız gerekir.¹⁸

$$\dot{Y}_t = \frac{\partial Y_t}{\partial A_t} \cdot \dot{A}_t + \frac{\partial Y_t}{\partial K_t} \cdot \dot{K}_t + \frac{\partial Y_t}{\partial L_t} \cdot \dot{L}_t$$

Dolayısıyla, aşağıdaki gibi, her bir faktör açısından üretim türevlerini hesaplayabiliriz.

$$\begin{cases} \frac{\partial Y_t}{\partial A_t} = \frac{\partial (A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha})}{\partial A_t} = K_t^\alpha L_t^{1-\alpha} \\ \frac{\partial Y_t}{\partial K_t} = \frac{\partial (A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha})}{\partial K_t} = \alpha A_t K_t^{\alpha-1} L_t^{1-\alpha} \\ \frac{\partial Y_t}{\partial L_t} = \frac{\partial (A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha})}{\partial L_t} = (1-\alpha) A_t K_t^\alpha L_t^{-\alpha} \end{cases}$$

Büyüme eşitliğinin dekompozisyonundaki sonuçları birbirinin yerine kullanarak aşağıdakini elde ederiz:

$$\dot{Y}_t = (K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}) \cdot \dot{A}_t + \alpha (A_t K_t^{\alpha-1} L_t^{1-\alpha}) \cdot \dot{K}_t + (1-\alpha) (A_t K_t^\alpha L_t^{-\alpha}) \cdot \dot{L}_t$$

Ve GSYİH (GDP) büyüme oranı şu şekilde tanımlanır: $\gamma_{GDP} = \frac{\dot{Y}_t}{Y_t}$

Daha sonra GSYİH (GDP) büyüme oranının bu eşitliğindeki bütün sonuçların yerini değiştirerek ise aşağıdakileri elde ederiz:

$$\gamma_{GDP} = \frac{\dot{Y}_t}{Y_t} = \left\{ (K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}) \cdot \dot{A}_t + \alpha (A_t K_t^{\alpha-1} L_t^{1-\alpha}) \cdot \dot{K}_t + (1-\alpha) (A_t K_t^\alpha L_t^{-\alpha}) \cdot \dot{L}_t \right\} \cdot \frac{1}{Y_t}$$

$$\Leftrightarrow \gamma_{GDP} = \frac{K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}}{A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}} \dot{A}_t + \alpha \frac{A_t K_t^{\alpha-1} L_t^{1-\alpha}}{A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}} \dot{K}_t + (1-\alpha) \frac{A_t K_t^\alpha L_t^{-\alpha}}{A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}} \dot{L}_t$$

¹⁸ Nguyen ve alii (2005), *Les Determinants De La Croissance Économiques À Long Terme*, Université d'EVRY VAL D'ESSONE.

$$\Leftrightarrow \gamma_{GDP} = \frac{K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}}{K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}} \times \frac{\dot{A}_t}{A_t} + \alpha \frac{A_t}{A_t} \frac{K_t^{\alpha-1}}{K_t^\alpha} \frac{L_t^{1-\alpha}}{L_t^{1-\alpha}} \times \dot{K}_t + (1-\alpha) \frac{A_t}{A_t} \frac{K_t^\alpha}{K_t^\alpha} \frac{L_t^{-\alpha}}{L_t^{1-\alpha}} \times \dot{L}_t$$

$$\Leftrightarrow \gamma_{GDP} = \frac{\dot{A}_t}{A_t} + \alpha K_t^{\alpha-1-\alpha} \times \dot{K}_t + (1-\alpha) L_t^{-\alpha-(1-\alpha)} \times \dot{L}_t$$

$$\Leftrightarrow \gamma_{GDP} = \frac{\dot{A}_t}{A_t} + \alpha \frac{\dot{K}_t}{K_t} + (1-\alpha) \frac{\dot{L}_t}{L_t}$$

Bu sonucu aşağıdaki şekilde büyüme oranları bakımından yeniden yazabiliriz.

$$\gamma_{GDP} = g_A + \alpha g_K + (1-\alpha)g_L$$

Bu sonuç şu anlama gelir: normal şartlar altında, R. Solow tarafından benimsenen model hem *teknolojik ilerlemenin büyüme oranı*, *sermayenin büyüme oranı* hem de *nüfusun büyüme oranı* tarafından güvence altına alınan uzun vadeli bir büyüme oranına olanak sağlayacaktır.

D) Teknolojik İlerlemesiz R. Solow Modeli

Teknik ilerlemenin sürekli olduğunu varsayarak, Solow tarafından öngörülen ve ekonomik büyümesinin kaynağının sadece sermaye birikimi olduğu bir ekonominin dengeli büyüme yolunun özelliklerini analiz edeceğiz. Dolayısıyla, Cobb-Douglas fonksiyonundan yola çıkarak, gerçek iş gücü birimindeki değişkenleri ifade ediyoruz. Daha sonra, kişi başına düşen değişkenleri elde etmek amacıyla her bir değişkeni iş miktarına bölüyoruz.

$$Y_t = A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}, \text{ (bu durumda } A \text{ zamanla sürekli sayılacaktır).}$$

Onu L_t 'e bölerek, aşağıdakileri elde ederiz:

$$\frac{Y_t}{L_t} = A \frac{K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}}{L_t}$$

$$\Leftrightarrow \frac{Y_t}{L_t} = A \cdot K_t^\alpha L_t^{1-\alpha-1}$$

$$\Leftrightarrow \frac{Y_t}{L_t} = A \cdot \left(\frac{K_t}{L_t} \right)^\alpha$$

$y_t = \frac{Y_t}{L_t}$ (kişi başına düşen üretim) ve $k_t = \left(\frac{K_t}{L_t} \right)$ (kişi başına düşen sermaye) olduğunda, Cobb-Douglas fonksiyonunu kişi başına düşen üretim açısından aşağıdaki şekilde yeniden yazabiliriz.

$$y_t = A \cdot k_t^\alpha$$

Hiç teknoloji ilerlemesi olmadığı takdirde, yani, $A = 0$ ve $y_t = k_t^\alpha$ (1)

O halde, ekonominin kişi başına düşen büyüme oranını belirlemek amacıyla aşağıdakini yaparız.

$$\frac{\gamma GDP}{Kişi Başı} = \frac{\dot{y}_t}{y_t}$$

Çözümlenen eşitlikten yola çıkarak; biliriz ki, $\dot{y}_t = \frac{dy_t}{dk_t} \times \dot{k}_t = \frac{d(Ak_t^\alpha)}{dk_t} \times \dot{k}_t$

$$\Leftrightarrow \dot{y}_t = \alpha Ak_t^{\alpha-1} \times \dot{k}_t$$

Dolayısıyla, bu ekonominin kişi başına düşen büyüme oranını bulmak amacıyla yukarıdaki üretimi y_t 'e böleriz, böylece aşağıdakileri elde ederiz:

$$\begin{aligned} \frac{\gamma GDP}{Kişi Başı} &= \frac{\dot{y}_t}{y_t} = \frac{\alpha Ak_t^{\alpha-1}}{Ak_t^\alpha} \times \dot{k}_t \\ \Leftrightarrow \frac{\gamma GDP}{Kişi Başı} &= \frac{\dot{y}_t}{y_t} = \alpha k_t^{\alpha-1} \cdot k_t^{-\alpha} \cdot \dot{k}_t \\ \Leftrightarrow \frac{\gamma GDP}{Kişi Başı} &= \frac{\dot{y}_t}{y_t} = \alpha k_t^{-1} \cdot \dot{k}_t \\ \Leftrightarrow \frac{\gamma GDP}{Kişi Başı} &= \frac{\dot{y}_t}{y_t} = \alpha \frac{\dot{k}_t}{k_t} = \alpha g_k \end{aligned} \quad (2)$$

Bu eşitlik göstermektedir ki, teknolojik ilerleme olmaksızın, uzun vadede, kişi başına düşen büyüme oranı, kişi başına düşen sermaye birikimi olan sadece tek bir faktöre bağlı hale gelir. Dolayısıyla, sorulacak sorular aşağıdaki şekilde olacaktır:

a) Uzun vadede, kişi başına düşen bu sermaye büyümesi güvence altında mıdır?

Eğer öyle ise, kişi başına düşen sermaye büyümesinin kompozisyonu nasıldır?

- b) Ve bu yüzden kişi başına düşen üretimin büyüme oranı güvence altında mıdır? Eğer öyle ise, kişi başına düşen üretimin büyüme oranının kompozisyonu nasıldır?

Yukarıdaki bütün bu soruları yanıtlamak amacıyla, “*Solow modelinin temel diferansiyel eşitliği*”nin komponentlerini bilmek zorundayız. Dolayısıyla komponentleri bulmak amacıyla $\dot{k}_t$ ve $\dot{K}_t$ ’nin gelişimini belirleyerek ilerliyoruz. O halde, gerçek iş gücü biriminde ifade edilen sermaye faktörü aşağıdaki şekilde verilir:

$$\begin{aligned}
 k_t &= \left(\frac{K_t}{L_t} \right) \\
 \text{Ve } \dot{k}_t &= \partial \left(\frac{K_t}{L_t} \right) \\
 \Leftrightarrow \dot{k}_t &= \frac{\dot{K}_t L_t - K_t \dot{L}_t}{L_t^2} \\
 \Leftrightarrow \dot{k}_t &= \left(\frac{\dot{K}_t}{L_t} \times \frac{L_t}{L_t} \right) - \left(\frac{K_t}{L_t} \times \frac{\dot{L}_t}{L_t} \right) \\
 \Leftrightarrow \dot{k}_t &= \frac{\dot{K}_t}{L_t} - \frac{K_t}{L_t} \times n \\
 \Leftrightarrow \dot{k}_t &= \frac{\dot{K}_t}{L_t} - n \times k_t
 \end{aligned} \tag{3}$$

$\dot{K}_t$ sermaye birikiminin komponentlerini bu adımda belirleyebiliriz. **H₄** ve **H₃** hipotezlerinden yola çıkarak; biliriz ki, $\dot{K}_t = I_t - \delta K_t$ ve $I_t = s \cdot Y_t$

$$\Leftrightarrow \dot{K}_t = s \cdot Y_t - \delta K_t$$

(3)’ten yola çıkarak, aşağıdakileri elde ederiz; $\dot{k}_t = \frac{\dot{K}_t}{L_t} - n \times k_t = \frac{s \cdot Y_t - \delta K_t}{L_t} - n \cdot k_t$

$$\Leftrightarrow \dot{k}_t = s \times \frac{Y_t}{L_t} - \delta \times \frac{K_t}{L_t} - n k_t$$

$$\Leftrightarrow \dot{k}_t = s \times y_t - \delta \times k_t - n k_t$$

Daha sonra, biliriz ki, $y_t = \frac{Y_t}{L_t} = A k_t^\alpha$ ve $k_t = \left(\frac{K_t}{L_t} \right)$. Bundan yola çıkarak, aşağıdakileri elde ederiz:

$$\begin{aligned}
 \dot{k}_t &= s \times A k_t^\alpha - \delta \times k_t - n \times k_t \\
 \Leftrightarrow \dot{k}_t &= s \cdot A k_t^\alpha - (n + \delta) k_t
 \end{aligned} \tag{4}$$

Uzun vadenin “*temel dinamik diferansiyel eşitliği*” olarak adlandırılan, bu eşitlik (4). Ekonominin kişi başına düşen sermaye stoğunun gelişimini açıklamakta ve ayrıca “*kişi başına düşen düzenli büyüme oranı*”nın belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Bu eşitliğe göre, kişi başına düşen sermaye birikimi $\dot{k}_t$, sermayenin δ oranında değer kaybeden kısmı hesaba katılarak kişi başına düşen stoğun bir net artışı $s.Ak_t^\alpha$ ile yeni çalışanlar sağlamak amaçlı yatırım nk_t arasında bölünür.

Dolayısıyla, teknik ilerlemesiz Solow modeline göre, ekonomi, kişi başına düşen ürün büyümesinin (GSYİH (GDP)/kişi başı) kişi başına düşen sermaye stoğunun büyüme oranına eşit olduğu, kendisinin de nüfus artış oranı n ile aynı oranda ilerlediği bir “*dengeli büyüme yolu*”na doğru ilerleyici bir şekilde yaklaşır. Bu nüfus artış oranı (veya iş miktarı) ayrıca “*doğal büyüme oranı*” olarak da adlandırılmaktadır.

“*Doğal büyüme oranının (n)*” nasıl belirleneceğini göstermeden önce, ilk olarak, teknik ilerlemesiz Solow modelindeki uzun vade dengesindeki bu ekonominin özelliklerini matematiksel olarak ve grafiksel olarak analiz edebiliriz. Bunu gerçekleştirmek amacıyla, bu dengenin miktarlarını, yani kişi başına düşen sermaye miktarlarını (k_t^*) ve kişi başına düşen üretimi (y_t^*) belirlemek zorundayız.

Solow modeline göre, dengeli büyüme yolu, sermayenin, iş gücünün ve üretimin aynı “*doğal büyüme oranı*”nda büyümesi gereken bir yoldur. Dolayısıyla, bu düzenli büyüme yolu, kişi başına düşen sermaye stoğunun sürekli $\dot{k}_t = 0$ olduğu bir duruma karşılık gelir. Bunun anlamı ise şudur: Ekonominin kendiliğinden dengeli olduğu kişi başına düşen bir sermaye seviyesi k^* vardır. O halde bu $k^* = k_t$. Bu seviye aşağıdaki şekilde eşitlik (4) ile ortaya çıkar.

$\dot{k}_t = 0$ ile $s.Ak_t^\alpha - (n + \delta)k_t$, eşitlik (1)’den biliyoruz ki, teknoloji ilerlemesi olmaksızın; $y_t = k_t^\alpha$. Yukarıdaki eşitliği yeniden çözümleyerek, k_t^* ve y_t^* ’yi aşağıdaki şekilde belirleriz.

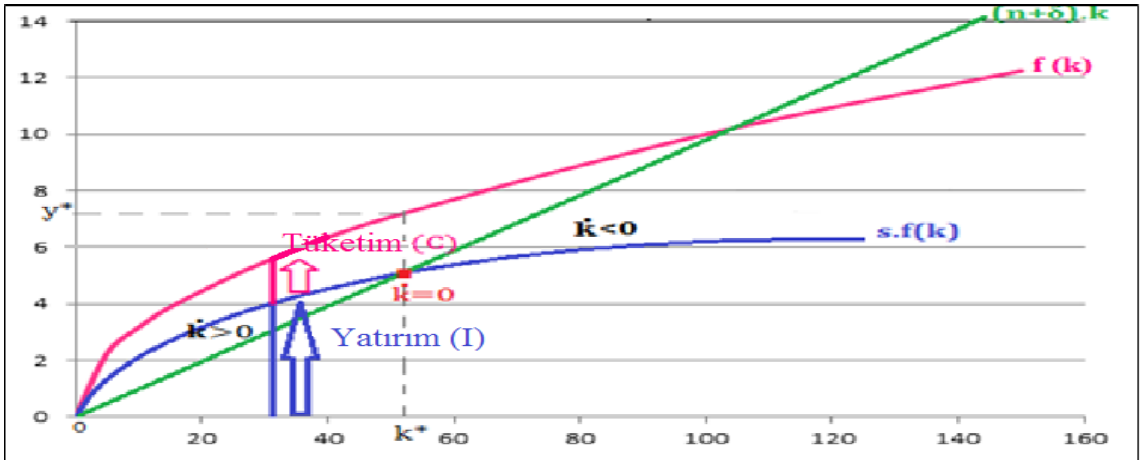
$$\begin{aligned} s.k_t^{*\alpha} - (n + \delta)k_t^* &= 0 \\ \Leftrightarrow s.k_t^{*\alpha} &= (n + \delta)k_t^* \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&\Leftrightarrow s \cdot \frac{k_t^{*\alpha}}{k_t^*} = (n + \delta) \\
&\Leftrightarrow \frac{k_t^{*\alpha}}{k_t^*} = \left(\frac{n+\delta}{s} \right) \\
&\Leftrightarrow k_t^{*\alpha} \cdot k_t^{*-1} = \left(\frac{n+\delta}{s} \right) \\
&\Leftrightarrow k_t^{*\alpha-1} = \left(\frac{n+\delta}{s} \right) \\
&\Leftrightarrow k_t^{*1-\alpha} = \sqrt[1-\alpha]{\frac{s}{n+\delta}} \\
&\Leftrightarrow k_t^* = \left(\frac{s}{n+\delta} \right)^{\frac{1}{1-\alpha}} \quad (5)
\end{aligned}$$

İlişki (5) kişi başına düşen uzun vadeli denge miktarlarını temsil etmektedir. Bu sonucun eşitlik (1)'de yeri değiştirilerek:

$$\begin{aligned}
&y_t = k_t^{*\alpha} \text{ (A=sürekli)} \\
&\Leftrightarrow y_t^* = \left[\left(\frac{s}{n+\delta} \right)^{\frac{1}{1-\alpha}} \right]^\alpha \\
&\Leftrightarrow y_t^* = \left(\frac{s}{n+\delta} \right)^{\frac{\alpha}{1-\alpha}} \quad (6)
\end{aligned}$$

Bu eşitlik (6), kişi başına düşen uzun vadeli denge üretim miktarlarını temsil etmektedir. Denge sonuçlarını kullanarak, teknik ilerlemesiz bu modelin özelliklerini grafiksel olarak aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

Şekil 6: Teknik olmadan Solow modelinin dengesi

Grafik 6 üzerinde, tüketim, üretim ile yatırım arasındaki farka eşittir. $\dot{k} = 0$, teknik ilerlemesiz Solow modelinin uzun vadeli dengesidir. $\dot{k} = 0$ noktasına kadar, sermaye stoğundaki her bir artış, üretimde bir artışa yol açar, çünkü artan ölçeğe göre getiri mümkündür. Fakat bu noktanın ($\dot{k} < 0$) ötesinde, teknik ilerlemesiz olarak, sermaye stoğu, ekonominin büyümesine daha az katkı sağlar. Bu nokta “düzenli büyüme yolu”dur. Dahası, sermaye, iş gücü ve üretimin “doğal büyüme oranı” olarak adlandırılan aynı oranda büyümesi gerekir.

O zaman orta dereceli bir soru dikkat çeker. Sermayenin uzun vadede büyüdüğü bu doğal büyüme yolu nedir? Bu soruyu cevaplayabilmek amacıyla, *demografik büyüme oranı* olan doğal büyüme oranını belirlemek zorundayız. Dolayısıyla dengede (yani k^* 'de) kişi başına düşen sermaye stoğunun (γ_{k_t}) büyüme oranını analiz ederek ilerleyebiliriz. Daha sonra da eşitlik (3)'ten yola çıkarak, aşağıdakileri elde ederiz:

$$\dot{k}_t = \frac{\dot{K}_t}{L_t} - n \cdot k_t$$

$$\text{Dolayısıyla, } \gamma_{k_t} = \frac{\dot{k}_t}{k_t} = \frac{1}{k_t} \left(\frac{\dot{K}_t}{L_t} - n k_t \right)$$

$$\dot{k}_t = \frac{\dot{K}_t}{L_t} \text{ ile } \Leftrightarrow \gamma_{k_t} = \frac{\dot{k}_t}{k_t} = \frac{1}{k_t} (\dot{k}_t - n k_t)$$

$$\Leftrightarrow \gamma_{k_t} = \frac{\dot{k}_t}{k_t} - n \left(k_t \cdot \frac{1}{k_t} \right)$$

$$\gamma_{k^*_t} = \frac{\dot{k}_t}{k_t} \text{ ile } \Leftrightarrow \gamma_{k_t} = \gamma_{k^*_t} - n$$

O zaman biliriz ki, dengede $\gamma_{k^*_t} = 0$. Bunun sonucu da aşağıdaki gibi olur:

$$\gamma_{k_t} = n = \frac{L_t}{L_t} \quad (7)$$

Teknik ilerlemesiz Solow modeline göre, uzun vadede, ekonomi, kişi başına düşen sermayenin sürekli bir oranda γ_{k_t} büyüdüğü, kendisi de nüfus artış oranı $\frac{L_t}{L_t} = n$ ile aynı oranda büyüyen bir $\dot{k} = 0$ noktasındaki dengeli bir büyüme yoluna yaklaşır. O halde bu noktanın ötesinde, ekonominin büyüme oranının teknik ilerlemesiz Solow modeli kapsamında garanti altında olmadığı sonucuna varmalıyız.

Dengeli büyüme yolu şu anlama gelir: Kişi başına düşen sermayenin düşmesine yol açan Pazar güçleri bulunmaktadır. Kişi başına düşen sermayenin bir birikimi olacaktır, çünkü sermaye karlılığı iş gücününkinden daha yüksektir. Ve bu birikim, sermaye biriktirmek artık ilgi çekici olmayana kadar, yani kişi başına düşen sermaye sıfır olana kadar devam edecektir.

E) Teknolojik İlerlemeli R. Solow Modeli

Dengeli büyüme kuramı çok ilginç bir kavramdır. Ne var ki, gerçekliğe aykırı olan bir neticeyi öngörür, çünkü kişi başına düşen stok, ülkelerde tamamen tükenmek yerine artmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, Solow modeli ve ekonomik büyüme modellerinin çoğu bu sermaye üretkenliğinin dengeli büyüme kuramı ile öngörüldüğü şekilde neden tükenmediğini açıklamaya çalışmaktadır. Bu modeller bu açıklamayı teknik ilerlemede aramaktadır. *Teknik ilerleme, üretim faktörlerinin toplam verimliliğini artıran bilimsel ve teknolojik keşifler seti olarak tanımlanabilir.*

Dolayısıyla, egzojen modeldeki teknik ilerlemenin önemini değerlendirebilmek amacıyla, teknik ilerlemeli R. Solow modelini analiz edelim. Teknik ilerlemeye giriş yaparak, bu modelin uzun vadedeki özelliklerini analiz edeceğiz. Teknik ilerlemenin iş gücü verimliliğini artırması gerekir. Aşağıdaki şekilde egzojen bir oranda büyür.

$$\frac{\dot{A}_t}{A_t} = g_A$$

Etkili iş gücü birimi miktarının değişkenleri açıklanmaktadır (yani, onları $A_t L_t$ 'ye bölmekteyiz). Onları aşağıdaki şekilde belirteceğiz:

$\hat{k}_t = \frac{K_t}{A_t L_t}$: Etkili iş gücü birimi miktarı başına düşen sermaye stoğu.

$\hat{y}_t = \frac{Y_t}{A_t L_t}$: Etkili iş gücü birimi miktarı başına düşen üretim.

Teknik ilerlemeli üretim fonksiyonu aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır.

$Y_t = F(K_t, A_t L_t)$: Bu üretim fonksiyonu, sürekli ölçeğe göre getirilidir. O halde, etkili iş gücü birimi miktarı başına düşen üretim fonksiyonu şu şekilde tanımlanmaktadır:

$$\hat{y}_t = \frac{Y_t}{A_t L_t} = F\left(\frac{K_t}{A_t L_t}, 1\right).$$

Cobb-Douglas fonksiyonu örneğinde, şunu elde ederiz:

$$Y_t = F(K_t, A_t L_t) = K_t^\alpha (A_t L_t)^{1-\alpha}.$$

Gerçek iş gücü miktarı şu oranda artar: $(A_t L_t) = \frac{\dot{A}_t}{A_t} + \frac{\dot{L}_t}{L_t}$.

Şimdi de $\mathbf{H}_4$ 'teki sermaye birikimi eşitliğini etkili iş üretimlerine bölerek;

$$\begin{aligned} \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} &= \frac{I_t}{A_t L_t} - \delta \frac{K_t}{A_t L_t} \quad \text{ve biliriz ki, } I_t = s \cdot Y_t \text{ ve } \hat{k}_t = \frac{K_t}{A_t L_t} \\ &\Leftrightarrow \frac{s \cdot Y_t}{A_t L_t} - \delta \cdot \hat{k}_t \\ &\Leftrightarrow \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} = s \cdot \hat{y}_t - \delta \cdot \hat{k}_t \end{aligned} \quad (8)$$

Dolayısıyla, etkili iş birimi başına düşen sermaye stoğundaki değişikliklerin yönünü değiştirebiliriz. Aşağıdakileri elde ederiz;

$$\begin{aligned} \dot{\hat{k}}_t &= \partial \left(\frac{K_t}{A_t L_t} \right) = \frac{\dot{K}_t A_t L_t - K_t \dot{A}_t L_t - K_t A_t \dot{L}_t}{(A_t L_t)^2} \\ &\Leftrightarrow \dot{\hat{k}}_t = \frac{\dot{K}_t A_t L_t}{A_t^2 \cdot L_t^2} - \frac{K_t \dot{A}_t L_t}{A_t^2 \cdot L_t^2} - \frac{K_t A_t \dot{L}_t}{A_t^2 \cdot L_t^2} \\ &\Leftrightarrow \dot{\hat{k}}_t = \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} - \frac{K_t}{A_t L_t} \left(\frac{\dot{A}_t}{A_t} + \frac{\dot{L}_t}{L_t} \right) \\ &\Leftrightarrow \dot{\hat{k}}_t = \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} - \hat{k}_t (g_A + n) \end{aligned} \quad (9)$$

Ve (8)'den biliriz ki, $\frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} = s \cdot \hat{y}_t - \delta \cdot \hat{k}_t$. O zaman,

$$\begin{aligned} \dot{\hat{k}}_t &= s \cdot \hat{y}_t - \delta \cdot \hat{k}_t - \hat{k}_t (g_A + n) \\ &\Leftrightarrow \dot{\hat{k}}_t = s \cdot \hat{y}_t - \hat{k}_t (g_A + n + \delta) \end{aligned} \quad (10)$$

Teknik ilerlemeli uzun vadenin “temel dinamik diferansiyel eşitliği” olarak adlandırılan, bu eşitliktir (10). Bu eşitlik ile eşitlik (4) arasındaki fark; değer kaybeden $(\delta \hat{k}_t)$ teknolojik sermayenin bir bölümünün artırdığı $(g_A + n + \delta)$ terimidir. Ve bu teknik faktör iş üretkenliğini destekler. Sermaye birikiminin bir bölümü ise ayrılacak ve sermaye ölçeğe göre getirisinin azalışını durdurarak iş üretkenliğinin artırılmasında kullanılacaktır.

Dolayısıyla, uzun vadeli ekonomik büyümedeki teknik ilerlemenin rolünü belirleyebilmek amacıyla bu ekonominin özelliklerini inceleyebiliriz. Teknolojik

ilerlemeli bu modeldeki uzun vadeli büyüme oranını analiz etmeden önce, öncelikle eşitlik (10)'u kullanarak, uzun vadeli düzenli yolun $\hat{k}_t^*$ ve $\hat{y}_t^*$ 'sini belirleyelim. Düzenli yolda, $\dot{\hat{k}}_t = 0$ ve $\hat{k}_t = \hat{k}_t^*$. Teknolojik ilerleme, Harrod anlayışında iş üretkenliğini artırdığı içindir ki, y_t biçimi değişmez. Yani,

$$Y_t = F[K_t, A_t L_t] = K_t^\alpha [A_t L_t]^{1-\alpha}, \text{ ve } y_t = \frac{Y_t}{A_t L_t} = F\left[\frac{K_t}{A_t L_t}, 1\right]$$

$$\Leftrightarrow \hat{y}_t^* = \hat{k}_t^{*\alpha}$$

Düzenli yoldan ve (10)'dan yola çıkarak, aşağıdakileri elde ederiz:

$$\text{s. } \hat{k}_t^{*\alpha} = \hat{k}_t^*(g_A + n + \delta) \text{ ile Dengede } \dot{\hat{k}}_t = 0$$

$$\Leftrightarrow \text{s. } \hat{k}_t^{*\alpha-1} = (g_A + n + \delta)$$

$$\Leftrightarrow \hat{k}_t^{*\alpha-1} = \left(\frac{g_A + n + \delta}{s}\right)$$

$$\Leftrightarrow \hat{k}_t^{*1-\alpha} = \left(\frac{s}{g_A + n + \delta}\right)$$

$$\Leftrightarrow \hat{k}_t^* = {}^{1-\alpha} \sqrt{\frac{s}{g_A + n + \delta}}$$

$$\Leftrightarrow \hat{k}_t^* = \left[\frac{s}{g_A + n + \delta}\right]^{\frac{1}{1-\alpha}}$$

$$\text{Ve } \hat{y}_t^* = \left[\frac{s}{g_A + n + \delta}\right]^{\frac{\alpha}{1-\alpha}}$$

$\hat{k}_t^*$ ve $\hat{y}_t^*$ değerlerinin belirlenmesinin doğrudan olmasına rağmen, teknolojiyi hesaba katan Solow modeline göre, egzogen bir teknolojik şokun olabileceği her an iş üretkenliğinde uzun vadede doğrudan bir artış görülebilir.

Şimdi de teknolojik ilerlemeli Solow bağlamında bu ekonominin dengesinin sermaye stoğunun büyüme oranını analiz edelim. Eşitlik (9)'dan yola çıkarak elimizde olanlar.

$$\dot{\hat{k}}_t = \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} - \hat{k}_t(g_A + n).$$

$$\text{O zaman, } \gamma_{\hat{k}_t} = \frac{\dot{\hat{k}}_t}{\hat{k}_t} = \frac{1}{\hat{k}_t} \left\{ \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} - \hat{k}_t(g_A + n) \right\}$$

$\hat{k}_t = \frac{K_t}{A_t L_t}$ ile $\Leftrightarrow \gamma_{\hat{k}_t} = \frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} * \frac{1}{\hat{k}_t} - [\hat{k}_t (g_A + n)] * \frac{1}{\hat{k}_t}$; aşağıdakileri elde ederiz:

$$\gamma_{\hat{k}_t} = \left(\frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} * \frac{1}{\frac{K_t}{A_t L_t}} \right) - \left\{ (g_A + n) * \hat{k}_t * \frac{1}{\hat{k}_t} \right\}$$

$$\Leftrightarrow \gamma_{\hat{k}_t} = \left(\frac{\dot{K}_t}{A_t L_t} * \frac{A_t L_t}{K_t} \right) - (g_A + n)$$

$$\Leftrightarrow \gamma_{\hat{k}_t} = \left(\frac{\dot{K}_t}{K_t} \right) - (g_A + n)$$

$$\gamma_{K_t} = \frac{\dot{K}_t}{K_t} \text{ ile } \Leftrightarrow \gamma_{\hat{k}_t} = \gamma_{K_t} - (g_A + n)$$

Sermaye stoğu artış oranı $\gamma_{K_t} = \gamma_{\hat{k}_t} + (g_A + n)$.

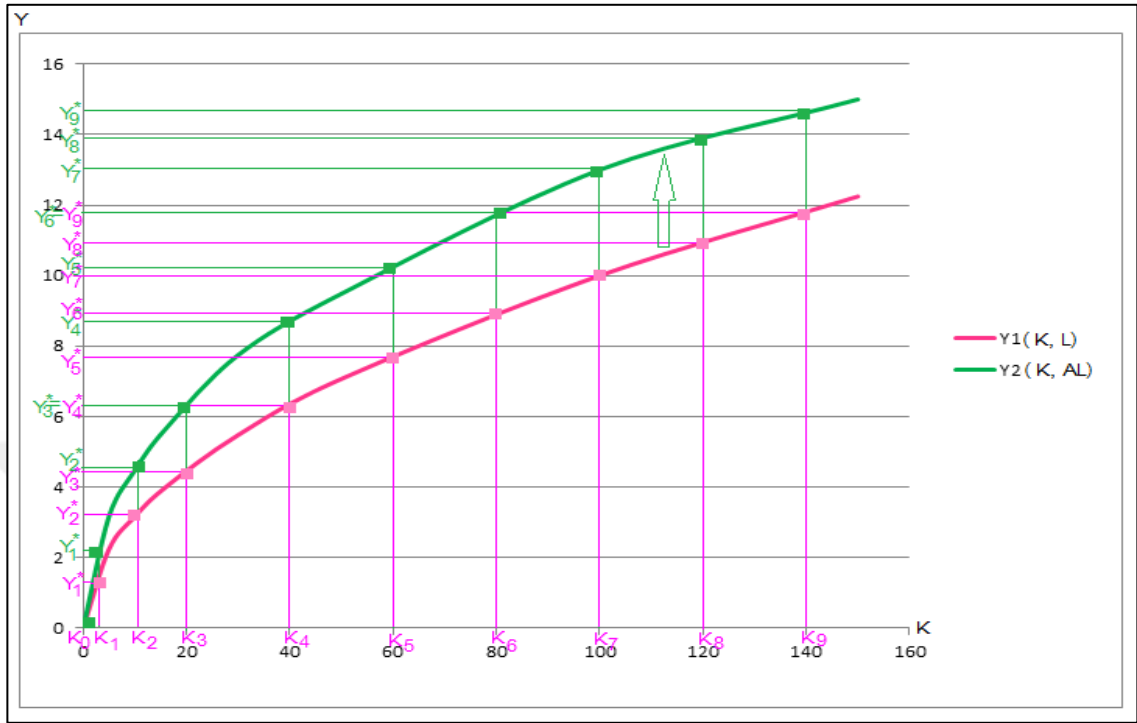
Dengede, biliyoruz ki, $\gamma_{\hat{k}_t} = 0$. O zaman, sermaye stoğu artış oranı, aşağıdaki gibi, teknolojik büyüme oranı ve nüfus artış oranı tarafından belirlenmektedir.

$$\gamma_{K_t} = (g_A + n) \left(= \frac{A_t}{A_t} + \frac{L_t}{L_t} \right). \quad (11)$$

Bu eşitlik göstermektedir ki, sermayenin bir bölümü, yeni iş birikimi için ve makine, bilgisayar, traktör ve benzeri gibi yeni bir fiziksel sermaye miktarı elde etmek amacıyla kullanılmaktadır. Sürekli bir teknik ilerlemede, iş üretkenliği düşer. Fakat teknik ilerlemenin artmasından dolayı, sermaye stoğu sıfıra düşmez ve pozitif kalır. Dolayısıyla, ekonomik büyüme devame eder.

Grafiksel olarak, teknik ilerleme bizim teknik ilerleme azaldığı takdirde sermaye üretkenliğinin artmasına yol açtığını anlamamıza yardımcı olur. Teknik ilerleme girişinden dolayı sermaye üretkenliğindeki bu artış, üretimde bir artışa yol açacak ve üretim fonksiyonunu $F_1 = Y_1(K, L)$ 'den $F_2 = Y_2(K, AL)$ 'ye çevirerek ekonomiyi uzun vadeli bir düzenli büyüme yolundan çekecektir.

Şekil 7: Teknik İlerlemeli Solow modeli

Grafik 7'ye göre, teknolojik ilerlemenin ekonomik büyüme oranı üzerindeki etkisini göstermektedir. Teknik ilerlemesiz durumda veya teknik ilerleme sürekli olduğunda, sermaye stoğunun birikimi yeterince üretken olmaksızın uzun vadeli denge yoluna yaklaşır. Grafikte, teknik ilerlemenin sürekli olduğu $Y_1(K, L)$ üretim fonksiyonu ile, üretim miktarları, teknik ilerleme gelişiminin mümkün olduğu üretim fonksiyonundakinden daha az olur. Örneğin, aynı K_1 sermaye stoğunda, teknik ilerleme gelişimine sahip olan üretim fonksiyonu, Y_1^* 'e (yeşil renkli) kadar üretime izin verir, fakat teknolojik ilerleme olanağına sahip olmayan üretim fonksiyonu Y_1^* (pembe renkli) $< Y_1^*$ 'e kadar üretim izni verir. Aynen K_7 'deki gibi, elimizde yüksek sermaye seviyelerinde Y_7^* (pembe renkli) $< Y_7^*$, Y_8^* ve Y_9^* (her ikisi de yeşil renkli) bulunmaktadır.

Dolayısıyla, teknolojik ilerleme, sermayenin daha iyi kullanılmasını sağlar. Teknolojik inovasyon, sermaye karlılığını artırır. Ve bu, uzun vadede ekonomik büyümeyi destekleme etkisine sahiptir.

Netice itibariyle, egzojen ekonomik büyüme modeli (yani R. Solow modeli) şunu öngörür: Her ekonomi, üretimin, kendisi nüfusla aynı oranda büyüyen sermaye stoğu ile aynı oranda arttığı uzun vadeli dengeye yaklaşır. Fakat teknik ilerlemeli Solow modeli, egzojen olan teknolojik ilerlemenin desteklediği uzun vadeli ekonomik büyümeyi öngörür.

Egzojen Ekonomik Büyüme Modelinin Limitleri

Solow modeli, ekonomik büyümenin analiz edilmesine yönelik olarak her ne kadar önemli bir temel olmaya devam etse de, onun da limitleri yok değildir. İki üretim faktörü (insanlar ve sermaye) düşünüldüğünde, Solow modeli, becerikli iş ile becerikli olmayan işi birbirinden ayırt etmemektedir. Benzer bir şekilde, insan sermayesinin rolü de yoktur. Dahası, bu model, ekonomik büyümeyi açıklamak amacıyla teknolojiyi bilinmeyen bir dünyadan ödünç almaktadır. Beklenmedik bir zenginlik olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla, teknik ilerleme açıklanmadığı takdirde, ekonomik ilerlemeyi açıklamak da zor hale gelmektedir. İlave olarak, teknik ilerlemenin kaynağını görmezden gelmek, inovasyonların özelliklerini ve dolayısıyla da yenilikçilerin geçici tekelinin durumunu da görmezden gelmek anlamına gelmektedir.

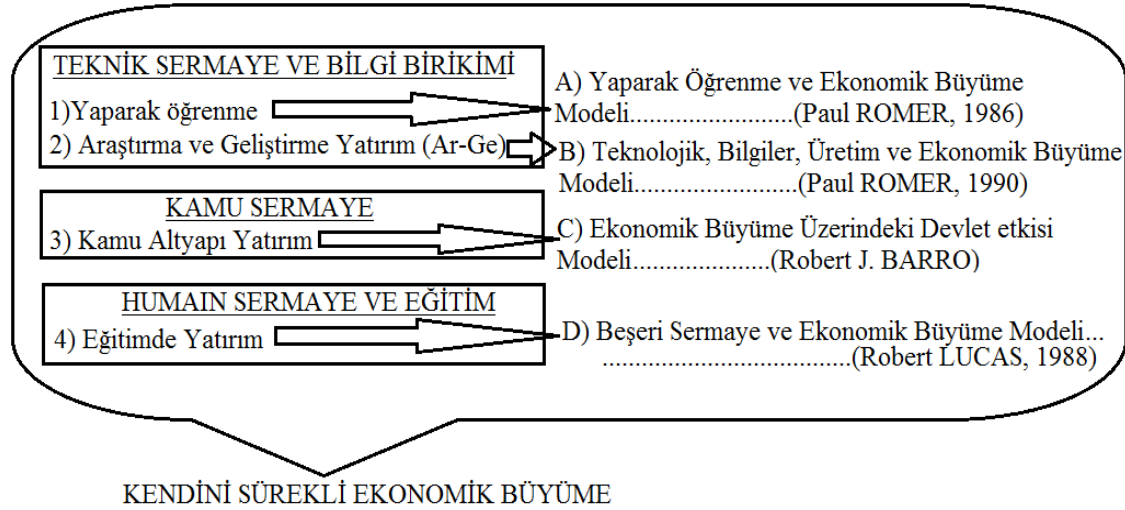
2.1.2 Endojen Ekonomik Büyüme Modelleri

Kusursuz yarışın pazar varsayımlarına dayanarak, Solow modeli, ekonomik realiteden uzaklaşmıştır. Peki Solow modeli, büyümeyi durgunluk yolundan genişleme yoluna yönlendirmeye yönelik fırsatlar üreten Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) sektörüne ayrılan masrafların etkilerini nasıl görmezden gelmektedir?

Doğal oranda büyüyen bir ekonomi ile, Solow modeli, uzun vadeli bir durgunlukla sonlanır. Mevcut modeller, bu durgunluktan teknolojik ilerleme aracılığıyla kaçınmanın mümkün olduğunu ifade etmektedir. Ne var ki, Solow modeli, uzun vadeli ekonomik büyümeyi açıklamak için bu teknik ilerlemenin kaynağının nereden geldiğini açıklamamaktadır. Netice olarak, Solow modeli, ekonomik büyümeyi egzojen

belirleyiciler ile açıklamaktadır: Nüfus artış oranı ve teknik ilerleme. Bütün bunlar, uzun vadeli ekonomik büyümeyi halen açıklanmamış bir niteliğe büründürmektedir.

Dolayısıyla, 80'ler boyunca, Solow modelinin limitleri, yeni ekonomi kuramcılarını “*endojen büyüme modelleri*” şeklinde adlandırılan modelleri geliştirmeye sevk etmiştir. Bu modellerde, ekonomik büyüme, teknolojik ilerleme ve tasarruflar, ekonomik aktivitelerden ortaya çıkar. Bundan dolayıdır ki, ekonomik büyüme, “*kendi kendini idame ettiren ekonomik büyüme*” şeklinde adlandırılır. Dolayısıyla da, bu modellerin ana yazarları, araştırmalarını aşağıdaki şemada özetlenebilecek olan çizgiler üzerine yoğunlaştırmıştır.

Şekil 8: Endojen Büyüme Modellerinin Bir Özeti

Genel olarak, endojen büyüme modelleri, teknolojinin, ekonomik büyümenin hem bir nedeni hem de bir sonucu olduğunu savunmaktadır. Yetenekli bireylerin varlığı ile, üretim süreci bu bireyleri bir ürünün iyileştirilmesine veya hatta üretim zincirine yeni bir ürünün dahil edilmesine sevk edebilmektedir. Benzer bir şekilde, AR-GE sektöründeki, kamusal altyapılardaki veya insan sermayesindeki her yatırım, bilgilerin birikiminin sağlanmasına olanak vermekte ve ekonomide, teknolojik sermayenin üretiminin ve/veya artırılmasının geliştirilmesine vesile olabilecek dışsallıklar üretmektedir. Bu tür çabalar, ekonomik büyümenin temel nedenleridir. Fakat yine de, bu konuda başarılı olmamızı

sağlayan araçlarımız olmadığı takdirde, bütün bu alanlardaki yatırım ve ilerlemeler var olamayacaktır. Dolayısıyla, gerekli yatırımları harekete geçirebilmek amacıyla, geçmiş ekonomik büyümenin bir parçası olan tasarruflar bulunmalıdır. Bu yüzden de bu şekilde yaratılan ekonomik büyüme, “*kendi kendini idame ettiren ekonomik büyüme*” olarak adlandırılmaktadır.

Şimdi de, yukarıda özetlenen dört modelin kuramsal yapısının kısa bir incelemesini yapalım. İlk iki model olan A) ve B) için, bu modellerin genel versiyonlarını D. Romer’e (2012)¹⁹ değinerek analiz edeceğiz.

A) Yaparak Öğrenme ve Ekonomik Büyüme Modeli (Paul Romer Modeli, 1986)

Endojen büyüme modellerinde, yaparak öğrenme, bilgi birikiminin belirleyicilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Teknolojik ilerleme, AR-GE sektöründeki yatırımların bir sonucu olarak değil, günlük ekonomik aktivitelerimizle ilgili bir ortak ürün olarak görülmektedir. Dolayısıyla, bir Cobb-Douglas üretim fonksiyonu düşünüldüğünde, model, aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

$$Y_t = K_t^\alpha [A_t L_t]^{1-\alpha} \quad (12)$$

Yaparak öğrenme, yeni malların veya sermaye ekipmanlarının üretiminin amaçlanmamış bir sonucudur. Bu durumlarda, bilgi birikimi fonksiyonu aşağıdaki şekilde yazılmaktadır.

$$A_t = B K_t^\phi \quad B > 0 \text{ ve } \phi > 0 \quad (13)$$

Bu tanımlamada, ve Solow modelinde olduğu gibi, tasarruf oranı egzojen ve sürekli²⁰. İlave olarak, değer kaybetme, basitlik gerekçelerinden dolayı sıfıra ayarlanmıştır. Dolayısıyla, sermaye birikimi ve iş birikimi eşitlikleri aşağıdaki şekilde yazılabilir.

$$\dot{K}_t = s Y_t \quad (14)$$

$$\dot{L}_t = n L_t, \quad n \geq 0 \text{ ile} \quad (15)$$

¹⁹ Romer, D., *Advanced Macroeconomics*, McGraw-Hill Irwin, Fourth Edition, 2012.

²⁰ D. Romer (2013), 2. ve 3. Bölümlerde

O zaman, (13)'ün (12)'nin yerine konulması sonucu aşağıdakiler gerçekleşir:

$$\Leftrightarrow Y_t = sB^{1-\alpha}K_t^\alpha K_t^{\emptyset(1-\alpha)}L_t^{1-\alpha} \quad (16)$$

Bu ekonomiyi analiz etmek için, (16)'yı (14)'ün yerine koyalım. Bu da bize aşağıdakileri verir:

$$\begin{aligned} \dot{K}_t &= s\{K_t^\alpha[A_tL_t]^{1-\alpha}\} \\ \Leftrightarrow \dot{K}_t &= sK_t^\alpha[BK_t^\emptyset L_t]^{1-\alpha} \\ \Leftrightarrow \dot{K}_t &= sK_t^\alpha B^{1-\alpha}K_t^{\emptyset(1-\alpha)}L_t^{1-\alpha} \\ \Leftrightarrow \dot{K}_t &= sB^{1-\alpha}K_t^\alpha K_t^{\emptyset(1-\alpha)}L_t^{1-\alpha} \end{aligned} \quad (17)$$

Eşitlik (16) göstermektedir ki, fiziki sermaye, üretim sürecinde ikili bir rol oynamaktadır:

- 1) Girdi olarak doğrudan bir rol, ve
- 2) Uygulama yoluyla öğrenmede dolaylı bir rol ve ekonomi üretkenliği konusunda pozitif dışsallıklar ortaya çıkarmak.

Aslına bakılırsa, yaparak öğrenmeli bu modelde, sermaye artışı, ürünü sadece doğrudan bir şekilde artırmakla kalmayıp aynı zamanda yaparak öğrenme yoluyla üretilen ve çalışanların küresel sermaye üretkenliğinin tamamını artırdıkları yeni fikirlerin geliştirilmesi yoluyla dolaylı olarak da artırmaktadır. Eşitlik (17), bizim $\emptyset$ parametresini 1 ile karşılaştırarak bu ekonominin davranışını incelememize, yani ekonominin dinamiğini $\emptyset$ davranışı aracılığıyla analiz etmemize ve diğer bir deyişle, uzun vadeli sermaye birikiminin $\alpha + \emptyset(1-\alpha)$ terim koşulunun davranışını analiz etmemize olanak vermektedir.

$\emptyset$, 1'den küçük olduğu takdirde, ekonominin uzun vadeli büyüme oranı, bir nüfus artış oranı fonksiyonu, n , demektir. $\emptyset$, 1'den büyük olduğu takdirde, patlayıcı büyüme var demektir. Ve $\emptyset$, 1'e eşit olduğu takdirde, eğer n , pozitif ise patlayıcı büyüme, eğer n , 0'a eşitse düzenli büyüme var demektir. Özellikle dikkat çeken bir örnek şudur: $\emptyset = 1$ ve $n = 0$. Bu örnekte, üretim fonksiyonu (16) aşağıdaki şekilde olur:

$$Y_t = bK_t \quad (18)$$

$$b \equiv B^{1-\alpha} L_t^{1-\alpha} \text{ ile,}$$

$$\Leftrightarrow \dot{K}_t = sbK_t \quad (19)$$

Yukarıdaki eşitlik (19), hemen göstermektedir ki, K , sb oranında düzenli bir şekilde büyümektedir. Ve üretim, K ile orantılı olduğu içindir ki, bu oranda da büyümektedir. Dolayısıyla, uzun vadeli büyümenin endojen olduğu ve tasarruf oranına bağlı olduğu bir model örneğine sahibiz (Romer D., 2012, s. 122).

B) Teknolojik İlerleme, Bilgi Üretimi (AR-GE Sektöründen) ve Ekonomik Büyüme Modeli (Paul Romer Modeli, 1990)

Teknolojik üretim ve bilgi birikimi modeli, 1990 yılında Paul Romer tarafından geliştirilmiştir. Mal üretim sektörünün yanı sıra, bir bilgi üretimi sektörü olarak AR&GE sektörüne de katılmıştır. Bu bilgiler, teknolojik üretim içindir, ve AR&GE'deki daha çok kaynak daha fazla keşfe işaret etmektedir. Model, sermaye olmasa bile, uzun vadeli büyüme oranının bilgi alanlarıyla sürdürülebileceğini belirtmektedir. Bu sonuç, uzun vadenin sabit ekonomik büyümeyi sağlayacağını ifade eden Solow modeli ile bu model arasında fark yaratmaktadır.²¹

1) Genel AR&GE Modeline Giriş

Solow modelindeki gibi, bu model de Cobb-Douglas üretim fonksiyonunu hesaba katmaktadır. Fakat bir ulusun iş gücü miktarının bir iş fraksiyonuna a_L , ve bir sermaye fraksiyonuna a_K bölündüğünü var saymaktadır. Her ikisi de AR&GE sektöründe kullanılmaktadır. Dolayısıyla, nihai ürünlerin üretimine yönelik gerçek sektöre dahil fraksiyonlar iş gücünün $(1 - a_L)$ 'si ve sermayenin ise $(1 - a_K)$ 'sidir.

Bilgilerin dışlanamaz ve rekabet edilemez özelliğinden dolayı, iki sektör de bütün bilgi A stoğunu kullanmaktadır. Bunun nedeni ise yerdeki bir fikrin veya bilginin işlenmesinin onun başka bir yerde kullanımını engellememesidir. Dolayısıyla, bilgi stoğunu bu iki üretim sektörü arasında paylaştırmaya yönelik bir gereksinim

---

²¹ İbidem

bulunmamaktadır. Bu yüzden de, t zamanındaki üretim fonksiyonu aşağıdaki şekilde bulunur:

$$Y_t = [(1 - a_K)K_t]^\alpha [A_t(1 - a_L)L_t]^{1-\alpha}, \quad 0 < \alpha < 1 \quad (20)$$

Eşitlik (20), sermaye ve iş gelirlerinin sürekli olduğuna işaret etmektedir. Bunun anlamı ise, sermaye ve iş faktörlerinin miktarını ikiye katladığımız takdirde, üretimin de ikiye katlanacak olduğudur.

Yeni fikirlerin üretim fonksiyonunun da ayrıca araştırmada kullanılan sermaye ve iş miktarlarına bağlı olan bir Cobb-Douglas fonksiyonu olduğu var sayılmaktadır. B bir değişim parametresi olarak tanımlandığında, t zamanındaki bilgi fonksiyonu aşağıdaki şekilde bulunur:

$$\dot{A}_t = B[a_K K_t]^\beta [a_L L_t]^\gamma A_t^\theta \quad B > 0, \beta \geq 0, \gamma \geq 0 \text{ ile} \quad (21)$$

Bilgi birikimi fonksiyonunun ise, sermaye ve iş gücüne yönelik sürekli ölçeğe göre getiriye sahip olmadığı belirtilmektedir. İlave olarak, θ parametresi, yeni fikirlerin birikimine ait bilgilerin var olan stoğunun önemini ortaya koymaktadır.

Solow modelinde olduğu gibi, bir değer kaybetme olmadığı ve tasarruf ve nüfus artışının egzogen ve sürekli olduğu var sayıldığında, sermaye ve iş gücü birikimi sırasıyla aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

$$\dot{K}_t = sY_t \quad (22)$$

$$\dot{L}_t = nL_t, \quad n \geq 0. \quad (23)$$

Solow modeli, uzun vadeli ekonomi büyümesini yönetebilen sadece bir değişkene (K) sahipken, mevcut modelde iki durum değişkeni (K) ve (A) bulunmaktadır. Sermaye ve bilgi değişkenleri endojendir. Şimdi de, bu değişkenlerin uzun vadeli davranışlarını analiz edeceğiz.

2) AR&GE Modelinde Bilgi ve Sermaye Birikimi

Durum değişkenlerinin davranışını analiz etmek amacıyla, eşitlik (20)'yi eşitlik (22)'nin yerine koyalım. Bu durumda aşağıdaki sonuca varırız:

$$\begin{aligned} \dot{K}_t &= s\{[(1 - a_K)K_t]^\alpha [A_t(1 - a_L)L_t]^{1-\alpha}\} \\ \Leftrightarrow \dot{K}_t &= s(1 - a_K)^\alpha (1 - a_L)^{1-\alpha} K_t^\alpha A_t^{1-\alpha} L_t^{1-\alpha}. \end{aligned}$$

İki tarafı da K_t 'ye bölmek ve $c_K = s(1 - a_K)^\alpha (1 - a_L)^{1-\alpha}$ 'yı tanımlamak t zamanında bize aşağıdaki şekilde g_K 'yi verir.

$$g_K(t) \equiv \frac{\dot{K}(t)}{K(t)}, \quad ! g_K(t) \text{ ile } = g_t \text{ ve } K(t) = K_t$$

$$\Leftrightarrow g_K(t) = c_K \left[\frac{A(t)L(t)}{K(t)} \right]^{1-\alpha}, \quad A(t) = A_t, \quad L(t) = L_t \quad (24)$$

İki tarafın da logunu almak ve zamana göre farklılaştırmak bize aşağıdaki sonuçları verir:

$$\ln \left[\frac{\dot{K}(t)}{K(t)} \right] = \ln \left\{ c_K \left[\frac{A(t)L(t)}{K(t)} \right]^{1-\alpha} \right\}$$

$$\Leftrightarrow \frac{d \ln \left[\frac{\dot{K}(t)}{K(t)} \right]}{dt} = (1 - \alpha) \frac{d \ln A(t)}{dt} + (1 - \alpha) \frac{d \ln L(t)}{dt} - (1 - \alpha) \frac{d \ln K(t)}{dt}$$

$$\Leftrightarrow \frac{\dot{g}_K(t)}{g_K(t)} = (1 - \alpha)[g_A(t) + n - g_K(t)] \quad (25)$$

Eşitlik (25), sermaye birikimi g_K 'nin toplam değere bağlı olduğunu göstermektedir: $g_A + n - g_K$. Yani sermaye birikimi, toplam pozitif olduğu takdirde yükselmekte, toplam negatif olduğu takdirde düşmektedir, ve toplam sıfıra eşit olduğunda ise sürekli hale gelmektedir. Dolayısıyla, g_K ile ilgili olarak çözülmesi gereken üç olası örneğimiz bulunmaktadır.

$$a) \quad \dot{g}_K = 0 \Rightarrow g_A + n - g_K = 0$$

$$\Leftrightarrow g_K = n + g_A. \text{ Burada } g_K \text{ sürekli dir.}$$

$$b) \quad \dot{g}_K < 0 \Rightarrow g_A + n - g_K < 0$$

$$\Leftrightarrow -g_K < -n - g_A$$

Eşitsizliklerin kararlılığı prensibini uygulayarak, aşağıdakileri elde ederiz:

$$\frac{-g_K}{-1} < \left(\frac{-n}{-1} \right) + \left(\frac{-g_A}{-1} \right)$$

$$\Leftrightarrow g_K > n + g_A. \text{ Burada } g_K \text{ yükselmektedir.}$$

$$\dot{g}_K > 0 \Rightarrow g_A + n - g_K > 0$$

$$\Leftrightarrow -g_K > -n - g_A$$

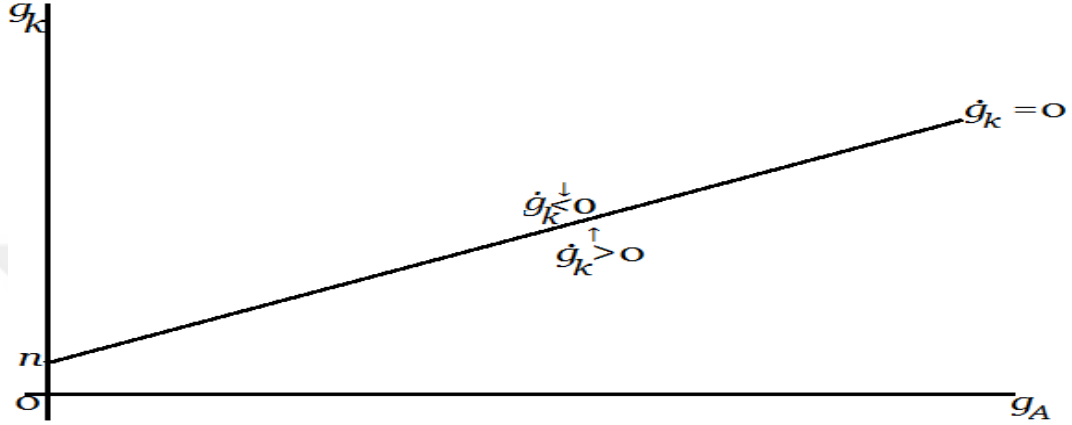
Eşitsizliklerin kararlılığı prensibini uygulayarak, aşağıdakileri elde ederiz:

$$\frac{-g_K}{-1} > \left(\frac{-n}{-1}\right) + \left(\frac{-g_A}{-1}\right)$$

$\Leftrightarrow g_K < n + g_A$. Burada g_K düşmektedir.

Bu çözüm seti, grafiksel olarak aşağıdaki şekilde sunulabilir.²²

Şekil 9: Genel AR&GE Modeli Versiyonunda Sermaye Büyüme Oranı Dinamikleri

Sermaye birikimi türetiminde daha önce de yaptığımız gibi, şimdi aynı yöntemi, bilginin ve teknolojik ilerlemenin kompozisyonunu elde etmek amacıyla uygulayalım. Dolayısıyla, eşitlik (21)'i $A(t)$ terimine bölmek bize aşağıdakileri verecektir.

$$\frac{\dot{A}(t)}{A(t)} = \frac{B[a_K K(t)]^\beta [a_L L(t)]^\gamma A(t)^\theta}{A(t)}$$

$$\Leftrightarrow \frac{\dot{A}(t)}{A(t)} = B a_K^\beta a_L^\gamma K(t)^\beta L(t)^\gamma A(t)^{\theta-1}$$

$c_A = B a_K^\beta a_L^\gamma$ ile, yukarıdaki terim aşağıdaki sonucu verecektir:

$$\frac{\dot{A}(t)}{A(t)} = c_A K(t)^\beta L(t)^\gamma A(t)^{\theta-1}$$

Eşitlik (25)'i elde etmek için yaptığımız gibi, her iki tarafın loglarını almak ve zaman açısından farklılaştırmak aşağıdakileri ortaya çıkaracaktır:

$$\frac{\dot{g}_A(t)}{g_A(t)} = \beta g_K(t) + \gamma n + (\theta - 1)g_A(t) \quad (26)$$

Eşitlik (26), bilgi birikimi g_A 'nın toplam değere bağlı olduğunu göstermektedir: $\beta g_K + \gamma n + (\theta - 1)g_A$. Yani bilgi stoğu g_A , toplam $g_K + \gamma n + (\theta - 1)g_A$ pozitif

²² David Romer, *Advanced Macroeconomics*, McGraw-Hill, Fourth Edition, 2012, s.112

olduğu takdirde yükselmekte, toplam negatif olduğu takdirde düşmekte, ve toplam sıfıra eşit olduğu takdirde ise sürekli hale gelmektedir. Dolayısıyla, g_A ile ilgili olarak çözülmesi gereken üç olası örneğe sahibiz.

$$a) \dot{g}_A = 0 \Rightarrow \beta g_K + \gamma n + (\theta - 1)g_A = 0$$

$$\Leftrightarrow (\theta - 1)g_A = -\gamma n - \beta g_K$$

$$\Leftrightarrow g_A = -\frac{\gamma}{(\theta-1)} \cdot n - \frac{\beta}{(\theta-1)} g_K. \text{ Bu durumda, } g_A \text{ sürekli.}$$

$$b) \dot{g}_A < 0 \Rightarrow \beta g_K + \gamma n + (\theta - 1)g_A < 0$$

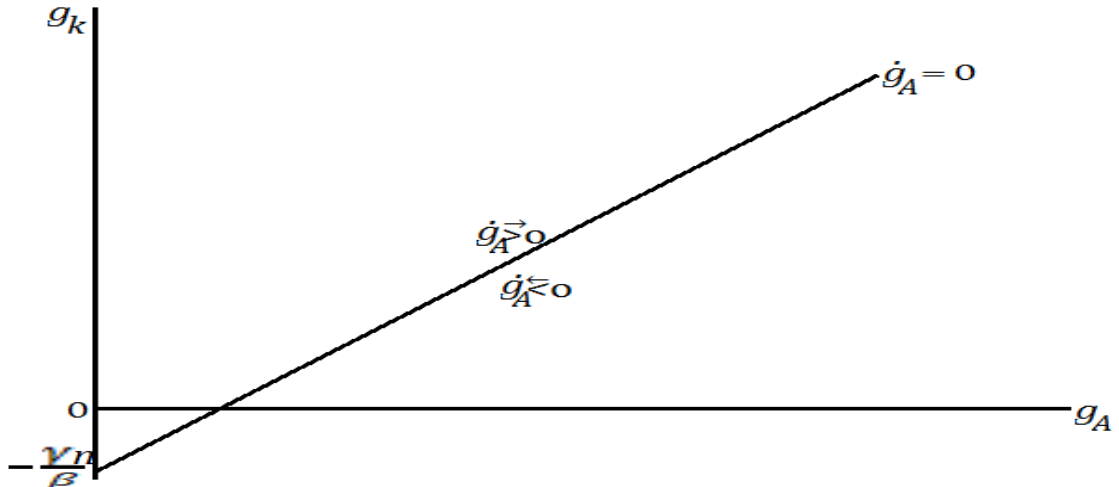
$$\Leftrightarrow (\theta - 1)g_A < -\gamma n - \beta g_K$$

$$\Leftrightarrow g_A < -\frac{\gamma}{(\theta-1)} \cdot n - \frac{\beta}{(\theta-1)} g_K. \text{ Bu durumda, } g_A \text{ düşmektedir.}$$

$$c) \dot{g}_A > 0 \Rightarrow \beta g_K + \gamma n + (\theta - 1)g_A > 0$$

$$\Leftrightarrow (\theta - 1)g_A > -\gamma n - \beta g_K$$

$$\Leftrightarrow g_A > -\frac{\gamma}{(\theta-1)} \cdot n - \frac{\beta}{(\theta-1)} g_K. \text{ Bu durumda, } g_A \text{ yükselmektedir.}^{23}$$

Şekil 10: Genel AR&GE Modeli Versiyonunda Bilgi Artma Oranı Dinamikleri.

Eşitlikler (25) ve (26)'yı tutarak, aşağıdaki eşitlikler sistemini çözmek suretiyle uzun vadeli dengede g_K ve g_A 'nın davranışlarını belirlemek mümkündür.

$$\begin{cases} g_A^* + n - g_K^* = 0 & (27) \\ \beta g_K^* + \gamma n + (\theta - 1)g_A^* = 0 & (28) \end{cases}$$

²³ D. Romer, *Op. cit.*, p.113

(27)'den yola çıkarak elimizde olan: $-g_K^* = -g_A^* - n$

$$\Leftrightarrow g_K^* = g_A^* + n \quad (29)$$

(28)'den yola çıkarak elimizde olan: $(\theta - 1)g_A^* = -\beta g_K^* - \gamma n$

$$\begin{aligned} \Leftrightarrow g_A^* &= -\frac{\beta(g_A^* + n)}{(\theta - 1)} - \frac{\gamma n}{(\theta - 1)} \\ \Leftrightarrow g_A^* &= -\frac{\beta g_A^*}{(\theta - 1)} - \frac{\beta n}{(\theta - 1)} - \frac{\gamma n}{(\theta - 1)} \\ \Leftrightarrow g_A^* + \frac{\beta g_A^*}{(\theta - 1)} &= -\frac{\beta n}{(\theta - 1)} - \frac{\gamma n}{(\theta - 1)} \\ \Leftrightarrow g_A^* \left[1 + \frac{\beta}{(\theta - 1)} \right] &= \frac{n}{(\theta - 1)} [-\beta - \gamma] \\ \Leftrightarrow g_A^* &= \frac{\frac{n(-\beta - \gamma)}{(\theta - 1)}}{\frac{(1 - \theta) + \beta}{(\theta - 1)}} \\ \Leftrightarrow g_A^* &= \frac{n(-\beta - \gamma)}{[(\theta - 1) + \beta]} \\ \Leftrightarrow g_A^* &= \frac{n(\beta + \gamma)}{-[(\theta - 1) + \beta]} \\ \Leftrightarrow g_A^* &= \frac{n(\beta + \gamma)}{-\theta + 1 - \beta} \\ \Leftrightarrow g_A^* &= \frac{(\beta + \gamma)}{1 - (\beta + \theta)} n. \end{aligned} \quad (30)$$

Netice itibariyle, ve ilk bakışta, AR&GE modeli, Solow modelininkilere bir şekilde benzeyen sonuçlar göstermektedir, çünkü değişkenler doğal oranda ve teknik ilerlemede artmaktadır. Fakat yine de, belirtilmelidir ki, teknolojik ilerleme, bilgi birikiminin desteklenmesi amacıyla AR&GE sektöründen gelmektedir. Teknoloji, ekonomik büyümeyi harekete geçirmek için köklerini ekonomi dünyasından almaktadır. İşte bu yüzden de endojen olarak anılmaktadır.

AR&GE alanında bir yatırım, daha sonra sermaye ve iş faktörlerinin gelirlerini tükenmekten kurtaran bilgileri geliştirmektedir. Bu şekilde, üretkenlik faktörlerindeki gelişme de toplam üretkenliği artırmaktadır. Uzun vadeli ekonomik büyüme, kendisi nüfus ve teknoloji artış oranı ile birlikte artan sermaye artış oranı ile artmaktadır. Devamında ise, ekonomik büyüme endojen bir nitelik kazanmaktadır.

C) Kamu Harcamalı Büyüme Modeli (Robert Barro Modeli, 1990)

Endojen büyüme kuramı, çeşitli büyüme belirleyicisi üzerine kuruludur. Endojen ekonomik büyüme modellerini günümüze değin ekonomik büyümeyi açıklama konusunda daha güçlü hale getiren de bu özelliğidir.

Endojen büyümenin belirleyicilerini keşfetmek amacıyla, Robert Barro (1990), devlet eylemlerinin uzun vadede ekonomik büyüme üzerine olan etkilerini içeren bir model ortaya atmıştır. Devlet, “pozitif dış kaynaklar” yaratan sermaye yatırımı yoluyla ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkilere sahip olabilir. Fakat aynı kamu yatırımı harcamaları, özel yatırım üzerinde “dışlama etkisi” yaratabilir. İlave olarak, bazı durumlarda devlet, ağır vergiler yoluyla ekonomik aktiviteler üzerinde yan etkiler yaratabilir, ve bu, Arthur Betz Laffer’in meşhur bir sözünü hatırlatır: “Fazla vergi, vergiyi öldürür.”

Bir devletin eylemlerinin bir ekonomi üzerindeki etkisini kuramsal olarak analiz etmek amacıyla, R. Barro modeline ait hipotezleri ifade edelim. Bu modele göre, ekonomik faktörlerin birbiriyle aynı olduğu kabul edilmektedir (burada haneler olarak). Devlet harcamaları, üretim fonksiyonunda girdi olarak alınmaktadır. Dolayısıyla, hane halkı, gelirini özel sermayeden (sermaye) ve kamu sermayesinden (veya üretici halk harcamaları) üretmektedir. Cobb-Douglas fonksiyonu aşağıdaki gibi yazılmaktadır.

$$Y(t) = F[A(t), K(t), G(t)] = A(t)K(t)^\alpha G(t)^{1-\alpha} \quad (31)$$

Genelde, eşitlik (31) devlet eylemlerinin üretim üzerine olan etkisini özetlemektedir. Devlet, parasal politikası ile iki etkiye sahip olur. İlki, vergi toplama esnasında negatif görünen hane geliri üzerindeki etkidir. İkincisi ise, kamu harcamalarında pozitif görünen bir etkidir.²⁴

Devlet eylemlerini ekonomik büyüme modeline dahil ederek, R. Barro, bir devletin ekonomideki negatif dış kaynaklarını ve pozitif dış kaynaklarını hesaba

---

²⁴ Robert J. Barro and Xavier Sala-I-Martin, *Economic Growth*, MIT Press, Second Edition, 2004

katmaktadır. Devletin optik fiber tesisatına ayırdığı harcamaları, telekomünikasyon sektöründe çalışan özel şirketlerin devlet harcamalarının yarattığı bu pozitif dış kaynaklardan yararlanmalarını engellemez. Ve dolayısıyla, bütün ekonomi de onlardan yararlanır. Ne var ki, yüksek vergiler, hane gelirini özel tüketimin, özel yatırımın ve/veya tasarrufların azalması şeklinde etkiler. Netice itibariyle, yüksek vergi seviyeleri ekonomik büyümeyi negatif bir şekilde etkiler. Dolayısıyla, ekonomik büyüme endojendir, çünkü ekonominin içindeki faktörler tarafından yönetilir.

D) İnsan Sermayesi ve Ekonomik Büyüme Modeli (Robert Lucas Modeli, 1988)

Fiziki sermayenin yanı sıra, 1988 yılında Robert Lucas, yaparak öğrenmenin ve araştırmaların ürettiği teknolojinin ekonomik büyüme üzerindeki insan sermayesi rolüne dikkat çekmiştir. Bu modele göre, iş gücü bir insan sermayesi olarak görülmektedir. Bu sermayenin birikimi endojendir, ve eğitime yatırım gerektirmektedir. Bireylerin şekillendirilmesi ekonomik üretkenliği artırmaktadır. Dahası, beceri sahibi iş gücü ile, ölçeğe göre getiri tükenmez. Ekonomik büyüme, zorunlu olarak, beceri sahibi çalışanların eğitime ayrılan kaynaklara ve eğitim için harcanan kaynaklara bağlıdır. İnsan sermayesi, uzun vadeli ekonomik büyümenin harekete geçirilmesi konusunda önemli bir girdidir.

İnsan sermayesinin uzun vadeli ekonomik büyüme için önemini analiz edebilmek amacıyla, bu modeli aşağıdaki şekilde ifade eden Erinç Yeldan'a (2010) atıfta bulunuyoruz. Üretim fonksiyonu aşağıdaki şekilde ifade edilen bir Cobb-Douglas'tır:

$$Y = K^{\alpha}(hL)^{1-\alpha} \quad (32)$$

h , üretimdeki kişi başına düşen insan sermayesini temsil ettiğinde, L toplam vasıfsız iş gücünü temsil etmekte, ve K ise üretimdeki fiziki sermayeyi temsil etmektedir. Uzun vadeli ekonomik büyümeyi harekete geçirebilmek amacıyla iş gücünün eğitilmiş ve vasıflı olması gerekmektedir. Yani insanlar okuldayken ve istihdam pazarına girdikten sonra da zamanlarının bir bölümünü bilgilerini artırmakla geçirmelidirler. Bilgi birikimi için kullandıkları zaman bölümü ise e ile ifade edilmektedir. Dolayısıyla, insan sermayesi birikimi fonksiyonu aşağıdaki şekilde yazılmaktadır.

$$\dot{h} = eh \quad (33)$$

Eşitlik (33)'ten yola çıkıldığında insan sermayesi birikimini $\frac{\dot{h}}{h} = e$ verir. Ek olarak, kişi başına düşen üretim fonksiyonunu ise buna göre yazabiliriz.

$$\begin{aligned}\frac{Y}{L} &= \frac{K^\alpha h^{1-\alpha} L^{1-\alpha}}{L} \\ \Leftrightarrow y &= \left(\frac{K}{L}\right)^\alpha \cdot h^{1-\alpha} \\ \Leftrightarrow y &= k^\alpha h^{1-\alpha}\end{aligned}\quad (34)$$

Eşitlik (34) logaritmasını uygulayarak zamana göre türetilen sonuç aşağıdaki şekilde olacaktır.

$$\begin{aligned}\log y &= \log(k^\alpha) + \log(h^{1-\alpha}) \\ \Leftrightarrow \log y &= \alpha \log k + (1 - \alpha) \log h \\ \Leftrightarrow \frac{\dot{y}}{y} &= \alpha \frac{\dot{k}}{k} + (1 - \alpha) \frac{\dot{h}}{h} \\ \Leftrightarrow g_y &= \alpha g_k + (1 - \alpha) g_e\end{aligned}\quad (35)$$

Yukarıdaki eşitlik, uzun vadeli ekonomik büyüme oranı g_y 'nin fiziki sermaye artış oranı g_k ve insan sermayesi artış oranı g_e tarafından üretildiğini göstermektedir. O zaman, bu modelde, insan sermayesi getirilerin azalmasını engellemektedir. Ekonomide dış kaynaklar yaratan bir girdi olarak kabul edilmektedir.

Neoklasik büyüme modeli, nüfus artışı ve teknolojinin koşullandıracağı uzun vadeli ekonomik büyümeyle sonuçlanmıştır. Solow modeli, ekonomik büyümenin tamamen yok olduğu sabit bir duruma doğru bir gidişi öngörmektedir. Solow modelinde, uzun vadeli ekonomik büyümeyi destekleyecek en önemli değişken sadece teknolojidir. Fakat bu teknoloji egzojendir ve tasarruf ve nüfus artış oranına bağlıdır.

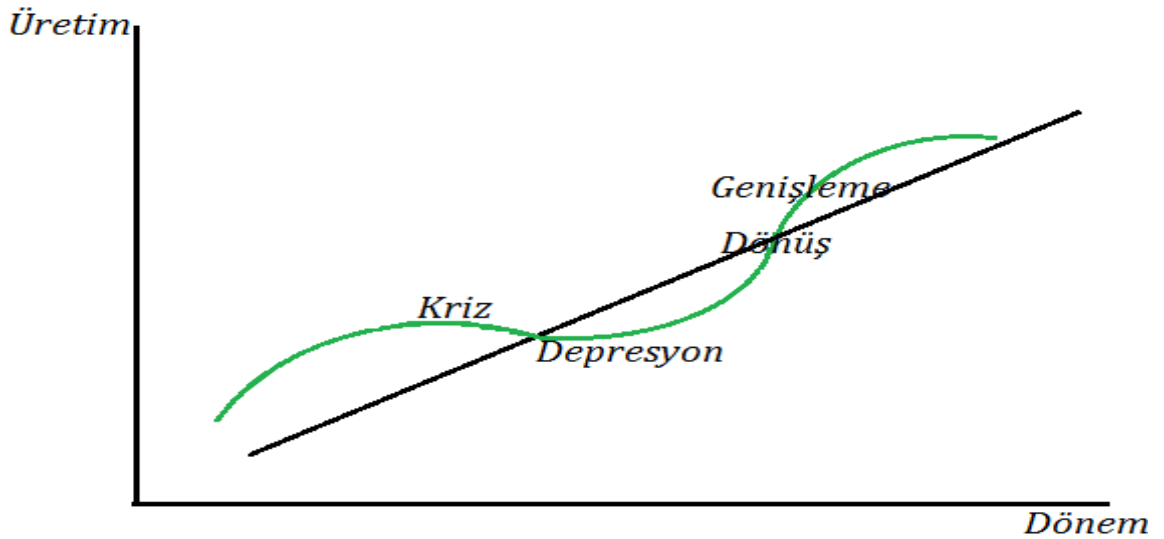
Endojen büyüme kuramcıları ise, teknik ilerlemeyi ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi endojen değişkenler olarak kabul etmektedir. Ekonomik büyümeyi sabit durumdan kurtarmak amacıyla teknolojik inovasyon yollarını keşfetmişler ve sürekli getiri varsayımlarını ele almışlardır. Bu yazarlar, teknolojik inovasyonları beraberinde getiren bilgileri üretmek için AR&GE sektörünü düşünmüşlerdir. Ayrıca ekonomide dış

kaynaklar yaratan devlet rolünü de iyileştirmişlerdir. En azından yenilikçileri patent aracılığıyla koruma olanaklarını kabul etmişlerdir. Bu son fikir, Schumpeterian öngörüsünden o kadar da uzak değildir. Endojen ekonomik büyüme kuramları ülkeler arasında koşullu yaklaşım öngörmektedir. Neoklasik modeller tarafından gerçekleştirilen yaklaşım savunması ve AR&GE çalışmalarını destekleme olanağı, ekonomik büyüme ve onun dalgalanmaları arasındaki ilişkinin kısa ve öz bir analizini gerekli görmektedir.

2.1.3 Ekonomik Büyümenin İnstabilitesi ve Teknolojik İlerleme

Ekonomik büyüme, sınırsız bir süre boyunca gerçekleşmez. Daima uzun veya kısa süreli dalgalanmalarla belirlenir. İnsanlık tarihinde, her ekonomik gelişme döneminin ardından bir ekonomik krizler döneminin geldiği görülmektedir. Ekonomik dalgalanmalar düzenli olarak gerçekleşir ve bu yüzden *döngü* olarak adlandırılır. Belirli bir dönemselliğe uyarak ekonomik değişkenlerin hareketlerini aşağı ve yukarı yönde değiştirirler (Christelle Zeng, 2010, Bölüm IV, s.1).

Bir ekonomik döngüyü, alternatif olarak, devamında ekonomik aktivitelerde yavaşlama (bunalım) gerçekleşen genişleme evreleri belirler. Birbirini izleyen en az iki çeyrekte büyüme oranı negatif olduğu takdirde, bu dönem resesyon olarak adlandırılır. Bu ekonomik dalgalanmaların trendi, aşağıdaki şekilde bir grafik üzerinde gösterilebilir.

Şekil 11: Ekonomik Dalgalanmalar

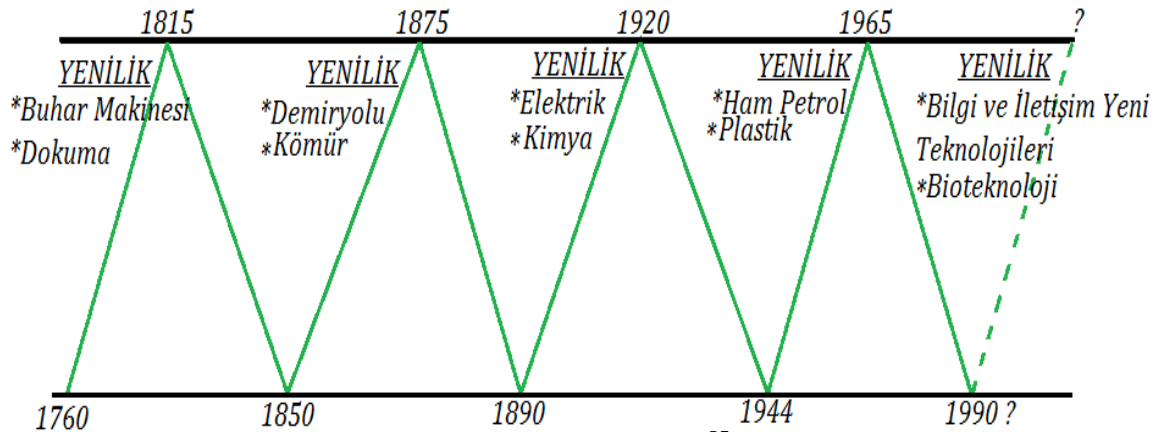
Ekonomik döngülerin analizi, krizlerinkiyle benzer nitelik taşır. Ekonomik olarak, büyüme volatilitesi olarak da anılabilmektedir. Ekonomik krizler, yolların değişikliğindeki döngülerdir.

Döngü kuramı, döngüleri 3 türe ayırır:

- 1) Yaklaşık 40 ay süren Kitchin döngüleri,
- 2) Yaklaşık 8-10 yıl süren Juglar döngüleri,
- 3) 50 yıl süren Kondratieff döngüleri.

Schumpeterian döngü analizi, teknolojik ilerlemeyi merkeze koymaktadır. Bu analize göre, radikal inovasyonlar ekonomik aktiviteyi yavaşlamadan genişleme yoluna sevk edecektir. Teknik ilerleme olmaksızın, ekonomik aktivite, yeni teknolojilerin keşfine kadar küçülecektir.

Schumpeter'in teorisi ekonominin krizlerini analizi etmek için Kondratieff uzun dalgamalarla kullanır. J.A. Schumpeter'in analizine göre, döngüler olmadan büyüme olmayacağını kabul etmektedir. Teknik ilerlemenin hem büyümenin hem de döngülerin nedeni olduğunu ve bunların birbirine bağlı iki olgu olduğunu öne sürmüştür (Christelle Zeng ve alı, 2010, ss. 1-2).

Şekil 12: İnovasyonlar süreci ve Kondratieff döngüleri²⁵

²⁵ Jean-François Freu, <http://sesmassena.sharepoint.com>, *Chapitre 3: Comment expliquer l'instabilité de la croissance?* s.4

Christelle Zeng’e göre (2010, Bölüm IV, s.2), döngü kuramına karşı olan yazarlar, döngülerin var olduğunu, fakat bu dalgalanmaların sıklığının ve düzeninin bir kanıt olmadığını kabul etmektedirler. Dahası, her bir döngü taraftarı yazarın diğerine seçtiği kronolojilerdeki ve tarihlerin tutarsızlığındaki çokluk hareketleri, döngü analizinin tutarlılık ve homojenlik eksikliği olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla, grafik sunumunda bir problem oluşmaktadır. Fakat yazar, 19. yüzyılın başından beri dünyanın 5 uzun döngü tecrübe ettiğini vurgulamıştır.

- 1) Kondratieff 1790-1850, tepe noktası 1815 yılında,
- 2) Kondratieff 1850-1890, tepe noktası 1873 yılında,
- 3) Kondratieff 1890-1940, tepe noktası 1913 yılında,
- 4) Kondratieff 1940-1990, tepe noktası 1973 yılında,
- 5) Kondratieff 1990-?, bilinmeyen bir geri dönüş noktasına sahip.

Ekonomik krizlerin sayısı sınırsızdır. Fakat dünya ekonomisinin tecrübe ettiği büyük krizler, grafikte dönüm noktaları olarak işaretlenmiştir. Fakat 2008 finansal krizi, grafik üzerinde bir yer bulması gereken uzun döngünün bir parçası olarak işaretlenmemiştir.

Schumpeterian döngü kuramına göre, her bir döngünün başlangıcında, yığınlar halinde birkaç inovasyonu yaratacak olan radikal bir inovasyon olacaktır. Yeni teknolojiler, bütün ekonomik sistemde dış kaynaklar olarak yayılacağı için bu, ekonomik büyüme evresidir. Buluş döneminden itibaren, yenilikçi, diğerleri onun teknolojisini takip ve taklit edene kadar kendi yeni teknolojisinden kiralanan bir tekel alacaktır. Belirli bir dönem sonra ise, eski teknolojinin yeni teknolojilerle yer değiştirme durumu gerçekleşecektir. Eski teknolojinin yok oluşu sırasında, ekonomi kriz içerisinde olacaktır. Yeni teknolojinin keşfine kadar ise düşecektir. Bu, 1.2.1’de alıntıladığımız Schumpeter’in meşhur “yaratıcı-yıkıcı” kuramıdır.

2.2. Ekonomik Kalkınmanın Geleneksel Teorileri

Neoklasik ekonomistlerin, ekonomik büyümenin belirleyicilerine yönelik çalışmaya verdiği öneme rağmen, bu önem, ekonomik gelişme kuramcılarının bu tür analizlerin gelişmemiş ülkelerdeki zayıflığını vurgulamasını engellememiştir. Yoksul ülkelerin de gelişmiş ülkelerle aynı büyüme yoluna yönelimi hipotezi kanıtlanmamıştır. Aynı görüşe göre, serbest ticaret kuramları gelişme kuramcıları tarafından yoksul ülkelerin marjinalizasyonu olması şeklinde ağır bir şekilde eleştirilmiştir.

Bu bölümde, gelişmekte olan ülkelere, bazı gelişmelerinden ve eleştirilerinden yararlanan kuramların analizi ile başlayacağız. Öncelikle, lineer gelişme kuramını inceleyeceğiz. İkinci olarak, yapısal değişiklik kuramını inceleyeceğiz. Ve son olarak da, uluslararası ticaret eşitsizliğinin ve bağımlılık kuramlarının kısa ve öz bir incelemesini yapacağız.

2.2.1 Geliştirme Adımlarının Doğrusal Teorisi (1950-1960)

Ekonomik büyüme ve gelişme arasındaki ayrıma daha çok ışık tutmak yerine, büyüme yoluyla gelişme kuramları 1950'ler ile 1960'lar arasında geliştirilmiştir. Bunlar, liberal gelişim kuramlarıdır. Bu kuramların çoğu için, her toplumun gelişimi, belirli sayıda temel spesifik aşamadan geçmesi gereken lineer bir süreç olarak kabul edilmektedir.

1960'larda, bu kuramlar, gelişmemişliğin yoksul ülkelerin geç kalmışlığından dolayı olduğunu savunmuştur. Bu kuramlar, yoksul ülkelerin bundan dolayı gelişmiş ülkelerin gelişme modellerini kopya etmek zorunda olduklarını öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla, Walt Whitman Rostow, «*Ekonomik büyümenin aşamaları: komunizm karşısı bir manifesto (1960)*» adındaki kitabında, 1960'larda hakim olan bir gelişme ve büyüme şartları kuramı formüle etmiştir. Kuramına göre, her yoksul toplumun gelişme dönemine erişebilmek amacıyla beş büyüme aşamasını takip etmesi gerekmektedir.²⁶

---

²⁶ Metin Yıldırım ve İbrahim Örnek (2013), *Walt Whitman Rostow'un Kalkınma Aşamaları Yaklaşımına Göre Gaziantep Ekonomisinin İncelenmesi*, Tartışma Metni 2012/84

1. *Adım: Geleneksel toplum.* Rostow, zamanındaki “geleneksel” toplumlarınkiler (modern toplumların aksine) gibi listelenen özelliklere değinmektedir. Tarım toplumları, üretim için gelişmemiş araçlar kullanmaktadırlar. Düşük veya hatta sıfır üretkenliğe, ve eski tutumlara sahiptirler.

2. *Adım: Geçiş Dönemi.* Bu adımda, ticaret gelişmekte, ileri düzeyde teknik ilerleme meydana gelmekte ve yayılmakta, ve tutumlar değişmektedir.

3. *Adım: Kalkış (Take-Off).* Yatırım ve tasarruf oranı artmaktadır. Büyüme, yeniden yatırım yapılacak bir sermaye fazlası yaratır.

4. *Adım: Olgunlaşma adımı.* Teknik ilerleme, bütün ekonomik aktivite genelinde yayılmaktadır.

5. *Adım: Gelişme evresi veya yüksek kitle tüketimi çağıdır.*

Rostow’un bu kuramı, pek çok eleştiri ile karşılaşmıştır. Bu modele yönelik ana eleştiriler aşağıdaki gibidir:

- a) Dinamiksiz lineer bir vizyon önermektedir,
- b) Bir aşamadan diğerine geçme nedenlerine veya süreçlerine yönelik bir açıklama sunmamaktadır,
- c) Model, Avrupa ülkelerinin gelişim tarzlarını izlemektedir, fakat gelişmemişliğin nedenlerine yönelik bir açıklama sunmadığı gibi bir gelişme sürecini tetikleyebilecek faktörlerin endikasyonunu da sunmamaktadır,
- d) Ve elbette, model, gelişmemiş ülkelerin Avrupa ülkeleri ile aynı bağlamda veya aynı tarihi şartlarda olmadıkları gerçeğini göz ardı etmektedir.

Aslına bakılırsa, Rostow'un kuramı, onun zamanındaki gelişme düşüncelerinin ifadesi niteliğindedir. Yani gelişme, geleneksel toplumların modernizasyonu ve Avrupa ülkelerinin izlediği başarı süreci olarak görülmektedir.²⁷

2.2.2 Yapısal Değişimin Teorileri

Yapısal değişim kuramları, gelişmeyi ekonomik yapıların transformasyon süreci olarak analiz etmektedir. Bir ülkenin ekonomisi, tarımın modern ekonomiye ve sanayileşmiş ekonomiye baskın olduğu geleneksel ekonomiden farklı bir yapıya ilerler.

Buradaki kuramlarda, Ragnar Nurkse'nin "*Yoksulluğun kısır döngüleri*" ve Arthur Lewis'in "*İkili model*" adlarındaki kuramlarını bulabiliriz. Şimdi de, bu kuramları kısaca aşağıdaki şekilde analiz edelim.

A) Yoksulluğun Kısır Döngüleri: Ragnar Nurkse (1953)

R. Nurkse, yoksulluğun ve gelişmemişliğin kısır döngüleri konusunda önde gelen kuramcıdır. Kuramına göre, düşük gelir, yoksul ülkelerde gelişmemişliğin hem nedeni hem de sonucu olarak kabul edilmektedir.

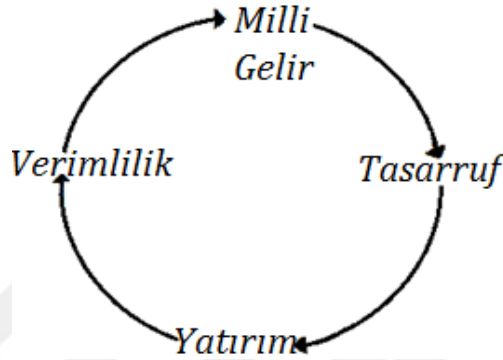
Az gelişmiş ülkelerde, milli gelir de milli tasarruf da daha düşük olmaktadır. Ve bu düşük tasarruftan dolayıdır ki, Brüt İç Gelir düşük olmak zorunda kalmaktadır (çünkü tasarruf, pozitif bir GSYİH (GDP) fonksiyonudur). Dolayısıyla bu düşük tasarruf seviyesi, ekonomik verimliliğin oluşmamasına neden olan düşük yatırımın bir nedeni olmaktadır. Bu ekonomik üretkenlik verimsizliği ise, milli gelir eksikliğinin bir nedenidir, ve bu şekilde kısır döngü tamamlanmaktadır (H. Seyidoğlu, 2002, s.190).

Nurkse'ye göre, en az gelişmiş ülkelerde, kısır döngüler kendini tekrar etmeye devam edecektir. Ekonomik gelişmenin sağlanması amacıyla bu kısır döngülerin kırılmasına çalışılmasının fazla tasarrufla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ne var ki, iç

---

²⁷ FORMder, *Economie du développement rural: Le développement et le sous-développement : historique, concepts et indicateurs*, p.23, http://formder.iamm.fr/ressources/cours/economie_dvpmtrural.pdf

tasarruf eksikliğinden dolayıdır ki, destek şeklinde yabancı yardım anlaşması yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla, tasarruflar artırılarak, yatırım ve ekonomi verimliliği de artırılabacaktır. Sonuç olarak ise, GSYİH (GDP)'de bir artış olacaktır. Netice itibariyle, ekonomi dinamik bir yapıya doğru evrilecektir (Op. cit, s.190).

Şekil 13: Ragnar Nurkse'nin kısır döngüleri²⁸

R. Nurkse'nin bu kuramı şiddetli bir şekilde eleştirilmiştir. Ana eleştiriler aşağıdaki şekildedir (FORMder, s.25):

- Yoksulluk kısır döngüleri ile gelişmemişliğin açıklanması uluslararası çevreyi göz ardı etmektedir,
- Gelişmemişliğin tarihi formasyonunu göz ardı etmektedir,
- Ve şu da eklenebilir: Bu model, gelişmemiş zengin ülkelerin (örneğin, petrol sahibi ülkeler) de var olduğunun bilinmesine rağmen, gelişmemişliği tek bir yoksulluk boyutuna indirgemektedir.

Kısacası, Ragnar Nurkse, az gelişmiş ülkelerin aslında ezelden beri yoksul oldukları için yoksul olduklarını düşünmüştür.

²⁸ H. Seyidoğlu, *Ekonomik Terimler: Ansiklopedik Sözlük*, 2002, s.190

B) Arthur Lewis'in İkili Modeli (1954)

Arthur Lewis'in ikili kuramı, gelişmemişliği R. Nurkse'ninkinden farklı bir bağlamda açıklamaktadır. Lewis, gelişmemiş ülkelerin ikili ekonomik faktörlerinin bu ülkelerdeki yoksulluğun nedeni olduğunu düşünmektedir.

Lewis, ekonomiyi iki sektöre ayırmaktadır: Geçim sektörü ve sermaye sektörü. Lewis, bu iki sektör arasındaki farkları analiz etmektedir. Sermaye sektörü, geçim sektörünün limitsiz iş gücü tedarikini absorbe ederek genişlemektedir. Sermaye sektörü, maaşları bu sektörde sürekli hale getiren limitsiz iş gücü tedariki ile karakterize edilmektedir, ve sermaye birikimi, kar fazlalığının yeniden yatırımda kullanılması yoluyla elde edilmektedir. Lewis'e göre, sermayecilerin bu sermaye birikimi, gelişmemiş ülkelerde gelişmenin anahtarıdır (Y. Hirota, 2002, s. 49).

Ne var ki, sanayi sektörünün iş gücü ve sermaye girdisi birikimi, sonsuza kadar devam etmeyecektir. Uzun vadede, bu gelişme planı duracaktır, çünkü bir noktada tarım sektöründen gelen iş gücü fazlası tükeneyecektir, ve bu iki sektör fiyat yarışına girecektir. Gıda fiyatları yükselecek ve çalışanlar daha pahalı hale gelen gıdaları satın alabilmek amacıyla işçi sendikaları aracılığıyla maaşlarının artırılmasını talep edecektir.

Lewis modeli, aşağıdaki konular dolayısıyla geniş çapta eleştirilmektedir (A. Gilbert Nola, 2000).

- 1) Lewis modelinin ortaya koyduğu iş gücü transferi, bu modelin ortaya attığı şekliyle mekanik bir şekilde işlememektedir. İşsizlik ilk sektörde ısrar etse bile, toprak sahipleri tarafından yerel topraklara yerleşme davranışları olabilir.
- 2) İş gücü transferi, tarım sektöründe kesin bir azalmayı işaret etmemektedir, çünkü köyden kente akın günlük bir örnektir.
- 3) İş gücü transferi, şiddetli kentsel işsizlik tarafından da engellenebilmektedir.
- 4) Sanayi çalışanlarının sendikasal eylemleri, iş gücü transferi için bir tuzak olabilmektedir. Maaşlarda bir artış bile sağlayabilmektedirler, ve bu da, iş gücü fazlasının tarım sektöründen imalat sektörüne transferini durdurabilmektedir.

5) Benzer bir şekilde, bu modelde, Lewis, iş gücü, beceri içeren ve içermeyen iş gücüne bakılmaksızın homojenmiş gibi davranmaktadır. Beceri içeren iş gücü az ve pahalıdır, yoğun sermayeli çözümler tercih edilebilir ve bu da modelin sonuçlarını değiştirebilir.

2.2.3 Uluslararası Ticaret Eşitsizliği ve Bağımlılık Kuramları

Uluslararası ticaret eşitsizliği ve bağımlılığı kuramları pek çok konuya değinmektedir. Analizleri, F. Perroux anlayışı ile dünyayı iki gelişme kutbuna ayırmaktadır. Bu kuramlara göre, dünya, merkezi gelişmiş ülkeler ve diğer ülkeler olarak bölünmüştür. Merkezi ülkeler gelişmiştir, fakat diğer ülkeler hala gelişmemişlik döngülerinde sürünmekte ve uluslararası ilişkileri onlar arasında kendi yararına düzenleyen merkezdekilere bağımlı olmaya devam etmektedirler. Benzer bir şekilde, iki kapitalizm bloğu bulunmaktadır. Merkezdeki kapitalizm dinamik ve ben-merkezli iken, diğerleri bloke durumdadır. «Raul Prebisch, gelişmemişliği, “küresel ekonomi merkezi”nin ilgi alanlarına ve devamında ise gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerin ham madde ihtiyaçlarına göre uyarlanmış “çevresel ekonomi” olarak tanımlamaktadır».²⁹

A) Ticaret Eşitsizliği Kuramı

Eşit olmayan karşılıklı değişim kuramı, Arjantinli ekonomist Raul Prebisch tarafından ortaya atılmıştır. Daha sonra 1950-1963 arası ECLAC'nin (Latin Amerika Ekonomi Komisyonu) başkanı olarak R. Prebisch, uluslararası ticaret kuramının geçerliliğine meydan okumuştur. Bu karşı çıkışına göre, ana ürünlerin ihracatçıları “ticaret kaybı” yaşarlarken serbest ticaret, Latin Amerika'yı bir ana ürün ihracatçısı rolü ile sınırlayan uluslar arası iş gücü bölümünü ortaya çıkarmaktadır.³⁰ Gelişmemiş ülkeler, dünya ekonomisinde iki tarihi fonksiyona hizmet eden bir çevre oluşturmaktadırlar.

1) Kuzey sanayi ürünleri için ilk ana satış alanı olmuştur.

²⁹ R. Adriana and O. Liliana, *Théories économiques de sous-développement et les strategies de leur elimination*, p.177

³⁰ John Toye and Richard Toye, *The origins and Interpretation of the Prebisch-Singer Thesis*, 2003

2) Ucuz ürünler sunarak, sermayelerini hem geliştirmekte olan ülkelere hem de kendi ülkelerine yatıran gelişmiş ülkelere yüksek bir kar sağlamaktadır (Sophie Bessis ve Diana Hochraich, 2003 s.169).

René Audet'e göre ise, eşit olmayan karşılıklı değişim kuramı çevreden merkeze gelen fazlalık transfer mekanizmasını incelemektedir. Bu tek yönlü zenginlik transferinden dolayı Kuzey ile Güney arasında ticaret hadlerinde bozulmaya neden olmakta ve gelişmemiş ülkelerin «*gelişmemişliklerini geliştirdikleri*» bir rejim yaratmaktadır.³¹

Ticaret hadlerinin tanımları

Ticaret hadleri, bir ülkenin ithal ve ihraç ettiği ürünlerin fiyatlarındaki değişikliklerdir. Ülkenin ticaretten dolayı karlarını ve zararlarını sunar ve ölçer. Ticaret hadlerinde bir yükseliş, ülkenin ticaretten kazandığı anlamına gelirken, ticaret hadlerinde bir düşüş ülkenin ticaretten kaybettiği anlamına gelir. En basit tanımı ile, ticaret hadleri, ihracat fiyatlarının ithalat fiyatlarına oranıdır (H. Seyidoğlu, op. cit, s.126).

Ticaret hadleri endeksi berilen bir yıl için 100'e eşitlenir. Sonraki yıl endeks 100'den fazla olduğu takdirde, ticaret hadlerinin arttığı anlaşılır. Ülke, önceki yılın ithal edilebilir ürünlerini aynı miktarda satın almak için daha az miktarda ürün ihraç ediyor demektir. Endeks 100'ün altında olduğu takdirde, *ticaret hadlerinde değer kaybı veya kötüleşme* gözlenir. Daha önceki ile aynı miktarda ürünün ithal edilmesi için daha fazla ihraç edilen ürünün olması gerekir. Bu endeks aşağıdaki şekilde ifade edilir.

$$T_n = \frac{P_x(\text{İhraç edilen ürünlerin fiyat endeksi})}{P_m(\text{İthal edilen ürünlerin fiyat endeksi})} * 100 \quad (36)$$

---

³¹ Hardt and Negri (200) in René Audet, *Les inégalités Nord/Sud dans la régulation commerciale: Analyse critique des certifications de l'agriculture alternative*, 2006, p.10

B) Uluslararası Bağımlılık Kuramı

Bağımlılık kuramı, çevre ülkelerin merkeze bağımlı olarak üç boyutta problem yaşadığını vurgulamaktadır. Bu kurama göre, çevre ekonomileri yalnızca merkez ekonomiye hizmet etmektedir. Öncelikle, uluslar arası özelleştirme sonucu tarımsal ve madencilik ürünlerinin oluşturduğu ihracatlarına bağımlıdırlar. İkinci olarak, gelişmiş ülkelerden ithal ettikleri mamül ürünlere ve hizmetlere bağımlıdırlar. En az gelişmiş ülkelerin ithalatları üç önemli maddeden oluşmaktadır: yerel sanayiler için sermaye malları ve ortaya derece tüketim, yerel gıda açığını kapatmak üzere gıda ithalatı, ve ayrıcalıklı zengin azınlık için lüks ürünlerin tüketimi. Bu son tüketici ürünleri kategorisi ticaret dengesi üzerindeki olumsuz etkisinden dolayı kimi tartışmalara konu olmaktadır.

Üçüncü olarak ise, en az gelişmiş ülkelere dış sermayeye bağımlıdırlar. Kendi tasarrufları yetersiz olup onları FDI (YDY)'nin, resmi gelişme yardımlarının veya farklı uluslar arası finansal kurumların ekonomilerini finanse etmeleri konusunda zorlamaktadır. Michel Husson'a göre, Dos Santos bağımlılığı aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

«Bağımlılıktan kastımız, belirli bir ülkenin, tabi olduğu başka bir ekonominin gelişmesinin ve genişlemesinin koşullarını belirlediği ekonomisidir.»³²

2.3. Kurumsal Değişimin Yaklaşımı

Uluslar arası ticarete dair neoklasik kuram ve ekonomik büyüme kuramı, bireysel rasyonalizm ve pazar varsayımlarına dayalı modellerden yararlanmaktadırlar. Devletin ekonomideki rolünün endojen büyüme kuramı ile rehabilitasyonuna rağmen, dünya ekonomisini (ve özellikle gelişmemiş ülkeleri) sürekli kriz durumunda tutan pazar başarısızlıklarını engellememektedir. Gelişme ekonomistleri, neoklasik kuramları gelişmiş ülkelerde hakim olan ve sonuç olarak gelişmemiş ülkelerde de uygulanan durumlardan ilham alan kuramlar olarak bu anlayışla eleştirmektedirler, halbuki bu

---

³² Dos Santos in Michel Husson, *Impérialisme: Une brève histoire des theories*, p.5 de Extrait de Christian Barsoc, *Les rouages du capitalisme*, La Brèche, 1994.

Ülkelerin ekonomik yapıları benzer değildir. Kimi kurumsalcı ekonomistin neoklasik düşünce ekolüne değinen daha fazla eleştiri bulunmaktadır.

Dolayısıyla, kurumsal yaklaşımlar esas olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. En önde gelen yazarı Thorstein Veblen (1857-1929) ve Roger Commons (1862-1945) olan “*eski kurumsal ekol*” ve birçok yazarı bir araya getiren “*yeni kurumsal ekol*”. Fakat kurumsal ekolün başı olarak kabul edilen yazar, Douglas C. North’tur (1990).

2.3.1 Eski Kurumsal Yaklaşım: T.Veblen ve R. Commons

Kurumlar kuramının ekonomi analizine dahil edilmesinin sorunları yıllar evvel başlamıştır. C. Hedoin (2011): «Ekonomideki kurumsalcı düşünüş gelişmeleri oldukça eski ve marjinalist ve neoklasikinkilerle paraleldir. Almanya ve Birleşik Devletle’de, “*Alman tarihi ekolü*” ve “*Amerikan kurumsalcılığı*” ile, kurumsalcılık, marjinalist ekonominin bir eleştirisinden geliştirilmiştir.»³³

Önde gelen yazarı Gustav Schmoller’in (1838-1917) 19. yüzyıla hakim olduğu Alman kurumsal ekolü, Amerika kurumsal ekolnnki gibi bilimsel camiada büyük bir etki yaratmamıştır. T. Veblen ise, 1920’lerdeki ABD kurumsal kuramının destekleyici yazarı olarak kabul edilmektedir, fakat Veblen’in fikirleri 1924’ten itibaren John R. Commons tarafından ilerletilmiştir.

Eski kurumsal kuram ekolü, insanoğlunu daima kişisel kazanalarını en üst düzeye çıkarma amacındaki rasyonalizmin yönlendirdiğini ne süren neoklasik “*iktisadi insan*” varsayımını reddetmektedir. Veblen’in kuramına göre, Neoklasik kuram, insanoğlunun davranışlarını yönlendiren i güdünün hesaba katılması gerektiğini kabul etmiştir. Davranışların ekonomik çevrede etkileri bulunmaktadır. Throstein Veblen’in kurumsal analizi, üç kilit kavramın bulunduğu insan davranışı kuramına dayanmaktadır: i güdüler, zihinsel alışkanlıklar ve kurumlar Veblen’in insan davranışı kuramını teşkil etmektedir (C. Hedoin, 2005, s. 80).

³³ Cyril Hedoin, *Institutionnalisme en économie*, 2011: www.dicopo.fr/spip.php?article127

Bu kuramda, içgüdüler alışkanlıkları, alışkanlıklar ise kurumları belirlemektedir. Dolayısıyla, John R. Commons, eski gelenekler kuramını, hukuku ve etiği kuram kapsamına Veblen gibi aynı analiz açısını takip etmeksizin dahil ederek zenginleştirmiştir. Aslına bakılırsa, gelenekleri ve fonksiyonunu şu şekilde tanımlamaktadır: *“Gelenekler, herhangi bir bireyin herhangi bir eyleminin zorunlu öncelikli tatminine olanak veren her bireyin haklarının ve görevlerinin tanımlanması ana fonksiyonuna sahiptir”* (C. Hedoin, 2011).

Bu eski gelenekler ekolü, geleneklerin iyi organize edildikleri takdirde resmi nitelik taşıdığını belirtmektedir. O halde, Veblen ek olarak, etkili içgüdüünün iyi geleneklerin belirlenmesinde önemli bir belirleyici olduğunu ifade etmektedir.

2.3.2 D.C. North’un Yeni Kurumsalcılık Yaklaşımı (1990)

Yeni kurumsal ekol 1970’lerden beri geliştirilmektedir. Douglas C. North, bu ekolün en etkili yazarı olarak kabul edilmektedir. Bu ekol, kimi neoklasik varsayımlara dayanması bakımından bazı analiz konuları ile ilgili olarak eski ekolden bir miktar farklıdır. Yeni ekol, neoklasik ekonominin temel varsayımı olan ve eski kurumsal ekolün reddettiği rasyonalizm hipotezini kabul etmemektedir. Asıl olarak bu yeni düşünceler ekolü, ekonomik rasyonalite bakımından insan davranışının açıklanması konusundaki yeri ile ilgili olarak neoklasik paradigmaya çok yakın kalmıştır (C. Hedoin, 2005, s.199).

Kurumlar, resmi kurallardan (devletin yürürlüğe koyduğu anayasalar, kanunlar, tüzükler ve yönetmelikler), gayriresmi baskılardan (önemli olan, fakat modellemesi ve analiz etmesi çok daha zor olan davranış normları, gelenekler, davranış kodları) ve son olarak da uygulamadan (resmi kuralların ve gayriresmi davranış normlarının uygulanma şekilleri) oluşmaktadır (Douglas C. North, 2015, s.4).

Yeni kurumsal ekole göre, bireyler yalnızca kendi kurumlarını değil, aynı zamanda kendi kişisel kazançlarının yanı sıra bütün toplumunkileri de maksimize edebilecek etkili kurumları da seçmelidir. Bu şekilde, kurumların etkililiği sorununu bu düşünce

ekolünün analizindeki büyük önem ortaya çıkarmıştır. Bu yüzden, «Kurumlar, özel yatırım gelişiminin ve ekonomik kaynakların daha iyi bir şekilde pay edilmesinin korunması ve harekete geçirilmesi amacıyla ekonomik büyüme, ekonomik gelişme ve iyi kurumlar için gereklidir.»³⁴

2.3.3 Ekonomik Kalkınma ve Kurumların Kalitesinin Göstergeleri

A) Ekonomik Gelişmenin Göstergeleri

1) Ekonomik Büyüme Göstergesi: Kişi Başına Düşen GSYİH (GDP)

Bir ülkenin ekonomik gelişimini diğerleri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirmek amacıyla en yaygın şekilde kullanılan gösterge kişi başına düşen GSYİH (GDP)'dir. Ne var ki, özellikle az gelişmiş ülkelerin vatandaşlarının refahının iyileştirilmesi değerlendirmesindeki sınırlılıklarından dolayıdır ki, bu gösterge eleştirilmektedir.

Bu göstergeye yönelik başlıca eleştiriler aşağıdaki gibidir.

a) Gelişmemiş ülkelerin nüfusuna dair özelliklerin istatistiklerinin eksikliğinden dolayı kişi başına düşen GSYİH (GDP)'nin eksik bilgiler vermesi ve milli kayıt dışı gayriresmi ekonominin önemi düşünüldüğünde zenginlik üretimini küçümsemesi.

b) Aynı ülke içerisindeki farklı sosyal gruplar arasındaki gelir dağılımı problemi. Gelişmemiş ülkelerde, kimi sosyal gruplar açısından, kişi başına düşen GSYİH (GDP) ile gelirin büyük bölümünün konsantrasyonu arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

c) Fiyat sistemine dayalı bir problem. Her ekonominin iki sektörden, ticareti yapılabilenlerden ve hane ürünü olanlardan, oluştuğunu düşünürsek, iç ürünler sektörünün fiyatları endojendir, bundan dolayıdır ki, fiyat seviyeleri gelişmiş ülkelerinkine kıyasla çok düşük olmaktadır (FORMder, s.15).

---

³⁴ Abdoul' Ganiou Majiyawa, *Institutions et développement: analyse des effets macroéconomiques des institutions et des réformes institutionnelles dans les pays en développement*, Sciences de l' Homme et Société, Université d'Auvergne-Clermont-Ferrand I, 2010, p.13

2) Ekonomik Gelişme Göstergeleri: İGE

1980’lerde, farklı ülkelerdeki refah seviyesi ölçütü olarak kişi başına düşen GSYİH (GDP)’ye ait sözü edilen limitlerden dolayıdır ki, Hintli ekonomist Amartya Sen ve UNDP (BMKP) uzmanları, ekonomik aktivitenin ve insani gelişmenin ölçülmesi amacıyla bir kompozit gösterge olarak İGE’nin kullanılmasını tavsiye etmişlerdir. Ayrıca söylenen bir söze göre, «*Gelişme, ekonomik büyümesi ortalama olan bir sondur.*»³⁵ Dolayısıyla, bu bağlamda, İGE (İnsani Gelişme Göstergesi) ortaya atılmıştır.

Bundan dolayıdır ki, UNDP (BMKP) uzmanları İGE’ni, aşağıdaki üç göstergenin bir birleşimi olarak kullanmaktadırlar:

- a) Kişi başına düşen GSYİH (GDP),
- b) Doğumdaki ortalama ömür, ve
- c) Eğitim düzeyi (kayıt ve okuma yazma oranlarının birleşimi).

İGE değeri 0 ile 1 arasında değişir. 1’e en yakın İGE’li ülke yüksek bir gelişme seviyesine sahipken, 0’a en yakın İGE’li ülke daha az gelişmiş demektir.

Bu gösterge her ne kadar sosyal özelliklerin ekonomik aktivitelere dahil edilmesine olanak sağlasa da, çevre kirliliği problemi ile karşılaştırıldığında limitsiz değildir. Dolayısıyla J. Stiglitz, A. Sen ve J-P. Fitoussi gibi ekonomistler, birkaç boyutu hesaba katacak olan göstergelerin gelişiminin rekonstrüksiyonunu önermektedirler.³⁶ Ne var ki, günümüze değin, kişi başına düşen GSYİH (GDP) veya İGE’nin yerine ekonomik gelişmenin analizinde kullanılabilecek başka bir kabul görmüş kompozit göstergemiz olmamıştır.

³⁵ UNDP (BMKP), *Rapport mondial sur le développement humain*, 1996, p.1
http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_1996_fr_complet_nostats.pdf

³⁶ Diemer A., *Economie Générale*, IUFM Auvergne, pp.138-140

B) Siyasi Kurumların Kalite Göstergeleri

Yeni kurumsal ekolün yükselişinden beri, bir ülkedeki kamu veya özel kurumların yönetim kalitesinin ve iyi yönetimin değerlendirilmesi amaçlı kurum göstergelerinin kullanımına yönelik büyük bir ilgi bulunmaktadır. Douglas C. North'a göre (2015, s. 2), etkili pazarların, yalnızca ekonomik pazarların değil, aynı zamanda siyasi pazarların nasıl yaratılacağını bilmemiz gerekmektedir. Çünkü ekonomik düzeydeki ve uygulamalarındaki kuralları belirleyenler, bu siyasi pazarlardır. Siyasi sistem yeterli bir mülkiyet hakları ve yasal sistemin kurulmasını teşvik etmediği takdirde başarı elde edilemez.

Dolayısıyla, en çok kullanılan yönetim göstergeleri algılara dayalı olanlardır. Uluslararası Şeffaflık Yolsuzluk Algıları Endeksi'ni (ŞYAE (CPI)) ve Dünya Bankası Kuruluşu'ndaki Daniel Kaufmann, Aart Kraay ve ekiplerinin oluşturduğu altı Dünya Yönetim Göstergesi'ni (DYG (CPI)) ön plana almaktayız (C. Oman ve C. Arndt, 2010, s. 7).

www.govindicators.org'daki altı Dünya Yönetim Göstergesi (DYG (CPI)) aşağıdaki gibidir:

- 1) Düşünce ve Güvenilirlik,
- 2) Siyasi İstikrar ve Şiddetsizlik/Terörsüzlük,
- 3) Yönetim Etkililiği,
- 4) Mevzuat Kalitesi,
- 5) Hukukun Üstünlüğü, ve
- 6) Yolsuzluk Kontrolü.

Yönetim puan değerleri [-2.5; +2.5] aralığında olur. Daha yüksek değerler, daha iyi yönetime karşılık gelir, ve +2.5'e en yakındır, öte yandan en küçük değerler en kötü yönetim kalitesine karşılık gelir, ve -2.5'e en yakındır.

DYG, dünyadaki her ülkenin diğerleri arasındaki sınıflama yüzdesi ile alakalıdır. Sınıflama yüzdesi, 0 ile 100 arası olur. 0 değeri en düşük dereceye karşılık gelirken, 100 değeri ise en yüksek dereceye karşılık gelir.

<http://www.transparency.org>'daki Yolsuzluk Algıları Endeksi (ŞYAE (CPI)), bir ülkenin kamu sektörünün ne kadar bozulmuş algılandığına dayalı olarak ülkeleri/bölgeleri puanlamakta ve derecelendirmektedir. Çeşitli saygın kurumların bir araya getirdiği yolsuzluk anketlerinin ve değerlendirmelerinin bir kombinasyonu olan kompozit bir endekstir.

1995'ten 2011'e kadar, ŞYAE (CPI) puanları 1 ile 10 arasında değişmektedir. ŞYAE (CPI)'ı 10 olan ülkenin çok temiz olduğu, ŞYAE (CPI)'ı 0 olan ülkenin ise oldukça çürümüş olduğu söylenmekteydi. Fakat 2012'den itibaren, metodoloji değişmiş ve ŞYAE (CPI) puanları 0 ile 100 arasında değişir olmuştur. Dolayısıyla, ŞYAE (CPI)'ı 100 olan ülkenin çok temiz olduğu, ŞYAE (CPI)'ı 0 olan ülkenin ise oldukça çürümüş olduğu söylenmektedir. Ne var ki, 100 alan ülke bulunmamaktadır, ve puanı bulunmayan kimi ülkeler de vardır.

Önceki göstergelerin yanı sıra, ekonomi kurumlarının kalitesini analiz etmek amaçlı kullanılan diğer göstergeler de bulunmaktadır. Onlar da, 100 puanın yüksek kalite, 0 puanın düşük kalite anlamına geldiği denkleri gibi algılara dayanmaktadırlar. Sayıları ondur, ve *Ekonomik Özgürlük Endeksi (EÖE (IEF))* genel ortalamasının hesaplanması amacıyla kullanılmaktadır. Ekonomik özgürlük endeksi, Miras Kurumu'nun bir özelliğidir.³⁷

---

³⁷ Bu göstergesi gelecekteki Bölümünde daha net inceleyeceğiz.

3. BÖLÜM: AFRIKA, KARAYİP, PASİFİK İLE AVRUPA ÜLKELERİNİN ARASINDAKİ EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMASININ (EOA) AFRIKA' NIN KALKINMASI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TANIMLAYICI BİR ANALİZ

Avrupa ve Afrika ülkeleri arasındaki ilişkiler uzun zaman önce başlatılmıştır. Sömürge ilişkileri sömürge ülkeler üzerinde Avrupalı güçlerin üstünlük duygusu hakim iken, bugün bu DTÖ tarafından işbirliğinin kapsamında yer alıyor. Bu işbirliği girişimi Cotonou Konvansiyonu ile değiştirilmek üzere, Lomé Sözleşmesi 1975 yılında başlamıştır.

3.1. AB İle AKP Grubunun Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları (EOA)

Avrupa Topluluğu ve AKP ülkeleri arasındaki ilişkiler Togo ülkesinin "Lomé" şehrinde düzenlenen ilk toplantı ile başladı. Sözleşme bu şehrin adını yani "Lomé I" adını aldı.

3.1.1 Lomé Sözleşmesi

Yaounde sözleşmesinin ilki 2 Temmuz 1963'te imzalanan ve on sekiz Afrika kolonisine finansal ve ticari yardım sağlamak içindi. İkinci Yaounde sözleşmesi 29 Temmuz 1969'da siyah Afrika'nın üstünlüğü ve finansal projelerle ilgiliydi. Ancak 1970'lerdeki petrol krizi, emtia fiyatlarındaki artış Kuzey-Güney diyalogunu etkiledi ve 1. Sözleşmeden 4.sözleşmeye kadar yön verdi. Temel özellikleri otaklar arasında eşitlik, uzun vadeli vizyonda siyasi ve ticari yardımların ve ilişkilerin sözleşme niteliği olan bir kombinasyonudur.

Sözleşme 1975 (Lomé I), 1979 (Lomé II), 1984 (Lomé II) 5 yıllık süreler için ve 1989 (Lomé IV) 10 yıllık süre için yenilenmiştir.³⁸ Ancak, 2000 yılında Cotonou Anlaşmasına yer vermiştir.³⁹

---

³⁸ <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/developpement-pays-acp/historique-conventions.shtm>

³⁹ <http://www.acp.int/>

A) 1. Lomé Sözleşmesi

İlk Lomé sözleşmesi 1975 yılında imzalandı. Bu sözleşmede işbirliği programına bazı ulus devletlerin de katılması (Avrupa Topluluğuna İngiltere'nin üyeliği sonrasında) amaçlanmıştır. Sözleşmenin temel ilkeleri şunlardır:

- 1) Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile AKP ihracat olmayan karşılıklı tercihleri,
- 2) ortaklar arasında eşitlik, karşılıklı bağımlılık ve karşılıklı çıkarlar,
- 3) kendi politikalarını belirlemek için her devletin kendi hakkı ve
- 4) güvenlik ilişkilerinin işbirliği sisteminin başarısına dayanması.

Aynı zamanda STABEX sistemini tanıttı (AKP ülkelerindeki ihracat gelirleri açığını telafi etmek için).

B) 2. Lomé Sözleşmesi

2. Lomé Sözleşmesi 1979'da imzalandı, SYSMIN sistemi AKP ekonomilerinin ağır minarellere bağımlı olan endüstrilere yardımcı olan SYSMIN tanıtımı dışında önemli bir değişiklik yoktu.

C) 3. Lomé Sözleşmesi

1984'de imzalanan Lomé Sözleşmesi'nin üçüncüsünde AKP'nin az gelişmiş ülkelerinde gıda güvenliği ve kendi kendine yeterliliği sağlamak için sanayileşmiş ülkelerin desteklenmesi gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

D) 4. Lomé Sözleşmesi

4. Lomé Sözleşmesi toplamda 1990'dan 2000'e kadar olan dönemde 10 yıllık süreler için iki döneme ayrılmıştır. 4. Lomé Sözleşmesi'nin birinci bölümü 1990'dan 1995 yılına kadar olan dönemdi. 1995'den 2000 yılına kadar olan dönemde ise 4. Lomé Sözleşmesi'nin 2. Bölümü yer almaktaydı.

En önemli noktalar şöyledir:

- 1) insan hakları,
- 2) demokrasi,
- 3) kadınların konumunun güçlendirilmesi –çevrenin korunması,
- 4) işbirliği dağılımı,
- 5) AKP ekonomilerinin çeşitlendirilmesi ve
- 6) bölgesel işbirliğinin artışı ve özel sektörün teşvik edilmesi.

İnsan haklarına saygı, demokratik ilkeler ve yasal sistemler sözleşmenin en gerekli maddeleri haline gelmiştir. Sonuç, bu kriterlere uymayan AKP devletlerindeki risklerin giderilmesinden başka bir şey değildir. İlk olarak Avrupa Kalkınma Fonu (EDF)’ye AKP ülkelerinin performansını ve esnekliğini artırmak için adım adım tanıtıldı.

3.1.2 Cotonou Anlaşması

Yapısal uyum programlarının başarısız etkileri ilk olarak 1980’lerde başladı. DTÖ kurallarına uyma arzusu Lomé Sözleşmesi’nin derin değişikliklerine ve serbest ticaret üzerine kurulan Ortaklık Anlaşması olan AKP ve AB arasındaki ticari niteliğine yön verdi. Lomé Sözleşmesi’nin revize edilmesi 2000’de imzalanan Cotonou Anlaşması’na yön verdi.

UPF (IMF) ve Dünya Bankası tarafından desteklenen “yapısal uyum” altındaki gelişmekte olan ülkelerle birleşen artan tercih erozyonuna rağmen 4. Lomé’nin yararlarının tersi oldu. Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları yoluyla Dünya Ticaretine uyumluluk için mevcut Cotonou Anlaşması altındaki sıkı kamu sektör yönetimi gereklilikleri ve insan hakları yükümlülüğü tarafından bu terslik artırıldı.⁴⁰

---

⁴⁰ http://www.acp.int/sites/acpsec.waw.be/files/WGFP%20Final%20Report_EN.pdf

1975 yılında imzalanan Lomé Sözleşmesinden itibaren 2000 yılının Şubat ayında imzalanan Cotonou Anlaşması 2007 yılının sonuna kadar AB ve AKP grubu arasındaki ticari ilişkileri düzenlemeyi sürdürüyor.

Cecilia BELLORA (2006)' ya göre, özellikle tarımsal ürünler ve genel olarak AKP ürünlerinin girişi, Avrupa Birliği pazarı 3 sistemden birine tabiidir.

A) Cotonou Anlaşmasının hükümleri,

B) “Silah dışında her şey serbest” girişimi az gelişmiş ülkelere ait ve

C) GTS (GSP) (Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi) DTÖ kuralları altında mümkündür.

AKP AB'ne ihracatında genellikle ilk iki sistemi kullanır.

A) Cotonou Anlaşmasının Hükümleri Altında Ticaret

AB'den ithal edilen AKP ürünlerin vergileri diğer ülkelerden gelen malların vergisiyle karşılaştırıldığında düşüktür. Tarifelerin bu farkına tercihli marj denir. Böylece AKP ülkeleri tarife tercihinden yararlanmaktadır. Bunlar belirli bir ithal ürün miktarını sınırlayan kota şeklini alabilirler. Tercihler, tarife olsun veya olmasın karşılıklı değildir.

B) Silah Dışında Her Şey Serbest Girişimi

Lomé ve Cotonou Anlaşmaları tarafından kurulan tercihli tarife sistemine Şubat 2001'e kadar bütün ülkeler başvurdu. Bu tarihte AB, silah ve mühimmat dışında bütün ürünlerin AKP grubuna ait olsun ya da olmasın kendi pazarına serbestçe girmesi kararlaştırıldı. Bu “silah dışında her şey serbest EBA: Everything But Arms)” girişimidir. Muz, şeker ve pirinç gibi ürünler ilk olarak kademeli serbestleşme için vergi serbestliğine tabi tutulmuştur. Muzun tam serbestleşmesi 1 Ocak 2006 tarihinde tamamlanmıştır. Şeker ve pirinç sabit bir miktarda sınırlandırılmasıyla birlikte gümrüksüz olarak girmiştir. 2009'da AB pazarına giriş şeker ve pirinç için tamamen serbestti. EBA girişimi AB pazarına girmede daha çok avantaj sağlayan AKP ülkelerine yeni bir ticaret sistemini tanıttı.

C) Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS (GSP))

Celilia BELLORA (2006)'ya göre, tercihli ticarete uyum sağlayan GTS (GSP)'nin veya EBA tarafından sunulandan daha az çekici olduğunu belirtti. AKP ülkelerinden tarımsal olmayan ürünlerin GPS programı kapsamında ihraç edilmesi bekleniyordu.

Lomé Sözleşmesi'nin uygulanması AKP grubunun Az Gelişmiş Ülkeler için olumlu oldu. Ancak başka antlaşmalarla başka devletlere tanıdıkları ayrıcalıkları ve yararları birbirlerine de tanıyacaklarını ifade eden “En Çok Kayrılan Ülke” ilkesinden dolayı GTTGA (GATT) kurallarına karşıydı (Bénédicte F. and alii. 2005, s. 10).

Buna ek olarak GTTGA (GATT) kurallarına göre gelişmiş bir ülke geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin tamamına karşılıksız olarak tercihli tarife muamelesi uygulayabilir. Bununla birlikte, Lomé ticaret rejimi gelişmemiş AKP ve AKP olmayan ülkeleri arasında ayrımcılık sonuçlanmıştır. Bu nedenle, GTTGA (GATT) ilkeleriyle uyumlu değildi.

3.1.3 AB ve AKP Devletleri Arasındaki EOA Cotonou Anlaşmasından itibaren

AB tarafından verilen iki ticari sistemlerin uyumsuzluğu AKP grubu ülkelere DTÖ kurallarına uyum iddialarını gündeme getirmiştir. 2007 yılı sonunda ekonomik ortaklık anlaşmaları (EOA) olmayan karşılıklı ticaret tercihi sisteminden geçişi sağlayan Cotonou Anlaşması 2000 yılının Haziran ayında imzalandı. Bunun ötesinde EOA' ya dâhil olmayan AKP grubu ülkeleri eğer GTS (GSP) altında veya az gelişmiş ülkeler ise “silah dışında her şey” ilkesi altında işlem görecekti. Kendi ülkelerinin ürünleri AB pazarına girdiğinde DTÖ' nün diğer üyeleri gibi muamele edilmek zorundaydı. AB ile serbest ticareti gerçekleştirmek için imzalanan EOA, DTÖ kurallarıyla uyumlu olabilmek için AKP ülkelerinden istenen buydu.

İlgili müzakereler ve EOA altında liberalizasyon süreci ulusal/bölgesel düzeyde tutuluyor. Bazı ülkeler ve bölgesel ticaret blokları, bu anlaşmaları imzalamasına rağmen, şüpheler devam etmektedir. Genellikle, bu endişeler AKP pazarlarına Avrupa ürünlerin

girişi ile oluşacak rekabet artışı ve vergi gelirlerindeki kayıpların olasılığı etrafında döner. Bu bölgesel bir çerçevede yapılmalıdır. Bunun nedeni AKP ülkelerinin çoğu görüşmelerinin birkaç ticaret blokları çevresinde gerçekleşmesidir.

EOA Müzakerelerdeki Ülkeleri ve AKP Ülkelerinin Bölgesel Grupları.

Bu ülkeler 79 AKP ülkesinden oluşmaktadır. Bu ülkeler 6 bölgesel gruba ayrılmışlardır. Bu 6 bölge arasında 4 Afrikalı grup (BADET (ECOWAS), OAEPB (CEMAC), DGAOP (COMESA) ve Afrika'nın Güneyindeki Bölge⁴¹) ve Pasifik ülkeleri olarak sınıflandırılan bir grup ülke ve Karayip ülkeleri olarak sınıflandırılan bir grup ülke bulunmaktadır.

T.6: AKP grubu devletleri⁴²

Grup	İçindeki Ülkeler
Batı Afrika'nın Devletleri Ekonomik Topluluğu (BADET (ECOWAS)) ve Moritanya	Benin, Burkina Faso, Yeşil Burun, Fildişi Sahili, Gambiya, Gana, Gine, Gine-Bissau, Liberya, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal, Sierra Leone, Togo
Orta Afrika Para ve Ekonomik Birliği (OAEPB (CEMAC)) and São Tomé and Príncipe	Kamerun, Çad, Kongo, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Gabon, Ekvator Ginesi, Orta Afrika Cumhuriyeti, São Tome and Principe
Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (DGAOP (COMESA))	Burundi, Komor, Cibuti, Eritre, Etyopya, Kenya, Madagaskar, Malawi, Morityus, Rwanda, Seyşel, Sudan, Uganda, Zambiya, Zimbabwe
Güney Afrika Birliği	Angola, Botswana, Lesoto, Mozambik, Namibiya, Swaziland, Tanzanya, Güney Afrika

⁴¹ Gelecek bölümlerde GAB (SADC) adıyla geçecektir.

⁴² Cecilia Bellora, *Comment les pays d'Afrique, des Caraïbes et du Pacifique peuvent-ils tirer parti des accords de partenariat économique?* Dans "Quel cadre pour les politiques agricoles, demain, en Europe et dans les pays en développement?" 2006, p.11

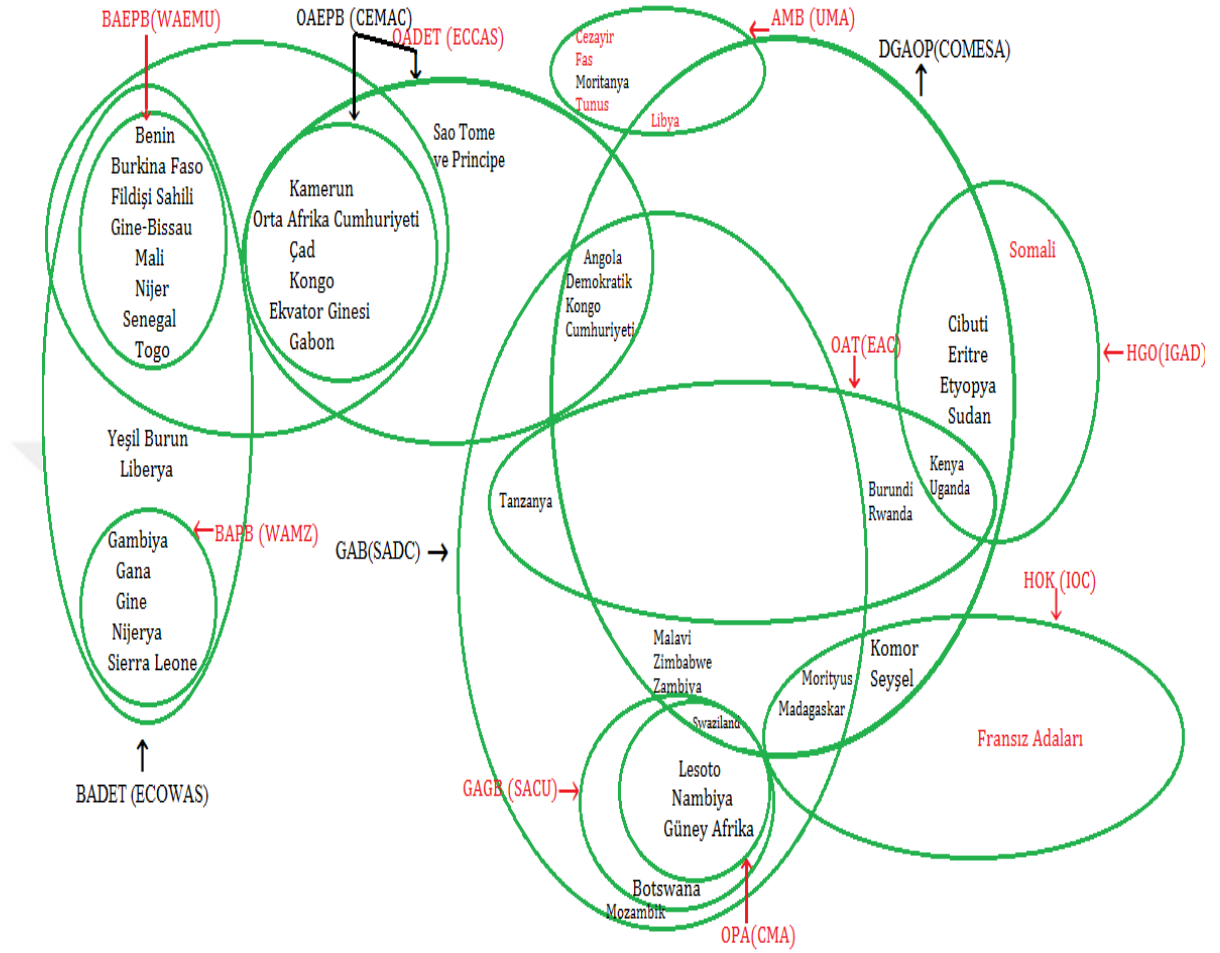
Afrika'daki Bölgesel bütünleşme ve Spagetti Etkisi

EOA's altındaki müzakereler ulusal veya bölgesel boyutlara odaklansa da, Afrika ülkelerinin müzakereler arasında bir koordinasyon sorunu vardır. Bu birçok Afrika ülkesinin bölgesel ticaret bloklarından daha fazlasına ait olmasından kaynaklanmaktadır ve bu ticari bloklara girmenin gerçeği “spagetti bowl effect” olarak adlandırılır. Bu etki, siyasi bütünleşmenin ideal aşamalarına ulaşmak için bölgesel gruplar arasındaki politika koordinasyonu eksikliği problemine neden olur. Afrika devletlerinde ekonomik kalkınma raporuna göre; (UNCTAD (BMTKK) 2009); 53 Afrika ülkesinden 27'si 2 bölgesel grubun üyesidir. 18 tanesi 3 bölgesel gruba, 1 ülke ise 4 bölgenin üyesidir. Yalnızca 7 ülkenin üyeliği 1 blokta devam etmektedir. Çoklu düzenlemeler ve kuruluşlar aynı bölgedeki üyeliklerde olduğu gibi ülkeler ve kuruluşlar arasındaki rekabetin ters etkiye yol açacağı ve bütünleşme amaçlarının bozulmasına neden olur.⁴³

Böylece ticari ya da mali bütünleşme kapsamında işbirliği anlaşmalarını imzalayarak Afrika ülkeleri karmaşık sistemlere girebilir böylece sonuç marjinalize edilmiş devletlerdir. Afrika 15 bölgesel gruptan daha azını hesap eder. AMU (Arap Mağrip Birliği), CMA (Ortak Para Alanı), OAEPB (CEMAC) (Ortak Afrika Ekonomik ve Parasal Topluluğu), CEPGL (Great Lakes Ülkeleri Ekonomik Topluluğu), DGAOP (COMESA) (Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı), EAC (Doğu Afrika Topluluğu), ECCAS (Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu), IGAD(Hükümetler arası Kalkınma Otoritesi), IOC (Hint Okyanusu Komisyonu), MRU (Manor Nehri Birliği), SACU (Güney Afrika Gümrük Birliği), GAB (SADC) (Güney Afrika Kalkınma Topluluğu), WAEMU (Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği) ve ECOWAS (Batı Afrika Parasal Bölgesi).

---

⁴³ UNCTAD (BMTKK) Report (2009): *Economic Development in Africa: Strengthening Regional Integration for Africa's Development*, p. 11

Şekil 14: Bölgesel bütünleşme gruplarında Afrika örtüşüm üyeliği⁴⁴

Yukarıdaki şekilde MRU grubu yoktur. Bu grup 4 ülkeden oluşmaktadır. Fildişi Sahili Cumhuriyeti, Gine Cumhuriyeti, Liberya Cumhuriyeti ve Sierra Leone.⁴⁵ Buna ek olarak şeklin analizi şöyle gösterilebilir:

İlk olarak bütün Afrika ülkeleri AKP grubunun üyeleri değildir. Bu Cezayir, Fas, Tunus, Libya, Somali ve Reunion (Fransa Adaları) durumudur.

⁴⁴ [http://UNCTAD\(BMTKK\).org/en/Docs/aldcafrica2009_en.pdf](http://UNCTAD(BMTKK).org/en/Docs/aldcafrica2009_en.pdf): Report 2009: *Economic Development in Africa: Strengthening Regional Integration for Africa's Development*, p. 12

⁴⁵ <http://manoriverunion.int/>

İkincisi, EOA’da müzakere edilen bölgesel bir bloğun üyesi olan ülkedir ancak AKP grubu ülkelerine ait değildir. Bu DGAOP (COMESA) üyesi olan Libya durumudur.

Üçüncü olarak, AKP grubu ülkelerine ait olup, EOA müzakerelerindeki ekonomik bloklardan hiç birine ait olmayan ülkeler vardır. Bu Moritanya ve Sao Tome ve Principe durumudur.

Cotonou anlaşması, EOA altındaki bölgesel grupların her biri ve AB arasındaki serbest ticaret bölgesinin kurulmasını öngörüyordu. Bu amaçla, Afrika bölgesel gruplaşmalar DGAOP (COMESA), GAB (SADC), OAEPB (CEMAC) ve BADET (ECOWAS) üzerine merkezlendi. EOA çerçevesinde, tek taraflı tercihleri EOA DTÖ ile uyumlu hale getirmek için karşılıklı serbest ticaret düzenlemeleri ile değiştirilecektir (UNCTAD (BMTKK) Report 2009, op. cit., s. 12-13).

3.2. AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkelerindeki Ticaretin Ve Teknolojinin Durumu

Bu bölümde, AKP grubunun Afrika ülkeleri üyelerinin ana makroekonomi göstergelerinin gelişimi analiz edilecektir. Ancak genel olarak, iyi yönetim gibi mevcut olmayan göstergeler problem olabilir, tezde 1999-2014 dönemi arasındaki etkiler incelenecektir. AKP grubu ülkelerin Afrika üyelerinin mekânsal dağılımı ile ilgilidir (47 ülke).

Bu bölümde tanımlayıcı analiz üzerine odaklanacağız. Ülkelerimizi 4 bloğa ayıracağız. Bu bölüm aşağıdaki gibi düzenlenmiştir. İlk olarak, AB ve AKP grubu üyelerinin arasındaki ticaretin analizine odaklanmaktır. İkinci olarak AB’den AKP grubu üyelerine teknoloji transferi sağlama durumuna odaklanmaktadır. Üçüncü olarak AB’den AKP grubu üyelerine bilgi ve iletişim teknolojileri ithal edilmesine odaklanmıştır.

3.2.1 AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkeleri ile AB arasındaki Ticaretin Durumu

Küresel pazarın geri kalanı ile karşılaştırıldığında devletlerin AKP grubunun Afrika ülkeleri üyeleri için Avrupa pazarının önemini diğer analizlerden daha basit bir şekilde analiz etmeyi gösterir⁴⁶. UEMOA ve OAEPB (CEMAC)' ın her ülkesinde ticaretin önemini görel olarak ölçmek için Nicole Madariaga (2010, s.12) Bela Balassa' nın karşılaştırmalı avantajı benzer şekilde ticaret yoğunluğu göstergesi olarak kullanılır. Bu gösterge, diğer ülkelere göre bir ülkenin ihracatının sektörünün özelliğini yansıtır. Nicole Madariaga yaptığı gibi, Hanik ve Owusu (1998) BADET (ECOWAS) ülkeleri arasında ticaretin gelişmesini incelemek için ticaret yoğunluğu göstergeleri hesaplamaktadır.

Böylece, devletlerin AKP grubunun Afrika ülkeleri üyeleri için Avrupa pazarının önemini analiz etmek için, ticaret yoğunluğu göstergeleri oluşturmak için bu tekniği kullanırız. Bir ülke ya da pazarın ihracat önemini yansıtan $TIIx$ göstergesi belirli pazar bir ülke için ihracat oranları dikkate alınarak hesaplanır.

$$TII_{iEU-27}^x = \frac{\frac{x_{iEU-27}}{x_{iW}}}{\frac{x_{WEU-27}}{x_{WW}}} \quad (37)$$

x_{iEU-27} : i ülkesinin 27 AB ülkesine ihracatını temsil eder (AKP'nin Afrika ülkesi üyeleri).

x_{iW} : i ülkesinin dünyaya ihracatını temsil eder.

x_{WEU-27} : 27 AB ülkesine dünya ihracatını temsil eder.

x_{WW} : toplam dünya ihracatını temsil eder.

Bu gösterge, dünyanın geri kalanına bir ülke veya pazardan başka bir ülke veya pazara ne kadar ihracat yapacağını gösterir. Buna ek olarak, bu gösterge dünyanın geri kalanı için bir ülkenin görel ihracat pazarının önemini göstermektedir. $TII_{iEU-27}^x > 1$ i ise, ülkesi dünyanın geri kalanına yapılan ihracattan daha çok AB-27 ülkesine

⁴⁶ http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/croatia/index_en.htm

yapıldığını gösterir. $TII_{iEU-27}^x < 1$ i ise, ülkesinin ihracatı AB-27 ülkesinden ziyade dünyanın geri kalan ülkesine ihracatın daha çok yapıldığını göstermektedir. Simetrik olarak ithalatın yoğunluk göstergesi şöyle hesaplanır:

$$TII_{iEU-27}^M = \frac{\frac{m_{iEU-27}}{m_{iW}}}{\frac{m_{WEU-27}}{m_{WW}}} \quad (38)$$

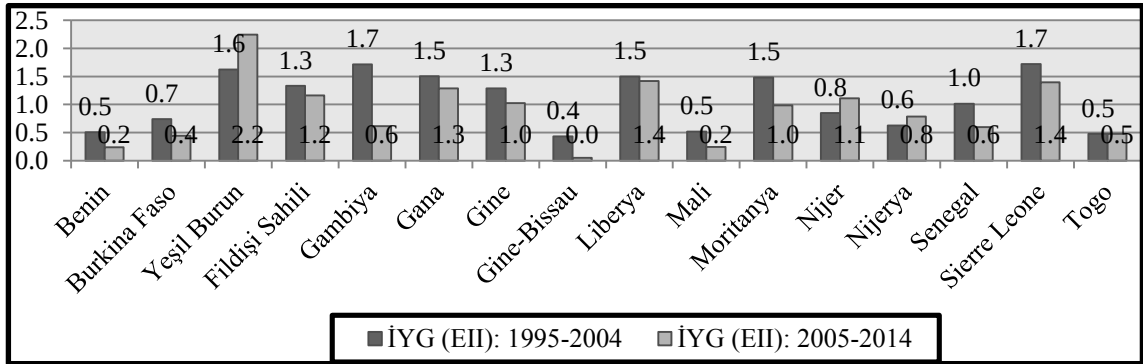
m_{iEU-27} , i ülkesinin AB-27 ülkesinden ithalatını temsil eder.

m_{iW} , i ülkesinin bütün dünyadan yapmış olduğu ithalatı simgeler.

m_{WEU-27} , AB-27 pazarından dünyaya yapılan ithalatı simgeler.

m_{WW} , dünya ithalatının toplam tutarını simgeler.

$TII_{iEU-27}^M > 1$ ise, i ülkesinin AB-27 ülkesinden yaptığı ithalat dünyadan yaptığı ithalattan daha fazla demektir. $TII_{iEU-27}^M < 1$ ise, i dünyadan yapılan ithalatın AB-27 ülkesinden yapılan ithalattan daha fazla olduğunu simgelemektedir. Şimdi grafiksel olarak AKP grubu Afrika ülkelerinin ticaret analizi gösterilecektir. Ardından 1995-2014 verileri mevcut olduğundan dolayı bu veriler kullanılacaktır.

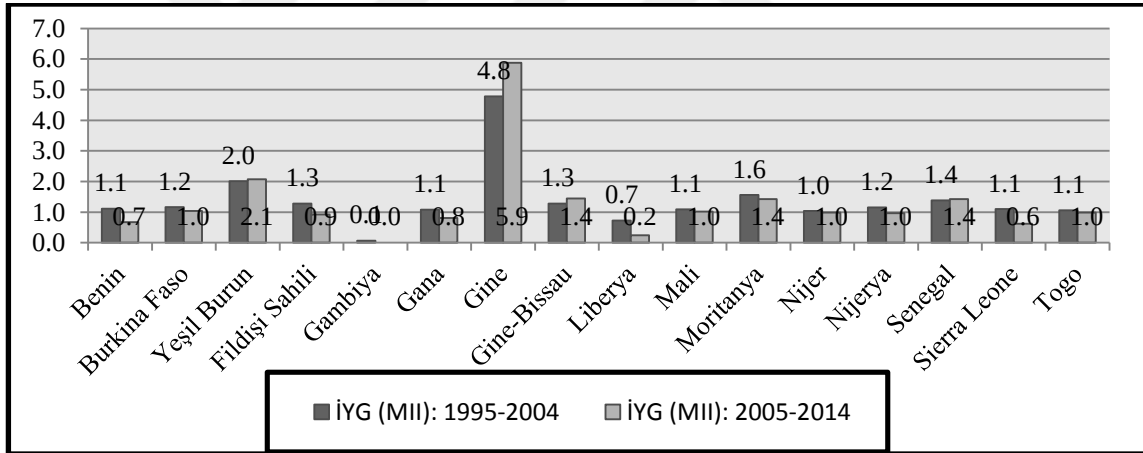
Şekil 15: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler BADET (ECOWAS) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014)⁴⁷

Şekil 15'te 1995-2014 döneminde, AKP ülkelerinin BADET (ECOWAS) grup üyelerinin ülkeleri ortalama olarak kendi ihracatı için önemli bir pazar olarak AB-27 pazarını tercih ettiğini göstermektedir. Bu ülkelerin büyük çoğunluğu 27 AB ülkesinin

⁴⁷ <http://unctadstat.unctad.org> (1. Ek, T.1)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

ihracat yoğunluğu 1 olan Ülkeler olan Yeşil Burun, Fildişi Sahili, Gambiya, Gana, Gine, Liberya, Moritanya, Nijer, Senegal ve Sierra Leone’ den daha büyüktür. Bunun anlamı onlar dünyanın geri kalan ülkelere ihracat yapmak yerine 27 AB ülkesine yapmayı tercih etmektedirler. Ancak, Yeşil Burun ve Nijerya hariç; diğer ülkelerin yoğunluk göstergeleri 2005-2014 yılları arasında on yılı aşkın süredir azalmıştır.

Benin, Burkina Faso, Gine Bissau, Mali, Nijerya ve Togo gibi ülkeler 1’den daha az Avrupa pazarına ihraç etmeyi tercih etmiyorlar. Onlar nispeten 27 AB ülkesine ihracat yapmak yerine dünyanın geri kalan ülkelere ihracat yapmayı tercih ediyorlar. Buna ek olarak Nijerya’nın AB pazarına ihracat yoğunluğu ikinci on yıllık sürede artış gösterdi. 0,6’dan 0,8’e yükseldi.

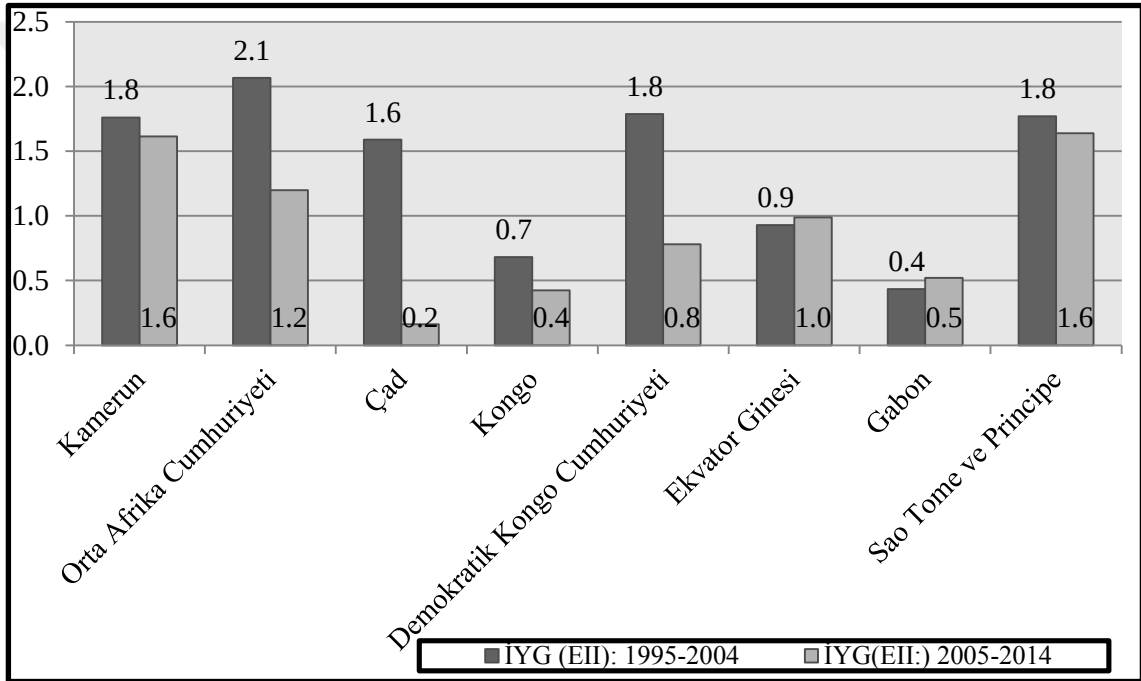

Şekil 16: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler BADET (ECOWAS) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (MII) (1995-2014)⁴⁸

Şekil 16’da AKP ülkelerinin BADET (ECOWAS) grubunun 27 AB ülkelerinden ithalat göstergeleri 1’den daha yoğundur. 16 ülke grubunun ithalat göstergeleri yoğunluğu 1’in üzerindedir. Gambiya ve Liberya gibi yalnızca iki ülke 27 AB pazarıyla karşılaştırmalı olarak dünyanın geri kalanına göreceli olarak ithalatlarını yönlendirmişlerdir. 27 AB ülkelerinden ithal edilen göstergeleri 1’den daha azdır.

⁴⁸ <http://unctadstat.unctad.org> (1. Ek, T.2)’den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

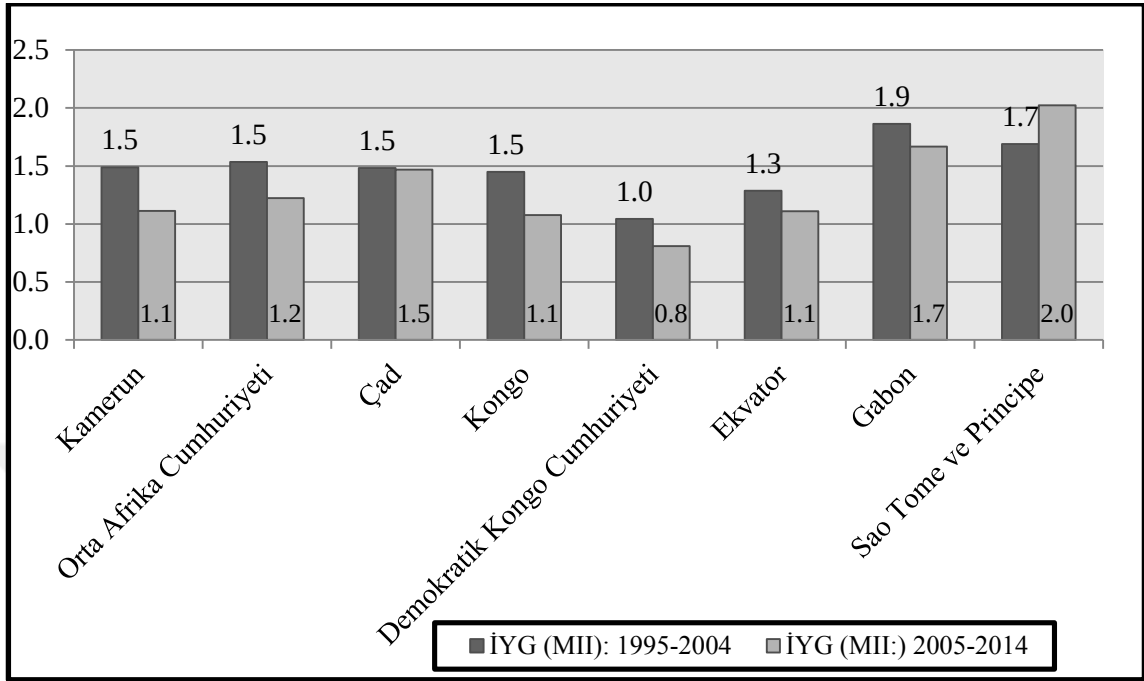
Gine 1995-2014 dönemi boyunca 27 AB ülkesinden ithalat yapmayı tercih etmiştir. 1995-2004 ve 2005-2014 yılları arasında 27 AB ülkelerinden yapılan ithalat göstergeleri sırasıyla 4.8 ve 5.9 dur. Aynı mantıkla Yeşil Burun ve Gine Bissau gibi ülkeler 27 AB ülkelerinden yaptıkları ithalatı 20 yıldır artırmaktadırlar. Bununla birlikte, 27 AB ülkelerinden yapılan ithalat göstergeleri göreceli olarak yirmi yıl boyunca Benin, Burkina Faso, Fildişi Sahili, Gambiya, Gana, Liberya, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Sierra Leone ve Togo düşerken Senegal bu yıllar boyunca sabit kalmıştır.

Şekil 17: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014)⁴⁹

AKP grubu ülkelerinin OAEPB (CEMAC) üyeleri ihracatının büyük bir bölümünü 27 AB ülkelerinden ihracatı yapmaktadırlar. Toplam 8 ülkeden 6'sı ihracatlarını 27 AB ülkelerine yapmayı tercih ediyor çünkü bu ülkelerin 1995-2004 yılları arasındaki ihracat yoğunluğu göstergeleri 1 veya 1'den büyüktür. Bu on yıllık sürede onların tercihleri artmıştır. Buna ek olarak Ekvator Ginesi ve Gabon dünyanın geri kalan ülkelerine ihracat yapmaktan ziyade 27 AB ülkelerine ihracat yapmayı tercih etmektedirler.

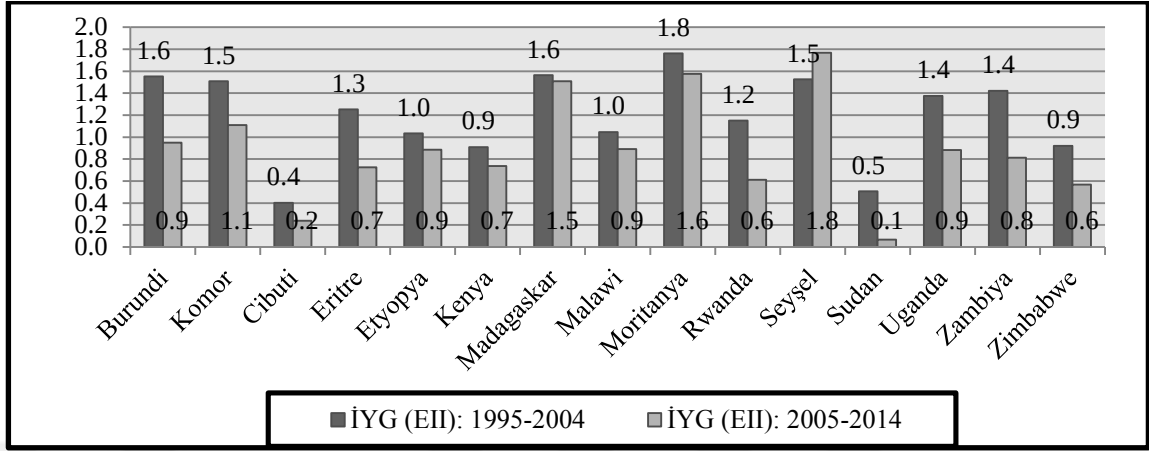
⁴⁹ <http://unctadstat.unctad.org> (1. Ek, T.3)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 18: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (MII) (1995-2014)⁵⁰

Şekil 18'e göre 1995'ten 2014 yılına kadar AKP grubu ülkelerin OAEPB (CEMAC) grubu üyelerinin çoğu dünyanın geri kalan ülkelerinden ithalat yapmak yerine 27 AB ülkelerinden ithalat yapmayı tercih ederler. 27 AB ülkesinden yapılan ithalat yoğunluk göstergesi nispeten 1'e eşit veya 1'den büyüktür. Ancak bu eğilim 2005-2014 yılları arasında 10 yıllık sürede Sao Tome ve Principe hariç yavaşlamaktadır.

⁵⁰ <http://unctadstat.unctad.org> (1. EK,T.4)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

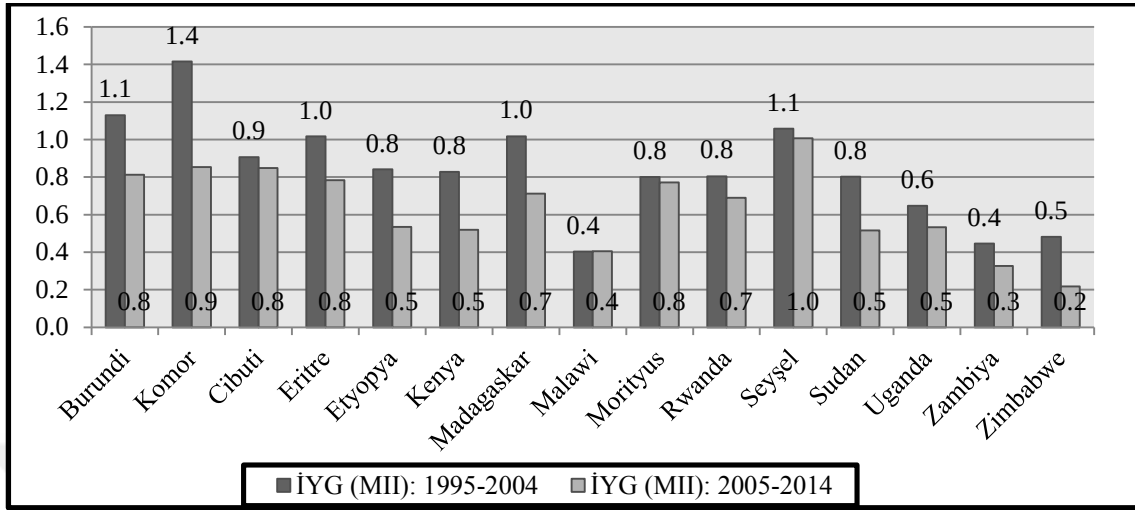

Şekil 19: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler DGAOP (COMESA) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014)⁵¹

Şekil 19'da, AKP grubu ülkelerinin DGAOP (COMESA) üyelerinin çoğu ortalama olarak AB-27 pazarına yapılan ihracat yoğunluk göstergesi 1'den büyüktür. 1995-2004 yılları arasında 10 yıllık sürede dünyanın geri kalan ülkelerine ihracat yapmak yerine AB-27 ülkesine ihracat yapmayı tercih etmişlerdir. Bu tercihler Burundi, Komor, Eritre, Madagaskar, Morityus, Rwanda, Seyşeller, Uganda ve Zambiya gibi ülkelerdir. Ancak Seyşeller hariç diğer ülkelerin tercihleri 2005-2014 yılları arasında yavaşlamıştır.

1995-2004 yıllarında Etiyopya ve Malavi gibi ülkeler ortalama olarak ihracatlarını AB-27 ülkeleri pazarına ve dünyanın geri kalan ülkelerine aynı oranlarda çeşitlendirmektedirler. Ancak, 2005-2014 yılları arasında bu ülkeler nispeten ortalama olarak AB ülkelerine ihracat yapmaktan ziyade dünyanın geri kalan ülkelerine yapmayı tercih etmektedirler. AB ülkelerine yapılan ihracatın yoğunluk göstergesi 1'den daha azdır.

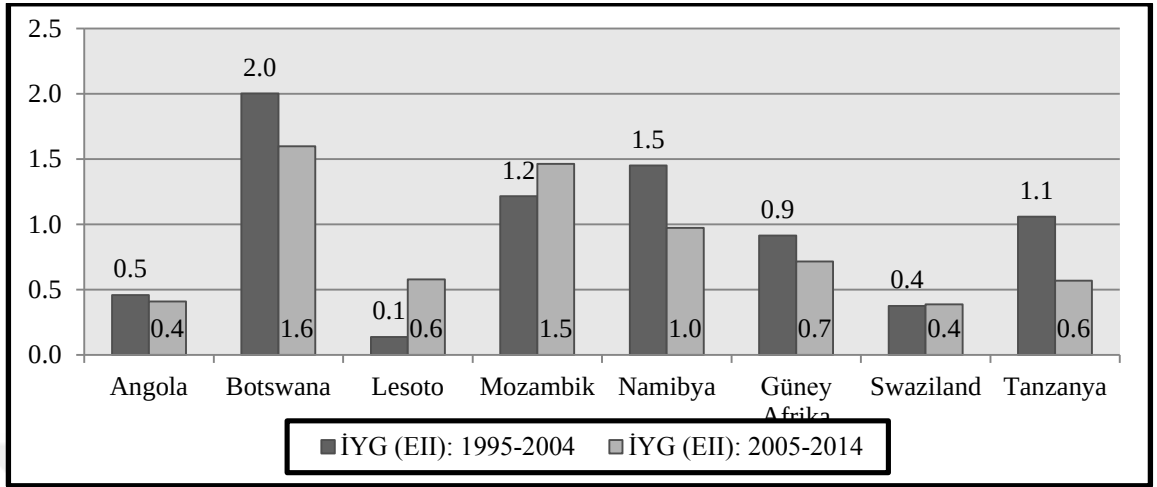
⁵¹ <http://unctadstat.unctad.org> (1. Ek, T.5)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 20: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler DGAOP (COMESA) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (MII) (1995-2014)⁵²

Grafik 20'ye göre, 1995-2014 dönemi boyunca, Burundi, Komor, Eritre, Madagaskar ve Seyşeller dışında bütün DGAOP (COMESA) üyeleri nispeten ortalama olarak 27 AB ülkesi yerine dünyanın geri kalan ülkelerinden ithalat yapmayı tercih etmektedirler. Bahsedilen bu ülkeler dışındaki ülkelerin ithalat yoğunluk göstergeleri 1'den düşüktür. 1995-2004 boyunca Burundi, Komor, Eritre, Madagaskar ve Seyşeller 27 AB ülkesinden yaptığı ithalatın trendi 2005-2014 yılları boyunca azalmıştır.

⁵² <http://unctadstat.unctad.org> (1. Ek, T.6)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

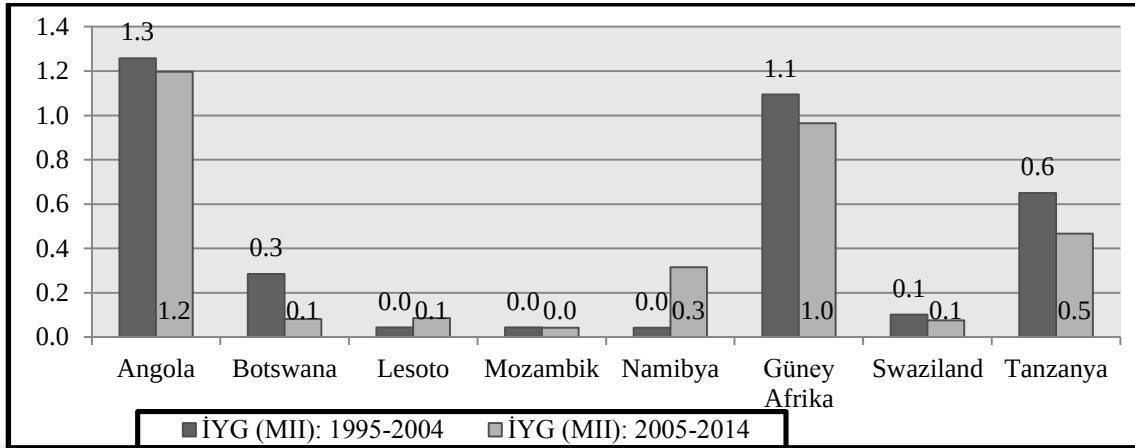
Şekil 21: AB-27'ye ihracatta AKP grubu üye devletler GAB (SADC) grubunun İhracat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (EII) (1995-2014)⁵³

Grafik 21'e göre, 1995-2014 yılları boyunca AKP grubunun bazı ülkeleri dünyanın geri kalan ülkelere ihracat yapmak yerine 27 AB ülkesine ihracat yapmayı tercih etmektedirler. Botswana, Mozambik, Namibiya ve Tanzanya gibi ülkelerin 27 AB ülkesine yaptığı ihracatın yoğunluk göstergesi 1'den büyüktür. Ancak Mozambik dışındaki bu ülkelerin 2005-2014 yılları arasındaki yoğunluk göstergeleri azalmıştır.

Angola, Lesoto, Güney Afrika ve Swaziland gibi 27 AB ülkesine ihracat yapan ülkelerin yoğunluk göstergeleri 1995-2014 dönemi arasında ortalama olarak 1'den daha azdır. 1995-2014 dönemi boyunca önceki bahsedilen ülkeler 27 AB ülkesine ihracat yapmak yerine dünyanın geri kalanına ihracat yapmayı tercih etmektedirler.

⁵³ <http://unctadstat.unctad.org> (1. Ek, T.7)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 22: AB-27'dan ithalatı AKP grubu üye devletler GAB (SADC) grubunun İthalat Yoğunluğu Göstergeleri İYG (MII) (1995-2014)⁵⁴

Grafik 22'ye göre, 1995-2004 dönemi boyunca AKP grubunun GAB (SADC) üyelerinin 8 ülkesi arasında yalnızca Angola ve Güney Afrika ülkeleri nispeten ve ortalama olarak dünyanın geri kalanından ithalat yapmak yerine 27 AB ülkesinden ithalat yapmayı tercih etmektedirler. 27 AB pazarından yapılan ithalatın yoğunluk göstergesi 1'den büyüktür. 1995-2014 dönemi boyunca 27 AB pazarı Güney Afrika ve Angola'nın başlıca ithalat pazarıdır. Ancak onların ithalat eğilimleri 2005-2014 dönemi boyunca azalmıştır.

Bu iki ülke 27 AB ülkesinden ithalat yapmayı tercih etmesine rağmen, AKP grubu ülkelerinin GAB (SADC) grubu üyesi diğer ülkeler 27 AB ülkesinden ithalat yapmak yerine dünyanın geri kalanından ithalat yapmayı tercih etmektedirler. 27 AB pazarından yapılan ithalatın yoğunluk göstergesi 1'den düşüktür. Botswana, Lesoto, Mozambik, Namibya, Swaziland ve Tanzanya gibi ülkelerdir. Diğer geri kalan ülkeler nispeten 27 AB ülkelerinin pazarını tercih etmektedirler.

Genel olarak, 1995-2014 dönemi boyunca, AKP grubu devletlerin Afrika ülkesi üyeleri 27 AB ülkelerine önemli bir Pazar olarak ithalat ve ihracat yapmayı tercih etmektedirler. Ancak 2005-2014 dönemleri arasında bu tercihleri azalmıştır.

⁵⁴ <http://unctadstat.unctad.org> (1.Ek 1, T.7)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aslında 2005-2014 gibi 10 yıllık sürede bu tercihleri azaltan etkinin birkaç tane sebebi vardır. Bunlar;

1) 2000'lerden beri yaşanan birçok uluslararası yatırım ve sigorta kuruluşlarının, birçok bankanın çökmesiyle 2008 yılının başında ortaya çıkan finansal kriz. Bu kriz AKP grubu ülkelerinin geleneksel ticaret ortağı olan AB küresel ticaretini koruyamadı. AKP ülkelerindeki krizin etkileri henüz kaydedilemedi.

2) 1995 yılı DTÖ' nün kurulduğu yıldır. Bu kuruluş birçok bölgesel ticaret anlaşmaları için fırsat yaratmıştır. Böylece bölge içi ticaret anlaşmaları müzakerelerinin ihtimalini artırdı. Afrika kıtası üzerinde farklı bölgesel bütünleşmelerin oluşması ticarete sapma meydana getirdi.

3) Ticaretin gelişmesi; Afrika ülkeleri ile işbirliğinin günden güne artması ve geçmişte bazı gelişmekte olan ülkelerin gücünün artmasını sağladı. Buradaki en önemli örnek Afrika' da Çin' in varlığıdır.

4) 18 Mayıs 2000' de imzalanan ABD AGOA (Afrika Büyüme ve Fırsat Kanunu) programı⁵⁵, Afrika ülkelerinin Amerikan pazarına yaptıkları ihracatta fırsatlar sunar. Aynı zamanda, AKP grubu devletlerin Afrika ülkesi üyeleri ile 27 AB ülkeleri arasındaki ticari ilişkilerin azaltılmasına neden olur.

3.2.2 AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkeleri Tarafından AB'den gerçekleştirilen Teknoloji İthalatlarının Durumu

Faktör birikimi ve uzmanlık üzerindeki açıklık etkisinin yanı sıra ticari bütünleşme gelişmekte olan ekonomilerin hızlanmasını ve teknoloji transferini teşvik eder. Ekonomistlerin bu konudaki görüşleri farklılık göstermektedir. 2. gruptaki ekonomistler teknoloji iletiminde uluslararası ticaretin rolüne odaklanırken 1.grup iktisatçılar bir ekonomideki kaynak dağılımının uluslararası ticareti değiştireceğini söylemektedirler (1. BOUALLEGUI, 2010, s. 4).

---

⁵⁵ <http://trade.gov/agoa/>

Az gelişmiş ülkeler sürdürülebilir kalkınma ve büyümeye ulaşmada yeni teknolojiler üretmek için AR-GE'ye çok az yatırım yaparlar ya da hiç yapmazlar. B. WALID (2007)' e göre; az gelişmiş ülkelerin AR-GE çabaları hala düşük olduğu için sadece ara ve sermaye malı ithalatı ve doğrudan yabancı yatırım yoluyla az gelişmiş ülkeler küresel teknolojiden yararlanabilirler.⁵⁶

Bu çalışmada, 27 AB ülkesinden AKP grubu ülkelerin Afrika ülkesi üyelerine yönelik ikili doğrudan yabancı yatırım verilerinin güvenilir olmamasından dolayı 27 AB ülkelerinin pazarından AKP grubu devletlerin Afrika ülkeleri üyelerinin üretilen mallarının ithalatı yoluyla teknolojik iletişim kanalı üzerinde düşünülmektedir.

Imen BOUALLEGUİ (2009)'ne göre, Lichtenber ve De La Potterie (1996) teknik kullanımının ve Ar-Ge göz önüne alınca az gelişmiş ülkeler için önemsiz olduğu düşünülmektedir. Ancak yazar yabancı teknoloji içeren ithal malların bileşimini belirtmemiştir. Çalışmada, bu malların her bir mal olmadığından dolayı sermaye ekipmanı olduğunu belirten Nadia Selmi'nin varsayımı kullanarak aşağıdaki formüllü uygulanmaktadır.

$$TIM_{EU-27t}^i = \frac{m_{EU-27t}^i}{M_{EU-27t}^i} * \left(M_{EU-27t}^i * \frac{R\&D_{EU-27}}{GDP_{EU-27}} \right)_t \quad (39)$$

TIM_{EU-27t}^i , i ülkesinin t dönemde 27 AB ülkesinden teknoloji ithalatını simgeler.

m_{EU-27t}^i , i ülkesinin 27 AB ülkesinden t dönemde üretilmiş mal ithalatını gösterir.

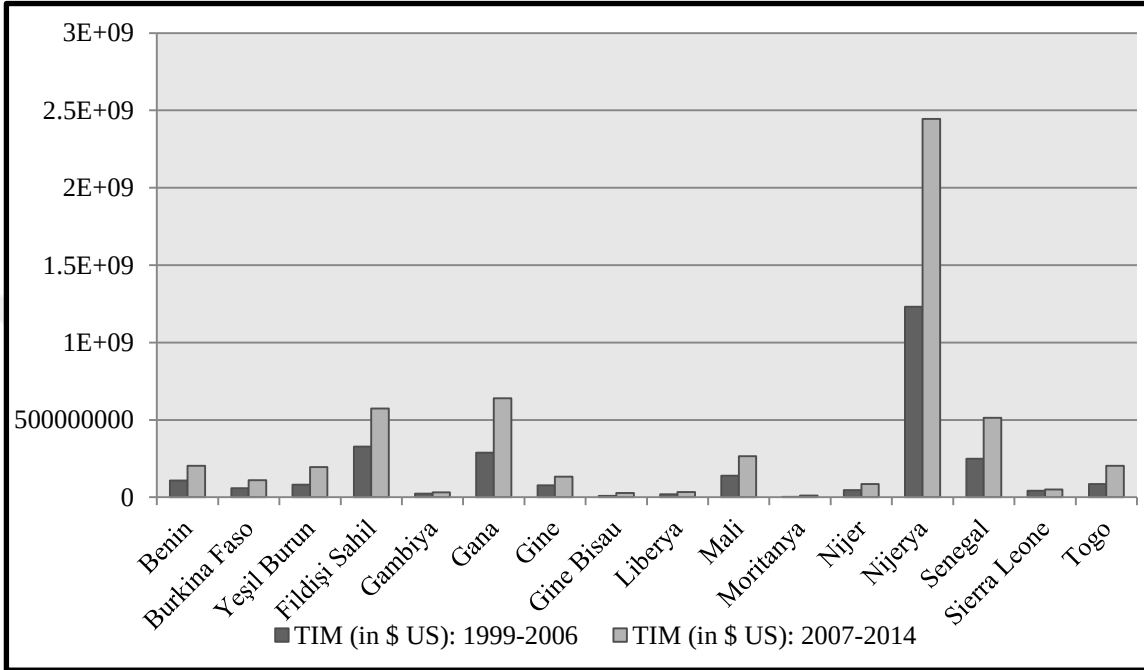
M_{EU-27t}^i , i ülkesinin t dönemde 27 AB ülkesinden yaptığı toplam ithalatı simgeler.

$\frac{R\&D_{EU-27}}{GDP_{EU-27}}$, t dönemde 27 AB ülkesinin GSYİH' daki Ar-Ge' nin payını simgeler.

Şimdi, farklı uluslararası kuruluşların verileri kullanarak, 27 AB ülkesinin pazarından AKP grubu devletlerin Afrika ülkesi üyelerinin teknoloji ithalatındaki değişimi analiz edilecektir. Bu analiz, bir önceki bölümde bahsedildiği gibi 4 gruba ayrılan Afrika ülkelerinin tablosu kullanılarak yapılabilir. Ancak, 4 yılın (1995, 1996,

⁵⁶ <http://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>

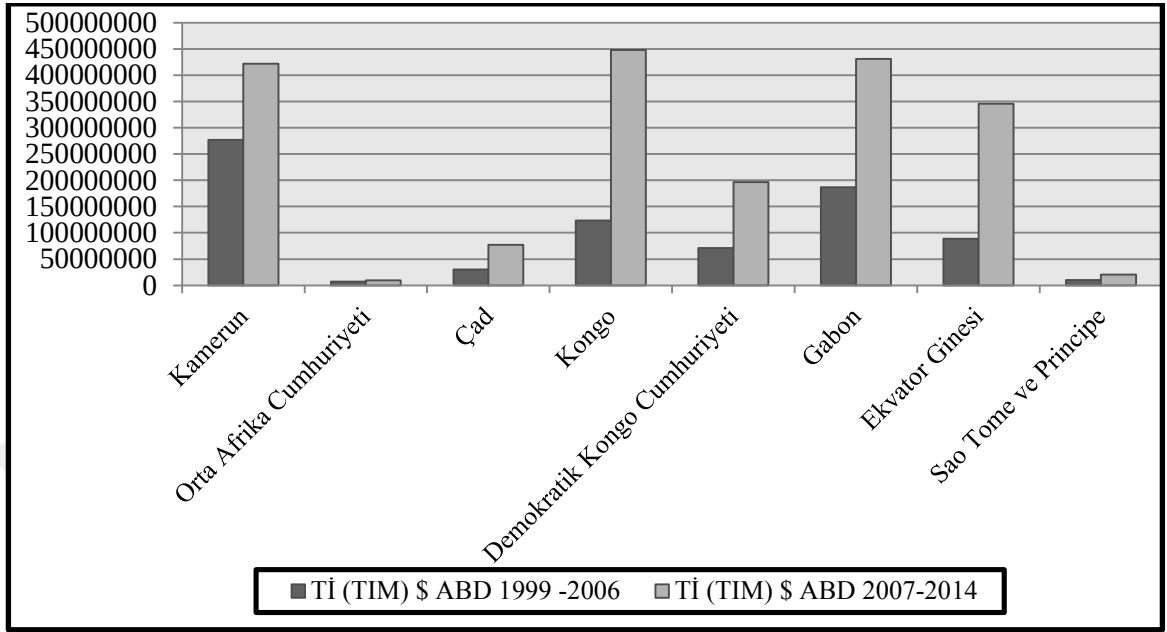
1997 ve 1998) Ar-Ge verileri olmadığı için mevcut olan verileri çalışılacaktır. Bu dönem 1999-2014 yıllarını kapsayan dönemdir.

Şekil 23: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler BADET (ECOWAS) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TIM) (1999-2014).⁵⁷

23. Grafığe göre, 1999-2014 yılları arasında AKP'nin bütün Afrika ülkeleri üyelerinin BADET (ECOWAS) grubunun 27 AB ülkesinden yaptığı teknoloji transferini göstermektedir. Bütün ülkelerin AB'den yapmış oldukları üretilmiş mal ithalatı ve teknoloji ithalatının seviyeleri aynı değildir. Nijerya'nın 27 AB ülkesinden yapmış olduğu teknoloji ithalatında lider konumdadır ve bunu Gana, Fildişi Sahili ve Senegal takip etmektedir. Bu dört lider ülkenin yanında teknoloji ithalatını orta seviyede yapan Mali, Togo, Yeşil Burun, Benin, Burkino Faso ve Gine gibi ülkeler vardır. Ancak diğer ülkeler muadillerinden daha düşük seviyede teknoloji ithal etmektedirler. Bu ülkeler Moritanya, Gine Bissau ve Gambiya'dır.

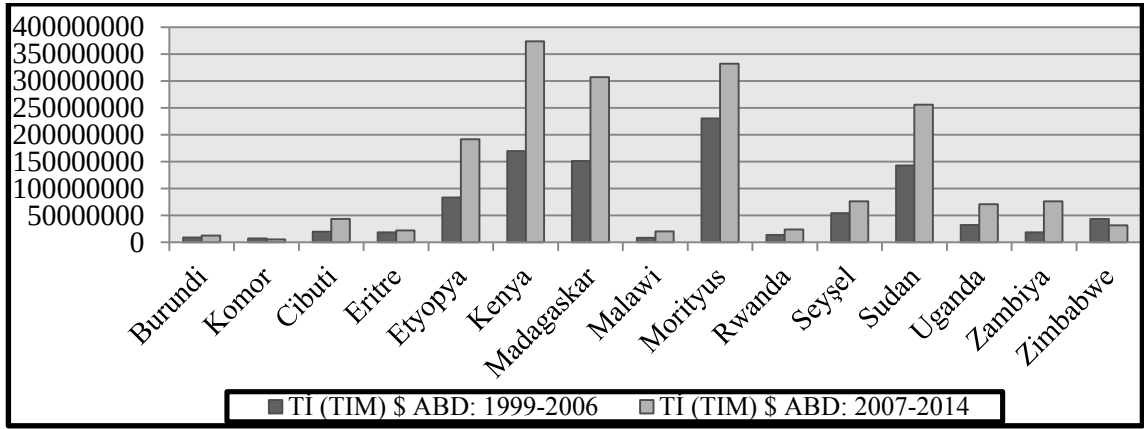
⁵⁷ Farklı websiteler'den verileriyle kullanarak yazar tarafından oluşturmuştur (2.Ek, T. 9).

Şekil 24: AB-27'dan ithalatı AKP grubu üye devletler OAEPB (CEMAC) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TIM) (1999-2014).⁵⁸

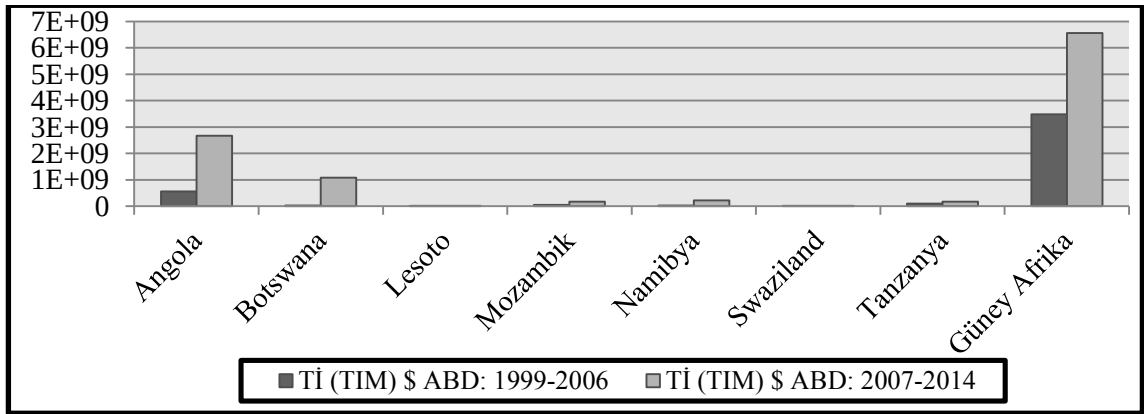
24. Grafiğe göre, 1999-2014 dönemi boyunca OAEPB (CEMAC) bölgesel blok içinde gruplanan Afrika ülkelerinin 27 AB ülkesinden yaptığı teknoloji transferini göstermektedir. 1999-2006 döneminde 8 ülke grubunda Kamerun teknoloji ithalatında lider konumundadır. Bu ülkeyi Gabon, Kongo, Ekvator Ginesi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Çad izlemektedir. Orta Afrika Cumhuriyeti, Sao Tome ve Principe ise düşük seviyelerde ithal etmektedir. Ancak 2007-2014 dönemi boyunca Kongo, Gabon ve Kamerun'a yetişti ve AB'den yapılan teknoloji ithalatında birinci sıraya yerleşti.

⁵⁸ Farklı websiteler'den verileriyle ku llanarak yazar tarafından oluşturmuştur (2. Ek, T.9).

Şekil 25: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler DGAOP (COMESA) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TİM) (1999-2014).⁵⁹

Grafik 25'e göre, DGAOP (COMESA) grubundaki ülkeler 1999-2014 dönemi boyunca birinci 7 yılda Morityus, ikinci 7 yılda Kenya üretilmiş mal ithalatı ve teknoloji ithalatıyla ortalama olarak ilk sıradaydı. Bu ülkeler Kenya, Morityus, Madagaskar, Sudan ve Etiyopya gibi ülkelerdir. Seyşeller, Zambiya, Uganda, Zimbave ve Cibuti gibi ülkeler AB ülkelerinden orta seviyede teknoloji ithalatı yaparken, Komor, Burundi, Malavi, Rwanda ve Eritre gibi EOA'nın DGAOP (COMESA) grubundaki ülkeler daha az ithalat yaparlar.

Şekil 26: AB-27'dan ithalatta AKP grubu üye devletler GAB (SADC) grubunda teknoloji ithalatı Tİ (TİM) (1999-2014).⁶⁰

⁵⁹ Farklı websiteler'den verileriyle kullanarak yazar tarafından oluşturmuştur (2. Ek, T.9).

Şekil 26'ya göre, genel olarak GAB (SADC) içinde 8 ülke grubunda yer alan ülkelerin 27 AB ülkesinden yaptığı teknoloji ithalatı ortalama olarak artmaktadır. Ancak, Güney Afrika ikinci 7 yılda Botsvana ve Angola'nın 27 AB ülkesinden yaptığı teknoloji ithalatında grubun lideri konumundaydı. Ama Lesoto, Swaziland, Mozambik, Tanzanya ve Namibya gibi ülkeler muadilleriyle karşılaştırıldıklarında ortalama olarak daha azdır.

1999-2014'ten itibaren, Afrika ülkelerinin 27 AB ülkesinden yaptığı teknoloji ithalatı artmaktadır. Bu bölüm Afrika ülkelerinin EOA üyelerine ne kadarlık bir pazar oluşturduğunu görselleştirmeye yardımcı olacaktır.

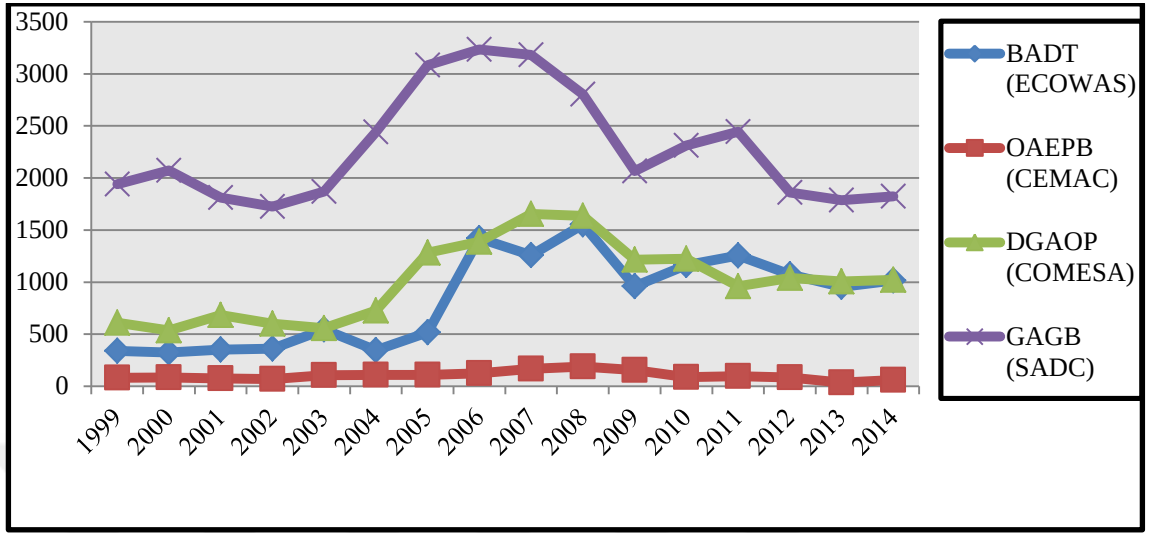
3.2.3. AB'den Devletler AKP Grubunun Afrika Ülkeleri Üyeleri Tarafından Yeni Bilgi ve İletişim Teknolojilerin (YBİT) İthalatı

Bir önceki bölümde Afrika ülkelerinin AKP üyelerine Avrupa'dan yapılan teknoloji iletimi anlatılmıştı. Aynı bölümde Afrika ülkelerinin Ar-Ge harcamalarının yetersizliğinden bahsedilmiştir. Çeşitli ticaret anlaşmaları yoluyla küresel ekonomiye, bu ekonomilerin bütünleşmesi için birçok uluslararası ticaret teorisyenleri tarafından çözüm aranmaktadır. Bu bütünleşme doğrudan yabancı yatırım yoluyla yabancı teknoloji stokundan yararlanmanın yolunu göstermektedir.

Son yirmi yılda az gelişmiş ülkelerde göze çarpan ithalatın bir alt dalı analiz edilmiştir. Bu sektör: yeni bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü (YBİT). Bu ülkelerin nüfusunun çoğu orta derecede gelir grubu ve düşük gelirli nüfusa sahipken, internete bağlı bilgisayar kullanımında, telefon kullanımında artış vardır. Bu fikir Avrupa pazarından bilgi ve iletişim teknolojileri mallarının ithalatında küresel bir vizyonu belirlediği için, Afrika ülkesi AKP grubu devletlerin bu malların ithalatını geliştirmesi analiz edilecektir.

---

⁶⁰ Farklı websiteler'den verileriyle kullanarak yazar tarafından oluşturmuştur (2. Ek, T.9).

Şekil 27: AB-27'dan AKP ülke grubunun Afrika ülkeleri üyelerince YBİT ürünlerin ithalatı (\$ ABD milyon olarak).⁶¹

Grafik 27'ye göre, 1990'ların sonu 2000'lerin başından beri Afrika ülkelerinin AKP grubu üyelerinin AB'den yapmış olduğu YBİT malları ithalatının giderek arttığını göstermektedir. Ancak, 2007'nin sonlarına, 2008'in başından beri çok daha kesin olarak bu artış yavaşlamaya başladı. Bu yavaşlama 2007'nin sonunda başlayan ve 2008 yılı boyunca büyük ölçüde artan uluslararası finansal krizden kaynaklanmaktadır. Afrika ülkeleri de bu krizden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bir önceki rakam, GAB (SADC) grubu ülkelerin AB'den yaptığı YBİT malı ithalatına yön vermektedir. Bu Afrika kıtasının güçlü ekonomisi olan Güney Afrika grubunu içerdiği gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Bu grup DGAOP (COMESA) ve BADET (ECOWAS) tarafından takip edilir. OAEPB (CEMAC) son sırada yer almaktadır. Çünkü OAEPB (CEMAC) 8 ülkeye sahiptir ve AKP üyeleri diğer gruplara göre AB'den çok YBİT malı ithalatı yapmamaktadır.

⁶¹ <http://unctadstat.unctad.org> (3. Ek, T. 10)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.3. AKP Grubu Üyelerinin Afrika Ülkelerindeki Kalkınma Durumu

Bu bölümün sonunda, kurumların kalitesi, AKP grubu üyelerinin Afrika ülkelerinde insani gelişim ve ekonomik büyüme durumu analiz edilecektir. Bu bölümde kullanılan veriler farklı web sitelerinden elde edilmiştir.

3.3.1 AKP Grubu Üyeleri Afrika Ülkelerindeki Ekonomi ve Siyaset Kurumlarının Kalitesi

Bu birinci alt bölümde örnek ülkelerde ekonomi ve politik kurumların kalitesi analiz edilecektir. Bu analizi yapabilmek için 2 önemli web sayfasından göstergeler kullanılmıştır. Ekonomi kurumlarının analizinde Ekonomik Özgürlük Endeksi, siyasi kurumların analizinde ise Dünya Bankasından elde edilen Dünya çapında Yönetişim Göstergeleri P. Kaufman, A. Kraay ve M. Mastruzzi tarafından oluşturulan göstergeler kullanılmıştır.⁶²

A) AKP Grubu Üyelerinin Afrika Ülkelerinde Ekonomi Kurumlarının Kalitesi

Daha öncede belirtildiği gibi ekonomi kurumlarının kalitesi Ekonomik Özgürlük Endeksi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu indeks 10 göstergenin ortalamasıdır. B. El MORCHID (2010, s. 4)'e göre, bu 10 göstergeyi şöyle sıralar: mülkiyet hakları (adalet üzerinde hükümetin etkisi, mülkiyet haklarına uymama), yolsuzluk, maliye özgürlüğü (vergi ağırlığı), hükümet harcamaları (kamu harcamalarının ağırlığı), iş özgürlüğü (sayı, hız ve prosedürlerin maliyeti), emek özgürlüğü (asgari ücret, işgücü piyasasında hükümetin yeri), para özgürlüğü (ücretler ve enflasyon seviyesinin kontrolü), ticaret özgürlüğü, yatırım özgürlüğü (uluslararası sermaye akışı üzerindeki sınırlamaların derecesi) ve finansal özgürlük (finansal hizmetler üzerindeki kısıtlamalar, bankacılık sürecinin zorlukları).

Her değişken 0 ile 100 arasında değişen bir ölçekte puana sahiptir. Yüksek puan kaliteli mal anlamına gelir. Örneğin, yatırım özgürlüğünde 100 yatırımlardaki kısıtlamaların olmadığını ve 0 ise kısıtlamanın fazla olduğunu göstermektedir. Bu

---

⁶² <http://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>

nedenle, bu 10 değişkene verilen puanların ortalaması her yıl her ülkenin ekonomik performansının genel endeksini verir. Daha nceki yazarın belirttiğine göre, belirli bir yıl için her ülkenin ekonomik özgürlüğünü analiz etmek için puanlarına göre ülkeleri tabloda gösterebiliriz.

Puan	100'den 80'e	79.9'dan 70'e	69.9'dan 60'a	59.9'dan 50'ye	49.9'dan 0'a
zgrlk Düzeyi	Tam Serbest	Tam Serbest Olmayan	Kısmen Serbest	Aksine Serbest Olmayan	Bastırılmış

Kısaca AKP yelerinin ülkelerindeki ekonomik özgürlüğü analiz etmek için aşağıdaki tablo kullanılmaktadır. Tablo 7'de AKP grubu yelerinin Afrika lkelerinde ekonomi kurumlarının kalitesi (2014 yılı için).

T.7: AKP ülkeler grubunun Afrika üyelerinde ekonomik kurumların kalitesi (2014 için)⁶³

Ülkeler	100'den 80'e	79.9'dan 70'e	69.9'dan 60'a	59.9'dan 50'ye	49.9'dan 0'a
Morityus	-	76.5			
Botswana	-	72			
Yeşil Burun	-	-	66.1		
Rwanda	-	-	64.7		
Gana	-	-	64.2		
Güney Afrika	-	-	62.5		
Madagaskar	-	-	61.7		
Swaziland	-	-	61.2		
Zambiya	-	-	60.4		
Uganda	-	-	-	59.9	
Gambiya	-	-	-	59.5	
Nambiya	-	-	-	59.4	
Burkina Faso	-	-	-	58.9	
Gabon	-	-	-	57.8	
Tanzanya	-	-	-	57.8	
Fildişi Sahili	-	-	-	57.7	
Benin	-	-	-	57.1	
Kenya	-	-	-	57.1	
Seyşel	-	-	-	56.2	
Cibuti	-	-	-	55.9	
Mali	-	-	-	55.5	
Malawi	-	-	-	55.4	
Senegal	-	-	-	55.4	
Nijer	-	-	-	55.1	
Mozambik	-	-	-	55	
Nijerya	-	-	-	54.3	
Moritanya	-	-	-	53.2	
Kamerun	-	-	-	52.6	
Liberya	-	-	-	52.4	
Gine	-	-	-	51.7	
Burundi	-	-	-	51.4	
Komor	-	-	-	51.4	
Gine Bissau	-	-	-	51.3	
Sierra Leone	-	-	-	50.5	
Etyopya	-	-	-	50	
Togo	-	-	-	-	49.9
Lesoto	-	-	-	-	49.5
Sao Tome ve Principe	-	-	-	-	48.8
Angola	-	-	-	-	47.7
Orta Afrika C.	-	-	-	-	46.7
Çad	-	-	-	-	44.5
Ekvator Ginesi	-	-	-	-	44.4
Kongo	-	-	-	-	43.7
Demokratik Kongo C.	-	-	-	-	40.6
Eritre	-	-	-	-	38.5
Zimbabwe	-	-	-	-	35.5

⁶³ <http://www.heritage.org> (4. Ek, T.11)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu analizde en önemli problem 1999-2014 döneminin bütün ülkeler için veri sorunudur. 2014 için bile Sudan'ın verileri yoktur. Analizde bu ülke yer almamaktadır.

Yukarıdaki tablodan ve eklerden hareketle Afrika ülkelerindeki en büyük sorunun hala ekonomik özgürlük olduğu sonucuna varılabilir. 47 Afrika ülkesinden AKP grubu ülkelerin 100'ünden 80'inde bile yoktur. 79,9'un 70'inde bile bu sınıfa ait olan sadece 2 ülkedir: Mauritius ve Botswana 76,5 ve 72 puanla Ekonomik Özgürlük Endeksine sahiptir. Aynı şekilde 69,9'un 60'ında, sadece 7 ülkede orta derecede ve ekonomik olarak özgürlük vardır. Bu ülkeler Yeşil Burun, Rwanda, Gana, Güney Afrika, Madagaskar, Svaziland ve Zambiya'dır.

Ekonomi kuruluşları bir ülkenin ekonomik büyüme ve kalkınmasını sürdürebilmesi için gereklidir. Bu ekonomik özgürlük Afrika ülkeleri AKP üyelerinde görülmez. Ekonomik özgürlüğün yokluğu uluslararası ticarete, doğrudan yabancı yatırımlara ve sermayenin birikimi üzerinde büyük bir engeldir. Afrika ülkelerinin AKP grubu üyelerinin çoğunda ekonomik kuruluşların kalitesi çok zayıftır.

B) Afrika Ülkeleri AKP Üyelerinde Siyasi Kuruluşların Kalitesi

Afrika ülkeleri AKP üyelerinde siyasi kuruluşların kalitesi Dünya Yönetim Endeksi'nin 6 değişkenin ortalaması kullanılarak analiz edilmiştir. Bu 6 değişkenin sayısı -2.5 ve +2.5 üzerinde değişir. İyi bir siyasi kuruluşa sahip olan ülkelerin puanı 2.5'in üzerindedir. Zayıf bir siyasi kuruluşa sahip olan ülkede ise minimum 2.5 puandır. Böylece, Afrika ülkelerinin AKP üyelerinin siyasi kuruluşlarının analizi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 8: Afrika ülkeleri AKP üyelerinde siyasi kuruluşların kalitesi (2014 yılı için)⁶⁴

⁶⁴ <http://info.worldbank.org/governance> (5. Ek, T.12)'den verileriyle yazar tarafından oluşturmuştur.

Ülke	Oy Veriltiliği ve Hesap [-2.52'ten +2.5'e]	Siyasi İstikrar ve Şiddet / Terör olmaması [-2.52'ten +2.5'e]	Hükümet Etkiliği [-2.52'ten +2.5'e]	Düzenleyici Kalite [- 2.52'ten +2.5'e]	Hükümet Kalitesi [- 2.52'ten +2.5'e]	Rüşvet Kontrolü [- 2.52'ten +2.5'e]	Genel puanı (Siyasal Özgürlük Endeksi: IPF) [-2.52'ten +2.5'e]*
Angola	-1.14	-0.27	-1.15	-0.96	-1.1	-1.45	-1.01
Benin	0.23	0.05	-0.5	-0.51	-0.55	-0.78	-0.34
<i>Botswana</i>	<i>0.44</i>	<i>1.02</i>	<i>0.32</i>	<i>0.64</i>	<i>0.63</i>	<i>0.8</i>	0.64⁽²⁾
Burkina Faso	-0.41	-0.79	-0.56	-0.33	-0.53	-0.53	-0.53
Burundi	-1.02	-0.89	-1.09	-0.77	-0.93	-1.19	-0.98
Kamerun	-1	-0.94	-0.74	-0.94	-0.87	-1.15	-0.94
<i>Yeşil Burun</i>	<i>0.98</i>	<i>0.41</i>	<i>-0.01</i>	<i>-0.01</i>	<i>0.57</i>	<i>0.9</i>	0.47⁽³⁾
Orta Afr. C.	-1.42	-2.67	-1.84	-1.41	-1.73	-1.15	-1.70
Çad	-1.33	-1.53	-1.48	-1.17	-1.12	-1.23	-1.31
Komor	-0.33	-0.19	-1.67	-1.14	-0.94	-0.53	-0.80
De. Kongo C.	-1.31	-2.27	-1.59	-1.34	-1.43	-1.29	-1.54
Fildişi Sahili	-0.52	-1.01	-0.78	-0.62	-0.61	-0.41	-0.66
Cibuti	-1.41	-0.72	-0.97	-0.55	-0.85	-0.49	-0.83
Eritre	-1.98	-0.39	-1.45	-1.46	-1.4	-1.84	-1.42
Etyopya	-2.04	-0.76	-1.62	-2.12	-1.46	-0.86	-1.48
Ekvator Gi	-1.26	-1.24	-0.47	-0.98	-0.42	-0.43	-0.80
Gabon	-0.91	0.2	-0.66	-0.73	-0.5	-0.64	-0.54
Gambiya	-1.25	-0.1	-0.61	-0.49	-0.63	-0.68	-0.63
Gana	0.49	-0.13	-0.27	-0.04	0.02	-0.21	-0.02
Gine	-0.89	-0.93	-1.21	-1.1	-1.38	-1.07	-1.10
Gine Biss.	-1.04	-0.74	-1.55	-1.27	-1.36	-1.51	-1.25
Kenya	-0.16	-1.27	-0.3	-0.34	-0.45	-0.94	-0.58
Lesoto	0.11	-0.27	-0.51	-0.43	-0.22	0.15	-0.20
Liberya	-0.29	-0.63	-1.37	-0.84	-0.84	-0.78	-0.79
Madagaskar	-0.53	-0.54	-1.28	-0.72	-0.74	-0.8	-0.77
Malawi	-0.12	0.12	-0.69	-0.69	-0.3	-0.76	-0.41
Mali	-0.2	-1.74	-1.12	-0.56	-0.65	-0.72	-0.83
Moritanya	-0.91	-0.58	-1.05	-0.7	-0.82	-0.92	-0.83
<i>Morityus</i>	<i>0.91</i>	<i>0.74</i>	<i>1.13</i>	<i>1</i>	<i>0.92</i>	<i>0.45</i>	0.86⁽¹⁾
Mozambik	-0.23	-0.35	-0.73	-0.39	-0.84	-0.7	-0.54
<i>Namibiya</i>	<i>0.54</i>	<i>0.62</i>	<i>0.1</i>	<i>0.03</i>	<i>0.14</i>	<i>0.23</i>	0.28⁽⁴⁾
Nijer	-0.25	-1.27	-0.74	-0.66	-0.69	-0.63	-0.71
Nijerya	-0.65	-2.11	-1.19	-0.82	-1.08	-1.27	-1.19
Rwanda	-1.13	-0.1	0.02	0.18	0.08	0.83	-0.02
Sao Tome &P	0.33	0.15	-0.86	-0.73	-0.86	-0.16	-0.36
Senegal	0.25	-0.13	-0.39	-0.22	-0.1	0.02	-0.10
<i>Seyşel</i>	<i>-0.01</i>	<i>0.42</i>	<i>0.39</i>	<i>-0.31</i>	<i>0.1</i>	<i>0.37</i>	0.16⁽⁶⁾
Sierra Leone	-0.31	-0.22	-1.22	-0.81	-0.92	-0.95	-0.74
<i>Güney Afrika</i>	<i>0.65</i>	<i>-0.08</i>	<i>0.33</i>	<i>0.32</i>	<i>0.16</i>	<i>-0.11</i>	0.21⁽⁵⁾
Sudan	-1.73	-2.36	-1.61	-1.39	-1.15	-1.45	-1.62
Swaziland	-1.2	-0.52	-0.53	-0.46	-0.28	-0.36	-0.56
Tanzanya	-0.17	-0.54	-0.64	-0.34	-0.41	-0.8	-0.48
Togo	-0.82	-0.16	-1.26	-0.82	-0.87	-0.92	-0.81
Uganda	-0.56	-0.93	-0.4	-0.36	-0.39	-1.1	-0.62
Zambiya	-0.14	0.21	-0.47	-0.52	-0.25	-0.41	-0.26
Zimbabwe	-1.28	-0.65	-1.18	-1.89	-1.42	-1.39	-1.30

Tablo 9’a göre, Afrika ülkelerindeki makroekonomik politikaların çoğunun nasıl başarısızlıkla sonuçlandığını göstermektedir. Seçilen 47 Afrika ülkesi arasında AKP grubu üyelerin sadece 6’sı siyasi özgürlük endeksine sahiptir. Tabloda italik yazıyla belirtilen 6 ülkeden Morityus 0.86, Botsvana 0.64, Yeşil Burun 0.42, Namibya 0.28, Güney Afrika 0.21 ve Seyşeller 0.16 puana sahiptir.

Geri kalan 41 ülke siyasi özgürlükte olumsuz Endekse sahiptir. Oy özgürlüğünün olmaması, siyasi istikrarsızlık ve şiddet/terörizm, hukuka riayetsizlik Afrika ülkeleri AKP grubu üyelerinin başlıca problemidir. Yönetim eksikliği Afrika ülkelerindeki gelişmemiş ülkelerin temel sorunu olarak görülmektedir. Siyasi kuruluşların kalitesinin iyi olması, toplumda hükümetle ilişkilendirilen esas kurallara saygı duyarak ekonomik ve siyasi kalkınmayı destekleyen ekonomik kuruluşlara yön verir. Bu analizde, Afrika ülkelerinin AKP grubu üyelerinin çoğunda bu kalitelerin olmadığı görülmektedir.

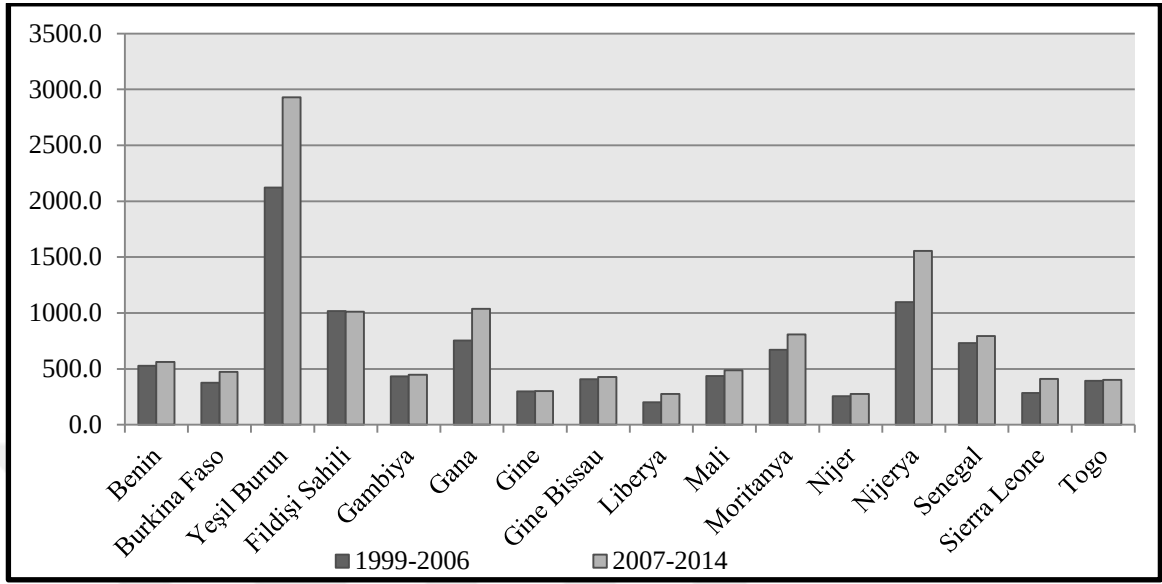
Kısaca, neredeyse 20 yılda⁶⁵ Afrika ülkeleri zayıf siyasi ve ekonomik kuruluşlar yoksulluğun kısır döngüsünden kurtulamamışlardır. Kuruluşların kalitesindeki bu sıradanlık Afrikalı insanların yıllardır yoksulluğun kısır döngüsüne neden olmasıdır.

3.3.2 AKP Devletler Grubu üyesi Afrika Ülkelerindeki Ekonomik Kalkınma Durumu

Afrika ülkelerinin AKP üyelerinde ekonomik kalkınmayı analiz etmek için kişi başına GSYİH kullanılmaktadır. Bir ülkede kişi başına GSYİH artarsa her vatandaşın refahını olumlu yönde etkileyeceği anlamına gelir. Bu analiz için kullanılan veriler UNCTAD (BMTKK) websitesinden elde edilmiştir. Grafikselsel olarak 1999-2014 dönemi boyunca kişi başına düşen GSYİH’daki değişimi göstermektedir.

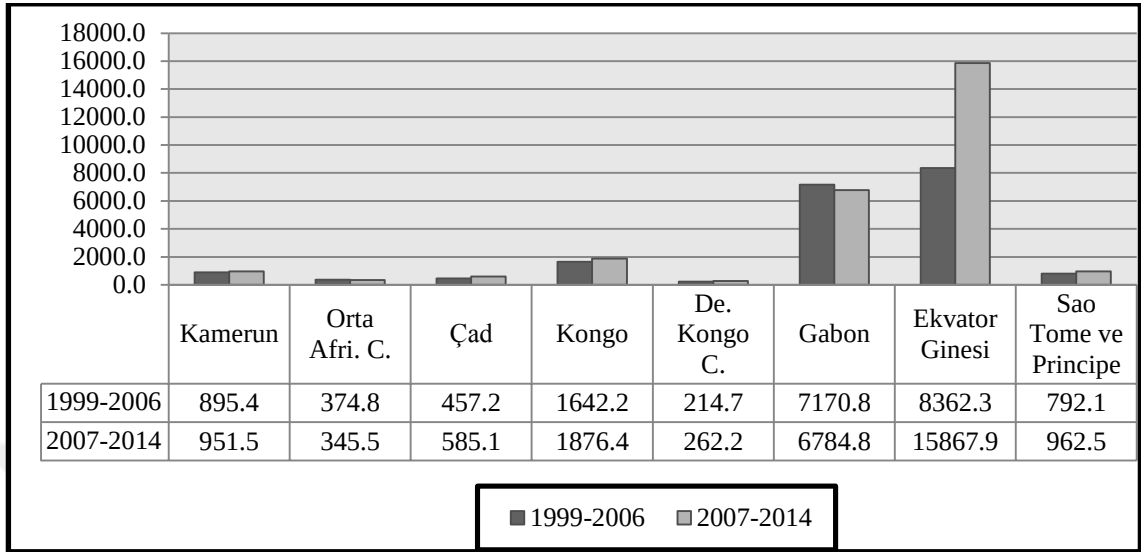
⁶⁵ Veriler eklerde bulunmaktadır.

Şekil 28: AKP ülkeler grubunun BADET (ECOWAS) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).⁶⁶

28. şekilde, 1999-2014 dönemi boyunca AKP grubunun BADET (ECOWAS) üyeleri ABD (\$) kişi başına düşen GSYİH' nın ortalama değişimi gösterilmektedir. Genel ve ortalama olarak bu ülkelerde bu dönemler boyunca kişi başına GSYİH büyümeye devam etmektedir. Ancak, Yeşil Burun, Nijerya ve Gana gibi ülkeler 2007-2014 yılları boyunca 1000\$'ı aşan GSYİH ile çok yüksek büyüme gösterirken, Fildişi Sahili aynı dönemlerde düşük kişi başına GSYİH' ya sahiptir. BADET (ECOWAS) grubu ülkelerin geri kalanı kişi başına düşen GSYİH' da bir ilerleme göstermektedir. Ancak hala 1000\$'ın altında seyretmektedir. Bazı ülkeler, GSYİH' ın en düşük seviyelerindedirler. Bunlar örneğin, Liberya ve Nijer gibi ülkeler 21. yy' da ortalama 275\$ GSYİH' ya sahiptir.

⁶⁶ <http://unctadstat.unctad.org> (6. Ek, T.13)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 29: AKP ülkeler grubunun OAEPB (CEMAC) ülke üyelerinin sabit fiyatla (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).⁶⁷

29. Grafikte, 1999-2014 dönemi boyunca AKP grubu devletlerin OAEPB (CEMAC) grubu üyelerinin kişi başına GSYİH’deki değişimi göstermektedir. Genel ve ortalama olarak bu ülkelerin, bu dönemler boyunca kişi başına düşen GSYİH’laları büyümeye devam etmektedir.

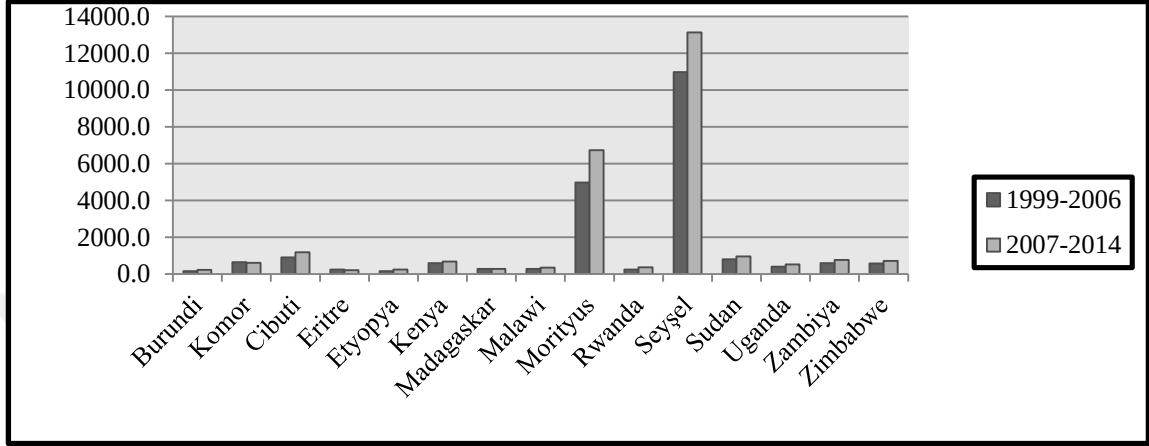
Bu grupta 2007-2014 dönemi boyunca, 15,868\$ kişi başına düşen GSYİH’nın ortalaması ve 1999-2006 döneminde 8362\$ kişi başına GSYİH’nın ortalamasına yol açan ülkeler vardır. Ancak Merkezi Afrika Cumhuriyeti ve Gabon gibi ülkeler 1999-2006 dönemi boyunca kişi başına GSYİH’yı 7171’den 375\$’a düşürmüşlerdir. 2007-2014 dönemi boyunca ortalama kişi başına gelir 6785’den 345\$’a gerilemiştir.

OAEPB (CEMAC) grubunun geri kalan ülkelerinde 1999-2014 dönemi boyunca kişi başına GSYİH artış göstermiştir. AKP grubu devletlerin OAEPB (CEMAC) grubu üyelerinde ilerleme olmasına rağmen, yalnızca iki ülkeden birinde kişi başına düşen GSYİH 5000\$ üzerindeyken, diğer ülkede 1000\$’a gerilemiştir. Bu ülkeler 1999-2006 dönemi için 8362\$ kişi başına GSYİH ve 2007-2014 dönemi için 15869\$ Ekvator Ginesi, 1999-2006 dönemi boyunca 7171\$ kişi başına GSYİH ve 2007-2014 dönemi

⁶⁷ <http://unctadstat.unctad.org> (6. Ek, T. 13)’den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

için kişi başına düşen GSYİH 6785\$ ile Gabon, 1999-2006 dönemi için kişi başına düşen GSYİH 1642\$ ve 2007-2014 dönemi için 1876\$ olan Kongo'dur.

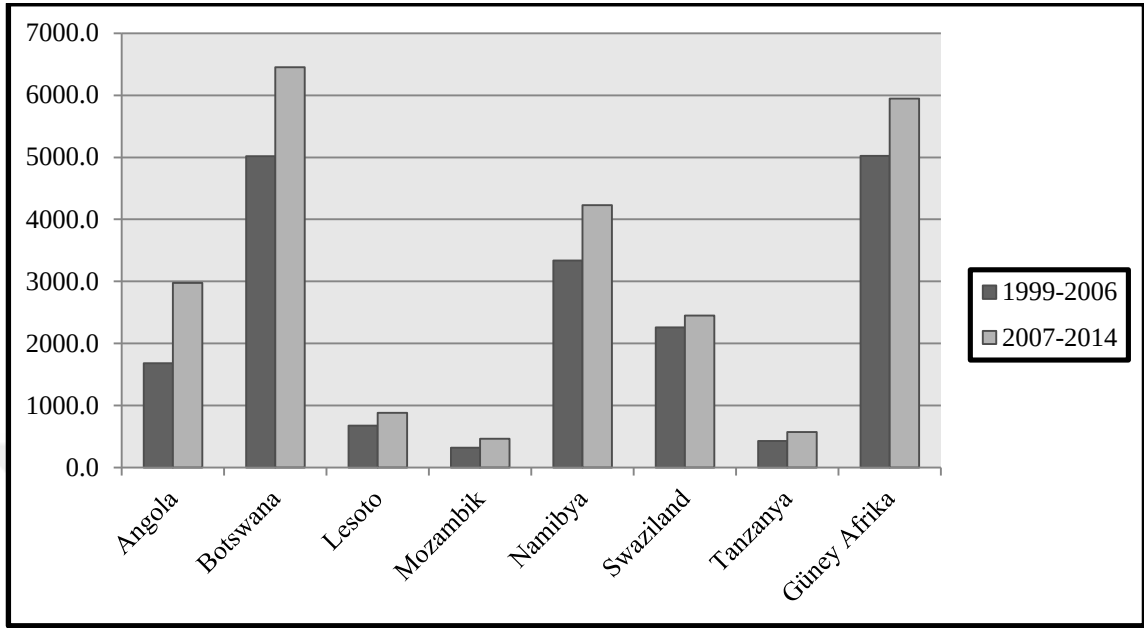

Şekil 30: AKP ülkeler grubunun DGAOP (COMESA) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).⁶⁸

30. grafikte, 1999-2014 dönemi boyunca AKP grubu devletlerin DGAOP (COMESA) üyelerinin Amerikan doları bazında kişi başına gelirin ortalamasını göstermektedir. Genel ve ortalama olarak bu ülkelerde bu dönemler boyunca kişi başına GSYİH büyümeye devam etmektedir.

Genel eğilim 1999-2014 dönemi boyunca bu ülkelerde kişi başına GSYİH'nın marjinal büyümesini göstermektedir. Bu ülkelerde GSYİH 5000\$'ın üzerinde büyüme göstermesine rağmen yoksulluk, Seyşeller ve Morityus gibi ülkelerin dışında, ortaya çıkmaktadır. Bu ülkelerin çoğunda kişi başına düşen GSYİH çok düşük seviyelerdedir. Eritre, Brundi, Etyopya, Madagaskar, Malawi ve Rwanda gibi ülkelerin bazısının nüfusu 21.yy'da 500\$'ın altında yaşamaktadır.

⁶⁸ <http://unctadstat.unctad.org> (6. Ek, T. 13)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 31: AKP ülkeler grubunun GAB (SADC) ülke üyelerinin sabit fiyatta (2005) ve sabit kurda (2005) ABD \$ olarak kişi başına GSYİH değerlendirmesi (1999-2014).⁶⁹

31. Grafiğe göre, 1999-2014 dönemi boyunca AKP grubu üyelerinin GAB (SADC) grubunda kişi başına düşen GSYİH daki değişimi göstermektedir. Bu ülkelerde bu dönemlerde kişi başına GSYİH artmaya devam etmektedir. Bu grupta; Botswana, kişi başına düşen GSYİH'daki yüksek büyümeyle ortalama olarak lider konumdadır. 1999-2006 döneminde kişi başına GSYİH 5020\$'dan 2007-2014 döneminde 6453\$'a yükselmiştir. Bunu Güney Afrika izlemektedir. Bu ülkede 1999-2006'da 5025\$ olan kişi başı GSYİH 2007-2014 döneminde 5946'ya yükselmiştir.

Yinede, Mozambik, Tanzanya ve Lesoto gibi ülkelerde 1999-2006 döneminin tamamı 1000\$'dan daha az kişi başına GSYİH'ya sahiptir. Mozambik 1999-2006 döneminde 322\$ olan kişi başına GSYİH'sını 2007-2014 döneminde 466\$'a yükseltmiştir. Tanzanya 1999-2006 döneminde 431\$ olan kişi başına GSYİH'sını 2007-2014 dönemi boyunca 574,5\$'a yükseltmiştir. Genel olarak, bu bölümde Afrika ülkelerinin AKP grubu üyelerinde ekonomik kalkınmanın yolu üzerinde durulmaktadır.

⁶⁹ <http://unctadstat.unctad.org> (6. Ek, T. 13)'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bazı ülkeler yüksek büyümeye sahipken, diğerleri vatandaşlarının yoksulluk sorunuyla marjinal bir hızda büyümektedir.

3.3.3 AKP Devletler Grubu Üyesi Afrika Ülkelerindeki İnsani Gelişme Durumu

Refahı değerlendirmede bir gösterge olan GSYİH problemi AKP grubu üyelerde insani gelişme durumunu analiz etmek için insani gelişim endeksi (İGE) bize bir yol göstermektedir. İGE ekonomik ve sosyal boyutları kapsayan bileşik bir göstergedir. Afrika ekonomileri üzerine çalışan birçok yazar eşitsizlik bağlamında gelirin yeniden dağılımına çağrışım yapmaktadır. Böylece ülkeler ekonomik büyümeyi deneyimleyemezlerse yoksulluk Afrika ülkelerinin çoğunda başlıca problem olmaya devam etmektedir. Ekonomik büyüme nüfus refahıyla aynı anlama gelmemektedir.

Şimdi, AKP grubu ülkelerde kalkınmayı analiz etmek için insani gelişim endeksini kullanacağız. Bu bir önceki bölümde yaptığımız analizi geliştirmeye yardım edecektir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP (BMKP)) dünya ekonomisini 4 grupta sınıflandırmaktadır.

- 1) Çok yüksek insani gelişme: 0,800 ve üzeri
- 2) Yüksek insani gelişme: 0,700-0,699
- 3) Orta insani gelişme: 0,550-0,699
- 4) Düşük insani gelişme: 0,550 ve altı

2014 yılına kadar örnek grubumuzdaki ülkelerin biri bile çok yüksek insani gelişmeye sahip olmamıştır.

T.9: AKP ülkeler grubunun Afrika ülkesi üyelerinin İnsan Gelişim Endeksi (İGE) (2014 için).⁷⁰

Dünya sıralama	Ülke	Çok yüksek insani gelişme: 0,800 ve üzeri	Yüksek insani gelişme: 0,700-0,699	Orta insani gelişme: 0,550-0,699	Düşük insani gelişme: 0,550 ve altı
63	Morityus	-	0.777		
64	Seyşel	-	0.772		
106	Botswana	-	-	0.698	
110	Gabon	-	-	0.684	
116	Güney Afrika	-	-	0.666	
122	Yeşil Burun	-	-	0.646	
126	Namibiya	-	-	0.628	
136	Kongo	-	-	0.591	
138	Ekvator G.	-	-	0.587	
139	Zambiya	-	-	0.586	
140	Gana	-	-	0.579	
143	Sao Tome &P.	-	-	0.555	
145	Kenya	-	-	-	0.548
149	Angola	-	-	-	0.532
150	Swaziland	-	-	-	0.531
151	Tanzanya	-	-	-	0.521
152	Nijerya	-	-	-	0.514
153	Kamerun	-	-	-	0.512
154	Madagaskar	-	-	-	0.510
155	Zimbabve	-	-	-	0.509
156	Moritanya	-	-	-	0.506
159	Komor	-	-	-	0.503
161	Lesoto	-	-	-	0.497
162	Togo	-	-	-	0.487
163	Rwanda	-	-	-	0.483
163	Uganda	-	-	-	0.483
166	Benin	-	-	-	0.480
167	Sudan	-	-	-	0.479
168	Cibuti	-	-	-	0.470
170	Senegal	-	-	-	0.466
172	Fildişi Sahili	-	-	-	0.462
173	Malawi	-	-	-	0.445
174	Etyopya	-	-	-	0.442
175	Gambiya	-	-	-	0.441
176	De. Kongo C.	-	-	-	0.433
177	Liberya	-	-	-	0.430
178	Gine	-	-	-	0.420
179	Mali	-	-	-	0.419
180	Mozambik	-	-	-	0.416
181	Sierra	-	-	-	0.413
182	Gine	-	-	-	0.411
183	Burkina Faso	-	-	-	0.402
184	Burundi	-	-	-	0.400
185	Çad	-	-	-	0.392
186	Eritre	-	-	-	0.391
187	Orta Af. C.	-	-	-	0.350
188	Nijer	-	-	-	0.348

⁷⁰ <http://hdr.undp.org>'den verileriyle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 10 AKP grubu üyelerin 2014 için insani gelişim sorununu vurgulamaktadır. Bir önceki bölümün sonuçlarına ek olarak insani gelişim endeksinin kullanıldığı analiz bu ülkelerdeki kalkınma problemini onaylamaktadır. Afrika ülkelerinin çoğu insani gelişim endeksinin düşük değerleriyle yoksulluğun kısır döngüsüdür. Daha öncede belirtildiği gibi 47 Afrika ülkesi örneğinde AKP grubu devletlerde hiçbir ülke çok yüksek insani gelişme kategorisinde bulunmamaktadır. 2. Kategoride bile sadece 2 ülke Morityus ve Seyşeller 0.777 ve 0.772 insani gelişme endeksiyle değerlendirilmektedir. Yalnızca 10 ülke orta insani gelişme kategorisinde bulunmaktadır. AKP grubu ülkelerin geri kalanlarının hepsi son kategori olan düşük insani gelişme kategorisindedir.

4. BÖLÜM: AFRİKA, KARAYİP VE PASİFİK ÜLKELERİ İLE AVRUPA BİRLİĞİ (AB) ARASINDAKİ EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMALARININ (EOA'LARIN) AFRİKA ÜLKELERİNİN EKONOMİK GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ TEKNOLOJİK VE TİCARİ ETKİLERİ: BİR EKONOMETRİK ANALİZİ

Eksiksiz bir sonuca varmadan evvel, AKP üyesi olan Afrika ülkelerinin AB-27 pazarına entegrasyonu konusunu ekonometrik analiz kullanarak bütünüyle analiz etmeyi uygun bulmaktayız. Bu, 3 kısma ayrılmış bu bölümün gerçekleştirilmesi gereken görevdir. İlk kısım, modeli ve temel bileşenlerini ifade ederek bu analizin gerekliliğini kuramsal ve pratik olarak veren ve destekleyen farklı argümanlara ışık tutmaktadır. İkinci kısım, zaman serilerinin kullanımı ile, özellikle ve genellikle panel verileri ile ilgili problemleri ele almaktadır. Zaman serilerinin ve panel veri modellerinin durağanlığı ile en bağlantılı teknikleri ifade etmekte ve incelemekte, üçüncü kısım ise, tahmine ait ortak entegrasyon tekniklerine dayalı çeşitli ekonometrik sonuçlardan oluşan bir set sunmaktadır.

4.1 Kuramsal Modelin Seçimi

4.1.1 Ampirik Literatürü: Kısa Bir İncelemesi

Bir ekonomiden onun ev sahibine geçen açılma etkilerinin deneysel araştırması 1990'lardan beri ekonomi literatüründe önemli bir yere sahip olsa bile, bir veya daha fazla Afrika ülkesi bu açılma etkileri ile teknoloji ithalatına bağımlı olarak kabul edildiği takdirde, yeni bir araştırma konusu olmaya devam etmektedir. Ne var ki, kimi yazarlar, çerçeve farklı görünse bile benzer bir konu üzerinde çalışmıştır. Bu yazarlar, bir taraftan, AR&GE stoğunun ithalatının ekonomik büyüme üzerindeki, diğer taraftan ise, milli kurumların etkililiğinin, bu bilgi birikiminin yurt dışından alınmasına izin verme ve dolayısıyla ekonomik refahı artırma rolü üzerindeki farklı etkilerine dikkat çekmişlerdir.

D. Coe, E. Helpman ve A. Hoffmaister (2008)⁷¹ gibi yazarlar, 1971'den 2004'e kadar 24 gelişmiş ülkede uluslar arası açılma etkilerinin ve kurumların etkisini incelemiştir. Modellerinin temeli ise, ekonomik büyüme kuramına dayanan Cobb-Douglas fonksiyonudur. Toplam faktörler üretkenliği (TFÜ) logunu, hisseleri ağırlık olarak kullanan ürün logu eksi iş gücü ve sermaye girdileri ağırlıklı ortalamasına benzetmektedirler. Farklı tanımlara dayalı olarak, bu yazarlar, aktarılan teknolojiyi yakalamaya izin veren değişkenler oluşturmuşlardır. İki yönlü ithalatları, uluslar arası AR&GE açılma etkilerinin onların örneğini oluşturan ülkelerin TFÜ'si üzerindeki etkisini ölçmeye izin veren bir değişken olarak kullanmışlardır. TFÜ'yi endojen değişkenleri olarak kabul ederek, bu yazarlar, insan sermayesinin bir temsilcisi olarak eğitim kalitesini, kurumların kalitesinin bir temsilcisi olarak iş yapma kolaylığını, ve iki yönlü ithalatlara dahil yabancı AR&GE stoğunun yanında iç AR&GE sermaye stoğunu dahil etmişlerdir. Bu yazarlar, ülkelerin TFÜ'si üzerinde, ithal edilen AR&GE stoğunun anlamlı ve pozitif bir etkisini ve kurumların kalitesinin pozitif bir etkisini bulmuşlardır.

Aynı fikirler doğrultusunda, N. Selmi (2012)⁷², Coe, Helpman ve Hoffmaister bağlamında, Tunus ekonomisi üzerinde çalışmıştır. Yazar, TFÜ'yi modelinin bağımlı değişkeni olarak kabul etmiştir. Ne var ki, AR&GE stoğunun iki iletim kanalı temelinde, uluslar arası ticaretin ve yabancı kaynaklı doğrudan yatırımın (FDI (YDY)) TFÜ üzerindeki etkilerini yakalayabilmek amacıyla temsilci olarak iki değişken oluşturmuştur. İnsan sermayesinin temsilcisi olarak eğitimi kullanmak yerine, yabancı AR&GE stoğu ithalatının temsilcileri olan değişkenlerin yanı sıra, insan sermayesinin temsilcisi olarak massedici kapasiteyi kullanmıştır. Ne var ki, modelinde ne kurumların kalitesi ne de yerli AR&GE düşünülmektedir. Yazar, yabancı AR&GE'ye ait her iki temsilcinin Tunus ekonomisi üzerinde pozitif bir etkisini bulmuştur.

---

⁷¹ David T. Coe, Elhanan Helpman, ve Alexander W. Hoffmaister, *International R&D Spillovers and Institutions*, IMF Working Paper, WP/08/104, 2008

⁷² Nadia Selmi, *Technology Transfer and International Integration of Developing Countries: An Empirical Investigation of Tunisian's Case*, Journal of African Research in Business & Technology (IBIMA), 2012, ID 290785

Z. Hadhek ve F. Mrad (2015), «*Ticaret Açıklığı, Kurumlar ve Ekonomik Büyüme*»⁷³ adındaki ve ekonomik büyümenin bağımlı değişken olarak alındığı makalede, kurumların kalitesi ve açıklık değişkenleri açıklayıcı değişkenler olarak kabul edilmektedir. Ticaret liberalizasyonunun ekonomik büyüme üzerine pozitif bir etkisini bulmuşlardır. Ek olarak, makalelerinde, kurumların kalitesinin etkisi sonradan modele dahil edilen bileşene bağlıdır. Açıklık etkileşimleri ve kurumların kalitesinin bileşenleri olan altı değişkenden dört tanesi, OECD üyesi 23 gelişmiş ülkenin kişi başına düşen GSYİH (GDPPC) büyüme oranı üzerindeki pozitif etkiyi doğrulamıştır.

Benzer bir şekilde, B. El Morchid (2010), 1996-2009 yılları arasında, siyasi kurumların, ekonomi kurumlarının, sermaye formasyonunun ve ekonomik açıklığın kalitesinin 20 Afrika ülkesi üzerindeki etkisi üzerinde çalışmıştır. Kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC)'nin bağımlı değişken olarak kabul edildiği modelinde, dönem kapsamındaki ülkelerin kişi başına düşen reel GSYİH (GDP)'si üzerinde ekonomik ve siyasi kurumların kalitesinin olumlu bir etkisini, ve sermaye formasyonunun olumlu bir etkisini bulmuştur. Her şeye rağmen, yazar kişi başına düşen reel GSYİH (GDP) üzerinde açıklığın anlamlı olmayan bir etkisini bulmuştur.

4.1.2 Model ve Değişkenlerin Tanıtımı

Bu çalışmada yanıt vermeye uğraştığımız hipotez, Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleri ile Avrupa Birliği arasındaki EOA'ların AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin ekonomik gelişimi üzerindeki ticari ve teknolojik etkisidir. Örnekleme, önceki bölümde dikkat çekildiği üzere, AKP üyesi 47 Afrika ülkesinden oluşmaktadır. Daha sonra, bu ülkeler grubunun seçimine, bir yandan, Afrika ülkelerinin dünya ekonomisine giderek artan entegrasyonu, diğer yandan, ifade edilen Ekonomik Ortaklık Anlaşması (EOA'lar) yön vermiştir.

Dolayısıyla, modelimiz neoklasik modelden ve yeni ekonomi büyümesinden gelmektedir. Önceki kısımda açıklamış olduğumuz bağlamdan fazla uzaklaşmadan,

---

⁷³ Zouhaier Hadhek and Fatma Mrad, *Trade Openness, institutions and Economic Growth*, European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences, ISSN 1450-2275, 2015

modelimiz Coe ve alii (2008) tarafından kullanılan modelden doğmaktadır. 45 ülke⁷⁴ üzerinde 1999 yılından 2014 yılına kadar çalıştığımız düşünüldüğünde gözlemlerimiz, bir değişken hariç olmak üzere, doğal logdaki modelimizin genel biçimini aşağıdaki şekilde veren dengeli bir panel meydana getirmektedir.

Seyşel ve Eritre bu modele alınmamıştır. Nedeni, Seyşel için iş gücü verilerinin olmaması ve Eritre için brüt sermaye formasyonu verilerinin olmaması. Bütün bunlar bizim iki ülke için TFÜ hesaplaması yapmamızı engellemektedir.

$$\ln TFÜ_{it} = \beta_0 + \beta_i^{AB27'ye} \ln X(i)_{it}^{AB27'ye} + \beta_i^{AB27'den} \ln TIM (Tİ)_{it}^{AB27'den} + \beta_i QINST (PKK)_{it} + \varepsilon_{it} \quad (40)$$

Altsimgeler $i = 1, \dots, N$ ($N = 45$ ülke) ve $t = 1999, \dots, T$ ($T = 2014$), 1999 – 2014 arasında gözlemlenen her bir ülkeyi göstermekte, ve β_0 bölüdür. β_i , 3 açıklayıcı değişkenin her birinin eğimi iken, ε_{it} , hata terimidir. $\beta_i^{AB27'ye}$ ve $\beta_i^{AB27'den}$, şu anlama gelmektedir: Eğimler, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin AB-27'ye ihracatlarının etkilerini yakalayan değişkenler ile ve AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin AB-27'den teknoloji ithalatları değişkeni ile alakalıdır.

$\ln TFÜ_{it}$, AKP üyesi her bir Afrika ülkesinin toplam faktör üretkenliğinin doğal logunu temsil etmektedir, $\ln X(i)_{it}^{AB27'ye}$ ise, AKP üyesi her bir Afrika ülkesinin AB-27'ye olan ihracatlarını göstermektedir. $\ln TIM (Tİ)_{it}^{AB27'den}$, AKP üyesi her bir Afrika ülkesinin AB-27'den teknoloji ithalatını temsil etmekte ve $QINST (PKK)_{it}$ ise, AKP devletler grubu üyesi her bir Afrika ülkesindeki siyasi kurumların kalitesini göstermektedir.

Değişkenler TFÜ üzerinde etki olduğunu ortaya çıkardığı takdirde, bu etkileri ekonomik büyüme üzerinde de aynı yönde ortaya koymalıdır. Ve dolayısıyla, kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC)'nin endojen bir değişken olduğu ve diğer açıklayıcı değişkenlerin değişmeden kaldığı ikinci bir model tahmin etmeliyiz. Fakat bu ikinci

⁷⁴ Seyşel ve Eritre verileri bulunmadığı için bu birinci modelde 45 ülke üzerinde çalışacağız.

model bütün ülkeleri (47) hesaba katacaktır. Matematiksel olarak, bu, aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

$$\begin{aligned} \ln \text{GSYİH}(\text{GDPPC})_{it} = & \beta_i^0 + \beta_i^{\text{AB27'ye}} \ln X(i)_{it}^{\text{AB27'ye}} + \beta_i^{\text{AB27'den}} \ln \text{TIM} (Ti)_{it}^{\text{AB27'den}} \\ & + \beta_i \text{QINST} (\text{PKK})_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (41)$$

Altsimgeler $i = 1, \dots, N$ ($N = 47$ ülke) ve $\text{GSYİH} (\text{GDPPC})_{it}$ 1999 ve 2014 yılları arası AKP üyesi her bir Afrika ülkesinin kişi başına düşen GSYİH (GDPPC)'sini ifade etmektedir. Diğerleri değişmeden kalmaktadır.

4.1.3 Verilerin Kaynakları

Bu ekonometrik analizde kullanılan veriler, farklı kaynaklardan alınmıştır. AKP üyesi Afrika ülkelerinin AB-27'ye ihracatlarına dair veriler, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişme Konferansı (UNCTAD (BMTKK)) veri tabanından alınmıştır. Bu tezin Ek 2'si içerisinde yer almaktadırlar.

Teknoloji ithalatlarının, doğrudan görülemeyen değerler alan bir değişkeni oluşturma nedeni düşünülerek üçüncü bölümün 3.2.2 kısmında ifade edilen formül (39) kullanılarak bir temsilci olarak bu değişken oluşturulmuştur. Bu değişken, mamül ürünlere dair EUROSTAT veri tabanı verileri kullanılarak oluşturulmuştur. Toplam ithalatlara dair veriler ise, UNCTAD (BMTKK)'dan alınmıştır. AB AR&GE verileri ise (%GSYİH (GDP) olarak) Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü veri tabanından alınmıştır. Döviz kuru verileri ise UNCTAD (BMTKK) veri tabanından alınmıştır. Bu değişkene ait bu veriler ve değerler, bu teze eklenen Ek 3'te yer almaktadır.

Siyasi kurumların kalitesi değişkeni, ikinci bölümün 2.3.3 kısmındaki 2. B) maddesinde tartışılan altı göstergenin ortalama puanıdır. D. Kaufmann, A. Kraay, ve M. Mastruzzi (2010) çerçevesinde onaylanan Dünya Bankası Dünya Çapında Yönetim Göstergeleri'nden alınmıştır. Bu göstergeler ve ortalama, bu tezin Ek 6'sında bulunabilir.

Kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC)'ye dair veriler, UNCTAD (BMTKK) veri tabanından alınmış, TFÜ değişkeni ise R. Solow'un (1957) ekonomik büyüme uyumluluğu modeli kullanılarak oluşturulmuştur. Sürekli getirili ($\alpha + \beta = 1$) ve

ekonomik büyüme modelleri ile ilgili olan ikinci bölümde sıkça kullanılmış olan aşağıdaki Cobb-Douglas üretim fonksiyonunun log lineerizasyonuna dayalıdır.

$$Y_{it} = A_{it} K_{it}^{\alpha} L_{it}^{\beta=1-\alpha}$$

Bunu aşağıdaki şekilde dönüştürülür:

$$\ln Y_{it} = \ln A_{it} + \alpha \ln K_{it} + (1 - \alpha) \ln L_{it}$$

ve, $TF\ddot{U}_{it}$, A_{it} 'in bir değişken temsilcisidir, ve eşitlik aşağıdaki şekli alır,

$$\ln Y_{it} = \ln TF\ddot{U}_{it} + \alpha \ln K_{it} + (1 - \alpha) \ln L_{it}$$

$$\Leftrightarrow \ln TF\ddot{U}_{it} = \ln Y_{it} - \alpha \ln K_{it} - (1 - \alpha) \ln L_{it}$$

Y_{it} 'in reel GSYİH (GDPPC)_{it} verileri kullanılarak elde edilebildiği durumda, K_{it} , brüt sermaye formasyonu (GCF (BSF))_{it} olarak, L_{it} ise iş gücü olarak alınır. α (=0.3) değeri tahmin edilir. Bu değişkenin hesaplanması amacıyla, kullanılan bütün veriler Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişme Konferansı (UNCTAD (BMTKK)) veri tabanından alınmıştır. Hesaplamaların sonuçları Ek 8'de yer almaktadır.

4.2. Ekonometrik Modeli

Tahmin konularına girmeden evvel, her bir açıklayıcı değişkeni kuramsal işaretinin üzerilerindeki endojen değişkeni gerilettiğimizde beklemek gerekmektedir. Daha sonra, aşağıdaki konuya devam ederiz.

4.2.1 Açıklayıcı Değişken İşaretlerinin Beklentisi

Bu bölümün başından bu yana yapmakta olduğumuz tartışma düşünüldüğünde, değişkenlerin işaretlerini aşağıdaki şekilde bekleyebiliriz.

- ✓ *AB-27'ye ihracatlar (X (İ))*: İhracatların hepsi çoğu zaman ülkeleri ticaret yapmaya sevk eden önemli bir nedendir. Uluslar arası yarışa rağmen, ülkeler mümkün olduğu kadar çok iş yapmak için uluslar arası pazara koşmaktadırlar. Küreselleşme çağından yararlanabilmek amacıyla ekonomik ortaklarını çeşitlendirmektedirler. AKP üyesi Afrika ülkeleri de hemen hemen tamamı tarımsal ürünlerden oluşan ihracatlarını satabilmek amacıyla ekonomik ortakları arasında hangisinin en iyisini söylediğini aramak suretiyle küreselleşmeye

koşmaktadırlar. Bu ise, üçüncü bölümde ifade ettiğimiz üzere, EOA aracılığıyla onların Avrupa entegrasyonuna akın etmelerinin nedeni olabilir. Ve ayrıca bu, geleneksel ticaret kuramı ile de uyumludur. Dolayısıyla, bu değişkene yönelik beklenen işaret pozitif olmak zorundadır.

- ✓ *AB-27 (TIM (Tİ))'den teknoloji ithalatları*: Genel anlamda ekonomik büyüme kuramları ile ilgili olarak ikinci bölümde veya özellikle endojen büyüme modellerinde gördüğümüz gibi, AR&GE sektöründe veya dış kaynaklar bakımından yatırım anlayışıyla yapılan her çalışma Toplam Faktör Üretkenliği'nde (TFÜ) bir artışa, ve dolayısıyla da ekonomik büyümeye (GSYİH (GDPPC)) yol açmaktadır. Bu savunma ayrıca bu bölümün birinci kısmında sözünü ettiğimiz deneysel çalışmalar tarafından da desteklenmektedir. Bu yüzden, sonuç olarak, bu değişkenin TFÜ ve ekonomik kalkınma (GSYİH (GDPPC)) üzerinde pozitif bir etkisini bekleriz.
- ✓ *Afrika siyasi kurumlarının kalitesi (QINST (PKK))*: Bu değişken, TFÜ ve ekonomik kalkınma (GSYİH (GDPPC)) üzerindeki önemli rolüne bağlı olarak farklı etkilere sahip olabilir. Bu, her ekonominin başarısının bel kemiğidir. Ve çoğu Afrika ülkesinin üzerinde genel olarak mücadele ettiği büyük zorluktur. Bu değişkenin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri ile ilgili argümanlar ikinci bölümde tartışılan kurumsal düşünce ekolünün orijinalitesidir. O zaman diyebiliriz ki, AKP üyesi Afrika ülkelerindeki bu göstergenin çıktılarına önceki bölümde gördüğümüz şekilde sahibiz. Afrika ülkeleri zayıf bir kurumsal sisteme sahip, ve bu onların gelişmemişliğinin etkili bir sebebidir. Fakat biz bu değişkeni diğerlerinin bir kontrolü olarak kullanmış bulunmaktayız.

Ek olarak, önceki değişken, siyasi kurumların kalitesindeki artışın ekonomik kurumların kalitesinde artışa vesile olacağı ve dolayısıyla da ekonomik kalkınmayı sağlayacağı anlayışı ile pozitif bir etkiye sahip olabilir. Bu değişken, ayrıca, siyasi kurumların kalitesindeki düşüşün ekonomik kurumların kalitesinde düşüşe neden olacağı

ve dolayısıyla da ekonomik kötüleşmeye neden olacağı anlayışı ile negatif bir etkiye sahip olabilir.

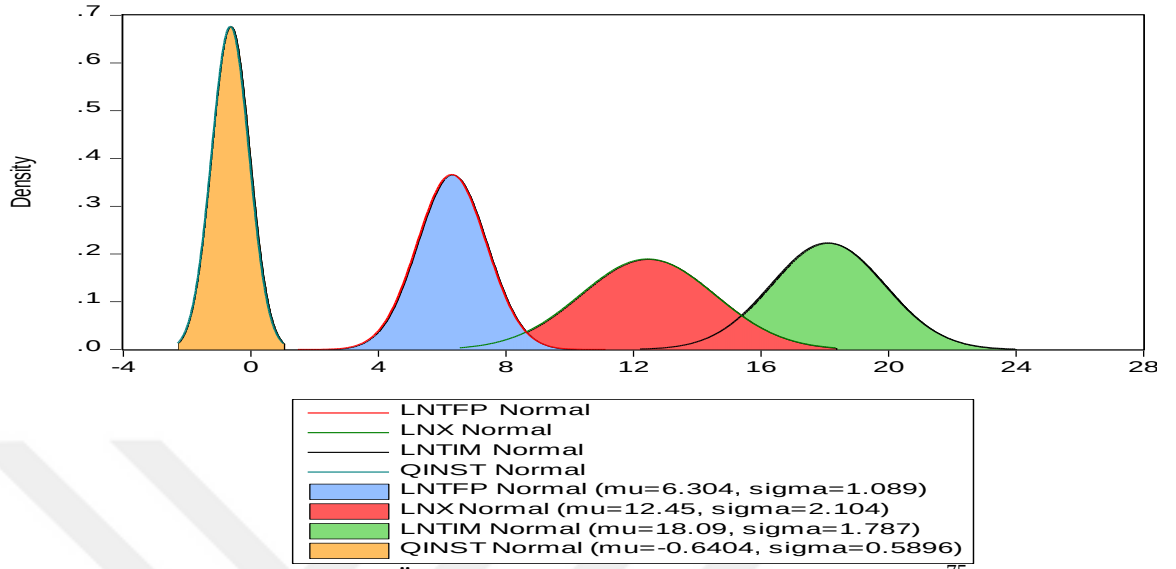
Genel olarak siyasi kurumların kalitesi ticari değişkenler üzerinde farklı etkilere sahip olabilir. TFÜ'nin diğer açıklayıcı değişkenleri ile etkileşime girer, ve bu yüzden ekonomik kalkınmanın da (GSYİH (GDPPC)). Devamında ise, makroekonomi politikaları, siyasi otoriteler tarafından manipüle edilen araçlar olur. Şimdi de, açıklayıcı değişkenlerin işaretlerini bekledikten sonra, birim kök analizi ile devam edebiliriz. Bu nokta, panel verileri ele aldığımızda sermaye ile durgunlaşmaktadır.

4.2.2 Birim Kök Grafikselle Analizi

Zaman serisindeki her bir ekonometrik analiz, gerçek dışı regresyon veya mantıksız regresyon olgusundan kaçınmak amacıyla birim kök varlığı analizi ile başlamaktadır. Aksi takdirde, birim kök analizi olmaksızın sonuçlar yanlış regresyona düşebilir. Ve dolayısıyla bu sonuçlar, iyi ekonometrik modelin sonuçları olarak akademik anlamda kabul edilmeyecektir. Aslına bakılırsa, grafikselle analizle başlıyoruz, ve daha sonra da birim kök testlerinin sonuçlarını sunacağız. Ln TFÜ modeli ile başlayıp Ln GSYİH (GDPPC) modeli serisi ile ilgili birim kök testlerinin sonuçlarını sunacağız.

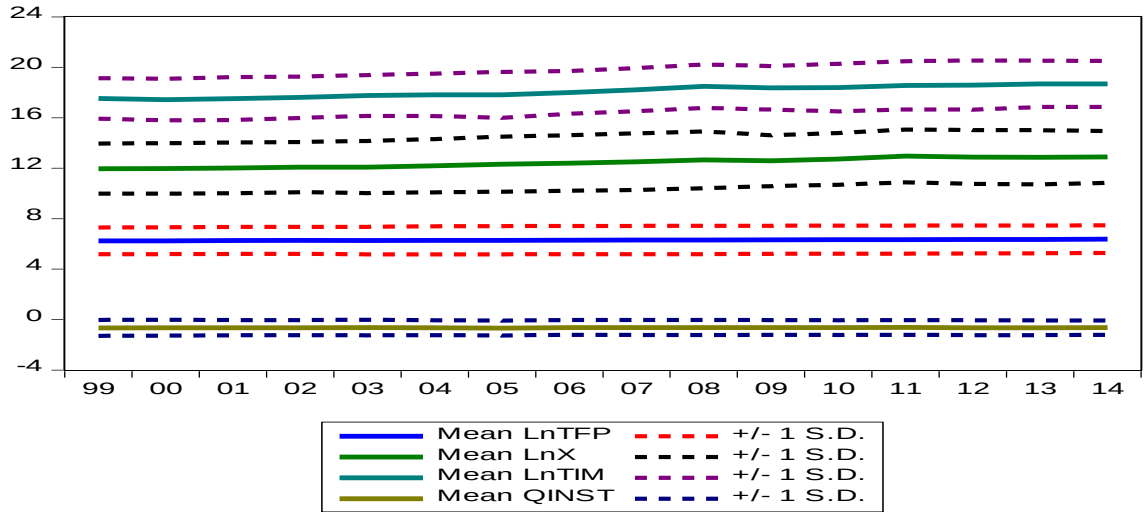
A) Birim Kök : Ln TFÜ Serisinin Düzeysel Grafikselle Araştırması

Grafikselle araştırma, serilerin davranışlarının neler olduğu hakkında bir resim elde etmemiz konusunda bize yardımcı olmaktadır. Bu serilerin grafikleştirilmesi, onların getirisiz bir şekilde zaman içinde patlama eğilimi mi göstereceğini yoksa sürekli araçlarına geri dönerek varyansları etrafında dönme eğilimi mi göstereceğini göstermektedir. Şimdi de, Eviews 9 kullanılarak grafikleştirilmiş olan serilerin grafiği aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 32: Ln TFÜ serilerin dağlar formunda teorik dağılım.⁷⁵

Grafik 32'ye göre, serilerin düzey (normal) durumlarındaki kimi sapmalarını göstermektedir. Görünen odur ki, Ln TFÜ'ye çok iyi uymamaktadırlar. Önceki grafik bu serilerin kimi sapmalarını gösterse de, çok iyi ayırt edilmesi hala belirsizdir. Bir miktar daha yeterli seviyede görselleştirmek amacıyla, aşağıdaki şekilde çizgiler kullanarak serileri grafikletirmiş bulunmaktayız.

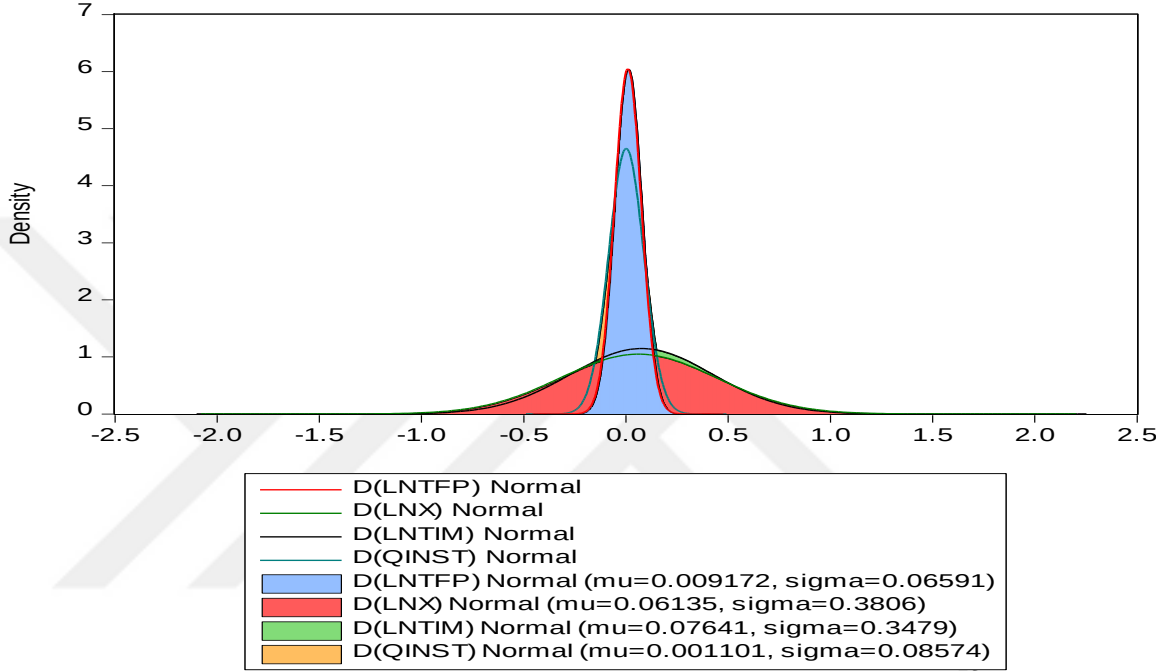

Şekil 33: Ln TFÜ serilerin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım.

Grafik 33'e göre, serilerin zamanla yukarı ve aşağı hareketlerle hafif şekilde karakterize edildiğini iyi bir şekilde göstermektedir. Ne tür değişikliklerin

⁷⁵ Eviews 9 paketi kullanılarak yazar tarafından grafikletirilmiştir.

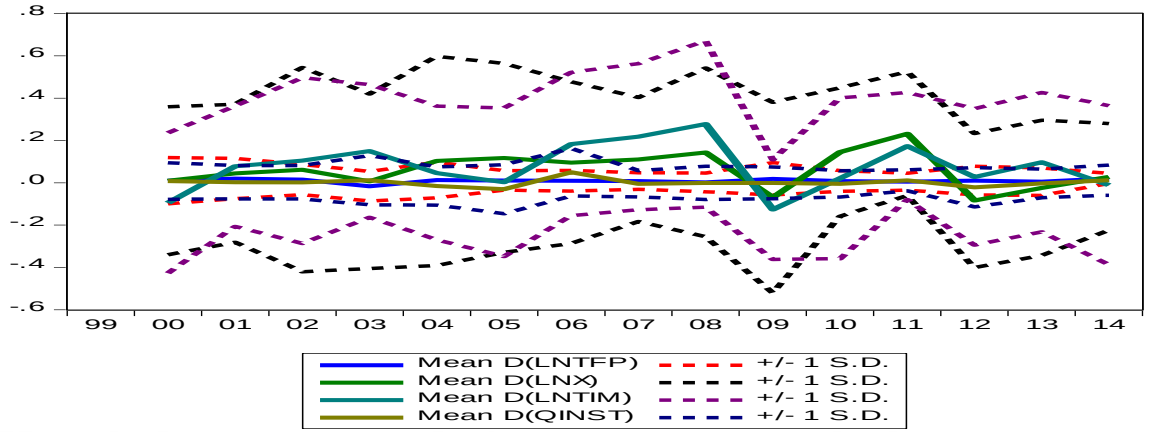
gözlemlenebileceğini görebilmek amacıyla, ilk farklılıkları çerçevesinde grafikletirmektedir. Sonuç grafiği aşağıda sunulmaktadır. Bu grafiksel analiz bir izlenim vermektedir, fakat daha ileri testler olmaksızın, durağan (durağan olmayan) ile bir final doğrulaması verememektedir.

Şekil 34: Ln TFÜ serilerinin dağlar formunda teorik dağılım.⁷⁶

Önceki Grafik 34’te, Ln TFÜ’nin ilk farkının seviyesinden bağımsız değişkene iyi bir şekilde uyabileceğini düşündürmektedir. Bu izlenim ayrıca aşağıdaki çizgi grafiği ile de var sayılmaktadır.

⁷⁶ Eviews 9 paketi kullanılarak yazar tarafından grafikleştirilmiştir.

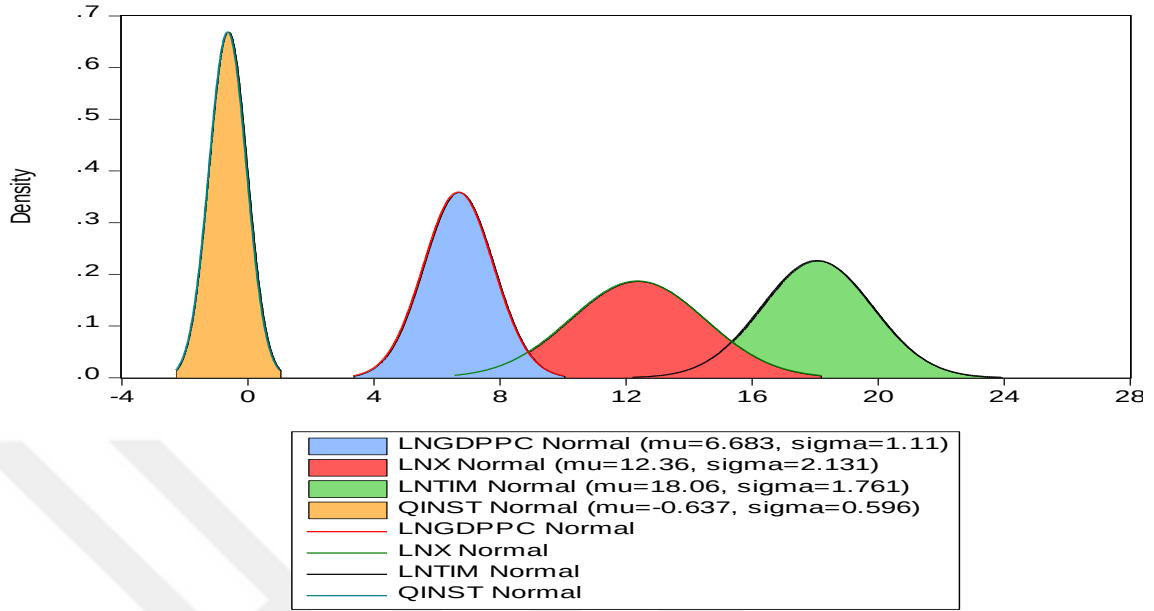
Şekil 35: Ln TFÜ serilerinin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım.

Önceki grafikler, kimi tarzları durağan olmayan seviyede gösterse de, testler aracılığıyla bu durumun incelenmesi hala önemini korumaktadır. Birim kök testleri gerçekleştirilmeden, durağanlığı normal seviyede veya ilk farkta bilemeyiz ya da doğrulayamayız. Birim testleri ile devam etmeden önce, aşağıdaki şekilde Ln GSYİH (GDPPC) grafiksel analizini sunmaktayız.

B) Birim Kök : Ln GSYİH (GDPPC) Serilerinin Grafiksel Seviye Araştırması

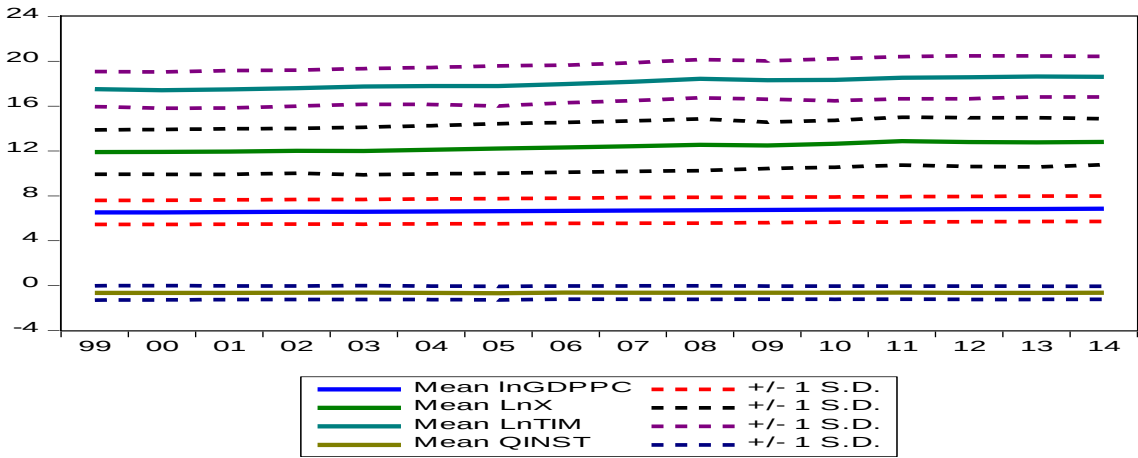
Ln TFÜ serilerine yönelik olarak yaptığımız gibi, Ln GSYİH (GDPPC) serileri için de aynı teknikleri uygulamaktayız. Burada normal seviyelerindeki serilerin grafiklerini sunmakta, ve görüntülerinin sunumunu ilk farklarında izlemekteyiz.

Şekil 36: Ln GSYİH (GDPPC) serilerin dağılar formunda teorik dağılım.⁷⁷

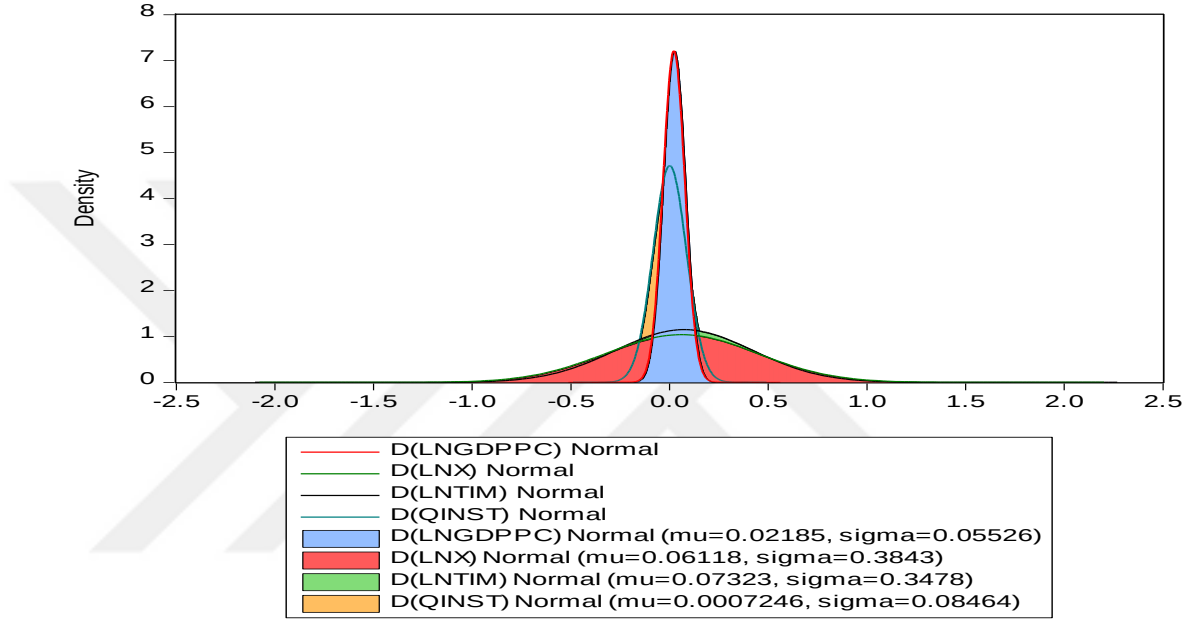
Grafik 32 gibi, Grafik 36 de kimi seri sapmalarını normal seviyelerinde göstermektedir. Görünen odur ki, Ln GSYİH (GDPPC) ile iyi bir uyum içerisinde değillerdir. Yine de, sapmaları iyi ayırt etmek hala belirsizdir. Doğru bir şekilde görselleştirilmeleri için, aşağıdaki şekilde çizgiler kullanılarak seriler grafikleştirilmiştir.

Şekil 37: Ln GSYİH (GDPPC) serilerin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım.

⁷⁷ Eviews 9 paketi kullanılarak yazar tarafından grafikleştirilmiştir.

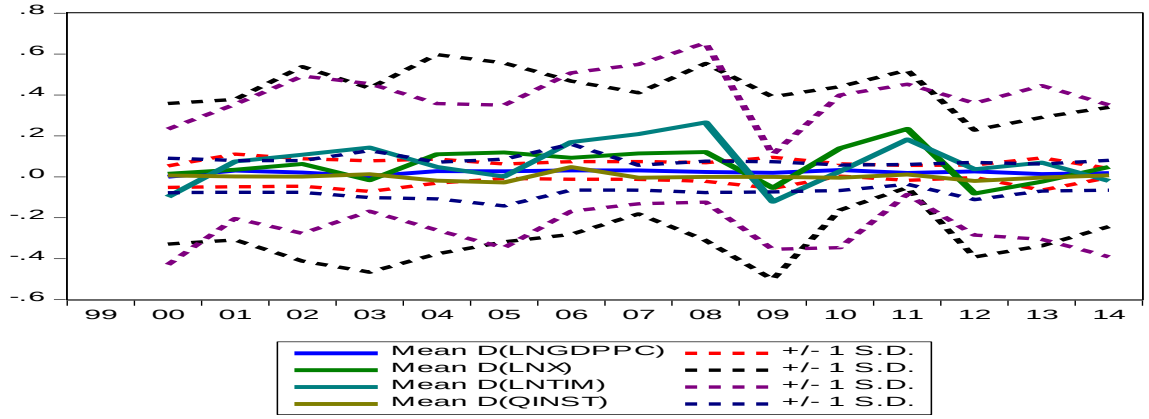
Önceki Grafikler 32 ve 33 gibi, Ln TFÜ serilerinin Grafik 36 ve 37’nden gözlemlediğimiz gibi aynı tarzlar çürümektedir. Mevcut grafik zaman içerisindeki bazı sapmaları göstermektedir. Şimdi de, ilk farklarını grafikleştirerek, aşağıdaki grafikleri elde etmiş bulunmaktayız.

Şekil 38: LGSYİH (GDPPC) serilerinin dağlar formunda teorik dağılım.⁷⁸

Grafik 38’e göre, trend bakımından, aynı düzende olan grafikten ve Ln TFÜ biçiminde farklı değildir, fakat momentlerinden farklıdır (ortalamalardan ve varyanslardan). Grafik, iyi uyum izlenimi vermektedir. Bu izlenim, ayrıca çizgili kutu grafiği ile de doğrulanmaktadır.

⁷⁸ Eviews 9 paketi kullanılarak yazar tarafından grafikleştirilmiştir.

Şekil 39: LNGSYİH (GDPPC) serilerinin standart sapması ile çizgi kalıplarında dağılım.

LNGSYİH (GDPPC) serilerine ait grafikler 36 ve 37 normal seviyede, denkleri olan Ln TFÜ serilerine ait Grafikler 32 ve 33 ile aynı sapma tarzlarını çürütmektedirler. Hiç kimse, gerçek dışı regresyon olgusuna düşmeyi istemedikçe bu tür serileri tahmin edemez ve sonuç veremez. Fakat Grafikler 38 ve 39, denkleri olan Ln TFÜ serilerinin Grafikleri 34 ve 35 gibi, ilk farklarında Ln GSYİH (GDPPC)'nin bir miktar durağanlığına dair bir izlenim vermektedir. Endojen değişkenlerin egzojen değişkenleri üzerinde regresyonuna izin verebilirler.

Ne var ki, grafiksel analiz ilk farkta iki modelin serilerinin durağanlığı hakkında bize genel bir fikir verse bile, hala birim kök testlerine ihtiyacımız bulunmaktadır. Sadece grafiksel analiz kullanılarak durağanlığın test edilmesi, serilerin normal seviyede durağan olup olmadıkları konusunda bir karar vermek için yeterli değildir. Bundan dolayıdır ki, birim kök testleri ile devam ediyoruz.

4.2.3 Birim Kök Testlerinin Sonuçları

Gözlemlerimizin ($16 \times 45 = 720$ gözlem) OLS ve Gauss-Markov varsayımlarının sağlamasını yapmaya yeterli olduğu düşünülerek, değişkenlerin durağan olup olmadıklarını test etmek amacıyla birkaç test uygulanmıştır. Burada, yaygın olarak panel verilerinin durağanlık testi için kullanılan Levin, Lin & Chu (LLC) ve Im'in yöntemi, Pesaran ve W. Shin istatistiği (IPS) kullanılmaktadır.

Şimdi de değişkenlerin durağanlığını (durağan dışlıklarını) test etmeden evvel, karar kriterlerimizi oluşturmamız gerekmektedir. Böylece, bütün bu yöntemler aşağıda ifade edildiği gibi aynı karar kriterlerini kullanacaktır.

Sıfır hipotez, H_0 : birim kök varlığı.

Alternatif hipotez, H_a : Birim kök eksikliği.

Olasılık (p değeri), %5'ten yüksek olduğu takdirde, sıfır hipotezi kabul ederek alternatif hipotezi reddediyoruz. Yani bir birim kök mevcuttur ve bu yüzden, seri, durağan değildir. Tersine şekilde ise, p değeri %5'ten düşük ise, sıfır hipotezi reddederek alternatif hipotezi kabul ediyoruz. Bu da bir birim kökün olmadığı anlamına gelir. Dolayısıyla, seri de durağan demektir.

Ek olarak, bu yöntemler, öoğunluk varsayımı kararına dayalıdır. LLC, normal seviyede ve ilk farkta üç teste dayalı iken, IPS yöntemi normal seviyede ve ilk farkta iki teste dayalıdır. Bu testler: Sabit (1), Sabit ve Trendli (2), ve Sabit veya Trendli Dışı (3). Daha sonra, bu üçünden birisi durağanlık ortaya koyduğu takdirde, belli bir seri açısından durağanlık olduğunu söyleyemeyiz. Aynı şekilde, IPS yöntemi, 3. Seçeneğe değil, 1. Ve 2. Seçeneklere sahiptir. Ve karar kriteri aynıdır. Dolayısıyla, iki yöntem bütün seçenek çeşitleri için onu doğruladığı takdirde belli bir serinin durağanlık kararını almamız gerekir. Bu yüzden de, bu testlerin sonuçları, aşağıdaki tablodaki gibi sunulmaktadır.

A) $\ln$ TFÜ Serilerinin Seri Birim Kök Test Sonuçları

Bu bölümde, LLC ve IPS yöntemleri kullanılarak $\ln$ TFÜ serilerinin seri birim kök test sonuçları sunulmaktadır.

T.10: Levin, Lin ve Chu yöntemi kullanılarak Ln TFÜ serilerinin seri birim kök test sonuçları

LLC Yöntemi: Normal Seviyede						
	Sabit		Sabit ve Trendli		Sabit ve Trendli Dışı	
Değişken	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
LnTFÜ	-4.35955	0.0000	-6.78927	0.0000	7.11229	1.0000
LnX(İ)	-6.74004	0.0000	-6.31075	0.0000	4.46284	1.0000
LnTIM(Tİ)	-2.57417	0.0050	-7.09908	0.0000	9.33060	1.0000
QINST (PKK).	-7.72924	0.0000	-4.01075	0.0000	-2.15891	0.0154*
LLC Yöntemi: İlk Farkta						
	Sabit		Sabit ve Trendli		Sabit ve Trendli Dışı	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
D(LnTFÜ)	-20.5037	0.0000	-19.3640	0.0000	-19.4073	0.0000
D(LnX(İ))	-23.1438	0.0000	-21.4909	0.0000	-24.9068	0.0000
D(LnTIM(İ))	-19.5989	0.0000	-16.3060	0.0000	-21.9400	0.0000
D(QINST (PKK))	-17.9763	0.0000	-15.7882	0.0000	-22.4587	0.0000

* Normal seviyede bölme ve trend dışı 3. Seçeneğin %5 seviyesinden daha az olması anlamına gelmektedir.

Yukarıdaki bu tablo ile LLC yöntemi test seçeneği, bu yöntemin üçüncü seçeneğinin verdiği olasılıkların %5'ten yüksek olmasından dolayı normal seviyede durağan olmayan Ln TFÜ, LN X(İ) ve LN TIM (Tİ) gibi üç değişken kabul etmektedir. Fakat LLC seçeneğinin bütün seçenekleri QINST (PKK). değişkeninin ve hatta üçüncü seçeneğin durağanlığını kabul etmektedir. Ne var ki, QINST (PKK) değişkeninin normal seviyedeki bu durağanlığı aşağıdaki taboldaki gibi IPS yöntemi değişkeninin ikinci seçeneği (Sabit ve Trendli) tarafından reddedilir. Bu testler çoğunluğu devrettiğinden dolayıdır ki, bütün bu değişkenler normal seviyede durağan dışıdır. Fakat bütün

yöntemler (LLC ve IPS) bütün seriler için ilk farkta durağanlık ortaya koymaktadır. Bu da, bütün değişkenlerin normal seviyede durağan dışı olduğu anlamına gelmektedir. Fakat onları ilk farka dönüştürdüğümüzde durağan hale gelmektedirler. Ve ilk farktaki bu durağanlık, aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere, bütün bileşenleri için IPS yöntemi ile doğrulanmaktadır.

T.11: Im, Pesaran & Shin yöntemi kullanılarak Ln TFÜ serisi birim kök test sonuçları

IPS Yöntemi: Normal Seviyede				
	Sabit		Sabit ve Trendli	
Değişken	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
LnTFÜ	-1.32868	0.0920	-3.63883	0.0001
LnX(İ)	-3.04547	0.0012	-4.18871	0.0000
LnTIM (Tİ)	2.23762	0.9874	-3.22934	0.0000
QINST (PKK).	-1.80387	0.0356	0.40898	0.6587*
IPS Yöntemi: İlk Farkta				
	Sabit		Sabit ve Trendli	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
D(LnTFÜ)	-17.7246	0.0000	-14.1104	0.0000
D(LnX(İ))	-18.9583	0.0000	-15.0542	0.0000
D(LnTIM(Tİ))	-16.7224	0.0000	-12.4529	0.0000
D(QINST (PKK))	-13.9522	0.0000	-11.9328	0.0000

*: Normal seviyede 2. Seçenek için %5'ten fazla anlamına gelmektedir.

Bu iki yöntem, Ln TFÜ serilerine yönelik grafiksel izlenimi doğrulamaktadır. Bu seriler normal seviyelerinde durağan dışıdır, fakat ilk farklarında durağandır.

B) LN GSYİH (GDPPC) Modeli Serilerinin Birim Kök Test Sonuçları

LN GSYİH (GDPPC) modeli serilerinin birim kök test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

T.12: Levin, Lin &Chu yöntemi kullanılarak LN GSYİH (GDPPC) modeli serilerinin birim kök test sonuçları

LLC Yöntemi: Normal Seviyede						
	Sabit		Sabit ve Trendli		Sabit ve Trendli Dışı	
Değişken	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Değişken	İstatistik	Olasılık
LnGSYİH (GDPPC)	1.85901	0.9685	-5.23564	0.0000	15.0371	1.0000
LnX(İ)	-6.82248	0.0000	-6.83294	0.0000	4.82677	1.0000
LnTIM (Tİ)	-2.81630	0.0024	-7.18484	0.0000	9.27653	1.0000
QINST (PKK).	-5.73155	0.0000	-4.04703	0.0000	-1.99385	0.0231*
LLC Yöntemi: İlk Farkta						
	Sabit		Sabit ve Trendli		BSabit ve Trendli Dışı	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
D(LnGSYİH (GDPPC))	-15.9312	0.0000	-13.8959	0.0000	-8.25393	0.0000
D(LnX (İ))	-24.1991	0.0000	-22.5511	0.0000	-25.8001	0.0000
D(LnTIM(Tİ))	-19.9447	0.0000	-16.7118	0.0000	-22.4468	0.0000
D(QINST (PKK).)	-18.6192	0.0000	-16.6082	0.0000	-23.1620	0.0000

* Normal seviyedeki 3. Seçenek için %5 düzeyde anlamlı demektir.

Yukarıdaki bu tablo ile LLC yöntemi test seçeneği, bu yöntemin üçüncü seçeneğinin verdiği olasılıkların %5'ten yüksek olmasından dolayı normal seviyede durağan olmayan $Ln TFÜ$, $LN X(I)$ ve $LN TIM (Tİ)$ gibi üç değişken kabul etmektedir. Fakat LLC seçeneğinin bütün seçenekleri QINST (PKK). değişkeninin ve hatta üçüncü seçeneğin durağanlığını kabul etmektedir. Ne var ki, QINST (PKK) değişkeninin normal seviyedeki bu durağanlığı aşağıdaki taboldaki gibi IPS yöntemi değişkeninin ikinci seçeneği (Bireysel Bölme ve Trend) tarafından reddedilir. Bu testler çoğunluğu devrettiğinden dolayıdır ki, bütün bu değişkenler normal seviyede durağan dışıdır. Fakat bütün yöntemler (LLC ve IPS) bütün seriler için ilk farkta durağanlık ortaya koymaktadır. Bu da, bütün değişkenlerin normal seviyede durağan dışı olduğu anlamına gelmektedir. Fakat onları ilk farka dönüştürdüğümüzde durağan hale gelmektedirler. Ve ilk farktaki bu durağanlık, aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere, bütün bileşenleri için IPS yöntemi ile doğrulanmaktadır.

T.13: Im, Pesaran & Shin (IPS) yöntemi kullanılarak Ln TFÜ serisi birim kök test sonuçları

IPS Yöntemi: Normal Seviyede				
	Sabit		Sabit ve Trendli	
Değişken	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
LnGSYİH (GDPPC)	6.16688	1.0000	-0.03985	0.4841*
LnX(İ)	-3.08209	0.0010	-4.47381	0.0000
LnTIM (Tİ)	1.96247	0.9751	-3.07565	0.0011
QINST (PKK).	-1.89310	0.0292	0.56848	0.7151*
IPS Yöntemi: İlk Farkta				
	Sabit		Sabit ve Trendli	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
D(LnGSYİH (GDPPC))	-13.0631	0.0000	-10.6252	0.0000
D(LnX (İ))	-19.8623	0.0000	-15.9170	0.0000
D(LnTIM (Tİ))	-17.0315	0.0000	-12.7395	0.0000
D(QINST (PKK).)	-14.4691	0.0000	-12.4602	0.0000

*2. seçenek için %5 seviyede anlamlı olmadığını göstermektedir.

Genel olarak, bu iki modelin bütün serilerinin normal seviyede durağan dışı, fakat ilk farklarda durağan olduklarını öğreniyoruz. Bu da bizi iki modelin serileri arasındaki uzun vadeli ilişkileri test etmeye sevk ediyor.

4.3 Panel Eşbütünleşim Regresyonunun Sonuçları

Bütün testler bize normal seviyelerinde durağan dışı, fakat ilk farklarında durağan olan serilerimizin olduğunu gösterdiği içindir ki, kuramsal olarak, değişkenler arasındaki uzun vadeli ilişkileri belirleyebilmek için eş-bütünleşim testi ile devam etmeyi uygun görüyoruz. Bu iki modelin uzun vadede birlikte gelişen serilere sahip olup olmadıklarını görebilmek amacıyla *Johansen eş-bütünleşim testini* kullanıyoruz.

4.3.1 Johansen Eşbütünleşim Testinin Sonuçları

Johansen eş-bütünleşim testi, Pedroni (Engle-Granger tabanlı) yöntemini ve Kao (Engle-Granger tabanlı) yöntemini kullanmaktadır. Pedroni yöntemi, Bireysel Bölme, Bireysel Bölme ve Bireysel Trend, ve Bölme ve Trend Dışı'ndan oluşmaktadır. Bu 3 testin tamamı ayrıca panel eş-bütünleşim testi için boyut içi ve boyutlar arası olarak gruplanmış olan 1 seçenek tarafından da oluşturulmaktadır. Fakat Kao yöntemi, sadece Bireysel Bölme testine dayanmaktadır. Bir panelin eş-bütünleşik olup olmadığının test edilmesi amacıyla, çoğunluk yasası elde edildiği takdirde karar alınmaktadır. Yani Pedroni yönteminin 2/3'si ve 11 testin ve Kao yönteminin yarısı eş-bütünleşim ortaya koymalıdır. Aksi takdirde, eş-bütünleşim hipotezi reddedilir.

Kısacası, karar kriteri aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

Ho: Eş-bütünleşim yok.

Ha: Eş-bütünleşim var.

Her bir bireysel istatistik ile bağlantılı olasılık (p değeri) %5'ten daha az olduğu takdirde, sıfır hipotezi reddederek alternatif hipotezi kabul ederiz. Yani değişkenler arasında eş-bütünleşim var demektir. Diğer bir deyişle, modelin değişkenleri arasında uzun vadeli bir ilişki var demektir. Diğer türlü ise, sıfır hipotezi kabul ederiz, bu da, modelin değişkenleri arasında uzun vadeli bir ilişkinin olmadığı anlamına gelir. Daha sonra, çoğunluğun eş-bütünleşimi doğrulayıp doğrulamadığına karar vermemiz gerekir. Yani 11 seçeneğin yarısından daha fazlasını elde etmemiz gerekir. Elde ettiklerimiz, Kao

yöntemine ilave olarak Pedroni yönteminin üç testinin en az 2/3'ünü verecektir. Şimdi de, Ln TFÜ modeli ile başlıyoruz ve ondan sonra da, Ln GSYİH (GDPPC) modelinin sonuçlarını vereceğiz. Ln TFÜ modelinin sonuçları aşağıdaki tablodaki gibi sunulmaktadır.

A) Ln TFÜ Modeli Serilerinin Johansen Eşbütünleşim Testleri

T.14: Ln TFÜ modeli serilerinin Johansen Eş-Bütünleşim Test Sonuçları

Pedroni (Engle-Granger tabanlı) yöntemi. Seriler: LNTFÜ LNX(I) LNTIM (Tİ) QINST (PKK)						
	Sabit		Sabit ve Trendli		Sabit ve Trendli Dışı	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Alternatif hipotez: ortak katsayıları (boyut-içi)						
Panel v-İstatistiği	-0.817719	0.7932	-2.157046	0.9845	-3.806402	0.9999
Panel v-İstatistiği	-0.237687	0.5939	-1.476894	0.9301	-5.016869	1.0000
Panel rho-İstatistiği	1.819038	0.9655	4.470917	1.0000	1.096870	0.8637
Panel rho-İstatistiği	1.676754	0.9532	3.970877	1.0000	1.380498	0.9163
Panel PP-İstatistiği	-2.182752	0.0145*	-0.789486	0.2149	-2.220684	0.0132*
Panel PP-İstatistiği	-3.536537	0.0002*	-2.865910	0.0021*	-1.659135	0.0485*
Panel ADF-İstatistiği	-4.066727	0.0000*	-3.152108	0.0008*	-2.220684	0.0132*
Panel ADF-İstatistiği	-5.440327	0.0000*	-4.691244	0.0000*	-1.659135	0.0035*
Alternatif hipotez: bireysel katsayıları (boyutlar arası)						
Grup rho-İstatistiği	4.120620	1.0000	6.225882	1.0000	3.705207	0.9999
Grup PP-İstatistiği	-5.193123	0.0000*	-6.049697	0.0000*	-4.177859	0.0000*
Grup ADF-İstatistiği	-7.836473	0.0000*	-7.803152	0.0000*	-5.347278	0.0000*
Kao (Engle-Granger tabanlı) Yöntemi (bireysel Bölmeli)						
ADF istatistiği	-2.767989	0.0028*				
Toplam	6/11: H0 reddedildi, Ha kabul edildi.		5/11: H0 kabul edildi, Ha reddedildi.		6/11: H0 reddedildi, Ha kabul edildi.	

* %5 seviyeden daha az anlamına gelmektedir.

Görebildiğimiz üzere, Pedroni'nin yönteminin testlerinin 2/3'ü sıfır eş-bütünleşim hipotezini reddederek eş-bütünleşim varlığı alternatif hipotezini kabul etmektedir. Ek olarak, Kao yöntemi de eş-bütünleşimsizlik sıfır hipotezini reddedip eş-bütünleşim varlığı alternatif hipotezini kabul ederek bu sonuçlara katkıda bulunmaktadır. Bu da, Ln TFÜ modelinin değişkenlerinin eş-bütünleşik olduğu anlamına gelmektedir. Yani uzun vadeli bir ilişkiye sahipler demektir.

B) Ln GSYİH (GDPPC) Modeli Serileri Johansen Eşbütünleşim Testleri

Ln GSYİH (GDPPC) modeli için de, daha önce Ln TFÜ modeli için yaptığımız şekilde devam edeceğiz. Sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

T.15: Ln GSYİH (GDPPC) modeli serilerinde Johansen Eş-Bütünleşim Test Sonuçları

Pedroni (Engle-Granger tabanlı) yöntemi. Seriler: LNGSYİH (GDPPC) LNX(İ) LNTIM(Tİ) QINST (PKK)						
	Sabit		Sabit ve Trendli		Sabit ve Trendli Dışı	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Alternatif hipotez: ortak katsayıları (boyut-ici)						
Panel v-İstatistiği	-0.651145	0.7425	2.805308	0.0025	-3.316808	0.9995
Panel v-İstatistiği	-0.928353	0.8234	2.539958	0.0055	-5.089077	1.0000
Panel rho-İstatistiği	1.489607	0.9318	3.665662	0.9999	0.693516	0.7560
Panel rho-İstatistiği	2.207568	0.9864	4.504840	1.0000	0.982378	0.8370
Panel PP-İstatistiği	-2.508262	0.0061*	-2.239966	0.0125*	-3.157607	0.0008*
Panel PP-İstatistiği	-2.215298	0.0134*	-2.652545	0.0040*	-4.073322	0.0000*
Panel ADF-İstatistiği	-1.949728	0.0256*	-1.878635	0.0301*	-4.459085	0.0000*
Panel ADF-İstatistiği	-2.692129	0.0035*	-3.929121	0.0000*	-4.211772	0.0000*
Alternatif hipotez: bireysel katsayıları. (boyutlar arası)						
Grup rho-İstatistiği	4.726859	1.0000	6.650151	1.0000	2.895181	0.9981
Grup PP-İstatistiği	-3.052174	0.0011*	-2.574062	0.0050*	-6.336655	0.0000*
Grup ADF-İstatistiği	-3.498051	0.0002*	-3.287385	0.0005*	-8.611050	0.0000*
Kao (Engle-Granger tabanlı) Yöntemi (bireysel Bölmeli)						
ADF istatistiği	-5.340323	0.0000*				
Toplam	6/11: H0 reddedildi, Ha kabul edildi.		6/11: H0 reddedildi, Ha kabul edildi.		6/11: H0 reddedildi, Ha kabul edildi.	

*%5 seviyeden daha az anlamına gelmektedir.

Önceki tabloya göre, Pedroni ve Kao yöntemlerinin bütün testleri %5 seviyedeki sıfır hipotezi reddetmektedir. Alternatif hipotezi kabul etmeleri, değişkenler arasında eş-bütünleşim olduğu anlamına gelmektedir. Yani Ln GSYİH (GDPPC) modeli serileri arasında uzun vadeli bir ilişki söz konusudur.

Şu anda elimizde uzun vadeli bir ilişkiye sahip serileri olan modeller bulunmaktadır. Açıklayıcı değişkenlerin tahmin katsayıları da uzun vadelidir. Bu modeller, dinamik modeller olarak adlandırılmaktadırlar. O zaman, eş-bütünleşim regresyonu ile devam edelim.

4.3.2 PDEKK Yöntemi ile Ln TFÜ Modelinin Panel Eşbütünleşim Regresyonu

Modellerin serileri uzun vadeli bir ilişkiye sahip olduğuna göre, o zaman dinamik panel modelleri kapsamında tahmin edilmeleri gerekir. Dinamik panel modellerinin tahmininde Panel Dinamik En Küçük Kareler (PDEKK) grup yöntemini uyguluyoruz. Bu yöntem, bu tür modeller için dengi olan Tam Değiştirilmiş En Küçük Kareler (FMOLS (TMEKK)) yöntemine göre yansız tahminler üretmesi ile bilinir. Coe ve Ali (2008): «Karma örneklerde, Kao ve Chiang (2000) panel PDEKK'un, Pedroni'nin (2000) ortaya attığı paneller için tam değiştirilmiş OLS'den daha az boyut bozulmasına sahip olduğunu bulmuşlardır.»⁷⁹ Şimdi de, bu kısımda Ln TFÜ modelinin regresyon sonuçlarını sunmakta ve sonraki kısımda ise Ln GSYİH (GDPPC) modelinin sonuçlarını vermekteyiz.

Ek olarak, Afrika siyasi kuruluşlarının kalitesinin üretkenlik üzerindeki farklı etkilerini ele alıyor olacağız. Uluslar arası ticaretin diğer değişkenlerini içeren etkileşimleri içermeyen Ln TFÜ modelinin tahmini ile devam etmekteyiz, ve daha sonra da AKP üyesi Afrika ülkeleri arasında AB-27 ile ticaretin değişkenlerini içeren Afrika siyasi kurumlarının kalitesinin etkileşimlerini içeren sonuçlarını sunmuş bulunmaktayız. Aşağıdaki tabloda TFÜ modelinin farklı tahmin sonuçlarını sunmaktayız.

---

⁷⁹ David T. Coe, Elhanan Helpman, and Alexander W. Hoffmaister, op. cit., p.13

T.16: PDEKK Yöntemi ile Ln TFÜ Modelinin Panel Eş-Bütünleşim Regresyon Sonuçları

Bağımlı Değişken: LNTFÜ	
Açıklayıcı Değişkenler	Uzun Vadeli Katsayı ve (Olasılık) P-Değeri
LNx (İ)	0.199432 (0.0109)*
LNTİM (Tİ)	0.193740 (0.0005)*
QINST (PKK)	-0.2888723 (0.4518)
LNx (İ)*QINST (PKK) arasındaki etkileşim. Bağımlı Değişken: LNTFÜ	Uzun Vadeli Katsayı ve (Olasılık) P-Değeri
LNx (İ)	0.185678 (0.0332)*
LNTİM (Tİ)	0.228306 (0.0002)*
LNx (İ)*QINST (PKK)	-0.064662 (0.0436)*
LNTİM*Tİ*QINST (PKK) arasındaki etkileşim. Bağımlı Değişken: LNTFÜ	Uzun Vadeli Katsayı ve (Olasılık) P-Değeri
LNx (İ)	0.148588 (0.0805)**
LNTİM (Tİ)	0.248506 (0.0000)*
LNTİM (Tİ)*QINST (PKK)	-0.032228 (0.0780)**

* ve **, %5 ve %10 seviyede anlamlı demektir.

Panel Dinamik OLS yöntemi uygulanarak, üç modele ilişkin yukarıdaki tablodaki sonuçlar elde edilmiştir. Birinci model, bağımsız değişkenlerin ve AKP devletler grubu üyesi 45 Afrika ülkesinin siyasi kurumlarının kalitesinin hiç etkileşimini içermemektedir. İkinci model, siyasi kurumların kalitesi ile AKP devletler grubu ihracatları arasında etkileşim içerirken, üçüncü model ise belirtilen ülkelerdeki siyasi kurumların kalitesi arasında etkileşim içermektedir. O halde, bu uzun vadeli modellerin tahmininden sonra elde edilen üç sonuç eşitliği aşağıdaki şekilde yazılır.

$$\text{LNTFÜ} = 0.199431982432 * \text{LN}(\dot{X}) + 0.193739995899 * \text{LNTIM}(\text{Ti}) - 0.28872291832 * \text{QINST}(\text{PKK}) \quad (42)$$

$$\text{LNTFÜ} = 0.185678390391 * \text{LN}(\dot{X}) + 0.228305857318 * \text{LNTIM}(\text{Ti}) - 0.0646617905767 * \text{LN}(\dot{X}) * \text{QINST}(\text{PKK}) \quad (43)$$

$$\text{LNTFÜ} = 0.148588169707 * \text{LN}(\dot{X}) + 0.248506014419 * \text{LNTIM}(\text{Ti}) - 0.0322281867532 * \text{LNTIM} * \text{QINST}(\text{PKK}) \quad (44)$$

Yukarıdaki sonuçlar, daha önce incelediğimiz kuramsal argümanları ve deneysel anketleri kesin bir şekilde doğrulamaktadırlar. Bu model, büyüme ve uluslar arası ticaret kuramlarının öngördüğü gibi bir uzun vade modelidir. Afrika ülkelerinin EOA'ları imzalayan yetkilileri tarafından gerçekleştirilen AB-27'ye ihracatlar ve AB-27'den teknoloji ithalatları, hiçbir şey değişmeksizin, uzun vadede AKP devletler grubu üyesi bu Afrika ülkelerinin toplam faktör üretkenliğini (TFÜ) artırmaktadır.

Yukarıdaki tabloya göre, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkeleri AB-27'ye ihracatlarını %1 oranında artırdığı takdirde, ortalamada, TFÜ'leri yaklaşık %0.20 oranında artmaktadır. Aynı anlayışla, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkeleri üretim amaçlı mamül ürünlerinin ithalatlarını yüzde 1 oranında artırdığı takdirde, teknoloji ithalatlarını da yüzde 1 oranında artırıyorlar demektir ve dolayısıyla, TFÜ, ortalamada, yüzde 0.19 oranında artar. Kurumların kalitesinin uzun vadeli katsayısı TFÜ üzerinde

negatif bir işaret sergilese de, bu, anlamlı değildir. Bundan dolayıdır ki, eşitlik (42) bağlamında bu değişken hakkında hiçbir şey söyleyemeyiz.

Ne var ki, AKP devletler grubu üyesi olduğu belirtilen Afrika ülkelerinde siyasi kurumların kalitesinin rolü, uluslar arası ticaretin değişkenleri ile olan etkileşimi düşünüldüğünde eşitlik (43) ve (44)'de anlamlıdır. Eşitlik (43)'da örneklemimizdeki ülkelerdeki siyasi kurumların kalitesi ile AB-27'ye ihracatları arasındaki etkileşim, %5 oranında anlamlı olan kuramsal negatif bir işaret ortaya koymaktadır. Buna göre, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinde siyasi kurumların kalitesi 1 puan düştüğü takdirde, ortalamada, ihracatları düşüyor olacaktır ve bu yüzden, TFÜ'leri de yüzde 0.065 oranında düşecektir. Ve eşitlik (44)'de, etkinin %10 olduğu düşünülebilirse ve AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerindeki siyasi kurumların kalitesinin 1 puan düştüğü takdirde, mamul ürünler şeklindeki teknoloji ithalatları yüzde 0.032 oranında düşecektir. Siyasi kurumların kalitesinin bu etkileri ayrıca siyasi kurumların iyi bir üretim ortamı için iyi kalitede ekonomik kurumları destekleme rolünü de kurumsalcılık kuramcılarının ileri sürdüğü gibi tekrar doğrulamaktadır.

4.3.3 PDEKK Yöntemiyle Ln GSYİH (GDPPC) Modelinin Panel Eşbütünleşim Regresyonu

Ln TFÜ modeli için de daha önce yaptığımız gibi, aynı Panel Dinamik En Küçük Kareler (PDEKK) yöntemini kullanarak tahmin ettiğimiz Ln GSYİH (GDPPC) modelinin sonuçlarını vermekteyiz. Fakat bu sonuçları sunmadan evvel, bu modelin AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkeleri altında gruplanan bütün örneklem ülkelerimizi kapsayan 47 ülkeyi ele aldığını, fakat önceki Ln TFÜ modelinin kimi verilerin olmaması nedeniyle gruptan 2 ülkeyi (Seyşel ve Eritre) atmakta olduğunu hatırlayalım. Şimdi de bu sonuçlar aşağıdaki tabloda ortaya konmaktadır.

T.17: PDEKK yöntemiyle Ln GSYİH (GDPPC) modelinin panel eş-bütünleşim regresyonu

Bağımlı Değişken: LNGSYİH (GDPPC)	
Açıklayıcı Değişkenler	Uzun Vadeli Katsayı ve (Olasılık) P-Değeri
LN _X (İ)	0.106596 (0.0027)*
LN _{TİM} (TİM)	0.265525 (0.0000)*
QINST (PKK)	-0.314765 (0.2411)
LN _X *QINST (PKK) arasındaki etkileşim. Bağımlı Değişken: LN GSYİH (GDDPC)	
LN _X (İ)	0.087455 (0.0157)*
LN _{TİM} (TİM)	0.315368 (0.0000)*
LN _X *QINST (PKK)	-0.051454 (0.0802)**
LN _{TİM} *QINST (PKK) arasındaki etkileşim. Bağımlı Değişken: LNGSYİH (GDPPC)	
LN _X (İ)	0.065304 (0.0812)**
LN _{TİM} (TİM)	0.325506 (0.0000)*
LN _{TİM} (TİM)*QINST (PKK)	-0.026718 (0.1580)

* ve **, %5 ve %10 seviyede anlamlı demektir.

Panel Dinamik OLS yöntemi uygulanarak, üç modele ilişkin yukarıdaki tablodaki sonuçlar elde edilmiştir. Birinci model, bağımsız değişkenlerin ve AKP devletler grubu üyesi 47 Afrika ülkesinin siyasi kurumlarının kalitesinin hiç etkileşimini içermemektedir. İkinci model, siyasi kurumların kalitesi ile AKP devletler grubu ihracatları arasında etkileşim içerirken, üçüncü model ise belirtilen ülkelerdeki siyasi kurumların kalitesi arasında etkileşim içermektedir. O halde, bu uzun vadeli modellerin tahmininden sonra elde edilen üç sonuç eşitliği aşağıdaki şekilde yazılır.

$$\text{LNGSYİH (GDPPC)} = 0.106596350946 * \text{LN}X (\dot{I}) + 0.26552463239 * \text{LNTIM} (\dot{TİM}) - 0.314765102747 * \text{QINST} (\text{PKK}) \quad (48)$$

$$\text{LNGSYİH (GDPPC)} = 0.0874551439762 * \text{LN}X (\dot{I}) + 0.31536832782 * \text{LNTIM} (\dot{TİM}) - 0.0514540462646 * \text{LN}X (\dot{I}) * \text{QINST} (\text{PKK}) \quad (49)$$

$$\text{LNGSYİH (GDP)} = 0.0653039028164 * \text{LN}X + 0.32550556629 * \text{LNTIM} - 0.0267180539087 * \text{LNTIM} * \text{QINST} (\text{PKK}) \quad (50)$$

Ln TFÜ modelinde olduğu gibi, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin siyasi kurumlarının kalitesinin artırdığı AB-27'ye ihracatlar ve AB-27'den teknolojik ithalatlar logaritması üzerinde kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC) logunun regresyonu sonucunda elde edilen sonuçlar aynı anlayışta kalmaktadır. Yani AB-27'ye ihracatlar ve AB-27'den teknoloji ithalatlarının kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC) üzerindeki uzun vadeli pozitif etkisi varken, siyasi kurumların kalitesinin negatif işareti eşitlik (48)'de hala anlamsız niteliktedir.

Dolayısıyla, uzun vadede, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin AB-27'ye ihracatları yüzde 1 oranında arttığı takdirde, ortalamada, kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC) yüzde 0.11 oranında artacaktır. Ve bu ülkeler üretim amaçlı mal ithalatlarını yüzde 1 oranında artırdığı takdirde, ortalamada, teknoloji ithalatlarını da artırıyor olacaklardır ve bu yüzden de, kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC)'leri yüzde 0.265 oranında artırıyor olacaktır.

Siyasi kurumların kalitesi ile ihracatlar arasındaki etkileşimi içeren ikinci eşitlik (49)'da bu etkileşimin %10 seviyede anlamlı olan kuramsal bir negatif etki sergilediği ortaya konulmaktadır. Bunun anlamı ise, AKP üyesi Afrika ülkelerindeki siyasi kurumların kalitesi 1 puan düştüğü takdirde, ortalamada, ihracatları da düşer, ve bu yüzden de kişi başına düşen reel GSYİH (GDPPC)'leri de yüzde 0.08 oranında düşer. Ne var ki, eşitlik (50)'de, siyasi kurumların kalitesi ile teknoloji ithalatları arasındaki etkileşim, negatif, fakat anlamsız bir işaret göstermektedir. Buna rağmen, diğer uzun vadeli katsayılar önceki eşitliklerde olduğu gibi beklenen işaretleri çürütürler.

GENEL SONUÇ

Bu çalışmada, kuramsal olarak, tanımlayıcı ve ekonometrik olarak, uluslar arası ticareti, teknolojinin ve kurumların ekonomik kalkınma konusundaki rolünü destekleyen bir tartışma sunmuş bulunmaktayız. Kuramsal olarak, ekonomik büyümenin bir belirleyicisi olarak uluslar arası ticaretin önemine dair farklı argümanları ve farklı kalkınma seviyelerine sahip iki ülke grubu arasındaki uluslar arası ticareti gelişmemiş ülkelerdeki karşılıklı ticaret hadlerinin bozulmasının bir kaynağı olarak gören karşıt görüşleri incelemiş bulunmaktayız. Kuramsal analize ilave olarak, analiz dönemini 1995-2014 arasında genişleterek, EOA'ları imzalayan AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkeleri ile AB-27 arasındaki ilişkileri açıklamaya çalıştığımız bir betimsel analiz gerçekleştirmiş bulunmaktayız. Bu betimsel analiz göstermektedir ki, genel olarak ve ortalama olarak, Afrika ülkeleri, ihracatları ve ithalatları için en önemli pazar olarak küresel pazardansa AB-27'yi tercih etmişlerdir. Fakat ilişkileri, son yıllarda azalma göstermektedir.

Ne var ki, AB-27 entegrasyonundan kazanç sağlasalar bile, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin gelişmemişlik kısır döngülerinde hala süründükleri ortaya konulmuştur. Ekonomik kalkınma ve insani kalkınma göstergeleri de hala kritik durumdadır. Bu betimsel analiz, gelişmemişliğin sebeplerinden birisinin iyi ekonomik kurumları ve dolayısıyla da ekonomik kalkınmayı destekleyecek iyi siyasi kurumların olmaması durumunda görüleceğine dair ana düşüncelyi göstermektedir. Aslına bakılırsa, AKP devletler grubu üyesi Afrika ülkelerinin AB-27 pazarına 1999-2014 arasındaki entegrasyonunun etkisini test etmek amacıyla iki uzun vadeli model kullandığımız deneysel analiz ile yola devam etmiş bulunmaktayız. Bunu yapabilmek için, birinci modelin Solow modelindeki neoklasik büyüme kuramı ile ilgili olarak endojen değişken olarak toplam faktör üretkenliğini (TFÜ) kabul ettiği ve bütün örneklemimizi oluşturan 47 ülkeden 45'inin siyasi kuruluşlarının kalitesinin artırdığı ihracatları ve teknoloji ithalatlarını kullanarak iki yönlü ticaret etkilerini yakaladığı iki model kullanmış bulunmaktayız. İkinci ve genel model ise, 47 ülkenin tamamını temsil etmektedir, ve

endojen değişken ise kiři başına dūřen reel yerli ũrũn (GSYİH (GDPPC)) olarak tanımlanmakta, fakat egzojen değişkenler birinci modelde aynı kalmaktadır.

Daha sonra, durağanlık ve eş-bũtũnleřim testlerine dayalı olarak, modellerimizin neoklasik argũmanlarla ilgili pek çok çalışma ile uyumlu olarak uzun vadeye yŕnelik olduğunu ortaya çıkarmış bulunmaktayız. Gruplanmış Dinamik En Kũũk Kareler (PDEKK) yŕntemine dayalı olarak panel eş-bũtũnleřimini kullanmamız meticesinde, bulgularımız gŕstermektedir ki, AKP devletler grubu ũyesi Afrika ũlkelerinin AB-27 pazarına ihracatları ve AB-27 pazarından mamũl ũrũnlere dahil teknoloji ithalatları uzun vadede bu ũlkelerin ũretkenlik ve ekonomik kalkınmaları ũzerinde pozitif etkiler gŕstermektedir. Fakat siyasi kurumların kalitesini içeren uluslar arası değişkenlerin etkileşimlerini içermeyen iki modelin regresyonu, siyasi kurumların rolũnũn anlamlılığını doğrulamamaktadır. Siyasi kurumların kalitesi, modellerin diğer değişkenleri ile olan etkileşimleri dũřũnũldũęũnde, anlamlı hale gelerek ihracatların etkisini artırmaktadır, yani ekonomik kurumları etkileyen siyasi etkileri, diğer makroekonomik politikalardan ayırt etmeden hesaba katmamız gerekmektedir.

Genel olarak, bulgularımız bu alandaki kuram ve pek çok eski deneysel çalışma ile uyum içerisinde olup ve bu da, AB ile EOA'ları imzalayan AKP ũyesi Afrika ũlkeleri arasındaki ilişkiler, bu ũlkelerin ekonomik kalkınmaları ũzerinde pozitif teknolojik ve ticari etki gŕstermektedir. Ne var ki, bu etki, ekonomi kurumlarının kalitesini artırması için iyileştirilmesi gereken siyasi kurumların kalitesi ile geliştirilmelidir. Dolayısıyla, bu çalışmanın bir ŕnerisi olarak, bu ũlkelerin AB ile olan ticari ilişkilerinden daha fazla kazanç sağlayabilmek amacıyla siyasi kurumlarının kalitesini gŕzden geçirmeleri, daha sonra da AR&GE programlarına başlamaları ve bunu hatta ekonomik aklarının teknolojik deneyimlerinden yararlanarak gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. MAKALELER VE RESMÎ YAYIN

Adriana Richter et Oniga Liliana (2007), *Théories économiques du sous-développement et les stratégies de leur élimination*, Article

Asma Arif and Hasnat Ahmad (2012), *Impact of Trade Openness on Output Growth: Co integration and Error Correction Model Approach*, International Journal of Economics and Financial Issues, Vol.2, No.4/

Alexandre Nshue M. Mokime (2012), *Modèles de croissance économique*, Notes, Kinshasa.

Benoît Fauchaux, Bénédicte Hermelin et Julieta Medina (2005), *Impacts de l'Accord de partenariat économique UE-Afrique de l'Ouest*, Article, GRET.

Brahim El morchid (2010), *La qualité des institutions constitue-t-elle une barrière à la relance économique? Application à un échantillon de pays africains*, Article, CODESTRA.

Cecilia Bellora (2006) in *Comment les pays d'Afrique, des Caraïbes et du Pacifique peuvent-ils tirer parti des Accords de partenariat économique?*, Article, FARM.

Charles P. Oman and Christiane Arndt (2010), *Measuring Governance*, POLICY BRIEF No.39, OECD Development Centre.

Christelle Zeng (2009-2010), Chap IV: *Fluctuations et Crises XIXème-XXème siècles*, Notes, CPGE ECE1.

Coe T. David, Elhanan Helpman and Alexander W. Hoffmaister (2008), *International R&D Spillovers and Institutions*, IMF Working Paper, WP/08/104.

Darius Mahdjoubi (1997), *Schumpeterian economics and the trilogy of 'Invention-Innovation-Diffusion'*, Article, Texas university.

- Diemer Arnaud (2011), *Théorie de la croissance endogène et principe de convergence*, Notes, IUFM d'Auvergne.
- Douglass C. North (2015), *Les fondements de la nouvelle économie institutionnelle*, Article, CIPE.
- George- Marios Angeletos, *Introduction and The Solow Model*, 14.05 Lecture Notes, MIT, 2013.
- Gilbert A. Noula (2000), *Crise Agricole et Développement Economique: l'expérience Africaine*, Article, CERAF.
- Imen Bouallegui (2010), *Spillovers technologiques et croissance: Une analyse économétrique sur les données de panel de l'impact du commerce international et de l'IDE*, Conference paper.
- Jakob B. Madsen (2008), *Trade barriers, openness and economic growth*, Monash University, Discussion paper 27/08, ISSN 1441-5429.
- Jean Paul Tsasa V. Kimbambu (2010), *Dérivation du modèle basique de Barro: Approche par l'optimisation dynamique non stochastique*, Article, Kinshasa, Laboratoire d'analyse en économie quantitative, Vol.1, No.005.
- Karel De Gucht (2014), *Les APE: bilan et perspectives*, Article, ecdpm's GREAT insights, vol.3 No.9.
- Kyrre Stensnes (2006), *Trade openness and economic growth*, Working Paper, Norwegian Institute of International Affairs, No.702.
- Metin Yıldırım ve İbrahim Örnek (2013), *Walt Whitman Rostow'un Kalkınma Aşamaları Yaklaşımına Göre Gaziantep Ekonomisinin İncelenmesi*, TEK, Tartışma Metni 2012/84

- Nadia Selmi (2012), *Technology transfer and international integration of developing countries: An empirical investigation of Tunisian's case*, IBIMA Publishing, Article ID 290785.
- Nicole Madariaga (2010), *Mesure et évolution récente de l'intégration commerciale en zone franc*, Article, Division analyse macroéconomique et risques pays: Département de la Recherche, AFD, No.1.
- Romain Wacziarg (2001), *Measuring the dynamics gains from trade*, The World Bank Economic Review, vol.3, No.3.
- Sophie Bessis et Diana Hochraich (2012), *Les termes de l'échange à l'ère de la mondialisation: La fin de la tendance de long terme à la détérioration?* Cahier du GEMDEV No.31 La mesure de la mondialisation.
- Ulrich Kaiser (2010), *The economics of innovation*, Notes, University of Zurich.
- UNCTAD Report (2009), *Economic development in Africa: Strengthening Regional Integration for Africa's Development*, UN.
- UNDP (1996), *Rapport mondial sur le développement humain*.
- Walid Belazreg (2007), *IDE, externalités internationales de R&D, capacité d'absorption nationale et croissance de la productivité. Cas des accords de libre échanges ABro méditerranéens. Exemple de la Tunisie, Maroc et de la Turquie*, Travaux de Recherche du CEMAFI 2007/02.
- Yoko Hirota (2002), *Reconsidering of the Lewis Model: Growth in a Dual Economy*, Economic Journal 34, Okayama University.
- Zouhaier Hadhek and Fatma Mrad (2015), *Trade openness, institutions and economic growth*, ABropean Journal of economics, finance and administrative sciences, ISSN 1450-2275.

2. BASILI ESERLER

Barro J. Robert and Xavier Sala-I-Martin (2004), *Economic Growth*, Book, The MIT Press, Second Edition.

David Ricardo (1821), *On the principles of political economy and taxation*, Book, Batoche Books, Third edition.

David Romer (2012), *Advanced Macroeconomics*, Book, McGraw-Hill Irwin, Fourth Edition.

Deubel Philippe (2008), *Analyse économique et histoire des sociétés contemporaines*, Book, Edition Pearson Education France.

Erinç Yeldan (2010), *İktisadi Büyüme ve Bölüşüm Teorileri*, Kitap, Ankara, EFİL YAYINEVİ.

Smith Adam (1776), *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Book, feedbooks.

Gujarati Damodar N. (2003), *Basic econometrics*, Book, Fourth edition, McGraw Hill, International edition.

Gujarati Damodar N. and Porter Dawn C. (2009), Book, *Basic econometrics*, Fifth edition, McGraw Hill, International edition.

Halil Seyidoğlu (2002), *Ekonomik Terimler*, Ansiklopedik Sözlük, Geliştirilmiş 3. Baskı, Güzem Can Yayınları: 18, İstanbul.

Joseph A. Schumpeter (1939), *Business cycles: A theoretical, Historical and Statistical Analysis of the capitalist process*, Book, Abridged with an introduction by Rendings Fels, McGraw Hill edition.

Michel Husson (1994), *Impérialisme: Une brève histoire des théories*, Extrait de Christian Barsoc, *Les ruages du capitalisme*, Livre, Edition La Brèche.

Paul Krugman and Maurice Obstfeld (2003), *International Economics: Theory and Policy*, Book, sixth edition, Pearson edition.

Staffan B. Linder (1961), *An Essay on Trade and Transformation*, Book, Almqvist and Wicksells Edition, Sweden.

Steve Suranovic (2012), *Policy and Theory of International Trade*, Book, lardbucket.

3. TEZLER

Abdoul'ganiou Majiyawa (2010), *Institutions Et Développement: Analyse Des Effets Macroéconomiques Des Institutions Et Des Réformes Institutionnelles Dans Les Pays En Développement*, Thèse, Edition Sciences De L'homme Et Société, Université D'auvergne-Clermont-Ferrand.

Benoît Godin (2008), *In The Shadow Of Schumpeter: W. Rupert Maclaurin And The Study Of Technological Innovation*, Book, Québec.

Gilbert Niyongabo (2007), *Politiques D'ouverture Commerciale Et Développement Économique*, Thèse, Domain_Other, Université D'auvergne-Clermont-Ferrand

Nguyen ve alii (2005), *Les Determinants De La Croissance Économiques À Long Terme*, Université d'EVRY VAL D'ESSONE.

Réne Audet (2006), *Les Inégalités Nord/Sud Dans La Régulation Commerciale: Analyse Critique Des Certifications De L'agriculture Alternative*, Thèse, Université Du Québec À Montréal.

4. WEBSÍTELER

<http://www.feedbooks.com>

<http://lardbucket.org>

<http://www.world.org/>

<http://www.wto.org/>

<http://sesmassena.sharepoint.com>

<http://formder.iamm.fr/>

www.dicopo.fr

[http://hdr.undp.org \(bmcp\).org](http://hdr.undp.org/bmcp)

www.govindicators.org

<http://www.transparency.org>

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

<http://www.acp.int>

<http://manoriverunion.int/>

http://abropa.ab/about-ab/countries/member-countries/croatia/index_en.htm

<http://unctadstat.unctad.org>

<http://trade.gov/agoa>

<http://data.worldbank.org/indicators>

<http://ec.abropa.ab/abrostat/data/database>

<http://data.oecd.org/economy.htm>

<http://www.heritage.org/index/explore>

<http://info.worldbank.org/governance>

www.cemac.int

www.comesa.int

www.ecowas.int

www.sadc.int

EKLER

1. Ek. AKP ve AB-27: Afrika ülkelerinin İhracat ve İthalat Yoğunluğunun Göstergeleri Hesaplamaları

T.1: İhracat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (EII): BADET (ECOWAS) Ülkeleri

İhracat (Bin ABD \$): BADET (ECOWAS) Grubu						
Yıl	Ülke	AB-27'ye İhracat	Dünya'ya İhracat	Dünya AB-27'ye İhracat	Dünya'nın Toplam İhracatı	İYG (EII)
1995	Benin	126910.672	420000	2042166988	5120727061	0.76
1996	Benin	132416.609	528000	2135022598	5356255371	0.63
1997	Benin	94532.506	424000	2160649137	5569478184	0.57
1998	Benin	108735.857	407000	2267431203	5463081726	0.64
1999	Benin	70067.492	422000	2294677774	5651864666	0.41
2000	Benin	91234.603	392000	2436525945	6379944766	0.61
2001	Benin	62509.479	374000	2404789694	6137410931	0.43
2002	Benin	87619.225	448000	2526738512	6437556075	0.50
2003	Benin	64788.951	541000	3027727739	7497683233	0.30
2004	Benin	48279.418	568568	3684956984	9172701583	0.21
2005	Benin	48667.869	578234	4097425057	10459467727	0.21
2006	Benin	122009.255	736000	4731470784	12117416747	0.42
2007	Benin	137501.381	1046859	5460871461	14004691970	0.34
2008	Benin	171866.42	1282255	6188810743	16137785349	0.35
2009	Benin	92976.957	1224729	4649077778	12515846988	0.20
2010	Benin	55410.433	1281610	5252638137	15242854311	0.13
2011	Benin	98283.092	1410146.101	6142925669	18322873867	0.21
2012	Benin	58911.041	1442626.933	5802808170	18377413840	0.13
2013	Benin	105707.489	1869686.665	5897124829	18854183694	0.18
2014	Benin	131623.554	2010160.737	5933402190	18957775346	0.21
1995	Burkina Faso	93316.406	276471	2042166988	5120727061	0.85
1996	Burkina Faso	53255.638	232709	2135022598	5356255371	0.57
1997	Burkina Faso	83067.124	224579.392	2160649137	5569478184	0.95
1998	Burkina Faso	112672.112	319149	2267431203	5463081726	0.85
1999	Burkina Faso	82121.844	236441.245	2294677774	5651864666	0.86
2000	Burkina Faso	76592.113	209000	2436525945	6379944766	0.96
2001	Burkina Faso	74627.816	223000	2404789694	6137410931	0.85

2002	Burkina Faso	88564.851	246742	2526738512	6437556075	0.91
2003	Burkina Faso	35366.138	313984.875	3027727739	7497683233	0.28
2004	Burkina Faso	56303.887	479287	3684956984	9172701583	0.29
2005	Burkina Faso	74108.972	468000	4097425057	10459467727	0.40
2006	Burkina Faso	211778.924	588000	4731470784	12117416747	0.92
2007	Burkina Faso	118161.437	623000	5460871461	14004691970	0.49
2008	Burkina Faso	152103.656	693159	6188810743	16137785349	0.57
2009	Burkina Faso	162769.356	900493	4649077778	12515846988	0.49
2010	Burkina Faso	228363.581	1591028.859	5252638137	15242854311	0.42
2011	Burkina Faso	198526.251	2312411.713	6142925669	18322873867	0.26
2012	Burkina Faso	225324.863	2142829.274	5802808170	18377413840	0.33
2013	Burkina Faso	160081.833	2355589.018	5897124829	18854183694	0.22
2014	Burkina Faso	241001.249	2488727.302	5933402190	18957775346	0.31
1995	Yeşil Burun	7002.27	8943.32	2042166988	5120727061	1.96
1996	Yeşil Burun	9378.722	12667.6	2135022598	5356255371	1.86
1997	Yeşil Burun	5598.912	13902.6	2160649137	5569478184	1.04
1998	Yeşil Burun	5188.736	10431.2	2267431203	5463081726	1.20
1999	Yeşil Burun	5205.18	11448.09	2294677774	5651864666	1.12
2000	Yeşil Burun	6327.696	11000	2436525945	6379944766	1.51
2001	Yeşil Burun	6696.308	9754.001	2404789694	6137410931	1.75
2002	Yeşil Burun	8547.125	10614.63	2526738512	6437556075	2.05
2003	Yeşil Burun	9419.895	12462.61	3027727739	7497683233	1.87
2004	Yeşil Burun	11562.966	15197.1	3684956984	9172701583	1.89
2005	Yeşil Burun	10407.057	17615	4097425057	10459467727	1.51
2006	Yeşil Burun	10734.218	20651	4731470784	12117416747	1.33
2007	Yeşil Burun	11247.107	19219	5460871461	14004691970	1.50
2008	Yeşil Burun	28556.415	32004.52	6188810743	16137785349	2.33
2009	Yeşil Burun	31639.074	35169.46	4649077778	12515846988	2.42
2010	Yeşil Burun	42632.926	46557.97	5252638137	15242854311	2.66
2011	Yeşil Burun	58762.73	68892.51	6142925669	18322873867	2.54
2012	Yeşil Burun	45877.876	55773.15	5802808170	18377413840	2.61
2013	Yeşil Burun	59956.915	69228.09	5897124829	18854183694	2.77
2014	Yeşil Burun	69769.176	80601.66	5933402190	18957775346	2.77
1995	Fildişi Sahili	2369751.016	3736867.84	2042166988	5120727061	1.59
1996	Fildişi Sahili	2477439.183	4274680.576	2135022598	5356255371	1.45
1997	Fildişi Sahili	2303165.51	4166296.832	2160649137	5569478184	1.42

1998	Fildişi Sahili	2329705.053	4407409.664	2267431203	5463081726	1.27
1999	Fildişi Sahili	2040874.285	4313840.64	2294677774	5651864666	1.17
2000	Fildişi Sahili	1662919.357	3627869.44	2436525945	6379944766	1.20
2001	Fildişi Sahili	1748960.346	3649815.674	2404789694	6137410931	1.22
2002	Fildişi Sahili	2566881.319	4971883.52	2526738512	6437556075	1.32
2003	Fildişi Sahili	2941982.72	5326972.525	3027727739	7497683233	1.37
2004	Fildişi Sahili	3395714.766	6578856.275	3684956984	9172701583	1.28
2005	Fildişi Sahili	3065070.832	7247936.39	4097425057	10459467727	1.08
2006	Fildişi Sahili	4061374.062	8147735.548	4731470784	12117416747	1.28
2007	Fildişi Sahili	4024090.336	8067712.995	5460871461	14004691970	1.28
2008	Fildişi Sahili	4696119.427	9778784.459	6188810743	16137785349	1.25
2009	Fildişi Sahili	4978821.336	10280077.34	4649077778	12515846988	1.30
2010	Fildişi Sahili	4023239.142	10283508.51	5252638137	15242854311	1.14
2011	Fildişi Sahili	4155913.565	12635155	6142925669	18322873867	0.98
2012	Fildişi Sahili	3853411.751	10860995.1	5802808170	18377413840	1.12
2013	Fildişi Sahili	4004791.12	12083808.28	5897124829	18854183694	1.06
2014	Fildişi Sahili	4536878.665	12985053.43	5933402190	18957775346	1.12
1995	Gambiya	12574.673	16355.8	2042166988	5120727061	1.93
1996	Gambiya	17288.803	21348	2135022598	5356255371	2.03
1997	Gambiya	11867.551	14781.5	2160649137	5569478184	2.07
1998	Gambiya	17711.53	21079.5	2267431203	5463081726	2.02
1999	Gambiya	8597.642	12287.982	2294677774	5651864666	1.72
2000	Gambiya	9297.085	16130.302	2436525945	6379944766	1.51
2001	Gambiya	5772.785	8832.115	2404789694	6137410931	1.67
2002	Gambiya	11656.74	17385.469	2526738512	6437556075	1.71
2003	Gambiya	2164.131	4689.889	3027727739	7497683233	1.14
2004	Gambiya	9821.937	18082.872	3684956984	9172701583	1.35
2005	Gambiya	1988.957	7462.548	4097425057	10459467727	0.68
2006	Gambiya	4104.549	11463.404	4731470784	12117416747	0.92
2007	Gambiya	4389.629	13337.118	5460871461	14004691970	0.84
2008	Gambiya	3611.805	13669.776	6188810743	16137785349	0.69
2009	Gambiya	15187.67	65918.969	4649077778	12515846988	0.62
2010	Gambiya	21045.829	68290.753	5252638137	15242854311	0.89
2011	Gambiya	14788.112	94912.766	6142925669	18322873867	0.46
2012	Gambiya	13104.798	118847.87	5802808170	18377413840	0.35
2013	Gambiya	7326.035	106204.147	5897124829	18854183694	0.22
2014	Gambiya	15856.257	103937.308	5933402190	18957775346	0.49
1995	Gana	1032246.03	1753999	2042166988	5120727061	1.48

1996	Gana	1048839.815	1670830	2135022598	5356255371	1.57
1997	Gana	991071.139	1634695.808	2160649137	5569478184	1.56
1998	Gana	1203214.046	1796590	2267431203	5463081726	1.61
1999	Gana	1027387.49	1720000	2294677774	5651864666	1.47
2000	Gana	976340.644	1670904.448	2436525945	6379944766	1.53
2001	Gana	983536.822	1716127.272	2404789694	6137410931	1.46
2002	Gana	1082446.922	1850000	2526738512	6437556075	1.49
2003	Gana	1339942.068	2324296.418	3027727739	7497683233	1.43
2004	Gana	1378324.658	2450542.925	3684956984	9172701583	1.40
2005	Gana	1553885.545	3059743.451	4097425057	10459467727	1.30
2006	Gana	1805117.33	3613993.659	4731470784	12117416747	1.28
2007	Gana	1946878.436	4194720	5460871461	14004691970	1.19
2008	Gana	2202771.788	5269726	6188810743	16137785349	1.09
2009	Gana	2455879.072	5839710	4649077778	12515846988	1.13
2010	Gana	3299458.074	7960090	5252638137	15242854311	1.20
2011	Gana	6226361.793	12785420	6142925669	18322873867	1.45
2012	Gana	6569064.732	13552350	5802808170	18377413840	1.54
2013	Gana	5810697.622	12643899.38	5897124829	18854183694	1.47
2014	Gana	4548759.098	12151214.72	5933402190	18957775346	1.20
1995	Gine	375213.295	701860.8	2042166988	5120727061	1.34
1996	Gine	352270.389	709236.8	2135022598	5356255371	1.25
1997	Gine	322311.393	684462.72	2160649137	5569478184	1.21
1998	Gine	377039.734	693000	2267431203	5463081726	1.31
1999	Gine	310641.935	635700	2294677774	5651864666	1.20
2000	Gine	348721.009	666000	2436525945	6379944766	1.37
2001	Gine	409201.857	731000	2404789694	6137410931	1.43
2002	Gine	350446.94	709000	2526738512	6437556075	1.26
2003	Gine	319896.927	609000	3027727739	7497683233	1.30
2004	Gine	351946.178	744230	3684956984	9172701583	1.18
2005	Gine	346320.851	795731.59	4097425057	10459467727	1.11
2006	Gine	367971.951	1033000	4731470784	12117416747	0.91
2007	Gine	406481.807	1203000	5460871461	14004691970	0.87
2008	Gine	577175.813	1430535.075	6188810743	16137785349	1.05
2009	Gine	507127.587	1118964.299	4649077778	12515846988	1.22
2010	Gine	477004.431	1568215.055	5252638137	15242854311	0.88
2011	Gine	482013.478	1527228.719	6142925669	18322873867	0.94
2012	Gine	565398.551	1385753.905	5802808170	18377413840	1.29
2013	Gine	446739.069	1385753.905	5897124829	18854183694	1.03

2014	Gine	430434.069	1492350.359	5933402190	18957775346	0.92
1995	Gine Bissau	12960.163	23844.647	2042166988	5120727061	1.36
1996	Gine Bissau	11212	27996	2135022598	5356255371	1.00
1997	Gine Bissau	19619	48993	2160649137	5569478184	1.03
1998	Gine Bissau	2101	26992	2267431203	5463081726	0.19
1999	Gine Bissau	3390	50992	2294677774	5651864666	0.16
2000	Gine Bissau	1348	61994	2436525945	6379944766	0.06
2001	Gine Bissau	2010	62994	2404789694	6137410931	0.08
2002	Gine Bissau	5730	54000	2526738512	6437556075	0.27
2003	Gine Bissau	3476.042	61366.793	3027727739	7497683233	0.14
2004	Gine Bissau	1184.351	76000	3684956984	9172701583	0.04
2005	Gine Bissau	1413.241	89484	4097425057	10459467727	0.04
2006	Gine Bissau	1166.665	74000	4731470784	12117416747	0.04
2007	Gine Bissau	1645.768	107036	5460871461	14004691970	0.04
2008	Gine Bissau	1979.138	128181	6188810743	16137785349	0.04
2009	Gine Bissau	2270.889	121562	4649077778	12515846988	0.05
2010	Gine Bissau	2276.091	126596	5252638137	15242854311	0.05
2011	Gine Bissau	4405.718	242018	6142925669	18322873867	0.05
2012	Gine Bissau	2376.722	130000	5802808170	18377413840	0.06
2013	Gine Bissau	2550.851	140000	5897124829	18854183694	0.06
2014	Gine Bissau	2953.777	162000	5933402190	18957775346	0.06
1995	Liberya	721407.872	820000	2042166988	5120727061	2.21
1996	Liberya	384736.515	630000	2135022598	5356255371	1.53
1997	Liberya	182530.889	430000	2160649137	5569478184	1.09
1998	Liberya	159184.658	425000	2267431203	5463081726	0.90
1999	Liberya	303838.092	469000	2294677774	5651864666	1.60
2000	Liberya	168385.906	329000	2436525945	6379944766	1.34
2001	Liberya	89502.707	127900	2404789694	6137410931	1.79
2002	Liberya	49147.949	176100	2526738512	6437556075	0.71
2003	Liberya	85847.945	108900	3027727739	7497683233	1.95
2004	Liberya	77162.574	103800	3684956984	9172701583	1.85
2005	Liberya	97943.847	131300	4097425057	10459467727	1.90
2006	Liberya	96663.85	157800	4731470784	12117416747	1.57
2007	Liberya	73186.967	200200	5460871461	14004691970	0.94
2008	Liberya	73472.114	242400	6188810743	16137785349	0.79
2009	Liberya	92276.084	148830	4649077778	12515846988	1.67
2010	Liberya	122989.848	222000	5252638137	15242854311	1.61
2011	Liberya	139251.328	367000	6142925669	18322873867	1.13

2012	Liberya	163627.645	459500	5802808170	18377413840	1.13
2013	Liberya	328768.608	559200	5897124829	18854183694	1.88
2014	Liberya	282911.057	582900	5933402190	18957775346	1.55
1995	Mali	51172	442996	2042166988	5120727061	0.29
1996	Mali	103304.801	409521.792	2135022598	5356255371	0.63
1997	Mali	120024.914	561000	2160649137	5569478184	0.55
1998	Mali	105725.255	556000	2267431203	5463081726	0.46
1999	Mali	96646.609	571000	2294677774	5651864666	0.42
2000	Mali	110900.031	545000	2436525945	6379944766	0.53
2001	Mali	142020.148	712872.539	2404789694	6137410931	0.51
2002	Mali	297529.531	852176.849	2526738512	6437556075	0.89
2003	Mali	190753.456	1007432	3027727739	7497683233	0.47
2004	Mali	177960.632	987483.075	3684956984	9172701583	0.45
2005	Mali	134743.255	1075106.506	4097425057	10459467727	0.32
2006	Mali	266620.887	1526125.03	4731470784	12117416747	0.45
2007	Mali	150668.211	1440624.796	5460871461	14004691970	0.27
2008	Mali	135807.329	1918264.277	6188810743	16137785349	0.18
2009	Mali	152684.394	1698031.19	4649077778	12515846988	0.24
2010	Mali	208043.653	1996261.29	5252638137	15242854311	0.30
2011	Mali	107048.466	2374496.604	6142925669	18322873867	0.13
2012	Mali	143445.253	2610386.505	5802808170	18377413840	0.17
2013	Mali	132365.661	2338871.556	5897124829	18854183694	0.18
2014	Mali	114659.397	2099999.602	5933402190	18957775346	0.17
1995	Moritanya	274599.355	509344	2042166988	5120727061	1.35
1996	Moritanya	262516.77	517441	2135022598	5356255371	1.27
1997	Moritanya	254403.234	426006	2160649137	5569478184	1.54
1998	Moritanya	267870.733	428004	2267431203	5463081726	1.51
1999	Moritanya	207772.14	357832	2294677774	5651864666	1.43
2000	Moritanya	196595.304	342806.822	2436525945	6379944766	1.50
2001	Moritanya	214829.454	346908.751	2404789694	6137410931	1.58
2002	Moritanya	218315.088	319914.224	2526738512	6437556075	1.74
2003	Moritanya	195481.895	320791.677	3027727739	7497683233	1.51
2004	Moritanya	238817.211	435221.648	3684956984	9172701583	1.37
2005	Moritanya	332229.868	556397.355	4097425057	10459467727	1.52
2006	Moritanya	560051.687	1244341.079	4731470784	12117416747	1.15
2007	Moritanya	624414.115	1353710.449	5460871461	14004691970	1.18
2008	Moritanya	637139.553	1627127.555	6188810743	16137785349	1.02
2009	Moritanya	390777.952	1364100	4649077778	12515846988	0.77

2010	Moritanya	619779.642	2073500	5252638137	15242854311	0.87
2011	Moritanya	805161.483	2457998.771	6142925669	18322873867	0.98
2012	Moritanya	673678.178	2623807.387	5802808170	18377413840	0.81
2013	Moritanya	519284.282	2462517.241	5897124829	18854183694	0.67
2014	Moritanya	564370.043	2139810.563	5933402190	18957775346	0.84
1995	Nijer	130300.593	273417.184	2042166988	5120727061	1.19
1996	Nijer	34539.295	325089	2135022598	5356255371	0.27
1997	Nijer	41085.219	271558	2160649137	5569478184	0.39
1998	Nijer	113423.132	336788.8	2267431203	5463081726	0.81
1999	Nijer	84571.651	293887.168	2294677774	5651864666	0.71
2000	Nijer	52988.55	283015	2436525945	6379944766	0.49
2001	Nijer	113287.189	272000	2404789694	6137410931	1.06
2002	Nijer	134195.962	279000	2526738512	6437556075	1.23
2003	Nijer	183892.709	352000	3027727739	7497683233	1.29
2004	Nijer	163395.879	399780.462	3684956984	9172701583	1.02
2005	Nijer	221029.112	485723.498	4097425057	10459467727	1.16
2006	Nijer	177468.048	469971.95	4731470784	12117416747	0.97
2007	Nijer	371450.102	627074.829	5460871461	14004691970	1.52
2008	Nijer	299139.063	910000	6188810743	16137785349	0.86
2009	Nijer	523562.302	1000000	4649077778	12515846988	1.41
2010	Nijer	284333.678	1150000	5252638137	15242854311	0.72
2011	Nijer	375503.082	1250000	6142925669	18322873867	0.90
2012	Nijer	504457.482	1306748.264	5802808170	18377413840	1.22
2013	Nijer	558542.03	1550000	5897124829	18854183694	1.15
2014	Nijer	566292.8	1500000	5933402190	18957775346	1.21
1995	Nijerya	4109814.239	12342000	2042166988	5120727061	0.83
1996	Nijerya	5782293.128	16153600	2135022598	5356255371	0.90
1997	Nijerya	4451476.922	15207300	2160649137	5569478184	0.75
1998	Nijerya	2678085.856	9854900	2267431203	5463081726	0.65
1999	Nijerya	2937276.782	13855600	2294677774	5651864666	0.52
2000	Nijerya	5036686.143	20975000	2436525945	6379944766	0.63
2001	Nijerya	4741306.102	18046078.73	2404789694	6137410931	0.67
2002	Nijerya	4810678.278	18607065.93	2526738512	6437556075	0.66
2003	Nijerya	6100069.855	24078329.29	3027727739	7497683233	0.63
2004	Nijerya	7281971.146	38631000	3684956984	9172701583	0.47
2005	Nijerya	9840951.334	45789352.32	4097425057	10459467727	0.55
2006	Nijerya	12909794.81	59215233.33	4731470784	12117416747	0.56
2007	Nijerya	12582554.1	66605950	5460871461	14004691970	0.48

2008	Nijerya	20044554.59	81820518.37	6188810743	16137785349	0.64
2009	Nijerya	13486677.75	56741900	4649077778	12515846988	0.64
2010	Nijerya	19170208.95	86567912.53	5252638137	15242854311	0.64
2011	Nijerya	35230770.78	125641031.2	6142925669	18322873867	0.84
2012	Nijerya	41353174.29	116000000	5802808170	18377413840	1.13
2013	Nijerya	38589865.86	104000000	5897124829	18854183694	1.19
2014	Nijerya	35377779.38	97000000	5933402190	18957775346	1.17
1995	Senegal	417127.424	993292	2042166988	5120727061	1.05
1996	Senegal	404186.911	987973	2135022598	5356255371	1.03
1997	Senegal	386836.999	904622	2160649137	5569478184	1.10
1998	Senegal	405264.107	967706	2267431203	5463081726	1.01
1999	Senegal	484108.479	1027130	2294677774	5651864666	1.16
2000	Senegal	455466.141	920081	2436525945	6379944766	1.30
2001	Senegal	407435.305	1003000	2404789694	6137410931	1.04
2002	Senegal	382981.113	1067000	2526738512	6437556075	0.91
2003	Senegal	370479.392	1154534.363	3027727739	7497683233	0.79
2004	Senegal	441513.575	1509000	3684956984	9172701583	0.73
2005	Senegal	428063.597	1470807.171	4097425057	10459467727	0.74
2006	Senegal	380785.253	1491565.996	4731470784	12117416747	0.65
2007	Senegal	458243.605	1546256.022	5460871461	14004691970	0.76
2008	Senegal	409204.198	2170480.818	6188810743	16137785349	0.49
2009	Senegal	408250.164	2017385.759	4649077778	12515846988	0.54
2010	Senegal	376369.648	2161127.661	5252638137	15242854311	0.51
2011	Senegal	501493.724	2541704.77	6142925669	18322873867	0.59
2012	Senegal	412790.424	2531665.004	5802808170	18377413840	0.52
2013	Senegal	459757.723	2665924.53	5897124829	18854183694	0.55
2014	Senegal	516281.796	2813661.171	5933402190	18957775346	0.59
1995	Sierra Leone	23485.941	42002	2042166988	5120727061	1.40
1996	Sierra Leone	26191.434	46998	2135022598	5356255371	1.40
1997	Sierra Leone	14892.558	16998	2160649137	5569478184	2.26
1998	Sierra Leone	6021.471	6990	2267431203	5463081726	2.08
1999	Sierra Leone	4668.147	5996	2294677774	5651864666	1.92
2000	Sierra Leone	11516.638	13032.829	2436525945	6379944766	2.31
2001	Sierra Leone	14038.29	29000	2404789694	6137410931	1.24
2002	Sierra Leone	42253.659	48669	2526738512	6437556075	2.21
2003	Sierra Leone	46402.168	91988	3027727739	7497683233	1.25
2004	Sierra Leone	63666.422	138986	3684956984	9172701583	1.14
2005	Sierra Leone	125305.809	158950.884	4097425057	10459467727	2.01

2006	Sierra Leone	160582.831	231697.153	4731470784	12117416747	1.77
2007	Sierra Leone	145128.431	245938.731	5460871461	14004691970	1.51
2008	Sierra Leone	120479.394	216283.236	6188810743	16137785349	1.45
2009	Sierra Leone	144970.183	231321.082	4649077778	12515846988	1.69
2010	Sierra Leone	222418.841	342201.002	5252638137	15242854311	1.89
2011	Sierra Leone	212245.84	350708.241	6142925669	18322873867	1.81
2012	Sierra Leone	331692.996	1125071.563	5802808170	18377413840	0.93
2013	Sierra Leone	250359.446	1922450.461	5897124829	18854183694	0.42
2014	Sierra Leone	267598.508	1891720.847	5933402190	18957775346	0.45
1995	Togo	102729.967	382754.176	2042166988	5120727061	0.67
1996	Togo	86070.641	409621.28	2135022598	5356255371	0.53
1997	Togo	101313.672	423965	2160649137	5569478184	0.62
1998	Togo	62097.466	393420.48	2267431203	5463081726	0.38
1999	Togo	80114.262	360342.976	2294677774	5651864666	0.55
2000	Togo	78286.696	364333	2436525945	6379944766	0.56
2001	Togo	48828.596	357000	2404789694	6137410931	0.35
2002	Togo	72988.668	427000	2526738512	6437556075	0.44
2003	Togo	81907.108	598000	3027727739	7497683233	0.34
2004	Togo	76182.879	601000	3684956984	9172701583	0.32
2005	Togo	108034.53	660135	4097425057	10459467727	0.42
2006	Togo	92016.232	630343	4731470784	12117416747	0.37
2007	Togo	119496.481	676894	5460871461	14004691970	0.45
2008	Togo	108942.397	852603	6188810743	16137785349	0.33
2009	Togo	189874.659	903026	4649077778	12515846988	0.57
2010	Togo	231049.096	976221.387	5252638137	15242854311	0.69
2011	Togo	221437.426	1178724	6142925669	18322873867	0.56
2012	Togo	218456.227	1313740.507	5802808170	18377413840	0.53
2013	Togo	186575.265	1521941.543	5897124829	18854183694	0.39
2014	Togo	192085.854	1350000	5933402190	18957775346	0.45

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.2: İthalat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (MII): BADET (ECOWAS) Ülkeleri

İthalat (Bin ABD \$): (ECOWAS grubu)						
Yıl	Ülke	Ülkenin AB-27'den İthalatı	Ülkenin Dünya'dan İthalatı	Dünya'nın AB-27'den İthalatı	Dünya'nın Toplam İthalatı	İYG (MII)
1995	Benin	319488	718991	2005902758	5185837992	1.1
1996	Benin	278030	649681	2111658282	5437697344	1.1
1997	Benin	330014	714649	2119244741	5645888747	1.2
1998	Benin	374480.235	807020.032	2212814862	5577884601	1.2
1999	Benin	331574.562	690955.008	2212311334	5801694963	1.3
2000	Benin	235546.32	547076.223	2308597172	6597232056	1.2
2001	Benin	228158.857	601510.182	2310595089	6346669669	1.0
2002	Benin	276257.29	725028.594	2460068867	6622553941	1.0
2003	Benin	345097.313	891974.145	2943073744	7726653595	1.0
2004	Benin	303335.211	893819.934	3515852588	9429206552	0.9
2005	Benin	268101.553	1018000	3811652990	10711393774	0.7
2006	Benin	243008.262	1228000	4297804706	12328566933	0.6
2007	Benin	410327.791	2037000	5033461387	14166446035	0.6
2008	Benin	446617.235	2289374	5585927130	16435252428	0.6
2009	Benin	503129.981	2064237	4311971469	12654691773	0.7
2010	Benin	553946.927	2133551.198	4806657639	15311317536	0.8
2011	Benin	726951.891	2070012.091	5633966318	18274313421	1.1
2012	Benin	475027.282	2316427.344	5386503601	18351096428	0.7
2013	Benin	397708.17	2940678.607	5590905071	18675596246	0.5
2014	Benin	358238.172	2480646.635	5759707360	18805580943	0.5
1995	Burkina Faso	235292.195	483809.088	2005902758	5185837992	1.3
1996	Burkina Faso	288642.844	580572.736	2111658282	5437697344	1.3
1997	Burkina Faso	278855.609	587489	2119244741	5645888747	1.3
1998	Burkina Faso	335762.781	796083.663	2212814862	5577884601	1.1
1999	Burkina Faso	291659.271	678000	2212311334	5801694963	1.1
2000	Burkina Faso	256386.892	611000	2308597172	6597232056	1.2

2001	Burkina Faso	264765.015	656000	2310595089	6346669669	1.1
2002	Burkina Faso	298919.203	739000	2460068867	6622553941	1.1
2003	Burkina Faso	391516.373	925000	2943073744	7726653595	1.1
2004	Burkina Faso	532496.161	1270000	3515852588	9429206552	1.1
2005	Burkina Faso	423891.069	1160682.932	3811652990	10711393774	1.0
2006	Burkina Faso	541250.988	1389579.291	4297804706	12328566933	1.1
2007	Burkina Faso	515156.302	1559794.466	5033461387	14166446035	0.9
2008	Burkina Faso	589060.404	1870147.459	5585927130	16435252428	0.9
2009	Burkina Faso	634639.524	1870280.752	4311971469	12654691773	1.0
2010	Burkina Faso	686666.853	2048216.351	4806657639	15311317536	1.1
2011	Burkina Faso	799900.483	2406395.702	5633966318	18274313421	1.1
2012	Burkina Faso	1171600.431	3199999.802	5386503601	18351096428	1.2
2013	Burkina Faso	1220866.772	3900000	5590905071	18675596246	1.0
2014	Burkina Faso	993426.605	3575097.344	5759707360	18805580943	0.9
1995	Yeşil Burun	186650.25	252356	2005902758	5185837992	1.9
1996	Yeşil Burun	157110.181	234000	2111658282	5437697344	1.7
1997	Yeşil Burun	181746.755	235000	2119244741	5645888747	2.1
1998	Yeşil Burun	188598.622	231102.352	2212814862	5577884601	2.1
1999	Yeşil Burun	211704.046	262204.816	2212311334	5801694963	2.1
2000	Yeşil Burun	192100.582	237260.889	2308597172	6597232056	2.3
2001	Yeşil Burun	194062.452	247531.264	2310595089	6346669669	2.2
2002	Yeşil Burun	222135.062	293055.713	2460068867	6622553941	2.0
2003	Yeşil Burun	265238.087	354832.804	2943073744	7726653595	2.0
2004	Yeşil Burun	288110.253	429233.6	3515852588	9429206552	1.8
2005	Yeşil Burun	304238.947	438178.205	3811652990	10711393774	2.0

2006	Yeşil Burun	375205.047	538196.285	4297804706	12328566933	2.0
2007	Yeşil Burun	567998.065	736992.206	5033461387	14166446035	2.2
2008	Yeşil Burun	680197.096	824159.136	5585927130	16435252428	2.4
2009	Yeşil Burun	537878.804	671026.523	4311971469	12654691773	2.4
2010	Yeşil Burun	591555.334	730765.791	4806657639	15311317536	2.6
2011	Yeşil Burun	795173.899	961261.636	5633966318	18274313421	2.7
2012	Yeşil Burun	590782.464	754756.852	5386503601	18351096428	2.7
2013	Yeşil Burun	192176.158	726366.551	5590905071	18675596246	0.9
2014	Yeşil Burun	236835.989	770590.579	5759707360	18805580943	1.0
1995	Fildişi Sahili	1251445.654	2946220	2005902758	5185837992	1.1
1996	Fildişi Sahili	1255374.478	2615644.416	2111658282	5437697344	1.2
1997	Fildişi Sahili	1425580.812	2750775.808	2119244741	5645888747	1.4
1998	Fildişi Sahili	1628069.7	2999738.88	2212814862	5577884601	1.4
1999	Fildişi Sahili	1492861.585	2897644.544	2212311334	5801694963	1.4
2000	Fildişi Sahili	1055887.695	2482190.848	2308597172	6597232056	1.2
2001	Fildişi Sahili	1137556.684	2547863.503	2310595089	6346669669	1.2
2002	Fildişi Sahili	1158013.657	2599007.488	2460068867	6622553941	1.2
2003	Fildişi Sahili	1723804.408	3278553.742	2943073744	7726653595	1.4
2004	Fildişi Sahili	2304327.016	4714732.603	3515852588	9429206552	1.3
2005	Fildişi Sahili	2429537.487	5864962.365	3811652990	10711393774	1.2
2006	Fildişi Sahili	2326330.068	5820429.127	4297804706	12328566933	1.1
2007	Fildişi Sahili	2412482.821	6683116.67	5033461387	14166446035	1.0
2008	Fildişi Sahili	2169279.298	7883679.372	5585927130	16435252428	0.8
2009	Fildişi Sahili	2045140.404	6959933.735	4311971469	12654691773	0.9

2010	Fildişi Sahili	1978111.6	7849330.823	4806657639	15311317536	0.8
2011	Fildişi Sahili	1754507.682	6719987.403	5633966318	18274313421	0.8
2012	Fildişi Sahili	2617512.627	9769657.073	5386503601	18351096428	0.9
2013	Fildişi Sahili	2808363.204	12482984.12	5590905071	18675596246	0.8
2014	Fildişi Sahili	3034965.283	11177660.09	5759707360	18805580943	0.9
1995	Gambiya	77589.298	2946220	2005902758	5185837992	0.1
1996	Gambiya	117065.099	2615644.416	2111658282	5437697344	0.1
1997	Gambiya	115311.969	2750775.808	2119244741	5645888747	0.1
1998	Gambiya	86403.178	2999738.88	2212814862	5577884601	0.1
1999	Gambiya	73529.864	2897644.544	2212311334	5801694963	0.1
2000	Gambiya	63620.978	2482190.848	2308597172	6597232056	0.1
2001	Gambiya	51744.064	2547863.503	2310595089	6346669669	0.1
2002	Gambiya	55067.796	2599007.488	2460068867	6622553941	0.1
2003	Gambiya	49736.033	3278553.742	2943073744	7726653595	0.0
2004	Gambiya	64856.451	4714732.603	3515852588	9429206552	0.0
2005	Gambiya	65203.478	5864962.365	3811652990	10711393774	0.0
2006	Gambiya	61403.256	5820429.127	4297804706	12328566933	0.0
2007	Gambiya	72026.816	6683116.67	5033461387	14166446035	0.0
2008	Gambiya	72927.564	7883679.372	5585927130	16435252428	0.0
2009	Gambiya	62630.361	6959933.735	4311971469	12654691773	0.0
2010	Gambiya	56181.777	7849330.823	4806657639	15311317536	0.0
2011	Gambiya	58513.114	6719987.403	5633966318	18274313421	0.0
2012	Gambiya	68882.753	9769657.073	5386503601	18351096428	0.0
2013	Gambiya	58978.089	12482984.12	5590905071	18675596246	0.0
2014	Gambiya	63971.134	11177660.09	5759707360	18805580943	0.0
1995	Gana	856177	1895997	2005902758	5185837992	1.2
1996	Gana	974378.817	2110560	2111658282	5437697344	1.2
1997	Gana	1052883.828	2328850	2119244741	5645888747	1.2
1998	Gana	1124522.254	2565790	2212814862	5577884601	1.1
1999	Gana	1438942.785	3483290	2212311334	5801694963	1.1
2000	Gana	1273931.149	2933183.744	2308597172	6597232056	1.2
2001	Gana	1179120.703	3153792.273	2310595089	6346669669	1.0
2002	Gana	1000599.411	2720114.079	2460068867	6622553941	1.0

2003	Gana	1041145.636	3210160.087	2943073744	7726653595	0.9
2004	Gana	1361708.256	4073953.957	3515852588	9429206552	0.9
2005	Gana	1482718.665	4878389.272	3811652990	10711393774	0.9
2006	Gana	1990446.922	6753680	4297804706	12328566933	0.8
2007	Gana	2064645.743	7278290.001	5033461387	14166446035	0.8
2008	Gana	2604915.935	10268512	5585927130	16435252428	0.7
2009	Gana	2265204.819	8046260	4311971469	12654691773	0.8
2010	Gana	2810763.301	10922110	4806657639	15311317536	0.8
2011	Gana	4052547.443	15837720	5633966318	18274313421	0.8
2012	Gana	4250326.421	17763170	5386503601	18351096428	0.8
2013	Gana	4383946.6	17600240	5590905071	18675596246	0.8
2014	Gana	3317179.928	14566230	5759707360	18805580943	0.7
1995	Gine	856177	818508.544	2005902758	5185837992	2.7
1996	Gine	974378.817	647662.144	2111658282	5437697344	3.9
1997	Gine	1052883.828	619702.464	2119244741	5645888747	4.5
1998	Gine	1124522.254	536579.328	2212814862	5577884601	5.3
1999	Gine	1438942.785	555924.928	2212311334	5801694963	6.8
2000	Gine	1273931.149	612381.44	2308597172	6597232056	5.9
2001	Gine	1179120.703	600759.552	2310595089	6346669669	5.4
2002	Gine	1000599.411	666497.92	2460068867	6622553941	4.0
2003	Gine	1041145.636	602009	2943073744	7726653595	4.5
2004	Gine	1361708.256	780000	3515852588	9429206552	4.7
2005	Gine	1482718.665	820000	3811652990	10711393774	5.1
2006	Gine	1990446.922	956040	4297804706	12328566933	6.0
2007	Gine	2064645.743	1281496.275	5033461387	14166446035	4.5
2008	Gine	2604915.935	1366070	5585927130	16435252428	5.6
2009	Gine	2265204.819	1060090	4311971469	12654691773	6.3
2010	Gine	2810763.301	1404920	4806657639	15311317536	6.4
2011	Gine	4052547.443	2105590	5633966318	18274313421	6.2
2012	Gine	4250326.421	2253960	5386503601	18351096428	6.4
2013	Gine	4383946.6	2100000	5590905071	18675596246	7.0
2014	Gine	3317179.928	2031582.963	5759707360	18805580943	5.3
1995	Gine Bissau	62668.798	132913	2005902758	5185837992	1.2
1996	Gine Bissau	46037.023	84985	2111658282	5437697344	1.4
1997	Gine Bissau	49043.476	89013	2119244741	5645888747	1.5
1998	Gine Bissau	34311.992	62996	2212814862	5577884601	1.4
1999	Gine Bissau	20755.666	51001	2212311334	5801694963	1.1
2000	Gine Bissau	28237.448	59552.5	2308597172	6597232056	1.4

2001	Gine Bissau	29186.141	62005	2310595089	6346669669	1.3
2002	Gine Bissau	27821.682	59001	2460068867	6622553941	1.3
2003	Gine Bissau	25400.38	63867.749	2943073744	7726653595	1.0
2004	Gine Bissau	39554.132	83000	3515852588	9429206552	1.3
2005	Gine Bissau	63920.562	111684.811	3811652990	10711393774	1.6
2006	Gine Bissau	67099.933	131324.306	4297804706	12328566933	1.5
2007	Gine Bissau	76752.348	173557.638	5033461387	14166446035	1.2
2008	Gine Bissau	91149.676	205479.732	5585927130	16435252428	1.3
2009	Gine Bissau	74335.067	183387.916	4311971469	12654691773	1.2
2010	Gine Bissau	76531.469	178133.138	4806657639	15311317536	1.4
2011	Gine Bissau	104729.007	217716.876	5633966318	18274313421	1.6
2012	Gine Bissau	75566.872	163212.172	5386503601	18351096428	1.6
2013	Gine Bissau	70563.254	163212.172	5590905071	18675596246	1.4
2014	Gine Bissau	109827.409	206735.417	5759707360	18805580943	1.7
1995	Liberya	160148.631	510000	2005902758	5185837992	0.8
1996	Liberya	119988.115	555000	2111658282	5437697344	0.6
1997	Liberya	118136.893	610000	2119244741	5645888747	0.5
1998	Liberya	186930.411	470000	2212814862	5577884601	1.0
1999	Liberya	142465.897	520000	2212311334	5801694963	0.7
2000	Liberya	269641.465	668000	2308597172	6597232056	1.2
2001	Liberya	85859.108	228700	2310595089	6346669669	1.0
2002	Liberya	39092.502	178200	2460068867	6622553941	0.6
2003	Liberya	34430.898	169700	2943073744	7726653595	0.5
2004	Liberya	37036.522	336800	3515852588	9429206552	0.3
2005	Liberya	33147.454	309900	3811652990	10711393774	0.3
2006	Liberya	52959.475	466700	4297804706	12328566933	0.3
2007	Liberya	56870.398	499400	5033461387	14166446035	0.3
2008	Liberya	99699.65	813400	5585927130	16435252428	0.4
2009	Liberya	39905.721	551000	4311971469	12654691773	0.2
2010	Liberya	44592.235	709800	4806657639	15311317536	0.2
2011	Liberya	59751.936	1044300	5633966318	18274313421	0.2
2012	Liberya	38749.447	1004700	5386503601	18351096428	0.1
2013	Liberya	62740.949	1149800	5590905071	18675596246	0.2
2014	Liberya	72769.604	1045850	5759707360	18805580943	0.2
1995	Mali	266791	774011	2005902758	5185837992	0.9
1996	Mali	349761.232	790290.88	2111658282	5437697344	1.1
1997	Mali	300059.29	680801.472	2119244741	5645888747	1.2
1998	Mali	363658.189	834329.344	2212814862	5577884601	1.1

1999	Mali	365611.646	827144.704	2212311334	5801694963	1.2
2000	Mali	305000.033	806367.872	2308597172	6597232056	1.1
2001	Mali	409664.286	987956.836	2310595089	6346669669	1.1
2002	Mali	382969.128	927153.814	2460068867	6622553941	1.1
2003	Mali	513333.559	1271095.915	2943073744	7726653595	1.1
2004	Mali	521932.175	1364422.211	3515852588	9429206552	1.0
2005	Mali	515726.62	1543598.939	3811652990	10711393774	0.9
2006	Mali	618119.363	1819763.04	4297804706	12328566933	1.0
2007	Mali	724059.122	2184847.362	5033461387	14166446035	0.9
2008	Mali	1039154.422	3338925.05	5585927130	16435252428	0.9
2009	Mali	792347.455	2486281.019	4311971469	12654691773	0.9
2010	Mali	1021410.681	3427510	4806657639	15311317536	0.9
2011	Mali	1043444.745	3351538.885	5633966318	18274313421	1.0
2012	Mali	1048710.953	3462655.072	5386503601	18351096428	1.0
2013	Mali	1373402.148	3800000.079	5590905071	18675596246	1.2
2014	Mali	1486005.129	3976618.915	5759707360	18805580943	1.2
1995	Moritanya	263290.957	455185	2005902758	5185837992	1.5
1996	Moritanya	269280.734	426719	2111658282	5437697344	1.6
1997	Moritanya	262872.941	444996	2119244741	5645888747	1.6
1998	Moritanya	250030.714	399377	2212814862	5577884601	1.6
1999	Moritanya	235472.045	385436	2212311334	5801694963	1.6
2000	Moritanya	287608.435	454202	2308597172	6597232056	1.8
2001	Moritanya	272914.995	465244	2310595089	6346669669	1.6
2002	Moritanya	232946.22	431174	2460068867	6622553941	1.5
2003	Moritanya	312476.51	542075	2943073744	7726653595	1.5
2004	Moritanya	447973.412	923373	3515852588	9429206552	1.3
2005	Moritanya	715365.119	1342035.638	3811652990	10711393774	1.5
2006	Moritanya	539419.725	1073326.144	4297804706	12328566933	1.4
2007	Moritanya	684404.504	1430418.276	5033461387	14166446035	1.3
2008	Moritanya	968082.638	1941200	5585927130	16435252428	1.5
2009	Moritanya	635334.22	1337081.449	4311971469	12654691773	1.4
2010	Moritanya	820076.573	1726532.299	4806657639	15311317536	1.5
2011	Moritanya	1058434.025	2452705.805	5633966318	18274313421	1.4
2012	Moritanya	1288008.829	2970620.182	5386503601	18351096428	1.5
2013	Moritanya	1349899.679	3044000	5590905071	18675596246	1.5
2014	Moritanya	993864.278	2665824.463	5759707360	18805580943	1.2
1995	Nijer	159662.321	344552.704	2005902758	5185837992	1.2
1996	Nijer	208563.455	448187	2111658282	5437697344	1.2

1997	Nijer	166771.043	345074.112	2119244741	5645888747	1.3
1998	Nijer	192274.25	419976.896	2212814862	5577884601	1.2
1999	Nijer	151668.435	394766.272	2212311334	5801694963	1.0
2000	Nijer	91627.198	395238	2308597172	6597232056	0.7
2001	Nijer	140446.07	383748.353	2310595089	6346669669	1.0
2002	Nijer	156345.522	432040.376	2460068867	6622553941	1.0
2003	Nijer	194573.622	565554.828	2943073744	7726653595	0.9
2004	Nijer	266335.822	750000	3515852588	9429206552	1.0
2005	Nijer	331931.797	943000	3811652990	10711393774	1.0
2006	Nijer	263021.902	860189.925	4297804706	12328566933	0.9
2007	Nijer	380650.744	1148715	5033461387	14166446035	0.9
2008	Nijer	577206.15	1696435	5585927130	16435252428	1.0
2009	Nijer	736572	2200000	4311971469	12654691773	1.0
2010	Nijer	715676.175	2290039.353	4806657639	15311317536	1.0
2011	Nijer	786606.602	2190000	5633966318	18274313421	1.2
2012	Nijer	563915.975	1900000	5386503601	18351096428	1.0
2013	Nijer	575144.316	2100000	5590905071	18675596246	0.9
2014	Nijer	648882.972	2151091.965	5759707360	18805580943	1.0
1995	Nijerya	4099801.674	8221500	2005902758	5185837992	1.3
1996	Nijerya	3093378.577	6438400	2111658282	5437697344	1.2
1997	Nijerya	4344332.034	9501300	2119244741	5645888747	1.2
1998	Nijerya	4232632.97	9211400	2212814862	5577884601	1.2
1999	Nijerya	3992749.677	8587800	2212311334	5801694963	1.2
2000	Nijerya	4058318.116	8721300	2308597172	6597232056	1.3
2001	Nijerya	5053157.785	11586000	2310595089	6346669669	1.2
2002	Nijerya	3028229.751	7547000	2460068867	6622553941	1.1
2003	Nijerya	4376390.755	10853000	2943073744	7726653595	1.1
2004	Nijerya	4096405	14163943	3515852588	9429206552	0.8
2005	Nijerya	6525125.587	20753958.24	3811652990	10711393774	0.9
2006	Nijerya	10213812.04	26522541	4297804706	12328566933	1.1
2007	Nijerya	12310071.11	32357346.94	5033461387	14166446035	1.1
2008	Nijerya	17513380.36	49950644	5585927130	16435252428	1.0
2009	Nijerya	11110724.49	33906281.58	4311971469	12654691773	1.0
2010	Nijerya	13625175.57	44235268.67	4806657639	15311317536	1.0
2011	Nijerya	15882559.57	56000000	5633966318	18274313421	0.9
2012	Nijerya	14032013.58	51000000	5386503601	18351096428	0.9
2013	Nijerya	15936156.51	56000000	5590905071	18675596246	1.0
2014	Nijerya	13956009.99	60000000	5759707360	18805580943	0.8

1995	Senegal	578874	1412210	2005902758	5185837992	1.1
1996	Senegal	785958.293	1436020	2111658282	5437697344	1.4
1997	Senegal	761296.896	1334660	2119244741	5645888747	1.5
1998	Senegal	939664.833	1573858.432	2212814862	5577884601	1.5
1999	Senegal	920169.194	1604359.11	2212311334	5801694963	1.5
2000	Senegal	780721.561	1552784.768	2308597172	6597232056	1.4
2001	Senegal	895458.819	1724459.999	2310595089	6346669669	1.4
2002	Senegal	1046764.307	2030990.387	2460068867	6622553941	1.4
2003	Senegal	1196214.511	2398641.404	2943073744	7726653595	1.3
2004	Senegal	1350911.592	2839133.202	3515852588	9429206552	1.3
2005	Senegal	1634906.385	3497700.592	3811652990	10711393774	1.3
2006	Senegal	1996756.822	3670993.458	4297804706	12328566933	1.6
2007	Senegal	2372969.022	4871391.682	5033461387	14166446035	1.4
2008	Senegal	2918576.056	6527603.49	5585927130	16435252428	1.3
2009	Senegal	2116700.646	4712899.438	4311971469	12654691773	1.3
2010	Senegal	2244075.067	4782239.577	4806657639	15311317536	1.5
2011	Senegal	2637061.976	5908917.003	5633966318	18274313421	1.4
2012	Senegal	2819948.136	6434215.834	5386503601	18351096428	1.5
2013	Senegal	2985486.296	6659360.287	5590905071	18675596246	1.5
2014	Senegal	2853028.606	6556656.896	5759707360	18805580943	1.4
1995	Sierra Leone	62615	134006	2005902758	5185837992	1.2
1996	Sierra Leone	91381	210999	2111658282	5437697344	1.1
1997	Sierra Leone	38798	91996	2119244741	5645888747	1.1
1998	Sierra Leone	42078	94998	2212814862	5577884601	1.1
1999	Sierra Leone	51449	79999	2212311334	5801694963	1.7
2000	Sierra Leone	98992.966	151688.951	2308597172	6597232056	1.9
2001	Sierra Leone	31601	181996	2310595089	6346669669	0.5
2002	Sierra Leone	144554.344	264284	2460068867	6622553941	1.5
2003	Sierra Leone	52516	303000	2943073744	7726653595	0.5

2004	Sierra Leone	49597	286007	3515852588	9429206552	0.5
2005	Sierra Leone	69130.033	344137.116	3811652990	10711393774	0.6
2006	Sierra Leone	72799.618	388379.423	4297804706	12328566933	0.5
2007	Sierra Leone	83947.834	443958.615	5033461387	14166446035	0.5
2008	Sierra Leone	101210.044	533286.881	5585927130	16435252428	0.6
2009	Sierra Leone	98378.799	519473.952	4311971469	12654691773	0.6
2010	Sierra Leone	145669.985	768808.549	4806657639	15311317536	0.6
2011	Sierra Leone	324739.281	1713819.551	5633966318	18274313421	0.6
2012	Sierra Leone	303346.956	1600972.865	5386503601	18351096428	0.6
2013	Sierra Leone	336722.986	1777103.432	5590905071	18675596246	0.6
2014	Sierra Leone	454008.366	1486306.197	5759707360	18805580943	1.0
1995	Togo	239113.098	556332.48	2005902758	5185837992	1.1
1996	Togo	289638.327	667376.96	2111658282	5437697344	1.1
1997	Togo	272931.027	631696.32	2119244741	5645888747	1.2
1998	Togo	271482.313	587675	2212814862	5577884601	1.2
1999	Togo	237741.769	596720	2212311334	5801694963	1.0
2000	Togo	234241.293	562242	2308597172	6597232056	1.2
2001	Togo	206860.118	553000	2310595089	6346669669	1.0
2002	Togo	195460.27	591000	2460068867	6622553941	0.9
2003	Togo	305108.113	775000	2943073744	7726653595	1.0
2004	Togo	263683.307	880000	3515852588	9429206552	0.8
2005	Togo	378963.688	1060214	3811652990	10711393774	1.0
2006	Togo	374859.747	1084653	4297804706	12328566933	1.0
2007	Togo	493317.974	1237116	5033461387	14166446035	1.1
2008	Togo	466797.327	1509387	5585927130	16435252428	0.9
2009	Togo	469888.919	1508526	4311971469	12654691773	0.9

2010	Togo	402100.279	1682694.734	4806657639	15311317536	0.8
2011	Togo	449721.583	2187274	5633966318	18274313421	0.7
2012	Togo	783247.361	2380481	5386503601	18351096428	1.1
2013	Togo	981086.534	2666181	5590905071	18675596246	1.2
2014	Togo	968446.49	2800000	5759707360	18805580943	1.1

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>’dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.3: İhracat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (EII): OAEPB (CEMAC) Ülkeleri

İhracat (Bin ABD \$): OAEPB (CEMAC) Ülkeleri						
Yıl	Ülke	Ülkenin AB-27’ye ihracatı	Ülkenin Dünya’ya ihracatı	Dünya’nın AB-27’ye ihracatı	Dünya’nın Toplam ihracatı	İYG (EII)
1995	Kamerun	1176604.229	1538718.208	2042166988	5120727061	1.9
1996	Kamerun	1352106.656	1757868.032	2135022598	5356255371	1.9
1997	Kamerun	1372132.743	1859308.416	2160649137	5569478184	1.9
1998	Kamerun	1404162.419	1842999	2267431203	5463081726	1.8
1999	Kamerun	1032111.558	1519996	2294677774	5651864666	1.7
2000	Kamerun	1145812.126	1822623.715	2436525945	6379944766	1.6
2001	Kamerun	1210973.276	1744966.784	2404789694	6137410931	1.8
2002	Kamerun	1268650.587	1809263.791	2526738512	6437556075	1.8
2003	Kamerun	1506677.618	2282560.206	3027727739	7497683233	1.6
2004	Kamerun	1491933.732	2476762.499	3684956984	9172701583	1.5
2005	Kamerun	1858443.902	2861245	4097425057	10459467727	1.7
2006	Kamerun	2372258.473	3576419.991	4731470784	12117416747	1.7
2007	Kamerun	2574230.37	4230114.715	5460871461	14004691970	1.6
2008	Kamerun	3045332.869	5240985	6188810743	16137785349	1.5
2009	Kamerun	2067320.718	3552181	4649077778	12515846988	1.6
2010	Kamerun	2194790.179	3878432.844	5252638137	15242854311	1.6
2011	Kamerun	2399572.879	4517028	6142925669	18322873867	1.6
2012	Kamerun	2127503.836	4274981.265	5802808170	18377413840	1.6
2013	Kamerun	2653528.873	4657585.723	5897124829	18854183694	1.8
2014	Kamerun	2437624.849	5159519.529	5933402190	18957775346	1.5
1995	Orta Afrika C.	148380.012	170891	2042166988	5120727061	2.2
1996	Orta Afrika C.	118212.278	146808	2135022598	5356255371	2.0
1997	Orta Afrika C.	139258.692	162506	2160649137	5569478184	2.2

1998	Orta Afrika C.	122641.574	151384	2267431203	5463081726	2.0
1999	Orta Afrika C.	125849.341	146396	2294677774	5651864666	2.1
2000	Orta Afrika C.	149580.13	161000	2436525945	6379944766	2.4
2001	Orta Afrika C.	113085.172	142000	2404789694	6137410931	2.0
2002	Orta Afrika C.	128696.33	147000	2526738512	6437556075	2.2
2003	Orta Afrika C.	101038.651	128000	3027727739	7497683233	2.0
2004	Orta Afrika C.	82914.233	133829	3684956984	9172701583	1.5
2005	Orta Afrika C.	81022.579	128000	4097425057	10459467727	1.6
2006	Orta Afrika C.	73536.295	157586	4731470784	12117416747	1.2
2007	Orta Afrika C.	66437.449	177771	5460871461	14004691970	1.0
2008	Orta Afrika C.	55153.884	150000	6188810743	16137785349	1.0
2009	Orta Afrika C.	65617.873	120000	4649077778	12515846988	1.5
2010	Orta Afrika C.	57778.599	140000	5252638137	15242854311	1.2
2011	Orta Afrika C.	82729.948	190000	6142925669	18322873867	1.3
2012	Orta Afrika C.	82674.932	200000	5802808170	18377413840	1.3
2013	Orta Afrika C.	40434.753	150000	5897124829	18854183694	0.9
2014	Orta Afrika C.	31262.924	90000	5933402190	18957775346	1.1
1995	Çad	205313.513	243005	2042166988	5120727061	2.1
1996	Çad	172385.931	238008	2135022598	5356255371	1.8
1997	Çad	160739.9	238004	2160649137	5569478184	1.7
1998	Çad	175833.904	262000	2267431203	5463081726	1.6
1999	Çad	151036.534	243994	2294677774	5651864666	1.5
2000	Çad	131830.139	184007	2436525945	6379944766	1.9
2001	Çad	138756.831	188997	2404789694	6137410931	1.9
2002	Çad	126437.19	183996	2526738512	6437556075	1.8
2003	Çad	302703.609	601000	3027727739	7497683233	1.2
2004	Çad	280184.395	2191000	3684956984	9172701583	0.3
2005	Çad	392938.129	3080945	4097425057	10459467727	0.3
2006	Çad	120227.447	3351948	4731470784	12117416747	0.1
2007	Çad	123866.194	3666224	5460871461	14004691970	0.1
2008	Çad	148992.543	4168556	6188810743	16137785349	0.1
2009	Çad	219394.945	2800000	4649077778	12515846988	0.2
2010	Çad	373925.337	3600000	5252638137	15242854311	0.3
2011	Çad	424345.438	4800000	6142925669	18322873867	0.3
2012	Çad	104564.377	4400000	5802808170	18377413840	0.1
2013	Çad	132654.606	3800000	5897124829	18854183694	0.1
2014	Çad	71684.708	3600000	5933402190	18957775346	0.1
1995	Kongo	513732.989	1089792.64	2042166988	5120727061	1.2

1996	Kongo	542021.746	1342986	2135022598	5356255371	1.0
1997	Kongo	607415.606	1666008	2160649137	5569478184	0.9
1998	Kongo	543436.471	1373995	2267431203	5463081726	1.0
1999	Kongo	383815.157	1555003	2294677774	5651864666	0.6
2000	Kongo	395384.191	2477043	2436525945	6379944766	0.4
2001	Kongo	428292.841	2055000	2404789694	6137410931	0.5
2002	Kongo	584344.817	2280000	2526738512	6437556075	0.7
2003	Kongo	300847.192	2562153.526	3027727739	7497683233	0.3
2004	Kongo	317620.34	3433000	3684956984	9172701583	0.2
2005	Kongo	380040.6	5198349.988	4097425057	10459467727	0.2
2006	Kongo	428630.066	6367902.597	4731470784	12117416747	0.2
2007	Kongo	345321.82	5635000	5460871461	14004691970	0.2
2008	Kongo	810172.496	9169742.43	6188810743	16137785349	0.2
2009	Kongo	793429.133	6100000	4649077778	12515846988	0.4
2010	Kongo	1597910.969	9400000	5252638137	15242854311	0.5
2011	Kongo	2630147.675	11851034	6142925669	18322873867	0.7
2012	Kongo	2728923.376	10054708	5802808170	18377413840	0.9
2013	Kongo	1437423.485	9089750	5897124829	18854183694	0.5
2014	Kongo	1634951.725	8263000	5933402190	18957775346	0.6
1995	Demo. Kongo C.	959605.035	1563000	2042166988	5120727061	1.5
1996	Demo. Kongo C.	986643.449	1547000	2135022598	5356255371	1.6
1997	Demo. Kongo C.	861455.534	1449000	2160649137	5569478184	1.5
1998	Demo. Kongo C.	947053.781	1422000	2267431203	5463081726	1.6
1999	Demo. Kongo C.	620802.736	809000	2294677774	5651864666	1.9
2000	Demo. Kongo C.	624389.195	806600	2436525945	6379944766	2.0
2001	Demo. Kongo C.	651756.562	880400	2404789694	6137410931	1.9
2002	Demo. Kongo C.	911848.904	1132100	2526738512	6437556075	2.1
2003	Demo. Kongo C.	1046882.862	1377700	3027727739	7497683233	1.9
2004	Demo. Kongo C.	1436102.482	1917200	3684956984	9172701583	1.9
2005	Demo. Kongo C.	1424378.364	2402800	4097425057	10459467727	1.5
2006	Demo. Kongo C.	1428000.579	2704700	4731470784	12117416747	1.4
2007	Demo. Kongo C.	1451245.87	3100000	5460871461	14004691970	1.2
2008	Demo. Kongo C.	1284230.682	4400000	6188810743	16137785349	0.8
2009	Demo. Kongo C.	643653.118	3500000	4649077778	12515846988	0.5
2010	Demo. Kongo C.	664310.16	5300000	5252638137	15242854311	0.4
2011	Demo. Kongo C.	779070.425	6600000	6142925669	18322873867	0.4
2012	Demo. Kongo C.	808201.542	6300000	5802808170	18377413840	0.4
2013	Demo. Kongo C.	1298763.347	6200000	5897124829	18854183694	0.7

2014	Demo. Kongo C.	1464865.539	6900000	5933402190	18957775346	0.7
1995	Ekvator Ginesi	38961.273	127480	2042166988	5120727061	0.8
1996	Ekvator Ginesi	42770.167	231750	2135022598	5356255371	0.5
1997	Ekvator Ginesi	156042.675	495493	2160649137	5569478184	0.8
1998	Ekvator Ginesi	234589.201	439000	2267431203	5463081726	1.3
1999	Ekvator Ginesi	354962.868	709000	2294677774	5651864666	1.2
2000	Ekvator Ginesi	589856.59	1097000	2436525945	6379944766	1.4
2001	Ekvator Ginesi	639094.956	1735000	2404789694	6137410931	0.9
2002	Ekvator Ginesi	755631.165	2117000	2526738512	6437556075	0.9
2003	Ekvator Ginesi	1006237.871	2801000	3027727739	7497683233	0.9
2004	Ekvator Ginesi	1070793.297	4598843	3684956984	9172701583	0.6
2005	Ekvator Ginesi	2068562.928	7064000	4097425057	10459467727	0.7
2006	Ekvator Ginesi	2134646.143	8207000	4731470784	12117416747	0.7
2007	Ekvator Ginesi	3344621.574	10210000	5460871461	14004691970	0.8
2008	Ekvator Ginesi	5581913.998	15217785	6188810743	16137785349	1.0
2009	Ekvator Ginesi	2091416.15	9100000	4649077778	12515846988	0.6
2010	Ekvator Ginesi	3371584.708	10000000	5252638137	15242854311	1.0
2011	Ekvator Ginesi	5927951.779	13500000	6142925669	18322873867	1.3
2012	Ekvator Ginesi	6791020.231	15700000	5802808170	18377413840	1.4
2013	Ekvator Ginesi	5534154.977	14700000	5897124829	18854183694	1.2
2014	Ekvator Ginesi	4668389.498	12600000	5933402190	18957775346	1.2
1995	Gabon	300038	2717997	2042166988	5120727061	0.3
1996	Gabon	412046.932	3145602.816	2135022598	5356255371	0.3
1997	Gabon	417895.114	3024310	2160649137	5569478184	0.4
1998	Gabon	415419.748	1915750	2267431203	5463081726	0.5
1999	Gabon	598984.512	2393700	2294677774	5651864666	0.6
2000	Gabon	477021.497	2601575.68	2436525945	6379944766	0.5
2001	Gabon	616476.458	2521518.865	2404789694	6137410931	0.6
2002	Gabon	365166.115	2411061.766	2526738512	6437556075	0.4
2003	Gabon	478276.326	3062096	3027727739	7497683233	0.4
2004	Gabon	547017.113	3727628	3684956984	9172701583	0.4
2005	Gabon	630989.838	5068411.758	4097425057	10459467727	0.3
2006	Gabon	935147.266	6015409.905	4731470784	12117416747	0.4
2007	Gabon	1067096.929	6302024.821	5460871461	14004691970	0.4
2008	Gabon	1882286.977	9565944.258	6188810743	16137785349	0.5
2009	Gabon	1154920.766	5355977.813	4649077778	12515846988	0.6
2010	Gabon	1759771.397	8685978.697	5252638137	15242854311	0.6
2011	Gabon	1995557.831	9765529.659	6142925669	18322873867	0.6

2012	Gabon	1976672.027	9660581.663	5802808170	18377413840	0.6
2013	Gabon	1945923.653	9524002.667	5897124829	18854183694	0.7
2014	Gabon	1326822.3	8925999.688	5933402190	18957775346	0.5
1995	Sao Tome ve P.	2888	5005	2042166988	5120727061	1.4
1996	Sao Tome ve P.	3032	5006	2135022598	5356255371	1.5
1997	Sao Tome ve P.	4823	4996	2160649137	5569478184	2.5
1998	Sao Tome ve P.	4823	4996	2267431203	5463081726	2.3
1999	Sao Tome ve P.	1507.939	2194.828	2294677774	5651864666	1.7
2000	Sao Tome ve P.	1727.959	2763.646	2436525945	6379944766	1.6
2001	Sao Tome ve P.	1636.614	2622.666	2404789694	6137410931	1.6
2002	Sao Tome ve P.	3225.467	4990.162	2526738512	6437556075	1.6
2003	Sao Tome ve P.	4349.433	6628.901	3027727739	7497683233	1.6
2004	Sao Tome ve P.	3713.326	5400	3684956984	9172701583	1.7
2005	Sao Tome ve P.	5019.98	6800	4097425057	10459467727	1.9
2006	Sao Tome ve P.	6630.207	7700	4731470784	12117416747	2.2
2007	Sao Tome ve P.	3364.84	6729.006	5460871461	14004691970	1.3
2008	Sao Tome ve P.	4893.995	10631.93	6188810743	16137785349	1.2
2009	Sao Tome ve P.	4211.399	8116.665	4649077778	12515846988	1.4
2010	Sao Tome ve P.	4494.107	10930	5252638137	15242854311	1.2
2011	Sao Tome ve P.	4203.294	11041.542	6142925669	18322873867	1.1
2012	Sao Tome ve P.	6527.447	12170	5802808170	18377413840	1.7
2013	Sao Tome ve P.	9052.071	12890	5897124829	18854183694	2.2
2014	Sao Tome ve P.	11578.123	17200	5933402190	18957775346	2.2

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.4: İthalat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (MII): OAEPB (CEMAC) Ülkeleri

İthalat (Bin ABD \$) OAEPB (CEMAC) Ülkeleri						
Yıl	Ülke	Ülkenin AB-27'den ithalatı	Ülkenin Dünya'dan ithalatı	AB-27'den Dünya'nın ithalatı	Dünya'nın Toplam ithalatı	İYG (MII)
1995	Kamerun	670899.853	1078532.608	2005902758	5185837992	1.6
1996	Kamerun	702492.437	1204333.696	2111658282	5437697344	1.5
1997	Kamerun	849641.5	1496454.528	2119244741	5645888747	1.5
1998	Kamerun	910583.976	1495125.12	2212814862	5577884601	1.5
1999	Kamerun	772665.592	1315739.392	2212311334	5801694963	1.5
2000	Kamerun	776403.575	1483629.578	2308597172	6597232056	1.5

2001	Kamerun	992121.043	1848351.263	2310595089	6346669669	1.5
2002	Kamerun	1009220.133	1868039.098	2460068867	6622553941	1.5
2003	Kamerun	1144398.523	2163400.366	2943073744	7726653595	1.4
2004	Kamerun	1232431.688	2406302.522	3515852588	9429206552	1.4
2005	Kamerun	1146467.194	2735156.115	3811652990	10711393774	1.2
2006	Kamerun	1167591.793	3150469.615	4297804706	12328566933	1.1
2007	Kamerun	1752006.122	4656503.629	5033461387	14166446035	1.1
2008	Kamerun	2386117.769	5686153	5585927130	16435252428	1.2
2009	Kamerun	1825775.328	4441712	4311971469	12654691773	1.2
2010	Kamerun	1707976.942	5133282.797	4806657639	15311317536	1.1
2011	Kamerun	2366228.853	6800399	5633966318	18274313421	1.1
2012	Kamerun	2185483.23	6515067.54	5386503601	18351096428	1.1
2013	Kamerun	2373232.536	6925028.03	5590905071	18675596246	1.1
2014	Kamerun	2127204.13	7561138.52	5759707360	18805580943	0.9
1995	Orta Afrika C.	95515.392	174097	2005902758	5185837992	1.4
1996	Orta Afrika C.	79268.995	141334	2111658282	5437697344	1.4
1997	Orta Afrika C.	85560.961	140557	2119244741	5645888747	1.6
1998	Orta Afrika C.	85632.343	146410	2212814862	5577884601	1.5
1999	Orta Afrika C.	76495.561	131053	2212311334	5801694963	1.5
2000	Orta Afrika C.	74651.307	117000	2308597172	6597232056	1.8
2001	Orta Afrika C.	69174.246	107000	2310595089	6346669669	1.8
2002	Orta Afrika C.	70791.14	120000	2460068867	6622553941	1.6
2003	Orta Afrika C.	66605.219	118000	2943073744	7726653595	1.5
2004	Orta Afrika C.	67910.1	151244	3515852588	9429206552	1.2
2005	Orta Afrika C.	89390.395	185285.914	3811652990	10711393774	1.4
2006	Orta Afrika C.	85067.312	202528	4297804706	12328566933	1.2
2007	Orta Afrika C.	104810.027	248922	5033461387	14166446035	1.2
2008	Orta Afrika C.	110429.267	300000	5585927130	16435252428	1.1
2009	Orta Afrika C.	113327.654	270000	4311971469	12654691773	1.2
2010	Orta Afrika C.	143328.973	300000	4806657639	15311317536	1.5
2011	Orta Afrika C.	77090.238	310000	5633966318	18274313421	0.8
2012	Orta Afrika C.	151014.067	320000	5386503601	18351096428	1.6
2013	Orta Afrika C.	79549.799	250000	5590905071	18675596246	1.1
2014	Orta Afrika C.	92292.675	254825.8	5759707360	18805580943	1.2
1995	Çad	212096.806	365000	2005902758	5185837992	1.5
1996	Çad	235271.671	332000	2111658282	5437697344	1.8
1997	Çad	185777.846	334996	2119244741	5645888747	1.5
1998	Çad	190529.029	356004	2212814862	5577884601	1.3

1999	Çad	179539.481	317001	2212311334	5801694963	1.5
2000	Çad	210471.954	315994	2308597172	6597232056	1.9
2001	Çad	298909.955	679993	2310595089	6346669669	1.2
2002	Çad	809937.992	1639999	2460068867	6622553941	1.3
2003	Çad	361226.034	790000	2943073744	7726653595	1.2
2004	Çad	546218.831	953000	3515852588	9429206552	1.5
2005	Çad	502794.37	950000	3811652990	10711393774	1.5
2006	Çad	675172.612	1350000	4297804706	12328566933	1.4
2007	Çad	911622.852	1800000	5033461387	14166446035	1.4
2008	Çad	977690.091	2000000	5585927130	16435252428	1.4
2009	Çad	983166.681	2000000	4311971469	12654691773	1.4
2010	Çad	1112509.521	2400000	4806657639	15311317536	1.5
2011	Çad	1736697.621	3300000	5633966318	18274313421	1.7
2012	Çad	1799601.21	3500000	5386503601	18351096428	1.8
2013	Çad	1486869.195	4000000	5590905071	18675596246	1.2
2014	Çad	1684938.934	4300000	5759707360	18805580943	1.3
1995	Kongo	432500.671	669507	2005902758	5185837992	1.7
1996	Kongo	950623.964	1549998	2111658282	5437697344	1.6
1997	Kongo	482921.098	925000	2119244741	5645888747	1.4
1998	Kongo	398531.24	681995	2212814862	5577884601	1.5
1999	Kongo	442079.873	820001	2212311334	5801694963	1.4
2000	Kongo	237959.555	465000	2308597172	6597232056	1.5
2001	Kongo	336361.755	682000	2310595089	6346669669	1.4
2002	Kongo	350963.583	675000	2460068867	6622553941	1.4
2003	Kongo	468732.551	878460.239	2943073744	7726653595	1.4
2004	Kongo	490533.599	968985	3515852588	9429206552	1.4
2005	Kongo	542356.127	1165703.749	3811652990	10711393774	1.3
2006	Kongo	858805.559	1906400.809	4297804706	12328566933	1.3
2007	Kongo	947203.371	2530000	5033461387	14166446035	1.1
2008	Kongo	1264921.688	3050000	5585927130	16435252428	1.2
2009	Kongo	1119771.467	2900000	4311971469	12654691773	1.1
2010	Kongo	1471938.325	4369417.122	4806657639	15311317536	1.1
2011	Kongo	1647395.245	5006506	5633966318	18274313421	1.1
2012	Kongo	1804510.126	5485312	5386503601	18351096428	1.1
2013	Kongo	1247393.413	6050117	5590905071	18675596246	0.7
2014	Kongo	1563745.985	6200000	5759707360	18805580943	0.8
1995	Demo. Kongo C.	337191.667	871000	2005902758	5185837992	1.0
1996	Demo. Kongo C.	420792.131	1089000	2111658282	5437697344	1.0

1997	Demo. Kongo C.	282056.119	770000	2119244741	5645888747	1.0
1998	Demo. Kongo C.	419348.44	1102000	2212814862	5577884601	1.0
1999	Demo. Kongo C.	195016.874	568000	2212311334	5801694963	0.9
2000	Demo. Kongo C.	272425.177	682800	2308597172	6597232056	1.1
2001	Demo. Kongo C.	322189.109	789500	2310595089	6346669669	1.1
2002	Demo. Kongo C.	441263.269	1080500	2460068867	6622553941	1.1
2003	Demo. Kongo C.	683162.244	1494600	2943073744	7726653595	1.2
2004	Demo. Kongo C.	810756.768	2051400	3515852588	9429206552	1.1
2005	Demo. Kongo C.	1044612.336	2690400	3811652990	10711393774	1.1
2006	Demo. Kongo C.	907113.389	2891600	4297804706	12328566933	0.9
2007	Demo. Kongo C.	1004077.207	3400000	5033461387	14166446035	0.8
2008	Demo. Kongo C.	1169392.881	4300000	5585927130	16435252428	0.8
2009	Demo. Kongo C.	1182717.386	3900000	4311971469	12654691773	0.9
2010	Demo. Kongo C.	1059343.866	4500000	4806657639	15311317536	0.7
2011	Demo. Kongo C.	1375166.909	5500000	5633966318	18274313421	0.8
2012	Demo. Kongo C.	1321844.875	6100000	5386503601	18351096428	0.7
2013	Demo. Kongo C.	1269895.201	6300000	5590905071	18675596246	0.7
2014	Demo. Kongo C.	1232173.227	6600000	5759707360	18805580943	0.6
1995	Ekvator Ginesi	65404.527	121000	2005902758	5185837992	1.4
1996	Ekvator Ginesi	169043.755	292021	2111658282	5437697344	1.5
1997	Ekvator Ginesi	177387.549	330324	2119244741	5645888747	1.4
1998	Ekvator Ginesi	153873.957	317000	2212814862	5577884601	1.2
1999	Ekvator Ginesi	139244.244	425000	2212311334	5801694963	0.9
2000	Ekvator Ginesi	196220.803	451000	2308597172	6597232056	1.2
2001	Ekvator Ginesi	457271.234	813000	2310595089	6346669669	1.5
2002	Ekvator Ginesi	254395.128	507000	2460068867	6622553941	1.4
2003	Ekvator Ginesi	389957.296	908000	2943073744	7726653595	1.1
2004	Ekvator Ginesi	484891.786	1092000	3515852588	9429206552	1.2
2005	Ekvator Ginesi	680300.166	1310000	3811652990	10711393774	1.5
2006	Ekvator Ginesi	675446.032	2020000	4297804706	12328566933	1.0
2007	Ekvator Ginesi	1212505.113	2767351	5033461387	14166446035	1.2
2008	Ekvator Ginesi	1545668.825	3786916	5585927130	16435252428	1.2
2009	Ekvator Ginesi	761403.106	5200000	4311971469	12654691773	0.4
2010	Ekvator Ginesi	1043571.108	5200000	4806657639	15311317536	0.6
2011	Ekvator Ginesi	2208710.702	6500000	5633966318	18274313421	1.1
2012	Ekvator Ginesi	3257275.166	7500000	5386503601	18351096428	1.5
2013	Ekvator Ginesi	2527454.362	7000000	5590905071	18675596246	1.2
2014	Ekvator Ginesi	2743769.627	6500000	5759707360	18805580943	1.4

1995	Gabon	536517	883996	2005902758	5185837992	1.6
1996	Gabon	616752.356	898120.32	2111658282	5437697344	1.8
1997	Gabon	607053.249	986852.282	2119244741	5645888747	1.6
1998	Gabon	795788.557	1209275.733	2212814862	5577884601	1.7
1999	Gabon	704758.693	899443.356	2212311334	5801694963	2.1
2000	Gabon	724210.901	951714.505	2308597172	6597232056	2.2
2001	Gabon	740252.89	1001327.466	2310595089	6346669669	2.0
2002	Gabon	829598.661	1135055	2460068867	6622553941	2.0
2003	Gabon	862427.929	1205833	2943073744	7726653595	1.9
2004	Gabon	954023.214	1347360	3515852588	9429206552	1.9
2005	Gabon	942242.352	1451090.861	3811652990	10711393774	1.8
2006	Gabon	1098375.999	1725735.33	4297804706	12328566933	1.8
2007	Gabon	1159707.913	2110233.043	5033461387	14166446035	1.5
2008	Gabon	1432347.985	2563071.485	5585927130	16435252428	1.6
2009	Gabon	1402586.319	2500862.251	4311971469	12654691773	1.6
2010	Gabon	1670383.502	2982509.299	4806657639	15311317536	1.8
2011	Gabon	2050346.548	3665095.368	5633966318	18274313421	1.8
2012	Gabon	1763185.328	3628826.364	5386503601	18351096428	1.7
2013	Gabon	1655483.42	3879589.389	5590905071	18675596246	1.4
2014	Gabon	1372456.412	2993000.3	5759707360	18805580943	1.5
1995	Sao Tome ve P.	20518	29005	2005902758	5185837992	1.8
1996	Sao Tome ve P.	15931	21997	2111658282	5437697344	1.9
1997	Sao Tome ve P.	6643	15997	2119244741	5645888747	1.1
1998	Sao Tome ve P.	6643	15997	2212814862	5577884601	1.0
1999	Sao Tome ve P.	15785.748	38008.344	2212311334	5801694963	1.1
2000	Sao Tome ve P.	20354.336	29767.743	2308597172	6597232056	2.0
2001	Sao Tome ve P.	20252.092	28525.365	2310595089	6346669669	2.0
2002	Sao Tome ve P.	23755.134	31105.281	2460068867	6622553941	2.1
2003	Sao Tome ve P.	31994.447	40833.591	2943073744	7726653595	2.1
2004	Sao Tome ve P.	29826.759	41433.788	3515852588	9429206552	1.9
2005	Sao Tome ve P.	32166.933	49860.404	3811652990	10711393774	1.8
2006	Sao Tome ve P.	51245.38	71135.517	4297804706	12328566933	2.1
2007	Sao Tome ve P.	58500.014	79418.25	5033461387	14166446035	2.1
2008	Sao Tome ve P.	72977.806	114045.081	5585927130	16435252428	1.9
2009	Sao Tome ve P.	61715.83	103283.149	4311971469	12654691773	1.8
2010	Sao Tome ve P.	74866.505	112152.144	4806657639	15311317536	2.1
2011	Sao Tome ve P.	89211.301	133712.482	5633966318	18274313421	2.2
2012	Sao Tome ve P.	86029.239	141253.972	5386503601	18351096428	2.1

2013	Sao Tome ve P.	95973.737	152093.663	5590905071	18675596246	2.1
2014	Sao Tome ve P.	113429.988	169715.69	5759707360	18805580943	2.2

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.5: İhracat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (EII): DGAOP (COMESA) Ülkeleri

İhracat (Bin ABD \$): DGAOP (COMESA) Ülkeleri						
Yıl	Ülke	Ükenin AB-27'ye ihracatı	Ülkenin Dünya'ya ihracatı	Dünya'nın AB-27'ye ihracatı	Dünya'nın Toplam ihracatı	İYG (EII)
1995	Burundi	84322.45	105646	2042166988	5120727061	2.0
1996	Burundi	31616.996	39880.9	2135022598	5356255371	2.0
1997	Burundi	61797.685	86547.2	2160649137	5569478184	1.8
1998	Burundi	42558.992	64567.1	2267431203	5463081726	1.6
1999	Burundi	38025.772	54334.7	2294677774	5651864666	1.7
2000	Burundi	29153.231	50022.7	2436525945	6379944766	1.5
2001	Burundi	21570.864	42155.84	2404789694	6137410931	1.3
2002	Burundi	17986.087	30000	2526738512	6437556075	1.5
2003	Burundi	16476.798	37678	3027727739	7497683233	1.1
2004	Burundi	17450.158	46907	3684956984	9172701583	0.9
2005	Burundi	26615.602	58006	4097425057	10459467727	1.2
2006	Burundi	12142.21	58284	4731470784	12117416747	0.5
2007	Burundi	20575.583	58836	5460871461	14004691970	0.9
2008	Burundi	13946.507	57440	6188810743	16137785349	0.6
2009	Burundi	29377.717	67392	4649077778	12515846988	1.2
2010	Burundi	39085.201	101193	5252638137	15242854311	1.1
2011	Burundi	48920.233	123496	6142925669	18322873867	1.2
2012	Burundi	50858.994	133503	5802808170	18377413840	1.2
2013	Burundi	23049.211	94000	5897124829	18854183694	0.8
2014	Burundi	30849.952	125000	5933402190	18957775346	0.8
1995	Komor	7704.174	11024.356	2042166988	5120727061	1.8
1996	Komor	3903.383	6140.695	2135022598	5356255371	1.6
1997	Komor	3635.244	5628.31	2160649137	5569478184	1.7
1998	Komor	4979.511	5948.574	2267431203	5463081726	2.0
1999	Komor	5534.659	9054.193	2294677774	5651864666	1.5
2000	Komor	7364.153	13602	2436525945	6379944766	1.4
2001	Komor	8063.368	17000	2404789694	6137410931	1.2

2002	Komor	12040.919	19000	2526738512	6437556075	1.6
2003	Komor	18151.599	26700	3027727739	7497683233	1.7
2004	Komor	4605.205	18631	3684956984	9172701583	0.6
2005	Komor	5058.778	12025	4097425057	10459467727	1.1
2006	Komor	5645.495	9927	4731470784	12117416747	1.5
2007	Komor	4018.435	13813	5460871461	14004691970	0.7
2008	Komor	2847.765	6521	6188810743	16137785349	1.1
2009	Komor	5542.887	14957	4649077778	12515846988	1.0
2010	Komor	7562.609	20607.983	5252638137	15242854311	1.1
2011	Komor	9524.626	25793	6142925669	18322873867	1.1
2012	Komor	7173.182	19507	5802808170	18377413840	1.2
2013	Komor	7221.962	19615	5897124829	18854183694	1.2
2014	Komor	9338.225	25360.628	5933402190	18957775346	1.2
1995	Cibuti	2562.339	13998	2042166988	5120727061	0.5
1996	Cibuti	2903.577	29000	2135022598	5356255371	0.3
1997	Cibuti	5976.775	31200	2160649137	5569478184	0.5
1998	Cibuti	4952.444	28000	2267431203	5463081726	0.4
1999	Cibuti	10025.899	27500	2294677774	5651864666	0.9
2000	Cibuti	4682.941	31600	2436525945	6379944766	0.4
2001	Cibuti	8240.957	32000	2404789694	6137410931	0.7
2002	Cibuti	1240.409	35623	2526738512	6437556075	0.1
2003	Cibuti	1976.17	37249	3027727739	7497683233	0.1
2004	Cibuti	3342.413	37981	3684956984	9172701583	0.2
2005	Cibuti	2673.668	39500	4097425057	10459467727	0.2
2006	Cibuti	2218.3	55171	4731470784	12117416747	0.1
2007	Cibuti	2636.655	53294.258	5460871461	14004691970	0.1
2008	Cibuti	5585.265	65924.463	6188810743	16137785349	0.2
2009	Cibuti	7024.481	77368	4649077778	12515846988	0.2
2010	Cibuti	8550.245	85133	5252638137	15242854311	0.3
2011	Cibuti	8519.642	92701	6142925669	18322873867	0.3
2012	Cibuti	12718.584	118000	5802808170	18377413840	0.3
2013	Cibuti	11225.6	119626	5897124829	18854183694	0.3
2014	Cibuti	13304.235	139000	5933402190	18957775346	0.3
1995	Eritre	20961.438	85995.4	2042166988	5120727061	0.6
1996	Eritre	78935.301	98004.9	2135022598	5356255371	2.0
1997	Eritre	46136.185	51999	2160649137	5569478184	2.3
1998	Eritre	12843.127	25986	2267431203	5463081726	1.2
1999	Eritre	9505.131	19981	2294677774	5651864666	1.2

2000	Eritre	12102.922	37000	2436525945	6379944766	0.9
2001	Eritre	5717.884	18960.962	2404789694	6137410931	0.8
2002	Eritre	8139.944	51820.612	2526738512	6437556075	0.4
2003	Eritre	2170.491	6618.598	3027727739	7497683233	0.8
2004	Eritre	3612.566	10997	3684956984	9172701583	0.8
2005	Eritre	4582.227	11006.723	4097425057	10459467727	1.1
2006	Eritre	5203.856	11930.432	4731470784	12117416747	1.1
2007	Eritre	9010.875	12854.141	5460871461	14004691970	1.8
2008	Eritre	2977.387	10890.044	6188810743	16137785349	0.7
2009	Eritre	4337.971	10695.579	4649077778	12515846988	1.1
2010	Eritre	5409.472	12640.23	5252638137	15242854311	1.2
2011	Eritre	6888.203	418099.912	6142925669	18322873867	0.0
2012	Eritre	6520.274	466716.18	5802808170	18377413840	0.0
2013	Eritre	5519.392	320867.374	5897124829	18854183694	0.1
2014	Eritre	16425.999	744801.238	5933402190	18957775346	0.1
1995	Etyopya	228150.071	421935.072	2042166988	5120727061	1.4
1996	Etyopya	136973	417001	2135022598	5356255371	0.8
1997	Etyopya	274539.065	553974.976	2160649137	5569478184	1.3
1998	Etyopya	292558.978	560282.816	2267431203	5463081726	1.3
1999	Etyopya	177807.685	448578.976	2294677774	5651864666	1.0
2000	Etyopya	204138.132	481971.392	2436525945	6379944766	1.1
2001	Etyopya	135891.478	455000	2404789694	6137410931	0.8
2002	Etyopya	195241.169	480234	2526738512	6437556075	1.0
2003	Etyopya	167454.346	512688.8	3027727739	7497683233	0.8
2004	Etyopya	228476.455	614700.807	3684956984	9172701583	0.9
2005	Etyopya	314125.513	926204.231	4097425057	10459467727	0.9
2006	Etyopya	340002.582	1042962.581	4731470784	12117416747	0.8
2007	Etyopya	437774.585	1277145.366	5460871461	14004691970	0.9
2008	Etyopya	556730.201	1601834.507	6188810743	16137785349	0.9
2009	Etyopya	528213.256	1618165.976	4649077778	12515846988	0.9
2010	Etyopya	748960.313	2329792.822	5252638137	15242854311	0.9
2011	Etyopya	970974.377	2614891.726	6142925669	18322873867	1.1
2012	Etyopya	896269.025	2891346.549	5802808170	18377413840	1.0
2013	Etyopya	998086.144	4076943.557	5897124829	18854183694	0.8
2014	Etyopya	943731.574	4437153.786	5933402190	18957775346	0.7
1995	Kenya	711276.646	1825996.055	2042166988	5120727061	1.0
1996	Kenya	777789.805	1992171.904	2135022598	5356255371	1.0
1997	Kenya	790354.916	1959424.512	2160649137	5569478184	1.0

1998	Kenya	721546.522	1916634.752	2267431203	5463081726	0.9
1999	Kenya	651985.145	1650920.778	2294677774	5651864666	1.0
2000	Kenya	546475.502	1570996.48	2436525945	6379944766	0.9
2001	Kenya	663726.163	1944000	2404789694	6137410931	0.9
2002	Kenya	676733.036	2116250	2526738512	6437556075	0.8
2003	Kenya	820230.789	2551072.647	3027727739	7497683233	0.8
2004	Kenya	877113.937	2683206.193	3684956984	9172701583	0.8
2005	Kenya	1028908.593	3419900.763	4097425057	10459467727	0.8
2006	Kenya	1063130.223	3501655.656	4731470784	12117416747	0.8
2007	Kenya	1258513.439	4080799.73	5460871461	14004691970	0.8
2008	Kenya	1438935.276	5000948.541	6188810743	16137785349	0.8
2009	Kenya	1299470.396	4463443.078	4649077778	12515846988	0.8
2010	Kenya	1347786.476	5169111.916	5252638137	15242854311	0.8
2011	Kenya	1275289.523	5598970.963	6142925669	18322873867	0.7
2012	Kenya	1301572.964	5877068.721	5802808170	18377413840	0.7
2013	Kenya	1200458.807	5536952.633	5897124829	18854183694	0.7
2014	Kenya	1205056.159	5782274.366	5933402190	18957775346	0.7
1995	Madagaskar	354666.273	507000	2042166988	5120727061	1.8
1996	Madagaskar	361164.797	509000	2135022598	5356255371	1.8
1997	Madagaskar	351736.388	516000	2160649137	5569478184	1.8
1998	Madagaskar	370349.942	538000	2267431203	5463081726	1.7
1999	Madagaskar	375941.883	584000	2294677774	5651864666	1.6
2000	Madagaskar	530710.513	861932.001	2436525945	6379944766	1.6
2001	Madagaskar	517715.56	947617.72	2404789694	6137410931	1.4
2002	Madagaskar	287131.247	486000	2526738512	6437556075	1.5
2003	Madagaskar	453410.906	856000	3027727739	7497683233	1.3
2004	Madagaskar	493564.088	971194.379	3684956984	9172701583	1.3
2005	Madagaskar	442644.508	835889.826	4097425057	10459467727	1.4
2006	Madagaskar	615613.96	1008158.415	4731470784	12117416747	1.6
2007	Madagaskar	812335.299	1343309.421	5460871461	14004691970	1.6
2008	Madagaskar	772339.17	1309745	6188810743	16137785349	1.5
2009	Madagaskar	592219.46	1095897.922	4649077778	12515846988	1.5
2010	Madagaskar	589472.742	1082167.741	5252638137	15242854311	1.6
2011	Madagaskar	686503.639	1471523.549	6142925669	18322873867	1.4
2012	Madagaskar	722270.353	1515911	5802808170	18377413840	1.5
2013	Madagaskar	911052.932	1837994.927	5897124829	18854183694	1.6
2014	Madagaskar	991484.104	2032382.897	5933402190	18957775346	1.6
1995	Malawi	211683.27	433343.584	2042166988	5120727061	1.2

1996	Malawi	214315.308	515645.72	2135022598	5356255371	1.0
1997	Malawi	237139.804	541609.828	2160649137	5569478184	1.1
1998	Malawi	183632.795	431176	2267431203	5463081726	1.0
1999	Malawi	215498.021	461925.952	2294677774	5651864666	1.1
2000	Malawi	151200.539	379292.364	2436525945	6379944766	1.0
2001	Malawi	173894.452	449409.88	2404789694	6137410931	1.0
2002	Malawi	145046.335	377517.323	2526738512	6437556075	1.0
2003	Malawi	191324.799	502430.475	3027727739	7497683233	0.9
2004	Malawi	169530.434	458703.139	3684956984	9172701583	0.9
2005	Malawi	168354.126	495489.75	4097425057	10459467727	0.9
2006	Malawi	231914.41	666217.29	4731470784	12117416747	0.9
2007	Malawi	306546.982	868559.185	5460871461	14004691970	0.9
2008	Malawi	319903.044	878999.252	6188810743	16137785349	0.9
2009	Malawi	391362.778	1187916.828	4649077778	12515846988	0.9
2010	Malawi	332294.453	1066203.666	5252638137	15242854311	0.9
2011	Malawi	383472.183	1425289.324	6142925669	18322873867	0.8
2012	Malawi	342014.064	1182950.21	5802808170	18377413840	0.9
2013	Malawi	333527.22	1207984.155	5897124829	18854183694	0.9
2014	Malawi	386218.447	1374000.176	5933402190	18957775346	0.9
1995	Morityus	1144308.965	1538284.672	2042166988	5120727061	1.9
1996	Morityus	1316220.432	1699367.424	2135022598	5356255371	1.9
1997	Morityus	1188582.95	1600096.256	2160649137	5569478184	1.9
1998	Morityus	1222077.708	1700374.528	2267431203	5463081726	1.7
1999	Morityus	1107733.855	1562475.473	2294677774	5651864666	1.7
2000	Morityus	1000732.486	1489961.728	2436525945	6379944766	1.8
2001	Morityus	1022241.993	1521350.656	2404789694	6137410931	1.7
2002	Morityus	1146627.713	1754900.224	2526738512	6437556075	1.7
2003	Morityus	1233904.074	1862056.448	3027727739	7497683233	1.6
2004	Morityus	1309584.05	2004667.777	3684956984	9172701583	1.6
2005	Morityus	1317445.109	2143866.231	4097425057	10459467727	1.6
2006	Morityus	1367151.018	2333369.314	4731470784	12117416747	1.5
2007	Morityus	1435624.997	2228669.209	5460871461	14004691970	1.7
2008	Morityus	1451916.786	2401466.187	6188810743	16137785349	1.6
2009	Morityus	1220861.483	1765792.104	4649077778	12515846988	1.9
2010	Morityus	1178188.128	2261495	5252638137	15242854311	1.5
2011	Morityus	1422484.125	2565000	6142925669	18322873867	1.7
2012	Morityus	1327637.954	2649115	5802808170	18377413840	1.6
2013	Morityus	1334782.837	2868763	5897124829	18854183694	1.5

2014	Morityus	1308128.825	3107329	5933402190	18957775346	1.3
1995	Rwanda	34497.958	51979	2042166988	5120727061	1.7
1996	Rwanda	44972.389	60449.7	2135022598	5356255371	1.9
1997	Rwanda	61886.807	86884.9	2160649137	5569478184	1.8
1998	Rwanda	43420.576	60053.5	2267431203	5463081726	1.7
1999	Rwanda	30641.788	56589.024	2294677774	5651864666	1.3
2000	Rwanda	24227.691	52001	2436525945	6379944766	1.2
2001	Rwanda	20136.999	86000	2404789694	6137410931	0.6
2002	Rwanda	14090.309	65000	2526738512	6437556075	0.6
2003	Rwanda	12343.755	63000	3027727739	7497683233	0.5
2004	Rwanda	8716.841	99542.15	3684956984	9172701583	0.2
2005	Rwanda	51640.267	124620	4097425057	10459467727	1.1
2006	Rwanda	61439.36	143309.312	4731470784	12117416747	1.1
2007	Rwanda	60585.144	183512.812	5460871461	14004691970	0.8
2008	Rwanda	57934.415	267670	6188810743	16137785349	0.6
2009	Rwanda	52983.032	260659.773	4649077778	12515846988	0.5
2010	Rwanda	53676.827	297280	5252638137	15242854311	0.5
2011	Rwanda	78578.765	464200	6142925669	18322873867	0.5
2012	Rwanda	69586.846	590800	5802808170	18377413840	0.4
2013	Rwanda	49607.599	703000	5897124829	18854183694	0.2
2014	Rwanda	87593.131	736000	5933402190	18957775346	0.4
1995	Seyşel	19676.932	53127.636	2042166988	5120727061	0.9
1996	Seyşel	42729.013	139353.28	2135022598	5356255371	0.8
1997	Seyşel	61151.941	113656.443	2160649137	5569478184	1.4
1998	Seyşel	95539.403	121531.181	2267431203	5463081726	1.9
1999	Seyşel	112383.883	144963.884	2294677774	5651864666	1.9
2000	Seyşel	115189.58	193679.154	2436525945	6379944766	1.6
2001	Seyşel	167903.418	216156.836	2404789694	6137410931	2.0
2002	Seyşel	143373.135	226796.265	2526738512	6437556075	1.6
2003	Seyşel	181166.366	273846.062	3027727739	7497683233	1.6
2004	Seyşel	184051.809	290790.447	3684956984	9172701583	1.6
2005	Seyşel	199666.622	339723.605	4097425057	10459467727	1.5
2006	Seyşel	190767.95	379935.369	4731470784	12117416747	1.3
2007	Seyşel	170196.653	360146.564	5460871461	14004691970	1.2
2008	Seyşel	244777.286	430316	6188810743	16137785349	1.5
2009	Seyşel	292891.464	395388	4649077778	12515846988	2.0
2010	Seyşel	237968.43	400209	5252638137	15242854311	1.7
2011	Seyşel	334142.119	483093	6142925669	18322873867	2.1

2012	Seyşel	333373.318	496609	5802808170	18377413840	2.1
2013	Seyşel	387259.68	578162	5897124829	18854183694	2.1
2014	Seyşel	362505.109	539041	5933402190	18957775346	2.1
1995	Sudan	195145.758	555600	2042166988	5120727061	0.9
1996	Sudan	165474.17	620300	2135022598	5356255371	0.7
1997	Sudan	208749.195	594200	2160649137	5569478184	0.9
1998	Sudan	183170.784	534651.712	2267431203	5463081726	0.8
1999	Sudan	174831.474	780000	2294677774	5651864666	0.6
2000	Sudan	230057.465	1631059.824	2436525945	6379944766	0.4
2001	Sudan	199546.575	1811880.814	2404789694	6137410931	0.3
2002	Sudan	181533.34	1949000	2526738512	6437556075	0.2
2003	Sudan	221476.946	2480415.364	3027727739	7497683233	0.2
2004	Sudan	189732.225	3612003.766	3684956984	9172701583	0.1
2005	Sudan	166475.69	4505813.023	4097425057	10459467727	0.1
2006	Sudan	116233.738	5478706.057	4731470784	12117416747	0.1
2007	Sudan	181361.386	8739324.554	5460871461	14004691970	0.1
2008	Sudan	173608.571	11670524	6188810743	16137785349	0.0
2009	Sudan	126740.694	9079520.267	4649077778	12515846988	0.0
2010	Sudan	123094.088	11529254.97	5252638137	15242854311	0.0
2011	Sudan	277943.169	10193432	6142925669	18322873867	0.1
2012	Sudan	136372.135	4066499	5802808170	18377413840	0.1
2013	Sudan	118570.474	4789732	5897124829	18854183694	0.1
2014	Sudan	115043.616	4350210	5933402190	18957775346	0.1
1995	Uganda	324734.143	460000	2042166988	5120727061	1.8
1996	Uganda	371030.255	587000	2135022598	5356255371	1.6
1997	Uganda	381258.693	555000	2160649137	5569478184	1.8
1998	Uganda	324403.402	509850.848	2267431203	5463081726	1.5
1999	Uganda	308281.639	505700.68	2294677774	5651864666	1.5
2000	Uganda	186012.255	402823.507	2436525945	6379944766	1.2
2001	Uganda	204526.971	450527.172	2404789694	6137410931	1.2
2002	Uganda	219715.63	467380.001	2526738512	6437556075	1.2
2003	Uganda	220542.614	531599.858	3027727739	7497683233	1.0
2004	Uganda	261135.19	653542.4	3684956984	9172701583	1.0
2005	Uganda	318466.84	812809.548	4097425057	10459467727	1.0
2006	Uganda	345015.85	962193.421	4731470784	12117416747	0.9
2007	Uganda	419958.248	1336668.119	5460871461	14004691970	0.8
2008	Uganda	587567.412	1724294.808	6188810743	16137785349	0.9
2009	Uganda	545033.348	1567614.423	4649077778	12515846988	0.9

2010	Uganda	502157.42	1618603.26	5252638137	15242854311	0.9
2011	Uganda	685526.759	2159077.318	6142925669	18322873867	0.9
2012	Uganda	597040.426	2357493.248	5802808170	18377413840	0.8
2013	Uganda	582061.995	2407735.576	5897124829	18854183694	0.8
2014	Uganda	608433.989	2273608.6	5933402190	18957775346	0.9
1995	Zambia	171357.389	460000	2042166988	5120727061	0.9
1996	Zambia	153255.142	587000	2135022598	5356255371	0.7
1997	Zambia	210556.515	555000	2160649137	5569478184	1.0
1998	Zambia	337296.225	509850.848	2267431203	5463081726	1.6
1999	Zambia	371936.74	505700.68	2294677774	5651864666	1.8
2000	Zambia	301805.733	402823.507	2436525945	6379944766	2.0
2001	Zambia	401376.526	450527.172	2404789694	6137410931	2.3
2002	Zambia	315669.065	467380.001	2526738512	6437556075	1.7
2003	Zambia	255544.827	531599.858	3027727739	7497683233	1.2
2004	Zambia	287087.617	653542.4	3684956984	9172701583	1.1
2005	Zambia	272777.651	812809.548	4097425057	10459467727	0.9
2006	Zambia	460429.067	962193.421	4731470784	12117416747	1.2
2007	Zambia	495436.356	1336668.119	5460871461	14004691970	1.0
2008	Zambia	553493.257	1724294.808	6188810743	16137785349	0.8
2009	Zambia	287248.872	1567614.423	4649077778	12515846988	0.5
2010	Zambia	333009.231	1618603.26	5252638137	15242854311	0.6
2011	Zambia	690550.853	2159077.318	6142925669	18322873867	1.0
2012	Zambia	602709.791	2357493.248	5802808170	18377413840	0.8
2013	Zambia	562249.174	2407735.576	5897124829	18854183694	0.7
2014	Zambia	456147.593	2273608.6	5933402190	18957775346	0.6
1995	Zimbabwe	885362.635	2120980	2042166988	5120727061	1.0
1996	Zimbabwe	969633.398	2416690	2135022598	5356255371	1.0
1997	Zimbabwe	1067108.602	2541000	2160649137	5569478184	1.1
1998	Zimbabwe	753450.756	1901989	2267431203	5463081726	1.0
1999	Zimbabwe	770761.089	1887233.664	2294677774	5651864666	1.0
2000	Zimbabwe	676167.665	1924962.432	2436525945	6379944766	0.9
2001	Zimbabwe	517215.093	1206807.424	2404789694	6137410931	1.1
2002	Zimbabwe	679212.5	2012000	2526738512	6437556075	0.9
2003	Zimbabwe	378360.77	1670000	3027727739	7497683233	0.6
2004	Zimbabwe	509673.701	1926065.962	3684956984	9172701583	0.7
2005	Zimbabwe	431438.45	1850000	4097425057	10459467727	0.6
2006	Zimbabwe	411360.359	2000000	4731470784	12117416747	0.5
2007	Zimbabwe	439307.07	2400000	5460871461	14004691970	0.5

2008	Zimbabwe	414554.657	2200000	6188810743	16137785349	0.5
2009	Zimbabwe	519988.447	2268897.698	4649077778	12515846988	0.6
2010	Zimbabwe	662091.665	3199231.156	5252638137	15242854311	0.6
2011	Zimbabwe	729712.092	3512125.478	6142925669	18322873867	0.6
2012	Zimbabwe	679098.606	3882429.094	5802808170	18377413840	0.6
2013	Zimbabwe	557237.971	3507296.016	5897124829	18854183694	0.5
2014	Zimbabwe	662394.345	3063741.36	5933402190	18957775346	0.7

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.6: İthalat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (MII): DGAOP (COMESA) Ülkeleri

İthalat (Bin ABD \$): DGAOP (COMESA) Ülkeleri						
Yıl	Ülke	Ülkenin AB-27'den ithalatı	Ülkenin Dünya'dan ithalatı	Dünya'nın AB-27'den ithalatı	Dünya'nın Toplam ithalatı	İYG (MII)
1995	Burundi	118604.945	234208	2005902758	5185837992	1.3
1996	Burundi	74345.645	139802.224	2111658282	5437697344	1.4
1997	Burundi	59204.646	120567.432	2119244741	5645888747	1.3
1998	Burundi	79233.503	162234.928	2212814862	5577884601	1.2
1999	Burundi	52993.002	118092	2212311334	5801694963	1.2
2000	Burundi	59550.669	150219.354	2308597172	6597232056	1.1
2001	Burundi	56900.089	138898.12	2310595089	6346669669	1.1
2002	Burundi	44682.86	128838.553	2460068867	6622553941	0.9
2003	Burundi	44954.016	144650.753	2943073744	7726653595	0.8
2004	Burundi	57780.489	172728.958	3515852588	9429206552	0.9
2005	Burundi	90656.835	258152.953	3811652990	10711393774	1.0
2006	Burundi	147819.097	433635.513	4297804706	12328566933	1.0
2007	Burundi	85563.675	319105	5033461387	14166446035	0.8
2008	Burundi	123598.758	402688	5585927130	16435252428	0.9
2009	Burundi	103720.607	402225	4311971469	12654691773	0.8
2010	Burundi	110383.857	508797	4806657639	15311317536	0.7
2011	Burundi	163361.884	752281	5633966318	18274313421	0.7
2012	Burundi	210748.224	751087	5386503601	18351096428	1.0
2013	Burundi	162590.014	811206	5590905071	18675596246	0.7
2014	Burundi	172271.94	769251.646	5759707360	18805580943	0.7
1995	Komor	42935.532	62392.852	2005902758	5185837992	1.8
1996	Komor	36831.808	56641	2111658282	5437697344	1.7

1997	Komor	37390.686	55029.108	2119244741	5645888747	1.8
1998	Komor	38016.478	53860.358	2212814862	5577884601	1.8
1999	Komor	26768.782	55115.587	2212311334	5801694963	1.3
2000	Komor	16829.861	43200	2308597172	6597232056	1.1
2001	Komor	23019.193	51000	2310595089	6346669669	1.2
2002	Komor	23873.35	53000	2460068867	6622553941	1.2
2003	Komor	29355.341	70000	2943073744	7726653595	1.1
2004	Komor	37499.84	85603	3515852588	9429206552	1.2
2005	Komor	35000.391	98688	3811652990	10711393774	1.0
2006	Komor	39712.542	115229	4297804706	12328566933	1.0
2007	Komor	38567.865	138311	5033461387	14166446035	0.8
2008	Komor	47981.142	163000.303	5585927130	16435252428	0.9
2009	Komor	53074.766	210459	4311971469	12654691773	0.7
2010	Komor	62750.524	232818	4806657639	15311317536	0.9
2011	Komor	74274.583	276731	5633966318	18274313421	0.9
2012	Komor	71111.944	273380	5386503601	18351096428	0.9
2013	Komor	71359.018	284498	5590905071	18675596246	0.8
2014	Komor	59271.438	274544.175	5759707360	18805580943	0.7
1995	Cibuti	61374.396	176954	2005902758	5185837992	0.9
1996	Cibuti	70946.748	178999	2111658282	5437697344	1.0
1997	Cibuti	77914.173	176000	2119244741	5645888747	1.2
1998	Cibuti	70787.761	195500	2212814862	5577884601	0.9
1999	Cibuti	78979.363	193800	2212311334	5801694963	1.1
2000	Cibuti	77699.201	206500	2308597172	6597232056	1.1
2001	Cibuti	58779.466	196000	2310595089	6346669669	0.8
2002	Cibuti	65442.043	197062	2460068867	6622553941	0.9
2003	Cibuti	49018.933	238233	2943073744	7726653595	0.5
2004	Cibuti	64408.758	261359	3515852588	9429206552	0.7
2005	Cibuti	32870.402	277317	3811652990	10711393774	0.3
2006	Cibuti	40383.012	305734.721	4297804706	12328566933	0.4
2007	Cibuti	62830.105	452099.297	5033461387	14166446035	0.4
2008	Cibuti	89128.165	560790.272	5585927130	16435252428	0.5
2009	Cibuti	48126.127	450712	4311971469	12654691773	0.3
2010	Cibuti	39944.39	373889	4806657639	15311317536	0.3
2011	Cibuti	56320.201	510581	5633966318	18274313421	0.4
2012	Cibuti	49726.006	564435	5386503601	18351096428	0.3
2013	Cibuti	68140.163	719448	5590905071	18675596246	0.3
2014	Cibuti	103786.975	969764.564	5759707360	18805580943	0.3

1995	Eritre	172902.69	433994	2005902758	5185837992	1.0
1996	Eritre	254674.063	552828	2111658282	5437697344	1.2
1997	Eritre	302827.795	525273	2119244741	5645888747	1.5
1998	Eritre	176876.321	508268	2212814862	5577884601	0.9
1999	Eritre	190327.331	510156	2212311334	5801694963	1.0
2000	Eritre	174487.546	471370	2308597172	6597232056	1.1
2001	Eritre	164877.574	422876.576	2310595089	6346669669	1.1
2002	Eritre	169763.034	537931.712	2460068867	6622553941	0.8
2003	Eritre	124749.96	432839.183	2943073744	7726653595	0.8
2004	Eritre	145560.201	472003	3515852588	9429206552	0.8
2005	Eritre	238007.401	481836.396	3811652990	10711393774	1.4
2006	Eritre	185938.182	486753.094	4297804706	12328566933	1.1
2007	Eritre	123462.104	501503.187	5033461387	14166446035	0.7
2008	Eritre	140019.955	591478.759	5585927130	16435252428	0.7
2009	Eritre	137426.474	580170.354	4311971469	12654691773	0.7
2010	Eritre	104068.03	649004.125	4806657639	15311317536	0.5
2011	Eritre	171617.284	934172.604	5633966318	18274313421	0.6
2012	Eritre	260081.819	953839.396	5386503601	18351096428	0.9
2013	Eritre	205999.757	1012839.771	5590905071	18675596246	0.7
2014	Eritre	188750.091	1108467.48	5759707360	18805580943	0.6
1995	Etyopya	422153.78	1141000.448	2005902758	5185837992	1.0
1996	Etyopya	423213	1401007	2111658282	5437697344	0.8
1997	Etyopya	460160.144	1113276.032	2119244741	5645888747	1.1
1998	Etyopya	445533.05	1458664.576	2212814862	5577884601	0.8
1999	Etyopya	504764.706	1385755.264	2212311334	5801694963	1.0
2000	Etyopya	385418.067	1260420.608	2308597172	6597232056	0.9
2001	Etyopya	536372.199	1810938.24	2310595089	6346669669	0.8
2002	Etyopya	495440.287	1593514.496	2460068867	6622553941	0.8
2003	Etyopya	773035.349	2685935.872	2943073744	7726653595	0.8
2004	Etyopya	614273.498	2873782.901	3515852588	9429206552	0.6
2005	Etyopya	1013868.553	4094775.345	3811652990	10711393774	0.7
2006	Etyopya	1332957.986	5207320.203	4297804706	12328566933	0.7
2007	Etyopya	1293529.222	5808649.618	5033461387	14166446035	0.6
2008	Etyopya	1623114.148	8680325.967	5585927130	16435252428	0.6
2009	Etyopya	1293579.478	7973879.987	4311971469	12654691773	0.5
2010	Etyopya	1336800.879	8601769.23	4806657639	15311317536	0.5
2011	Etyopya	1306617.295	8896288.284	5633966318	18274313421	0.5
2012	Etyopya	1663368.095	11912931.8	5386503601	18351096428	0.5

2013	Etyopya	1885901.21	14899146.95	5590905071	18675596246	0.4
2014	Etyopya	2304685.996	18987291.39	5759707360	18805580943	0.4
1995	Kenya	1113957.197	2817925.778	2005902758	5185837992	1.0
1996	Kenya	1067783.061	2749564.928	2111658282	5437697344	1.0
1997	Kenya	1057876.232	3278425.088	2119244741	5645888747	0.9
1998	Kenya	1086104.038	3301758.976	2212814862	5577884601	0.8
1999	Kenya	913052.344	2785610.955	2212311334	5801694963	0.9
2000	Kenya	870703.181	2891363.84	2308597172	6597232056	0.9
2001	Kenya	861749.872	3192000	2310595089	6346669669	0.7
2002	Kenya	940883.091	3074636.544	2460068867	6622553941	0.8
2003	Kenya	838809.802	3475038.136	2943073744	7726653595	0.6
2004	Kenya	1107310.723	4563456.287	3515852588	9429206552	0.7
2005	Kenya	1197557.843	5846168.469	3811652990	10711393774	0.6
2006	Kenya	1554654.377	7232946.743	4297804706	12328566933	0.6
2007	Kenya	1802145.535	8989261.774	5033461387	14166446035	0.6
2008	Kenya	1990196.381	11127817.24	5585927130	16435252428	0.5
2009	Kenya	1912280.18	10202000.87	4311971469	12654691773	0.6
2010	Kenya	2162700.142	12092926.25	4806657639	15311317536	0.6
2011	Kenya	2193423.493	14798782.82	5633966318	18274313421	0.5
2012	Kenya	2429978.638	16316822.35	5386503601	18351096428	0.5
2013	Kenya	2265630.97	16394469.34	5590905071	18675596246	0.5
2014	Kenya	1949010.078	18436935.05	5759707360	18805580943	0.3
1995	Madagaskar	313218.527	628000	2005902758	5185837992	1.3
1996	Madagaskar	266302.919	602119.488	2111658282	5437697344	1.1
1997	Madagaskar	302322.067	694000	2119244741	5645888747	1.2
1998	Madagaskar	319316.116	693000	2212814862	5577884601	1.2
1999	Madagaskar	304674.132	742000	2212311334	5801694963	1.1
2000	Madagaskar	317519.996	990665.147	2308597172	6597232056	0.9
2001	Madagaskar	382484.219	1117856	2310595089	6346669669	0.9
2002	Madagaskar	195496.423	601944.6	2460068867	6622553941	0.9
2003	Madagaskar	426887.477	1318061.479	2943073744	7726653595	0.9
2004	Madagaskar	475911.265	1651903.048	3515852588	9429206552	0.8
2005	Madagaskar	468243.078	1685896.747	3811652990	10711393774	0.8
2006	Madagaskar	461339.133	1760262.53	4297804706	12328566933	0.8
2007	Madagaskar	625688.991	2445478.414	5033461387	14166446035	0.7
2008	Madagaskar	906468.704	3850615.003	5585927130	16435252428	0.7
2009	Madagaskar	664411.193	3159330.78	4311971469	12654691773	0.6
2010	Madagaskar	597686.761	2546194.911	4806657639	15311317536	0.7

2011	Madagaskar	667366.574	2957134.123	5633966318	18274313421	0.7
2012	Madagaskar	663220.29	3094162	5386503601	18351096428	0.7
2013	Madagaskar	617362.128	3085380.741	5590905071	18675596246	0.7
2014	Madagaskar	639454.098	3084555.845	5759707360	18805580943	0.7
1995	Malawi	133845.912	500404.224	2005902758	5185837992	0.7
1996	Malawi	102188.784	657236.184	2111658282	5437697344	0.4
1997	Malawi	116281.177	823569.918	2119244741	5645888747	0.4
1998	Malawi	65493.327	518462.293	2212814862	5577884601	0.3
1999	Malawi	121069.071	645381.248	2212311334	5801694963	0.5
2000	Malawi	70677.608	532072.949	2308597172	6597232056	0.4
2001	Malawi	74162.555	561593.386	2310595089	6346669669	0.4
2002	Malawi	82954.469	694997.507	2460068867	6622553941	0.3
2003	Malawi	88817.857	785375.763	2943073744	7726653595	0.3
2004	Malawi	137588.923	928658.47	3515852588	9429206552	0.4
2005	Malawi	153255.32	1165191.991	3811652990	10711393774	0.4
2006	Malawi	187076.225	1206696.04	4297804706	12328566933	0.4
2007	Malawi	210830.574	1377845.298	5033461387	14166446035	0.4
2008	Malawi	264853.504	2203688.434	5585927130	16435252428	0.4
2009	Malawi	289510.394	2021672.009	4311971469	12654691773	0.4
2010	Malawi	275780.08	2173037.656	4806657639	15311317536	0.4
2011	Malawi	296051.716	2427696.418	5633966318	18274313421	0.4
2012	Malawi	292684.294	2359852.998	5386503601	18351096428	0.4
2013	Malawi	348537.075	2844625.505	5590905071	18675596246	0.4
2014	Malawi	363656.043	2972999.483	5759707360	18805580943	0.4
1995	Morityus	680926.493	2000460.544	2005902758	5185837992	0.9
1996	Morityus	754566.275	2276909.824	2111658282	5437697344	0.9
1997	Morityus	764506.999	2230989.824	2119244741	5645888747	0.9
1998	Morityus	661814.198	2182512.896	2212814862	5577884601	0.8
1999	Morityus	742283.862	2275922.616	2212311334	5801694963	0.9
2000	Morityus	566771.301	2081215.104	2308597172	6597232056	0.8
2001	Morityus	554192.983	1991795.584	2310595089	6346669669	0.8
2002	Morityus	596886.839	2168119.296	2460068867	6622553941	0.7
2003	Morityus	689711.758	2389512.192	2943073744	7726653595	0.8
2004	Morityus	728620.096	2777440.319	3515852588	9429206552	0.7
2005	Morityus	971597.663	3160116.999	3811652990	10711393774	0.9
2006	Morityus	1260528.066	3643329.747	4297804706	12328566933	1.0
2007	Morityus	1054310.225	3900897.165	5033461387	14166446035	0.8
2008	Morityus	1031730.031	4669746.933	5585927130	16435252428	0.7

2009	Morityus	983789.093	3725099.048	4311971469	12654691773	0.8
2010	Morityus	1007057.651	4402331.731	4806657639	15311317536	0.7
2011	Morityus	1217198.016	5158618.169	5633966318	18274313421	0.8
2012	Morityus	1291116.259	5772006.384	5386503601	18351096428	0.8
2013	Morityus	1202305.595	5395450.448	5590905071	18675596246	0.7
2014	Morityus	1167972.609	5607223.157	5759707360	18805580943	0.7
1995	Rwanda	62339.61	241007	2005902758	5185837992	0.7
1996	Rwanda	78264.56	234100.08	2111658282	5437697344	0.9
1997	Rwanda	97299.094	285468.864	2119244741	5645888747	0.9
1998	Rwanda	82610.569	293061.184	2212814862	5577884601	0.7
1999	Rwanda	67804.49	251019.696	2212311334	5801694963	0.7
2000	Rwanda	62522.894	210999	2308597172	6597232056	0.8
2001	Rwanda	79144.631	278683.657	2310595089	6346669669	0.8
2002	Rwanda	78488.122	252816.698	2460068867	6622553941	0.8
2003	Rwanda	78083.235	261653.637	2943073744	7726653595	0.8
2004	Rwanda	109398.842	310142.471	3515852588	9429206552	0.9
2005	Rwanda	110195.535	430370	3811652990	10711393774	0.7
2006	Rwanda	177393.922	567132.28	4297804706	12328566933	0.9
2007	Rwanda	213320.57	770620	5033461387	14166446035	0.8
2008	Rwanda	261620.918	1070038.175	5585927130	16435252428	0.7
2009	Rwanda	351767.642	1308460	4311971469	12654691773	0.8
2010	Rwanda	287817.153	1405159.404	4806657639	15311317536	0.7
2011	Rwanda	361821.903	2039090	5633966318	18274313421	0.6
2012	Rwanda	429587.063	2299660	5386503601	18351096428	0.6
2013	Rwanda	423387.758	2301610	5590905071	18675596246	0.6
2014	Rwanda	393670.585	2457000	5759707360	18805580943	0.5
1995	Seyşel	82608.432	254654.816	2005902758	5185837992	0.8
1996	Seyşel	108933.779	346715.232	2111658282	5437697344	0.8
1997	Seyşel	129210.432	340064.857	2119244741	5645888747	1.0
1998	Seyşel	165531.13	383657.01	2212814862	5577884601	1.1
1999	Seyşel	228521.089	429447.856	2212311334	5801694963	1.4
2000	Seyşel	136027.343	342441.264	2308597172	6597232056	1.1
2001	Seyşel	150906.578	476133.362	2310595089	6346669669	0.9
2002	Seyşel	198092.181	419795.922	2460068867	6622553941	1.3
2003	Seyşel	183425.674	412721.439	2943073744	7726653595	1.2
2004	Seyşel	184872.609	496646.552	3515852588	9429206552	1.0
2005	Seyşel	289989.038	674896.497	3811652990	10711393774	1.2
2006	Seyşel	238673.253	757439.969	4297804706	12328566933	0.9

2007	Seyşel	307561.346	859172.43	5033461387	14166446035	1.0
2008	Seyşel	303821.896	1021916.329	5585927130	16435252428	0.9
2009	Seyşel	235710.327	746776.364	4311971469	12654691773	0.9
2010	Seyşel	291046.023	925754.657	4806657639	15311317536	1.0
2011	Seyşel	308326.805	986794.459	5633966318	18274313421	1.0
2012	Seyşel	315449.589	1006827.553	5386503601	18351096428	1.1
2013	Seyşel	318997.877	1018584.064	5590905071	18675596246	1.0
2014	Seyşel	336711.561	1075297.47	5759707360	18805580943	1.0
1995	Sudan	437638.961	1184930.816	2005902758	5185837992	1.0
1996	Sudan	500840.583	1547500	2111658282	5437697344	0.8
1997	Sudan	472572.873	1633988.224	2119244741	5645888747	0.8
1998	Sudan	727519.629	2058598.784	2212814862	5577884601	0.9
1999	Sudan	513385.504	1415000	2212311334	5801694963	1.0
2000	Sudan	462160.11	1552700	2308597172	6597232056	0.9
2001	Sudan	608420.964	1957821.241	2310595089	6346669669	0.9
2002	Sudan	605596.731	2492749.877	2460068867	6622553941	0.7
2003	Sudan	722971.921	2897851.946	2943073744	7726653595	0.7
2004	Sudan	928656.645	4034778.228	3515852588	9429206552	0.6
2005	Sudan	1690993.815	7366847.668	3811652990	10711393774	0.6
2006	Sudan	1648384.713	8844472.038	4297804706	12328566933	0.5
2007	Sudan	1889578.734	8775000	5033461387	14166446035	0.6
2008	Sudan	1509495.889	9351540	5585927130	16435252428	0.5
2009	Sudan	1665245.042	9690900	4311971469	12654691773	0.5
2010	Sudan	1719983.066	10044770	4806657639	15311317536	0.5
2011	Sudan	1482001.774	9546265.054	5633966318	18274313421	0.5
2012	Sudan	1162490.273	9230318	5386503601	18351096428	0.4
2013	Sudan	1394123.173	9918068	5590905071	18675596246	0.5
2014	Sudan	1273473.763	9211300	5759707360	18805580943	0.5
1995	Uganda	317837.488	1037641.088	2005902758	5185837992	0.8
1996	Uganda	339331.107	1191000	2111658282	5437697344	0.7
1997	Uganda	378603.982	1316000	2119244741	5645888747	0.8
1998	Uganda	386853.972	1416000	2212814862	5577884601	0.7
1999	Uganda	334294.899	1342000	2212311334	5801694963	0.7
2000	Uganda	345441.155	1536000	2308597172	6597232056	0.6
2001	Uganda	360556.772	1594000	2310595089	6346669669	0.6
2002	Uganda	210535.706	1073752.953	2460068867	6622553941	0.5
2003	Uganda	277432.993	1375106.363	2943073744	7726653595	0.5
2004	Uganda	329920.202	1720214.888	3515852588	9429206552	0.5

2005	Uganda	416292.686	2054137.256	3811652990	10711393774	0.6
2006	Uganda	502848.082	2557307.353	4297804706	12328566933	0.6
2007	Uganda	772269.864	3493354.095	5033461387	14166446035	0.6
2008	Uganda	920888.107	4525858.559	5585927130	16435252428	0.6
2009	Uganda	818405.329	4247371.346	4311971469	12654691773	0.6
2010	Uganda	808796.863	4664338.472	4806657639	15311317536	0.6
2011	Uganda	861136.418	5630874.738	5633966318	18274313421	0.5
2012	Uganda	817341.574	6044147.372	5386503601	18351096428	0.5
2013	Uganda	785986.525	5817510.222	5590905071	18675596246	0.5
2014	Uganda	806587.184	5874276.224	5759707360	18805580943	0.4
1995	Zambiya	143540.371	708202.56	2005902758	5185837992	0.5
1996	Zambiya	174835.336	798927.009	2111658282	5437697344	0.6
1997	Zambiya	127555.341	819067	2119244741	5645888747	0.4
1998	Zambiya	228176.613	1099536.256	2212814862	5577884601	0.5
1999	Zambiya	157692.939	822126.464	2212311334	5801694963	0.5
2000	Zambiya	112364.703	887956.96	2308597172	6597232056	0.4
2001	Zambiya	148450.935	1081841.815	2310595089	6346669669	0.4
2002	Zambiya	136016.308	1102477.513	2460068867	6622553941	0.3
2003	Zambiya	216362.986	1573829.425	2943073744	7726653595	0.4
2004	Zambiya	402858.218	2152072.297	3515852588	9429206552	0.5
2005	Zambiya	484381.361	2558009.808	3811652990	10711393774	0.5
2006	Zambiya	350743.87	3074261.462	4297804706	12328566933	0.3
2007	Zambiya	620718.933	4006980.371	5033461387	14166446035	0.4
2008	Zambiya	491477.748	5060482.666	5585927130	16435252428	0.3
2009	Zambiya	356116.266	3792642.675	4311971469	12654691773	0.3
2010	Zambiya	435552.221	5320834.326	4806657639	15311317536	0.3
2011	Zambiya	632572.429	7177788.168	5633966318	18274313421	0.3
2012	Zambiya	767171.479	8805152.738	5386503601	18351096428	0.3
2013	Zambiya	1014094.834	10161842.69	5590905071	18675596246	0.3
2014	Zambiya	682243.081	9539024.071	5759707360	18805580943	0.2
1995	Zimbabwe	596381.038	2658853.376	2005902758	5185837992	0.6
1996	Zimbabwe	884030.24	3814770	2111658282	5437697344	0.6
1997	Zimbabwe	710500.677	3092272.384	2119244741	5645888747	0.6
1998	Zimbabwe	693725.561	2852995	2212814862	5577884601	0.6
1999	Zimbabwe	492093.421	2126140.16	2212311334	5801694963	0.6
2000	Zimbabwe	305461.766	1888003	2308597172	6597232056	0.5
2001	Zimbabwe	254765.572	1714920.192	2310595089	6346669669	0.4
2002	Zimbabwe	217512.679	1751000	2460068867	6622553941	0.3

2003	Zimbabwe	214097.633	1710000	2943073744	7726653595	0.3
2004	Zimbabwe	228506.782	2203775.543	3515852588	9429206552	0.3
2005	Zimbabwe	170425.521	2350000	3811652990	10711393774	0.2
2006	Zimbabwe	161655.412	2300000	4297804706	12328566933	0.2
2007	Zimbabwe	208779.93	2550000	5033461387	14166446035	0.2
2008	Zimbabwe	184803.002	2831813.705	5585927130	16435252428	0.2
2009	Zimbabwe	165076.367	2900000	4311971469	12654691773	0.2
2010	Zimbabwe	241538.149	3800000	4806657639	15311317536	0.2
2011	Zimbabwe	291303.202	4400000	5633966318	18274313421	0.2
2012	Zimbabwe	371509.312	4400000	5386503601	18351096428	0.3
2013	Zimbabwe	334599.144	4300000	5590905071	18675596246	0.3
2014	Zimbabwe	275216.223	4200000	5759707360	18805580943	0.2

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.7: İhracat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (EII): GAB (SADC) Ülkeleri

İhracat (Bin ABD \$): GAB (SADC) Ülkeleri						
Yıl	Ülke	Ülkenin AB-27'ye ihracatı	Ülkenin Dünya'ya ihracatı	Dünya'nın AB-27'ye ihracatı	Toplam Dünya'nın ihracatı	İYG (EII)
1995	Angola	773321.279	3642000	2042166988	5120727061	0.5
1996	Angola	991957.97	5095000	2135022598	5356255371	0.5
1997	Angola	717655.662	5006760	2160649137	5569478184	0.4
1998	Angola	602645	3542870	2267431203	5463081726	0.4
1999	Angola	881196.767	5156530	2294677774	5651864666	0.4
2000	Angola	1354576.547	7921000	2436525945	6379944766	0.4
2001	Angola	1723561.264	6534000	2404789694	6137410931	0.7
2002	Angola	2207654.616	8328000	2526738512	6437556075	0.7
2003	Angola	1302196.503	9508000	3027727739	7497683233	0.3
2004	Angola	1265395.124	13475000	3684956984	9172701583	0.2
2005	Angola	3546530.45	24109000	4097425057	10459467727	0.4
2006	Angola	2649313.622	31862200	4731470784	12117416747	0.2
2007	Angola	6035598.642	44396200	5460871461	14004691970	0.3
2008	Angola	10484772.47	63914000	6188810743	16137785349	0.4
2009	Angola	6936317.012	40827900	4649077778	12515846988	0.5
2010	Angola	4801853.123	50594900	5252638137	15242854311	0.3
2011	Angola	9312627.884	67310300	6142925669	18322873867	0.4

2012	Angola	8897931.152	71093300	5802808170	18377413840	0.4
2013	Angola	11769504.89	68246518	5897124829	18854183694	0.6
2014	Angola	12433940.4	62400000	5933402190	18957775346	0.6
1995	Botswana	1671834.165	2142090	2042166988	5120727061	2.0
1996	Botswana	1996324.698	2536500	2135022598	5356255371	2.0
1997	Botswana	2168277.725	2841510	2160649137	5569478184	2.0
1998	Botswana	1628484.273	2058000	2267431203	5463081726	1.9
1999	Botswana	2133048.001	2644000	2294677774	5651864666	2.0
2000	Botswana	1971121.889	2762610.944	2436525945	6379944766	1.9
2001	Botswana	2240975.329	2532938.496	2404789694	6137410931	2.3
2002	Botswana	2067272.233	2425000	2526738512	6437556075	2.2
2003	Botswana	2278047.256	2810000	3027727739	7497683233	2.0
2004	Botswana	2720863.061	3510761.984	3684956984	9172701583	1.9
2005	Botswana	3271844.486	4430627.567	4097425057	10459467727	1.9
2006	Botswana	3051936.442	4506181.889	4731470784	12117416747	1.7
2007	Botswana	2771104.657	5072523.186	5460871461	14004691970	1.4
2008	Botswana	2046565.903	4950877.498	6188810743	16137785349	1.1
2009	Botswana	1471096.536	3455712.296	4649077778	12515846988	1.1
2010	Botswana	2349152.943	4693238.1	5252638137	15242854311	1.5
2011	Botswana	4030205.348	5881918.176	6142925669	18322873867	2.0
2012	Botswana	4066876.788	5971245.09	5802808170	18377413840	2.2
2013	Botswana	4894595.683	7573298.685	5897124829	18854183694	2.1
2014	Botswana	2553007.601	7915468.179	5933402190	18957775346	1.0
1995	Lesoto	10066.141	160147	2042166988	5120727061	0.2
1996	Lesoto	11455.959	186910	2135022598	5356255371	0.2
1997	Lesoto	12274.847	195218	2160649137	5569478184	0.2
1998	Lesoto	12469.691	193635	2267431203	5463081726	0.2
1999	Lesoto	9757.276	172395	2294677774	5651864666	0.1
2000	Lesoto	14468.804	220695	2436525945	6379944766	0.2
2001	Lesoto	17591.301	279592.96	2404789694	6137410931	0.2
2002	Lesoto	11135.086	357955.648	2526738512	6437556075	0.1
2003	Lesoto	7379.765	478931.979	3027727739	7497683233	0.0
2004	Lesoto	49854.478	708000	3684956984	9172701583	0.2
2005	Lesoto	36333.207	650573	4097425057	10459467727	0.1
2006	Lesoto	40082.279	693637	4731470784	12117416747	0.1
2007	Lesoto	45457.21	769411	5460871461	14004691970	0.2
2008	Lesoto	261672.049	884046	6188810743	16137785349	0.8
2009	Lesoto	125289.457	734146	4649077778	12515846988	0.5

2010	Lesoto	211927.947	877657	5252638137	15242854311	0.7
2011	Lesoto	286034.442	1172166	6142925669	18322873867	0.7
2012	Lesoto	227779.52	972355	5802808170	18377413840	0.7
2013	Lesoto	239826.003	847060	5897124829	18854183694	0.9
2014	Lesoto	300837.819	924891.773	5933402190	18957775346	1.0
1995	Mozambik	70458.35	174295	2042166988	5120727061	1.0
1996	Mozambik	89373.429	226085	2135022598	5356255371	1.0
1997	Mozambik	89702.767	229624.775	2160649137	5569478184	1.0
1998	Mozambik	76150.889	244558	2267431203	5463081726	0.8
1999	Mozambik	96015.828	270629.774	2294677774	5651864666	0.9
2000	Mozambik	130300.97	363962	2436525945	6379944766	0.9
2001	Mozambik	451377.494	703133.599	2404789694	6137410931	1.6
2002	Mozambik	485971.654	809812.034	2526738512	6437556075	1.5
2003	Mozambik	668911.212	1043912.538	3027727739	7497683233	1.6
2004	Mozambik	1105725.955	1503846.229	3684956984	9172701583	1.8
2005	Mozambik	1237461.241	1745256.187	4097425057	10459467727	1.8
2006	Mozambik	1614871.246	2381131.616	4731470784	12117416747	1.7
2007	Mozambik	1530529.829	2412078.629	5460871461	14004691970	1.6
2008	Mozambik	1641642.986	2653259.648	6188810743	16137785349	1.6
2009	Mozambik	1041556.466	2147169.453	4649077778	12515846988	1.3
2010	Mozambik	1819245.885	3000000	5252638137	15242854311	1.8
2011	Mozambik	1719522.878	3604118	6142925669	18322873867	1.4
2012	Mozambik	1271618.029	3469851.707	5802808170	18377413840	1.2
2013	Mozambik	1467334.417	4023718.958	5897124829	18854183694	1.2
2014	Mozambik	1544200.474	4725331.362	5933402190	18957775346	1.0
1995	Namibiya	880096.994	1409400	2042166988	5120727061	1.6
1996	Namibiya	883671.363	1417660	2135022598	5356255371	1.6
1997	Namibiya	823903.755	1338340	2160649137	5569478184	1.6
1998	Namibiya	781710.124	1232210	2267431203	5463081726	1.5
1999	Namibiya	765042.747	1233980	2294677774	5651864666	1.5
2000	Namibiya	759719.731	1326732.16	2436525945	6379944766	1.5
2001	Namibiya	772915.955	1179000	2404789694	6137410931	1.7
2002	Namibiya	585110.501	1071600	2526738512	6437556075	1.4
2003	Namibiya	517641.732	1303668.48	3027727739	7497683233	1.0
2004	Namibiya	879913.508	1827000	3684956984	9172701583	1.2
2005	Namibiya	973985.633	2070000	4097425057	10459467727	1.2
2006	Namibiya	1355064.971	2646660	4731470784	12117416747	1.3
2007	Namibiya	1314374.885	2921620	5460871461	14004691970	1.2

2008	Namibiya	822813.806	3140525	6188810743	16137785349	0.7
2009	Namibiya	794429.852	3146314	4649077778	12515846988	0.7
2010	Namibiya	1432927.624	4025518	5252638137	15242854311	1.0
2011	Namibiya	1707667.582	4406705	6142925669	18322873867	1.2
2012	Namibiya	1609388.866	4369000	5802808170	18377413840	1.2
2013	Namibiya	1123778.875	4614504	5897124829	18854183694	0.8
2014	Namibiya	814802.87	4441100	5933402190	18957775346	0.6
1995	Güney Afr.	10151289.29	27853000	2042166988	5120727061	0.9
1996	Güney Afr.	10647293.15	29221000	2135022598	5356255371	0.9
1997	Güney Afr.	11302975.48	31027000	2160649137	5569478184	0.9
1998	Güney Afr.	9614544.926	26362000	2267431203	5463081726	0.9
1999	Güney Afr.	9724198.769	26707000	2294677774	5651864666	0.9
2000	Güney Afr.	8700412.441	26297951.9	2436525945	6379944766	0.9
2001	Güney Afr.	9672785.131	25997548.58	2404789694	6137410931	0.9
2002	Güney Afr.	9070032.496	23064420.01	2526738512	6437556075	1.0
2003	Güney Afr.	11368343.82	31635889.15	3027727739	7497683233	0.9
2004	Güney Afr.	14617787.59	40263523.06	3684956984	9172701583	0.9
2005	Güney Afr.	16931626.5	46991046.53	4097425057	10459467727	0.9
2006	Güney Afr.	18602229.01	52601759.84	4731470784	12117416747	0.9
2007	Güney Afr.	21144831.14	64026608.36	5460871461	14004691970	0.8
2008	Güney Afr.	23566790.02	73965545.96	6188810743	16137785349	0.8
2009	Güney Afr.	14282603.64	53863891.9	4649077778	12515846988	0.7
2010	Güney Afr.	18478313.97	82625556.55	5252638137	15242854311	0.6
2011	Güney Afr.	20483987.62	107946318.2	6142925669	18322873867	0.6
2012	Güney Afr.	16997454.86	98872227.59	5802808170	18377413840	0.5
2013	Güney Afr.	16778489.26	95111531.39	5897124829	18854183694	0.6
2014	Güney Afr.	17830061.96	90612104.2	5933402190	18957775346	0.6
1995	Swaziland	150478.359	866367	2042166988	5120727061	0.4
1996	Swaziland	145975.941	856248	2135022598	5356255371	0.4
1997	Swaziland	168685.48	962318	2160649137	5569478184	0.5
1998	Swaziland	171975.526	981076	2267431203	5463081726	0.4
1999	Swaziland	150724.387	936955	2294677774	5651864666	0.4
2000	Swaziland	144685.844	890750.016	2436525945	6379944766	0.4
2001	Swaziland	166063.141	1054000	2404789694	6137410931	0.4
2002	Swaziland	122930.697	1086820.426	2526738512	6437556075	0.3
2003	Swaziland	150023.603	1654597.162	3027727739	7497683233	0.2
2004	Swaziland	239154.48	2138809.378	3684956984	9172701583	0.3
2005	Swaziland	224767.552	1770000	4097425057	10459467727	0.3

2006	Swaziland	146850.602	1790000	4731470784	12117416747	0.2
2007	Swaziland	332119.91	1880000	5460871461	14004691970	0.5
2008	Swaziland	259268.747	1700000	6188810743	16137785349	0.4
2009	Swaziland	259219.063	1660000	4649077778	12515846988	0.4
2010	Swaziland	287184.471	1800000	5252638137	15242854311	0.5
2011	Swaziland	254576.802	1910000	6142925669	18322873867	0.4
2012	Swaziland	233960.6	1926000	5802808170	18377413840	0.4
2013	Swaziland	241270.697	1895000	5897124829	18854183694	0.4
2014	Swaziland	263005.028	1918000	5933402190	18957775346	0.4
1995	Tanzania	223292	684990	2042166988	5120727061	0.8
1996	Tanzania	255238	782991	2135022598	5356255371	0.8
1997	Tanzania	290195.855	752648	2160649137	5569478184	1.0
1998	Tanzania	244735.102	630078.4	2267431203	5463081726	0.9
1999	Tanzania	195069.907	543069	2294677774	5651864666	0.9
2000	Tanzania	328610.896	655797.12	2436525945	6379944766	1.3
2001	Tanzania	395692.926	762867.84	2404789694	6137410931	1.3
2002	Tanzania	439372.847	901362.265	2526738512	6437556075	1.2
2003	Tanzania	531776.52	1132004.18	3027727739	7497683233	1.2
2004	Tanzania	651034.861	1473113.396	3684956984	9172701583	1.1
2005	Tanzania	436968.551	1671777.585	4097425057	10459467727	0.7
2006	Tanzania	473652.742	1864681.47	4731470784	12117416747	0.7
2007	Tanzania	575182.691	2139346.909	5460871461	14004691970	0.7
2008	Tanzania	685668.166	3121078.906	6188810743	16137785349	0.6
2009	Tanzania	634942.068	2982404.782	4649077778	12515846988	0.6
2010	Tanzania	653396.754	4050546.445	5252638137	15242854311	0.5
2011	Tanzania	835658.827	4734959.519	6142925669	18322873867	0.5
2012	Tanzania	934383.57	5547229.2	5802808170	18377413840	0.5
2013	Tanzania	693610.758	4412548.85	5897124829	18854183694	0.5
2014	Tanzania	738752.544	4645000	5933402190	18957775346	0.5

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

T.8: İthalat Yoğunluğunun Göstergelerinin Hesaplamaları İYG (MII): GAB (SADC) Ülkeleri

İthalat (Bin ABD \$): GAB (SADC) Ülkeleri						
Yıl	Ülke	Ükenin AB-27'den ithalatı	Ülkenin Dünya'dan ithalatı	AB-27'den Dünya'nın ithalatı	Toplam Dünya'nın ithalatı	İYG (MII)
1995	Angola	917162.099	1468000	2005902758	5185837992	1.6
1996	Angola	1047705.792	2040000	2111658282	5437697344	1.3
1997	Angola	1372376.277	2597000	2119244741	5645888747	1.4
1998	Angola	1100968.404	2079000	2212814862	5577884601	1.3
1999	Angola	1429272.379	3109000	2212311334	5801694963	1.2
2000	Angola	1424653.932	3040000	2308597172	6597232056	1.3
2001	Angola	1210658.967	3179000	2310595089	6346669669	1.0
2002	Angola	1693859.627	3760000	2460068867	6622553941	1.2
2003	Angola	2674483.381	5480000	2943073744	7726653595	1.3
2004	Angola	1772138.433	5832000	3515852588	9429206552	0.8
2005	Angola	2764581.911	8353000	3811652990	10711393774	0.9
2006	Angola	3198567.574	8777600	4297804706	12328566933	1.0
2007	Angola	6170001.339	13661000	5033461387	14166446035	1.3
2008	Angola	8165459.236	20982000	5585927130	16435252428	1.1
2009	Angola	9688158.115	22659900	4311971469	12654691773	1.3
2010	Angola	6790627.277	16666870	4806657639	15311317536	1.3
2011	Angola	7777963.392	20228400	5633966318	18274313421	1.2
2012	Angola	9331818.391	23716900	5386503601	18351096428	1.3
2013	Angola	10156002.17	26343961	5590905071	18675596246	1.3
2014	Angola	10008903.33	28320000	5759707360	18805580943	1.2
1995	Botswana	338302.742	1468000	2005902758	5185837992	0.6
1996	Botswana	298977.358	2040000	2111658282	5437697344	0.4
1997	Botswana	404057.207	2597000	2119244741	5645888747	0.4
1998	Botswana	414641.745	2079000	2212814862	5577884601	0.5
1999	Botswana	361040.228	3109000	2212311334	5801694963	0.3
2000	Botswana	249148.523	3040000	2308597172	6597232056	0.2
2001	Botswana	192862.97	3179000	2310595089	6346669669	0.2
2002	Botswana	122331.824	3760000	2460068867	6622553941	0.1
2003	Botswana	151412.707	5480000	2943073744	7726653595	0.1
2004	Botswana	191589.12	5832000	3515852588	9429206552	0.1
2005	Botswana	186632.756	8353000	3811652990	10711393774	0.1
2006	Botswana	112410.682	8777600	4297804706	12328566933	0.0

2007	Botswana	218618.165	13661000	5033461387	14166446035	0.0
2008	Botswana	346577.091	20982000	5585927130	16435252428	0.0
2009	Botswana	379209.918	22659900	4311971469	12654691773	0.0
2010	Botswana	475069.445	16666870	4806657639	15311317536	0.1
2011	Botswana	734583.116	20228400	5633966318	18274313421	0.1
2012	Botswana	1144901.229	23716900	5386503601	18351096428	0.2
2013	Botswana	1178864.248	26343961	5590905071	18675596246	0.1
2014	Botswana	430357.284	28320000	5759707360	18805580943	0.0
1995	Lesoto	21747.651	1107000	2005902758	5185837992	0.1
1996	Lesoto	22252.239	1126000	2111658282	5437697344	0.1
1997	Lesoto	22013.637	1140000	2119244741	5645888747	0.1
1998	Lesoto	18985.023	955735	2212814862	5577884601	0.1
1999	Lesoto	17416.917	865993	2212311334	5801694963	0.1
2000	Lesoto	8312.2	809241	2308597172	6597232056	0.0
2001	Lesoto	8960.961	743000	2310595089	6346669669	0.0
2002	Lesoto	10185.425	799612.288	2460068867	6622553941	0.0
2003	Lesoto	17195.817	1115027.001	2943073744	7726653595	0.0
2004	Lesoto	23202.131	1399392.992	3515852588	9429206552	0.0
2005	Lesoto	100844.566	1390208.56	3811652990	10711393774	0.2
2006	Lesoto	115862.503	1489420.197	4297804706	12328566933	0.2
2007	Lesoto	108863.121	1731870.767	5033461387	14166446035	0.2
2008	Lesoto	32096.252	1800000	5585927130	16435252428	0.1
2009	Lesoto	23054.115	1850000	4311971469	12654691773	0.0
2010	Lesoto	25020.151	2300000	4806657639	15311317536	0.0
2011	Lesoto	15069.236	2500000	5633966318	18274313421	0.0
2012	Lesoto	15367.356	2600000	5386503601	18351096428	0.0
2013	Lesoto	26000.743	2200000	5590905071	18675596246	0.0
2014	Lesoto	32008.554	2208319.891	5759707360	18805580943	0.0
1995	Mozambik	21747.651	726991	2005902758	5185837992	0.1
1996	Mozambik	22252.239	782701	2111658282	5437697344	0.1
1997	Mozambik	22013.637	760048.567	2119244741	5645888747	0.1
1998	Mozambik	18985.023	805007	2212814862	5577884601	0.1
1999	Mozambik	17416.917	1161019	2212311334	5801694963	0.0
2000	Mozambik	8312.2	1162278.102	2308597172	6597232056	0.0
2001	Mozambik	8960.961	1063107.906	2310595089	6346669669	0.0
2002	Mozambik	10185.425	1542963.471	2460068867	6622553941	0.0
2003	Mozambik	17195.817	1752997.456	2943073744	7726653595	0.0
2004	Mozambik	23202.131	2034671.767	3515852588	9429206552	0.0

2005	Mozambik	100844.566	2408195.31	3811652990	10711393774	0.1
2006	Mozambik	115862.503	2869326.549	4297804706	12328566933	0.1
2007	Mozambik	108863.121	3049746.128	5033461387	14166446035	0.1
2008	Mozambik	32096.252	4007763.192	5585927130	16435252428	0.0
2009	Mozambik	23054.115	3764206.586	4311971469	12654691773	0.0
2010	Mozambik	25020.151	4600000	4806657639	15311317536	0.0
2011	Mozambik	15069.236	6305647	5633966318	18274313421	0.0
2012	Mozambik	15367.356	8687970	5386503601	18351096428	0.0
2013	Mozambik	26000.743	10099147.18	5590905071	18675596246	0.0
2014	Mozambik	32008.554	8743074.259	5759707360	18805580943	0.0
1995	Namibiya	234275.516	1615620	2005902758	5185837992	0.4
1996	Namibiya	242420.298	1670490	2111658282	5437697344	0.4
1997	Namibiya	262607.721	1752840	2119244741	5645888747	0.4
1998	Namibiya	230890.181	1648250	2212814862	5577884601	0.4
1999	Namibiya	234132.572	1609630	2212311334	5801694963	0.4
2000	Namibiya	179666.456	1434891.52	2308597172	6597232056	0.4
2001	Namibiya	106156.514	1552947.072	2310595089	6346669669	0.2
2002	Namibiya	130077.393	1310140.928	2460068867	6622553941	0.3
2003	Namibiya	205046.441	1980000	2943073744	7726653595	0.3
2004	Namibiya	182503.795	2421797.181	3515852588	9429206552	0.2
2005	Namibiya	192727.584	2525155.747	3811652990	10711393774	0.2
2006	Namibiya	179250.353	2798541.114	4297804706	12328566933	0.2
2007	Namibiya	268273.704	3520000	5033461387	14166446035	0.2
2008	Namibiya	552672.459	4688570.014	5585927130	16435252428	0.3
2009	Namibiya	542752.396	4980000	4311971469	12654691773	0.3
2010	Namibiya	614957.93	5979722.908	4806657639	15311317536	0.3
2011	Namibiya	688414.192	6457277.385	5633966318	18274313421	0.3
2012	Namibiya	855599.369	7132032.336	5386503601	18351096428	0.4
2013	Namibiya	905922.419	7574548.144	5590905071	18675596246	0.4
2014	Namibiya	936640.652	7818110.679	5759707360	18805580943	0.4
1995	Güney Afr.	12460627.03	30546000	2005902758	5185837992	1.1
1996	Güney Afr.	12342674.63	30182000	2111658282	5437697344	1.1
1997	Güney Afr.	13428981.08	32998000	2119244741	5645888747	1.1
1998	Güney Afr.	11927363.51	29242000	2212814862	5577884601	1.0
1999	Güney Afr.	10998126.55	26696000	2212311334	5801694963	1.1
2000	Güney Afr.	10735845.38	26770731.39	2308597172	6597232056	1.1
2001	Güney Afr.	10510632.77	25595222.83	2310595089	6346669669	1.1
2002	Güney Afr.	11124168.12	26220644.49	2460068867	6622553941	1.1

2003	Güney Afr.	14914931.31	34414478.46	2943073744	7726653595	1.1
2004	Güney Afr.	19397092.73	47603274.06	3515852588	9429206552	1.1
2005	Güney Afr.	20989027.68	55032638.72	3811652990	10711393774	1.1
2006	Güney Afr.	23771871	68469125.12	4297804706	12328566933	1.0
2007	Güney Afr.	26934656.33	79872587.2	5033461387	14166446035	0.9
2008	Güney Afr.	27375502.87	87593067.65	5585927130	16435252428	0.9
2009	Güney Afr.	20522057.47	63766057.98	4311971469	12654691773	0.9
2010	Güney Afr.	25822681.2	82948718.45	4806657639	15311317536	1.0
2011	Güney Afr.	30705857.83	102698695.9	5633966318	18274313421	1.0
2012	Güney Afr.	29117000.01	104144311.4	5386503601	18351096428	1.0
2013	Güney Afr.	29323944.6	103441284.3	5590905071	18675596246	0.9
2014	Güney Afr.	27758932.28	99892737.88	5759707360	18805580943	0.9
1995	Swaziland	50744.102	1008360	2005902758	5185837992	0.1
1996	Swaziland	54280.554	1061530	2111658282	5437697344	0.1
1997	Swaziland	48484.297	1066400	2119244741	5645888747	0.1
1998	Swaziland	59404.162	1092580	2212814862	5577884601	0.1
1999	Swaziland	57234.57	1068470	2212311334	5801694963	0.1
2000	Swaziland	17433.851	1098613.248	2308597172	6597232056	0.0
2001	Swaziland	53315.158	1129000	2310595089	6346669669	0.1
2002	Swaziland	28369.595	955000	2460068867	6622553941	0.1
2003	Swaziland	21086.023	1457472.194	2943073744	7726653595	0.0
2004	Swaziland	39406.6	1770276.683	3515852588	9429206552	0.1
2005	Swaziland	49813.257	1900000	3811652990	10711393774	0.1
2006	Swaziland	66937.374	1920000	4297804706	12328566933	0.1
2007	Swaziland	56073.896	1845000	5033461387	14166446035	0.1
2008	Swaziland	49384.264	1600000	5585927130	16435252428	0.1
2009	Swaziland	55298.816	1780000	4311971469	12654691773	0.1
2010	Swaziland	60579.524	1960000	4806657639	15311317536	0.1
2011	Swaziland	36185.167	1950000	5633966318	18274313421	0.1
2012	Swaziland	29526.613	1848000	5386503601	18351096428	0.1
2013	Swaziland	27217.883	1693000	5590905071	18675596246	0.1
2014	Swaziland	30867.97	1579000	5759707360	18805580943	0.1
1995	Tanzania	531662.384	1652983.168	2005902758	5185837992	0.8
1996	Tanzania	346678.03	1252660.096	2111658282	5437697344	0.7
1997	Tanzania	372373.781	1301926.528	2119244741	5645888747	0.8
1998	Tanzania	360308.642	1452560	2212814862	5577884601	0.6
1999	Tanzania	397320.271	1588020.09	2212311334	5801694963	0.7
2000	Tanzania	340733.545	1586435.328	2308597172	6597232056	0.6

2001	Tanzanya	397473.766	1728513.024	2310595089	6346669669	0.6
2002	Tanzanya	359014.243	1691192.746	2460068867	6622553941	0.6
2003	Tanzanya	453647.317	2164320.375	2943073744	7726653595	0.6
2004	Tanzanya	515326.422	2556444.82	3515852588	9429206552	0.5
2005	Tanzanya	662385.047	3246825.669	3811652990	10711393774	0.6
2006	Tanzanya	886217.531	4526727.744	4297804706	12328566933	0.6
2007	Tanzanya	1170638.12	5919021.594	5033461387	14166446035	0.6
2008	Tanzanya	1468081.404	8087734.648	5585927130	16435252428	0.5
2009	Tanzanya	1160469.255	6530823.093	4311971469	12654691773	0.5
2010	Tanzanya	1068999.02	8012873.966	4806657639	15311317536	0.4
2011	Tanzanya	1656679.826	11184220.77	5633966318	18274313421	0.5
2012	Tanzanya	1439752.973	11715589.14	5386503601	18351096428	0.4
2013	Tanzanya	1107059.914	12525411.04	5590905071	18675596246	0.3
2014	Tanzanya	1176532.982	12691109.57	5759707360	18805580943	0.3

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

2. Ek: ABD-27'den AKP Ülkelerinin Teknolojilerinin ithalatlarının Göstergelerinin Hesaplamaları Tİ (TIM)

T.9: Teknolojinin ithalatlarının Göstergelerinin Hesaplamaları Tİ (TIM)

1. BADET (ECOWAS) Ülkelerinin Teknolojilerinin ithalatı								
Yıl	Ülke	AB-27'den İmal malların ithalatı (€)	Döviz Kuru (€→\$) ⁸⁰	AB-27'den İmal malların ithalatı (ABD \$) ⁸¹	%'nin GSYİH AB'nin Ar-Ge (GDP) ⁸²	Toplam AB-27'den BADET (ECOWAS)'ın ülkelerinin teknolojilerinin ithalatı (Bin ABD \$) ⁸³	Toplam AB-27'den BADET (ECOWAS)'nın ülkelerinin teknolojilerinin ithalatı (ABD \$)	Tİ (TIM) (milyon ABD \$) ⁸⁴
1999	Benin	66,211,128	1.0654	70541335.77	1.67	331574.562	331574562	117804030.7
2000	Benin	62,831,891	0.9213	57887021.18	1.68	235546.32	235546320	97250195.58
2001	Benin	70,185,001	0.8942	62759427.89	1.7	228158.857	228158857	106691027.4

⁸⁰ <http://unctad.org/en/pages/statistics.aspx>

⁸¹ Yazar tarafından hesaplanmıştır.

⁸² <https://data.oecd.org/economy.htm>

⁸³ <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>

⁸⁴ Yazar tarafından hesaplanmıştır.

2002	Benin	66,777,333	0.9411	62844148.09	1.71	276257.29	276257290	10746349 3.2
2003	Benin	67,043,530	1.1286	75665327.96	1.7	345097.313	345097313	12863105 7.5
2004	Benin	51,821,682	1.2417	64346982.54	1.67	303335.211	303335211	10745946 0.8
2005	Benin	47,563,167	1.2436	59149554.48	1.67	268101.553	268101553	98779755. 98
2006	Benin	45,357,035	1.2545	56900400.41	1.7	243008.262	243008262	96730680. 69
2007	Benin	49,256,301	1.3687	67417099.18	1.7	410327.791	410327791	11460906 8.6
2008	Benin	67,973,234	1.4648	99567193.16	1.77	446617.235	446617235	17623393 1.9
2009	Benin	74,310,300	1.3892	103231868.8	1.84	503129.981	503129981	18994663 8.5
2010	Benin	72,613,703	1.3244	96169588.25	1.84	553946.927	553946927	17695204 2.4
2011	Benin	87,711,043	1.3901	121927120.9	1.88	726951.891	726951891	22922298 7.2
2012	Benin	91,968,724	1.2849	118170613.5	1.92	475027.282	475027282	22688757 7.9
2013	Benin	95,683,667	1.3277	127039204.7	1.91	397708.17	397708170	24264488 0.9
2014	Benin	107,987,970	1.3267	143267639.8	1.92	358238.172	358238172	27435753 0.2
1999	Burkina Faso	32,053,478	1.0654	34149775.46	1.67	291659.271	291659271	57030125. 02
2000	Burkina Faso	25,901,818	0.9213	23863344.92	1.68	256386.892	256386892	40090419. 47
2001	Burkina Faso	28,485,357	0.8942	25471606.23	1.7	264765.015	264765015	43301730. 59
2002	Burkina Faso	28,797,683	0.9411	27101499.47	1.71	298919.203	298919203	46343564. 1
2003	Burkina Faso	38,507,593	1.1286	43459669.46	1.7	391516.373	391516373	73881438. 08
2004	Burkina Faso	38,610,769	1.2417	47942991.87	1.67	532496.161	532496161	80064796. 42
2005	Burkina Faso	29,604,165	1.2436	36815739.59	1.67	423891.069	423891069	61482285. 12
2006	Burkina Faso	28,297,397	1.2545	35499084.54	1.7	541250.988	541250988	60348443. 71
2007	Burkina Faso	30,609,157	1.3687	41894753.19	1.7	515156.302	515156302	71221080. 42
2008	Burkina Faso	30,027,602	1.4648	43984431.41	1.77	589060.404	589060404	77852443. 59
2009	Burkina Faso	38,062,152	1.3892	52875941.56	1.84	634639.524	634639524	97291732. 47
2010	Burkina Faso	33,944,869	1.3244	44956584.5	1.84	686666.853	686666853	82720115. 49

2011	Burkina Faso	41,590,355	1.3901	57814752.49	1.88	799900.483	799900483	108691734.7
2012	Burkina Faso	50,671,695	1.2849	65108060.91	1.92	1171600.431	1171600431	125007476.9
2013	Burkina Faso	68,892,220	1.3277	91468200.49	1.91	1220866.772	1220866772	174704262.9
2014	Burkina Faso	58,267,865	1.3267	77303976.5	1.92	993426.605	993426605	148037115
1999	Yeşil Burun	40,865,529	1.0654	43538134.6	1.67	211704.046	211704046	72708684.78
2000	Yeşil Burun	38,892,577	0.9213	35831731.19	1.68	192100.582	192100582	60197308.4
2001	Yeşil Burun	41,200,897	0.8942	36841842.1	1.7	194062.452	194062452	62631131.57
2002	Yeşil Burun	41,165,198	0.9411	38740567.84	1.71	222135.062	222135062	66246371
2003	Yeşil Burun	41,887,443	1.1286	47274168.17	1.7	265238.087	265238087	80366085.89
2004	Yeşil Burun	43,805,837	1.2417	54393707.8	1.67	288110.253	288110253	90837492.03
2005	Yeşil Burun	45,754,028	1.2436	56899709.22	1.67	304238.947	304238947	95022514.4
2006	Yeşil Burun	56,789,372	1.2545	71242267.17	1.7	375205.047	375205047	121111854.2
2007	Yeşil Burun	72,280,453	1.3687	98930256.02	1.7	567998.065	567998065	168181435.2
2008	Yeşil Burun	93,641,388	1.4648	137165905.1	1.77	680197.096	680197096	242783652.1
2009	Yeşil Burun	76,326,392	1.3892	106032623.8	1.84	537878.804	537878804	195100027.7
2010	Yeşil Burun	81,435,079	1.3244	107852618.6	1.84	591555.334	591555334	198448818.3
2011	Yeşil Burun	83,494,788	1.3901	116066104.8	1.88	795173.899	795173899	218204277
2012	Yeşil Burun	69,403,471	1.2849	89176519.89	1.92	590782.464	590782464	171218918.2
2013	Yeşil Burun	65,503,378	1.3277	86968834.97	1.91	192176.158	192176158	166110474.8
2014	Yeşil Burun	75,465,335	1.3267	100119859.9	1.92	236835.989	236835989	191729531.8
1999	Fildişi Sahili	210,530,093	1.0654	224298761.1	1.67	1492861.585	1492861585	374578931
2000	Fildişi Sahili	190,778,473	0.9213	175764207.2	1.68	1055887.695	1055887695	295283868.1
2001	Fildişi Sahili	214,539,564	0.8942	191841278.1	1.7	1137556.684	1137556684	326130172.8
2002	Fildişi Sahili	193,636,380	0.9411	182231197.2	1.71	1158013.657	1158013657	311615347.2
2003	Fildişi Sahili	163,738,186	1.1286	184794916.7	1.7	1723804.408	1723804408	314151358.4

2004	Fildişi Sahili	159,139,404	1.2417	19760339 7.9	1.67	2304327.016	2304327016	32999767 4.6
2005	Fildişi Sahili	170,619,334	1.2436	21218220 3.8	1.67	2429537.487	2429537487	35434428 0.3
2006	Fildişi Sahili	148,105,314	1.2545	18579811 6.4	1.7	2326330.068	2326330068	31585679 7.9
2007	Fildişi Sahili	181,313,245	1.3687	24816343 8.4	1.7	2412482.821	2412482821	42187784 5.3
2008	Fildişi Sahili	200,212,606	1.4648	29327142 5.3	1.77	2169279.298	2169279298	51909042 2.7
2009	Fildişi Sahili	193,020,630	1.3892	26814425 9.2	1.84	2045140.404	2045140404	49338543 6.9
2010	Fildişi Sahili	200,837,685	1.3244	26598943 0	1.84	1978111.6	1978111600	48942055 1.2
2011	Fildişi Sahili	166,387,154	1.3901	23129478 2.8	1.88	1754507.682	1754507682	43483419 1.6
2012	Fildişi Sahili	246,794,150	1.2849	31710580 3.3	1.92	2617512.627	2617512627	60884314 2.4
2013	Fildişi Sahili	285,810,317	1.3277	37947035 7.9	1.91	2808363.204	2808363204	72478838 3.6
2014	Fildişi Sahili	351,929,779	1.3267	46690523 7.8	1.92	3034965.283	3034965283	89412353 0.4
1999	Gambiya	12,434,025	1.0654	13247210. 24	1.67	73529.864	73529864	22122841. 09
2000	Gambiya	9,974,767	0.9213	9189752.8 37	1.68	63620.978	63620978	15438784. 77
2001	Gambiya	15,316,449	0.8942	13695968. 7	1.7	51744.064	51744064	23283146. 78
2002	Gambiya	14,628,319	0.9411	13766711. 01	1.71	55067.796	55067796	23541075. 83
2003	Gambiya	12,650,162	1.1286	14276972. 83	1.7	49736.033	49736033	24270853. 82
2004	Gambiya	10,794,068	1.2417	13402994. 24	1.67	64856.451	64856451	22383000. 37
2005	Gambiya	11,405,955	1.2436	14184445. 64	1.67	65203.478	65203478	23688024. 22
2006	Gambiya	11,805,241	1.2545	14809674. 83	1.7	61403.256	61403256	25176447. 22
2007	Gambiya	11,079,705	1.3687	15164792. 23	1.7	72026.816	72026816	25780146. 8
2008	Gambiya	12,387,429	1.4648	18145106	1.77	72927.564	72927564	32116837. 62
2009	Gambiya	12,414,975	1.3892	17246883. 27	1.84	62630.361	62630361	31734265. 22
2010	Gambiya	14,160,471	1.3244	18754127. 79	1.84	56181.777	56181777	34507595. 14
2011	Gambiya	10,519,937	1.3901	14623764. 42	1.88	58513.114	58513114	27492677. 12
2012	Gambiya	9,479,486	1.2849	12180191. 56	1.92	68882.753	68882753	23385967. 8

2013	Gambiya	12,948,479	1.3277	17191695. 57	1.91	58978.089	58978089	32836138. 54
2014	Gambiya	17,024,990	1.3267	22587054. 23	1.92	63971.134	63971134	43254208. 86
1999	Gana	149,894,379	1.0654	15969747 1.4	1.67	1438942.785	1438942785	26669477 7.2
2000	Gana	154,498,916	0.9213	14233985 1.3	1.68	1273931.149	1273931149	23913095 0.2
2001	Gana	137,293,116	0.8942	12276750 4.3	1.7	1179120.703	1179120703	20870475 7.4
2002	Gana	140,550,826	0.9411	13227238 2.3	1.71	1000599.411	1000599411	22618577 3.8
2003	Gana	142,470,660	1.1286	16079238 6.9	1.7	1041145.636	1041145636	27334705 7.7
2004	Gana	144,098,722	1.2417	17892738 3.1	1.67	1361708.256	1361708256	29880872 9.8
2005	Gana	214,927,499	1.2436	26728383 7.8	1.67	1482718.665	1482718665	44636400 9.1
2006	Gana	158,780,336	1.2545	19918993 1.5	1.7	1990446.922	1990446922	33862288 3.6
2007	Gana	171,959,134	1.3687	23536046 6.7	1.7	2064645.743	2064645743	40011279 3.4
2008	Gana	205,994,448	1.4648	30174066 7.4	1.77	2604915.935	2604915935	53408098 1.4
2009	Gana	242,127,843	1.3892	33636399 9.5	1.84	2265204.819	2265204819	61890975 9.1
2010	Gana	295,444,641	1.3244	39128688 2.5	1.84	2810763.301	2810763301	71996786 3.9
2011	Gana	268,762,825	1.3901	37360720 3	1.88	4052547.443	4052547443	70238154 1.7
2012	Gana	309,935,726	1.2849	39823641 4.3	1.92	4250326.421	4250326421	76461391 5.5
2013	Gana	272,955,241	1.3277	36240267 3.5	1.91	4383946.6	4383946600	69218910 6.3
2014	Gana	271,539,309	1.3267	36025120 1.3	1.92	3317179.928	3317179928	68988105 0.4
1999	Gine	38,758,024	1.0654	41292798. 77	1.67	1438942.785	1438942785	68958973. 95
2000	Gine	37,623,132	0.9213	34662191. 51	1.68	1273931.149	1273931149	58232481. 74
2001	Gine	51,847,887	0.8942	46362380. 56	1.7	1179120.703	1179120703	78816046. 94
2002	Gine	50,719,636	0.9411	47732249. 44	1.71	1000599.411	1000599411	81622146. 54
2003	Gine	49,611,270	1.1286	55991279. 32	1.7	1041145.636	1041145636	95185174. 85
2004	Gine	35,796,999	1.2417	44449133. 66	1.67	1361708.256	1361708256	74230053. 21
2005	Gine	45,672,467	1.2436	56798279. 96	1.67	1482718.665	1482718665	94853127. 54

2006	Gine	32,720,724	1.2545	41048148.26	1.7	1990446.922	1990446922	69781852.04
2007	Gine	34,498,957	1.3687	47218722.45	1.7	2064645.743	2064645743	80271828.16
2008	Gine	45,943,275	1.4648	67297709.22	1.77	2604915.935	2604915935	119116945.3
2009	Gine	38,878,613	1.3892	54010169.18	1.84	2265204.819	2265204819	99378711.29
2010	Gine	36,187,144	1.3244	47926253.51	1.84	2810763.301	2810763301	88184306.47
2011	Gine	59,709,951	1.3901	83002802.89	1.88	4052547.443	4052547443	156045269.4
2012	Gine	66,562,382	1.2849	85526004.63	1.92	4250326.421	4250326421	164209928.9
2013	Gine	73,201,122	1.3277	97189129.68	1.91	4383946.6	4383946600	185631237.7
2014	Gine	66,014,366	1.3267	87581259.37	1.92	3317179.928	3317179928	167718111.7
1999	Gine Bissau	2,283,899	1.0654	2433265.995	1.67	20755.666	20755666	4063554.211
2000	Gine Bissau	4,636,408	0.9213	4271522.69	1.68	28237.448	28237448	7176158.12
2001	Gine Bissau	4,811,768	0.8942	4302682.946	1.7	29186.141	29186141	7314561.008
2002	Gine Bissau	5,969,590	0.9411	5617981.149	1.71	27821.682	27821682	9606747.765
2003	Gine Bissau	7,120,656	1.1286	8036372.362	1.7	25400.38	25400380	13661833.01
2004	Gine Bissau	4,302,741	1.2417	5342713.5	1.67	39554.132	39554132	8922331.544
2005	Gine Bissau	3,846,703	1.2436	4783759.851	1.67	63920.562	63920562	7988878.951
2006	Gine Bissau	7,260,502	1.2545	9108299.759	1.7	67099.933	67099933	15484109.59
2007	Gine Bissau	10,811,696	1.3687	14797968.32	1.7	76752.348	76752348	25156546.14
2008	Gine Bissau	12,834,168	1.4648	18799489.29	1.77	91149.676	91149676	33275096.04
2009	Gine Bissau	10,460,580	1.3892	14531837.74	1.84	74335.067	74335067	26738581.43
2010	Gine Bissau	11,208,248	1.3244	14844203.65	1.84	76531.469	76531469	27313334.72
2011	Gine Bissau	12,145,085	1.3901	16882882.66	1.88	104729.007	104729007	31739819.4
2012	Gine Bissau	8,818,071	1.2849	11330339.43	1.92	75566.872	75566872	21754251.7
2013	Gine Bissau	11,389,781	1.3277	15122212.23	1.91	70563.254	70563254	28883425.37
2014	Gine Bissau	11,968,346	1.3267	15878404.64	1.92	109827.409	109827409	30407144.88

1999	Liberya	8,159,306	1.0654	8692924.6 12	1.67	142465.897	142465897	14517184. 1
2000	Liberya	11,012,685	0.9213	10145986. 69	1.68	269641.465	269641465	17045257. 64
2001	Liberya	9,607,123	0.8942	8590689.3 87	1.7	85859.108	85859108	14604171. 96
2002	Liberya	7,231,283	0.9411	6805360.4 31	1.71	39092.502	39092502	11637166. 34
2003	Liberya	7,701,890	1.1286	8692353.0 54	1.7	34430.898	34430898	14777000. 19
2004	Liberya	12,071,893	1.2417	14989669. 54	1.67	37036.522	37036522	25032748. 13
2005	Liberya	11,432,250	1.2436	14217146. 1	1.67	33147.454	33147454	23742633. 99
2006	Liberya	12,594,519	1.2545	15799824. 09	1.7	52959.475	52959475	26859700. 95
2007	Liberya	15,732,424	1.3687	21532968. 73	1.7	56870.398	56870398	36606046. 84
2008	Liberya	11,035,407	1.4648	16164664. 17	1.77	99699.65	99699650	28611455. 59
2009	Liberya	9,376,540	1.3892	13025889. 37	1.84	39905.721	39905721	23967636. 44
2010	Liberya	9,430,574	1.3244	12489852. 21	1.84	44592.235	44592235	22981328. 06
2011	Liberya	13,608,550	1.3901	18917245. 36	1.88	59751.936	59751936	35564421. 27
2012	Liberya	9,412,357	1.2849	12093937. 51	1.92	38749.447	38749447	23220360. 02
2013	Liberya	17,716,752	1.3277	23522531. 63	1.91	62740.949	62740949	44928035. 41
2014	Liberya	18,843,680	1.3267	24999910. 26	1.92	72769.604	72769604	47874828. 14
1999	Mali	71,993,978	1.0654	76702384. 16	1.67	365611.646	365611646	12809298 1.5
2000	Mali	64,278,964	0.9213	59220209. 53	1.68	305000.033	305000033	99489952. 02
2001	Mali	83,780,046	0.8942	74916117. 13	1.7	409664.286	409664286	12735739 9.1
2002	Mali	79,512,371	0.9411	74829092. 35	1.71	382969.128	382969128	12795774 7.9
2003	Mali	67,422,971	1.1286	76093565. 07	1.7	513333.559	513333559	12935906 0.6
2004	Mali	73,002,056	1.2417	90646652. 94	1.67	521932.175	521932175	15137991 0.4
2005	Mali	75,416,811	1.2436	93788346. 16	1.67	515726.62	515726620	15662653 8.1
2006	Mali	86,660,612	1.2545	10871573 7.8	1.7	618119.363	618119363	18481675 4.2
2007	Mali	90,969,188	1.3687	12450952 7.6	1.7	724059.122	724059122	21166619 6.9

2008	Mali	120,680,185	1.4648	17677233 5	1.77	1039154.422	1039154422	31288703 2.9
2009	Mali	116,482,107	1.3892	16181694 3	1.84	792347.455	792347455	29774317 5.2
2010	Mali	123,880,081	1.3244	16406677 9.3	1.84	1021410.681	1021410681	30188287 3.9
2011	Mali	142,514,649	1.3901	19810961 3.6	1.88	1043444.745	1043444745	37244607 3.5
2012	Mali	142,780,867	1.2849	18345913 6	1.92	1048710.953	1048710953	35224154 1.1
2013	Mali	143,546,017	1.3277	19058604 6.8	1.91	1373402.148	1373402148	36401934 9.3
2014	Mali	170,077,468	1.3267	22564177 6.8	1.92	1486005.129	1486005129	43210400 2.6
1999	Moritanya	653,871	1.0654	696634.16 34	1.67	235472.045	235472045	1163379.0 53
2000	Moritanya	586,076	0.9213	539951.81 88	1.68	287608.435	287608435	907119.05 56
2001	Moritanya	786,806	0.8942	703561.92 52	1.7	272914.995	272914995	1196055.2 73
2002	Moritanya	2,086,535	0.9411	1963638.0 89	1.71	232946.22	232946220	3357821.1 31
2003	Moritanya	2,990,572	1.1286	3375159.5 59	1.7	312476.51	312476510	5737771.2 51
2004	Moritanya	1,437,381	1.2417	1784795.9 88	1.67	447973.412	447973412	2980609.2 99
2005	Moritanya	786,349	1.2436	977903.61 64	1.67	715365.119	715365119	1633099.0 39
2006	Moritanya	1,084,489	1.2545	1360491.4 51	1.7	539419.725	539419725	2312835.4 66
2007	Moritanya	2,778,968	1.3687	3803573.5 02	1.7	684404.504	684404504	6466074.9 53
2008	Moritanya	2,113,985	1.4648	3096565.2 28	1.77	968082.638	968082638	5480920.4 54
2009	Moritanya	2,700,599	1.3892	3751672.1 31	1.84	635334.22	635334220	6903076.7 21
2010	Moritanya	3,633,213	1.3244	4811827.2 97	1.84	820076.573	820076573	8853762.2 27
2011	Moritanya	6,091,506	1.3901	8467802.4 91	1.88	1058434.025	1058434025	15919468. 68
2012	Moritanya	5,834,592	1.2849	7496867.2 61	1.92	1288008.829	1288008829	14393985. 14
2013	Moritanya	5,124,455	1.3277	6803738.9 04	1.91	1349899.679	1349899679	12995141. 31
2014	Moritanya	4,365,769	1.3267	5792065.7 32	1.92	993864.278	993864278	11091805. 88
1999	Nijer	15,148,881	1.0654	16139617. 82	1.67	151668.435	151668435	26953161. 76
2000	Nijer	15,244,938	0.9213	14045161. 38	1.68	91627.198	91627198	23595871. 12

2001	Nijer	16,467,562	0.8942	14725293.94	1.7	140446.07	140446070	25032999.7
2002	Nijer	18,563,351	0.9411	17469969.63	1.71	156345.522	156345522	29873648.06
2003	Nijer	20,936,901	1.1286	23629386.47	1.7	194573.622	194573622	40169957
2004	Nijer	45,616,528	1.2417	56642042.82	1.67	266335.822	266335822	94592211.51
2005	Nijer	40,216,127	1.2436	50012775.54	1.67	331931.797	331931797	83521335.15
2006	Nijer	21,037,396	1.2545	26391413.28	1.7	263021.902	263021902	44865402.58
2007	Nijer	27,811,290	1.3687	38065312.62	1.7	380650.744	380650744	64711031.46
2008	Nijer	28,659,348	1.4648	41980212.95	1.77	577206.15	577206150	74304976.92
2009	Nijer	31,938,804	1.3892	44369386.52	1.84	736572	736572000	81639671.19
2010	Nijer	29,874,378	1.3244	39565626.22	1.84	715676.175	715676175	72800752.25
2011	Nijer	41,163,922	1.3901	57221967.97	1.88	786606.602	786606602	10757729.9.8
2012	Nijer	32,613,074	1.2849	41904538.78	1.92	563915.975	563915975	80456714.46
2013	Nijer	31,953,326	1.3277	42424430.93	1.91	575144.316	575144316	81030663.08
2014	Nijer	46,364,148	1.3267	61511315.15	1.92	648882.972	648882972	11779416.8.5
1999	Nijerya	413,782,746	1.0654	44084413.7.6	1.67	3992749.677	3992749677	73620970.9.8
2000	Nijerya	504,203,614	0.9213	46452278.9.6	1.68	4058318.116	4058318116	78039828.6.5
2001	Nijerya	671,035,608	0.8942	60004004.0.7	1.7	5053157.785	5053157785	10200680.69
2002	Nijerya	751,806,963	0.9411	70752553.2.9	1.71	3028229.751	3028229751	12098686.61
2003	Nijerya	708,795,495	1.1286	79994659.5.7	1.7	4376390.755	4376390755	13599092.13
2004	Nijerya	700,817,371	1.2417	87020492.9.6	1.67	4096405	4096405000	14532422.32
2005	Nijerya	707,734,081	1.2436	88013810.3.1	1.67	6525125.587	6525125587	14698306.32
2006	Nijerya	852,726,609	1.2545	10697455.31	1.7	10213812.04	10213812044	18185674.03
2007	Nijerya	1,009,449,247	1.3687	13816331.84	1.7	12310071.11	12310071112	23487764.13
2008	Nijerya	1,231,869,267	1.4648	18044421.02	1.77	17513380.36	17513380360	31938625.21
2009	Nijerya	860,278,864	1.3892	11950993.98	1.84	11110724.49	11110724489	21989828.92

2010	Nijerya	899,877,342	1.3244	11917975 52	1.84	13625175.57	13625175565	21929074 95
2011	Nijerya	955,333,262	1.3901	13280087 68	1.88	15882559.57	15882559570	24966564 83
2012	Nijerya	881,806,568	1.2849	11330332 59	1.92	14032013.58	14032013582	21754238 58
2013	Nijerya	945,882,559	1.3277	12558482 74	1.91	15936156.51	15936156509	23986702 03
2014	Nijerya	1,004,146,0 04	1.3267	13322005 04	1.92	13956009.99	13956009985	25511639 64
1999	Senegal	124,332,986	1.0654	13246436 3.3	1.67	920169.194	920169194	22121548 6.7
2000	Senegal	135,108,956	0.9213	12447588 1.2	1.68	780721.561	780721561	20911948 0.4
2001	Senegal	148,357,534	0.8942	13266130 6.9	1.7	895458.819	895458819	22552422 1.7
2002	Senegal	139,263,338	0.9411	13106072 7.4	1.71	1046764.307	1046764307	22411384 3.8
2003	Senegal	144,157,644	1.1286	16269631 7	1.7	1196214.511	1196214511	27658373 8.9
2004	Senegal	132,702,367	1.2417	16477652 9.1	1.67	1350911.592	1350911592	27517680 3.6
2005	Senegal	130,912,216	1.2436	16280243 1.8	1.67	1634906.385	1634906385	27188006 1.1
2006	Senegal	134,568,331	1.2545	16881597 1.2	1.7	1996756.822	1996756822	28698715 1.1
2007	Senegal	161,644,458	1.3687	22124276 9.7	1.7	2372969.022	2372969022	37611270 8.4
2008	Senegal	198,962,410	1.4648	29144013 8.2	1.77	2918576.056	2918576056	51584904 4.6
2009	Senegal	179,641,479	1.3892	24955794 2.6	1.84	2116700.646	2116700646	45918661 4.4
2010	Senegal	199,456,208	1.3244	26415980 1.9	1.84	2244075.067	2244075067	48605403 5.5
2011	Senegal	223,106,486	1.3901	31014032 6.2	1.88	2637061.976	2637061976	58306381 3.2
2012	Senegal	218,296,204	1.2849	28048879 2.5	1.92	2819948.136	2819948136	53853848 1.6
2013	Senegal	228,106,339	1.3277	30285678 6.3	1.91	2985486.296	2985486296	57845646 1.8
2014	Senegal	225,097,496	1.3267	29863684 7.9	1.92	2853028.606	2853028606	57188956 3.8
1999	Sierra Leone	10,640,776	1.0654	11336682. 75	1.67	51449	51449000	18932260. 19
2000	Sierra Leone	19,770,357	0.9213	18214429. 9	1.68	98992.966	98992966	30600242. 24
2001	Sierra Leone	29,388,642	0.8942	26279323. 68	1.7	31601	31601000	44674850. 25
2002	Sierra Leone	47,078,929	0.9411	44305980. 08	1.71	144554.344	144554344	75763225. 94

2003	Sierra Leone	46,102,649	1.1286	52031449.66	1.7	52516	52516000	88453464.42
2004	Sierra Leone	23,394,896	1.2417	29049442.36	1.67	49597	49597000	48512568.75
2005	Sierra Leone	6,956,593	1.2436	8651219.055	1.67	69130.033	69130033	14447535.82
2006	Sierra Leone	8,092,696	1.2545	10152287.13	1.7	72799.618	72799618	17258888.12
2007	Sierra Leone	11,891,586	1.3687	16276013.76	1.7	83947.834	83947834	27669223.39
2008	Sierra Leone	10,280,244	1.4648	15058501.41	1.77	101210.044	101210044	26653547.5
2009	Sierra Leone	5,761,634	1.3892	8004061.953	1.84	98378.799	98378799	14727473.99
2010	Sierra Leone	14,093,711	1.3244	18665710.85	1.84	145669.985	145669985	34344907.96
2011	Sierra Leone	27,070,113	1.3901	37630164.08	1.88	324739.281	324739281	70744708.47
2012	Sierra Leone	31,608,517	1.2849	40613783.49	1.92	303346.956	303346956	77978464.31
2013	Sierra Leone	34,420,667	1.3277	45700319.58	1.91	336722.986	336722986	87287610.39
2014	Sierra Leone	25,732,380	1.3267	34139148.55	1.92	454008.366	454008366	65376469.47
1999	Togo	36,620,541	1.0654	39015524.38	1.67	237741.769	237741769	65155925.72
2000	Togo	38,878,641	0.9213	35818891.95	1.68	234241.293	234241293	60175738.48
2001	Togo	47,525,776	0.8942	42497548.9	1.7	206860.118	206860118	72245833.13
2002	Togo	54,763,640	0.9411	51538061.6	1.71	195460.27	195460270	88130085.34
2003	Togo	54,190,838	1.1286	61159779.77	1.7	305108.113	305108113	10397162.5.6
2004	Togo	48,674,623	1.2417	60439279.38	1.67	263683.307	263683307	10093359.6.6
2005	Togo	46,725,545	1.2436	58107887.76	1.67	378963.688	378963688	97040172.56
2006	Togo	44,240,140	1.2545	55499255.63	1.7	374859.747	374859747	94348734.57
2007	Togo	46,615,881	1.3687	63803156.32	1.7	493317.974	493317974	10846536.5.8
2008	Togo	49,889,753	1.4648	73078510.19	1.77	466797.327	466797327	12934896.3
2009	Togo	60,583,124	1.3892	84162075.86	1.84	469888.919	469888919	15485821.9.6
2010	Togo	65,159,579	1.3244	86297346.43	1.84	402100.279	402100279	15878711.7.4
2011	Togo	80,408,243	1.3901	11177549.8.6	1.88	449721.583	449721583	21013793.7.4

2012	Togo	115,918,209	1.2849	14894330 6.7	1.92	783247.361	783247361	28597114 8.9
2013	Togo	114,842,507	1.3277	15247639 6.5	1.91	981086.534	981086534	29122991 7.4
2014	Togo	114,402,574	1.3267	15177789 4.9	1.92	968446.49	968446490	29065466 8.8
2. OAEPB (CEMAC) Ülkelerinin teknolojilerinin ithalatı								
Yıl	Ülke	AB-27'den İmal malların ithalatı (€)	Döviz Kuru (€→\$)	AB-27'den İmal malların ithalatı (ABD \$)	%'nin GSYİH AB'nin Ar-Ge payı (GDP \$)	Toplam AB-27'den OAEPB (CEMAC)'in ülkelerinin teknolojilerinin ithalatı (Bin ABD \$)	Toplam AB-27'den OAEPB (CEMAC)'in ülkelerinin teknolojilerin in ithalatı (ABD \$)	Tİ (TIM) (Milyon ABD \$)
1999	Kamerun	108,062,988	1.0654	115130307.4	1.67	772665.592	772665592	192267613.4
2000	Kamerun	155,030,685	0.9213	142829770.1	1.68	776403.575	776403575	239954013.8
2001	Kamerun	243,297,764	0.8942	217556860.6	1.7	992121.043	992121043	369846663
2002	Kamerun	183,020,811	0.9411	172240885.2	1.71	1009220.133	1009220133	294531913.7
2003	Kamerun	148,445,584	1.1286	167535686.1	1.7	1144398.523	1144398523	284810666.4
2004	Kamerun	135,119,327	1.2417	167777668.3	1.67	1232431.688	1232431688	280188706.1
2005	Kamerun	128,685,147	1.2436	160032848.8	1.67	1146467.194	1146467194	267254857.5
2006	Kamerun	135,533,119	1.2545	170026297.8	1.7	1167591.793	1167591793	289044706.2
2007	Kamerun	154,698,088	1.3687	211735273	1.7	1752006.122	1752006122	359949964.2
2008	Kamerun	168,613,231	1.4648	246984660.8	1.77	2386117.769	2386117769	437162849.6
2009	Kamerun	142,359,410	1.3892	197765692.4	1.84	1825775.328	1825775328	363888874
2010	Kamerun	163,721,327	1.3244	216832525.5	1.84	1707976.942	1707976942	398971846.9
2011	Kamerun	162,287,045	1.3901	225595221.3	1.88	2366228.853	2366228853	424119016
2012	Kamerun	187,957,531	1.2849	241506631.6	1.92	2185483.23	2185483230	463692732.6
2013	Kamerun	189,102,883	1.3277	251071897.8	1.91	2373232.536	2373232536	479547324.7
2014	Kamerun	177,213,059	1.3267	235108565.4	1.92	2127204.13	2127204130	450232902.7
1999	Orta Af.C.	5,716,803	1.0654	6090681.916	1.67	76495.561	76495561	10171438.8

2000	Orta Af.C.	4,418,979	0.9213	4071205.353	1.68	74651.307	74651307	6839624.993
2001	Orta Af.C.	4,905,948	0.8942	4386898.702	1.7	69174.246	69174246	7457727.793
2002	Orta Af.C.	4,483,912	0.9411	4219809.583	1.71	70791.14	70791140	7215874.387
2003	Orta Af.C.	3,209,515	1.1286	3622258.629	1.7	66605.219	66605219	6157839.669
2004	Orta Af.C.	3,466,068	1.2417	4303816.636	1.67	67910.1	67910100	7187373.781
2005	Orta Af.C.	2,862,614	1.2436	3559946.77	1.67	89390.395	89390395	5945111.107
2006	Orta Af.C.	2,651,776	1.2545	3326652.992	1.7	85067.312	85067312	5655310.086
2007	Orta Af.C.	3,985,951	1.3687	5455571.134	1.7	104810.027	104810027	9274470.927
2008	Orta Af.C.	5,286,935	1.4648	7744302.388	1.77	110429.267	110429267	13707415.23
2009	Orta Af.C.	3,532,562	1.3892	4907435.13	1.84	113327.654	113327654	9029680.64
2010	Orta Af.C.	3,145,819	1.3244	4166322.684	1.84	143328.973	143328973	7666033.738
2011	Orta Af. C.	4,043,802	1.3901	5621289.16	1.88	77090.238	77090238	10568023.62
2012	Orta Af.C.	3,034,364	1.2849	3898854.304	1.92	151014.067	151014067	7485800.263
2013	Orta Af.C.	2,858,679	1.3277	3795468.108	1.91	79549.799	79549799	7249344.087
2014	Orta Af.C.	3,441,466	1.3267	4565792.942	1.92	92292.675	92292675	8743493.484
1999	Çad	5,574,486	1.0654	5939057.384	1.67	179539.481	179539481	9918225.832
2000	Çad	6,458,309	0.9213	5950040.082	1.68	210471.954	210471954	9996067.337
2001	Çad	13,703,638	0.8942	12253793.1	1.7	298909.955	298909955	20831448.27
2002	Çad	36,481,627	0.9411	34332859.17	1.71	809937.992	809937992	58709189.18
2003	Çad	17,413,272	1.1286	19652618.78	1.7	361226.034	361226034	33409451.92
2004	Çad	13,445,318	1.2417	16695051.36	1.67	546218.831	546218831	27880735.77
2005	Çad	19,356,119	1.2436	24071269.59	1.67	502794.37	502794370	40199020.21
2006	Çad	18,475,267	1.2545	23177222.45	1.7	675172.612	675172612	39401278.17
2007	Çad	17,363,353	1.3687	23765221.25	1.7	911622.852	911622852	40400876.13
2008	Çad	19,091,094	1.4648	27964634.49	1.77	977690.091	977690091	49497403.05
2009	Çad	35,548,335	1.3892	49383746.98	1.84	983166.681	983166681	90866094.45
2010	Çad	33,880,273	1.3244	44871033.56	1.84	1112509.521	1112509521	82562701.75
2011	Çad	22,954,941	1.3901	31909663.48	1.88	1736697.621	1736697621	59990167.35
2012	Çad	24,326,367	1.2849	31256948.96	1.92	1799601.21	1799601210	60013342
2013	Çad	40,781,653	1.3277	54145800.69	1.91	1486869.195	1486869195	103418479.3
2014	Çad	51,760,502	1.3267	68670658	1.92	1684938.934	1684938934	131504310.1

1999	Kongo	52,671,515	1.0654	56116232.08	1.67	442079.873	442079873	93714107.58
2000	Kongo	52,348,651	0.9213	48228812.17	1.68	237959.555	237959555	81024404.44
2001	Kongo	48,913,867	0.8942	43738779.87	1.7	336361.755	336361755	74355925.78
2002	Kongo	61,752,024	0.9411	58114829.79	1.71	350963.583	350963583	99376358.93
2003	Kongo	47,325,862	1.1286	53411967.85	1.7	468732.551	468732551	90800345.35
2004	Kongo	72,191,299	1.2417	89639935.97	1.67	490533.599	490533599	149698693.1
2005	Kongo	85,885,468	1.2436	106807168	1.67	542356.127	542356127	178367970.6
2006	Kongo	104,421,608	1.2545	130996907.2	1.7	858805.559	858805559	222694742.3
2007	Kongo	223,707,201	1.3687	306188046	1.7	947203.371	947203371	520519678.2
2008	Kongo	170,148,811	1.4648	249233978.4	1.77	1264921.688	1264921688	441144141.7
2009	Kongo	148,801,693	1.3892	206715311.9	1.84	1119771.467	1119771467	380356173.9
2010	Kongo	140,471,222	1.3244	186040086.4	1.84	1471938.325	1471938325	342313759
2011	Kongo	118,431,538	1.3901	164631681	1.88	1647395.245	1647395245	309507560.2
2012	Kongo	148,596,723	1.2849	190931929.4	1.92	1804510.126	1804510126	366589304.4
2013	Kongo	164,094,749	1.3277	217868598.2	1.91	1247393.413	1247393413	416129022.7
2014	Kongo	318,959,692	1.3267	423163823.4	1.92	1563745.985	1563745985	810358721.8
1999	Demo. Kongo C.	23,003,598	1.0654	24508033.31	1.67	195016.874	195016874	40928415.63
2000	Demo.Kong o C.	31,717,389	0.9213	29221230.49	1.68	272425.177	272425177	49091667.22
2001	Demo. Kongo C.	31,189,307	0.8942	27889478.32	1.7	322189.109	322189109	47412113.14
2002	Demo.Kong o C.	36,642,281	0.9411	34484050.65	1.71	441263.269	441263269	58967726.61
2003	Demo. Kongo C.	42,629,213	1.1286	48111329.79	1.7	683162.244	683162244	81789260.65
2004	Demo.Kong o C.	42,492,369	1.2417	52762774.59	1.67	810756.768	810756768	88113833.56
2005	Demo.Kong o C.	46,341,845	1.2436	57630718.44	1.67	1044612.336	1044612336	96243299.8
2006	Demo.Kong o C.	49,755,608	1.2545	62418410.24	1.7	907113.389	907113389	106111297.4
2007	Demo.Kong o C.	63,143,287	1.3687	86424216.92	1.7	1004077.207	1004077207	146921168.8

2008	Demo.Kongo C.	68,072,023	1.4648	99711899.29	1.77	1169392.881	1169392881	176490061.7
2009	Demo.Kongo C.	66,754,299	1.3892	92735072.17	1.84	1182717.386	1182717386	170632532.8
2010	Demo.Kongo C.	69,802,529	1.3244	92446469.41	1.84	1059343.866	1059343866	170101503.7
2011	Demo.Kongo C.	82,077,252	1.3901	114095588	1.88	1375166.909	1375166909	214499705.4
2012	Demo.Kongo C.	87,232,667	1.2849	112085253.8	1.92	1321844.875	1321844875	215203687.4
2013	Demo.Kongo C.	99,496,617	1.3277	132101658.4	1.91	1269895.201	1269895201	252314167.5
2014	Demo.Kongo C.	90,056,198	1.3267	119477557.9	1.92	1232173.227	1232173227	228799523.4
1999	Gabon	73,589,495	1.0654	78402247.97	1.67	704758.693	704758693	130931754.1
2000	Gabon	85,587,941	0.9213	78852170.04	1.68	724210.901	724210901	132471645.7
2001	Gabon	94,023,583	0.8942	84075887.92	1.7	740252.89	740252890	142929009.5
2002	Gabon	107,338,804	0.9411	101016548.4	1.71	829598.661	829598661	172738297.8
2003	Gabon	75,587,954	1.1286	85308564.88	1.7	862427.929	862427929	145024560.3
2004	Gabon	90,297,455	1.2417	112122349.9	1.67	954023.214	954023214	187244324.3
2005	Gabon	123,006,030	1.2436	152970298.9	1.67	942242.352	942242352	255460399.2
2006	Gabon	152,651,136	1.2545	191500850.1	1.7	1098375.999	1098375999	325551445.2
2007	Gabon	149,012,039	1.3687	203952777.8	1.7	1159707.913	1159707913	346719722.2
2008	Gabon	157,092,580	1.4648	230109211.2	1.77	1432347.985	1432347985	407293303.8
2009	Gabon	125,967,942	1.3892	174994665	1.84	1402586.319	1402586319	321990183.6
2010	Gabon	121,920,826	1.3244	161471942	1.84	1670383.502	1670383502	297108373.2
2011	Gabon	214,730,068	1.3901	298496267.5	1.88	2050346.548	2050346548	561172983
2012	Gabon	225,594,089	1.2849	289865845	1.92	1763185.328	1763185328	556542422.3
2013	Gabon	188,905,423	1.3277	250809730.1	1.91	1655483.42	1655483420	479046584.5
2014	Gabon	189,671,142	1.3267	251636704.1	1.92	1372456.412	1372456412	481884288.3
1999	Ekvator Ginesi	24,866,857	1.0654	26493149.45	1.67	139244.244	139244244	44243559.58
2000	Ekvator Ginesi	24,370,310	0.9213	22452366.6	1.68	196220.803	196220803	37719975.89

2001	Ekvator Ginesi	30,110,26 7	0.8942	26924600.75	1.7	457271.234	457271234	45771821.28
2002	Ekvator Ginesi	54,626,68 3	0.9411	51409171.37	1.71	254395.128	254395128	87909683.04
2003	Ekvator Ginesi	74,575,73 3	1.1286	84166172.26	1.7	389957.296	389957296	143082492.8
2004	Ekvator Ginesi	40,959,17 5	1.2417	50859007.6	1.67	484891.786	484891786	84934542.69
2005	Ekvator Ginesi	44,987,74 0	1.2436	55946753.46	1.67	680300.166	680300166	93431078.28
2006	Ekvator Ginesi	80,822,91 7	1.2545	101392349.4	1.7	675446.032	675446032	172366993.9
2007	Ekvator Ginesi	77,903,48 4	1.3687	106626498.6	1.7	1212505.113	1212505113	181265047.5
2008	Ekvator Ginesi	84,896,07 1	1.4648	124355764.8	1.77	1545668.825	1545668825	220109703.7
2009	Ekvator Ginesi	85,366,30 8	1.3892	118590875.1	1.84	761403.106	761403106	218207210.1
2010	Ekvator Ginesi	159,300,2 32	1.3244	210977227.3	1.84	1043571.108	1043571108	388198098.2
2011	Ekvator Ginesi	187,437,8 38	1.3901	260557338.6	1.88	2208710.702	2208710702	489847796.6
2012	Ekvator Ginesi	162,387,6 58	1.2849	208651901.8	1.92	3257275.166	3257275166	400611651.4
2013	Ekvator Ginesi	190,323,2 35	1.3277	252692159.1	1.91	2527454.362	2527454362	482642023.9
2014	Ekvator Ginesi	151,146,6 78	1.3267	200526297.7	1.92	2743769.627	2743769627	384007860.1
1999	Sao Tome ve Principe	4,015,879	1.0654	4278517.487	1.67	15785.748	15785748	7145124.203
2000	Sao Tome ve Principe	4,847,231	0.9213	4465753.92	1.68	20354.336	20354336	7502466.586
2001	Sao Tome ve Principe	5,461,918	0.8942	4884047.076	1.7	20252.092	20252092	8302880.029
2002	Sao Tome ve Principe	6,647,760	0.9411	6256206.936	1.71	23755.134	23755134	10698113.86
2003	Sao Tome ve Principe	6,446,877	1.1286	7275945.382	1.7	31994.447	31994447	12369107.15
2004	Sao Tome ve Principe	5,932,051	1.2417	7365827.727	1.67	29826.759	29826759	12300932.3
2005	Sao Tome ve Principe	4,194,627	1.2436	5216438.137	1.67	32166.933	32166933	8711451.689
2006	Sao Tome ve Principe	6,277,782	1.2545	7875477.519	1.7	51245.38	51245380	13388311.78
2007	Sao Tome ve Principe	8,057,783	1.3687	11028687.59	1.7	58500.014	58500014	18748768.91
2008	Sao Tome ve Principe	10,439,25 7	1.4648	15291423.65	1.77	72977.806	72977806	27065819.87
2009	Sao Tome ve Principe	6,904,380	1.3892	9591564.696	1.84	61715.83	61715830	17648479.04

2010	Sao Tome ve Principe	7,650,744	1.3244	10132645.35	1.84	74866.505	74866505	18644067.45
2011	Sao Tome ve Principe	7,072,072	1.3901	9830887.287	1.88	89211.301	89211301	18482068.1
2012	Sao Tome ve Principe	7,681,206	1.2849	9869581.589	1.92	86029.239	86029239	18949596.65
2013	Sao Tome ve Principe	8,121,640	1.3277	10783101.43	1.91	95973.737	95973737	20595723.73
2014	Sao Tome ve Principe	10,191,406	1.3267	13520938.34	1.92	113429.988	113429988	25892596.92

3. DGAOP (COMESA) Ülkelerinin Teknolojilerinin İthalatı

Yıl	Ülke	AB-27'den İmalat malların ithalatı (€)	Döviz Kuru (€→\$)	AB-27'den İmalat malların ithalatı (ABD \$)	%'nin GSYİH AB'nin Ar-Ge payı (GDP \$)	Toplam AB-27'den DGAOP (COMESA)'u n ülkelerinin teknolojilerini n ithalatı (Bin ABD \$)	Toplam AB-27'den DGAOP (COMESA)' un ülkelerinin teknolojilerin in ithalatı (ABD \$)	Tİ (TIM) (Milyon ABD \$)
1999	Burundi	4,985,420	1.0654	5311466.468	1.67	52993.002	52993002	8870149.002
2000	Burundi	5,776,076	0.9213	5321498.819	1.68	59550.669	59550669	8940118.016
2001	Burundi	4,583,639	0.8942	4098689.994	1.7	56900.089	56900089	6967772.989
2002	Burundi	4,146,353	0.9411	3902132.808	1.71	44682.86	44682860	6672647.102
2003	Burundi	3,798,951	1.1286	4287496.099	1.7	44954.016	44954016	7288743.368
2004	Burundi	5,962,386	1.2417	7403494.696	1.67	57780.489	57780489	12363836.14
2005	Burundi	4,709,717	1.2436	5857004.061	1.67	90656.835	90656835	9781196.782
2006	Burundi	5,209,461	1.2545	6535268.825	1.7	147819.097	147819097	11109957
2007	Burundi	6,943,193	1.3687	9503148.259	1.7	85563.675	85563675	16155352.04
2008	Burundi	5,697,456	1.4648	8345633.549	1.77	123598.758	123598758	14771771.38
2009	Burundi	5,000,284	1.3892	6946394.533	1.84	103720.607	103720607	12781365.94
2010	Burundi	4,215,870	1.3244	5583498.228	1.84	110383.857	110383857	10273636.74

2011	Burundi	5,312,316	1.390 1	7384650.472	1.88	163361.884	163361884	13883142.89
2012	Burundi	4,412,191	1.284 9	5669224.216	1.92	210748.224	210748224	10884910.49
2013	Burundi	4,268,882	1.327 7	5667794.631	1.91	162590.014	162590014	10825487.75
2014	Burundi	3,947,684	1.326 7	5237392.363	1.92	172271.94	172271940	10029606.37
1999	Komor	3,440,014	1.065 4	3664990.916	1.67	26768.782	26768782	6120534.829
2000	Komor	4,292,187	0.921 3	3954391.883	1.68	16829.861	16829861	6643378.364
2001	Komor	3,822,486	0.894 2	3418066.981	1.7	23019.193	23019193	5810713.868
2002	Komor	3,742,146	0.941 1	3521733.601	1.71	23873.35	23873350	6022164.457
2003	Komor	2,967,939	1.128 6	3349615.955	1.7	29355.341	29355341	5694347.124
2004	Komor	2,215,255	1.241 7	2750682.134	1.67	37499.84	37499840	4593639.163
2005	Komor	2,440,991	1.243 6	3035616.408	1.67	35000.391	35000391	5069479.401
2006	Komor	7,089,338	1.254 5	8893574.521	1.7	39712.542	39712542	15119076.69
2007	Komor	1,449,817	1.368 7	1984364.528	1.7	38567.865	38567865	3373419.697
2008	Komor	2,141,056	1.464 8	3136218.829	1.77	47981.142	47981142	5551107.327
2009	Komor	1,972,199	1.389 2	2739778.851	1.84	53074.766	53074766	5041193.085
2010	Komor	2,724,604	1.324 4	3608465.538	1.84	62750.524	62750524	6639576.589
2011	Komor	2,059,630	1.390 1	2863091.663	1.88	74274.583	74274583	5382612.326
2012	Komor	1,520,748	1.284 9	1954009.105	1.92	71111.944	71111944	3751697.482
2013	Komor	2,491,396	1.327 7	3307826.469	1.91	71359.018	71359018	6317948.556
2014	Komor	2,351,677	1.326 7	3119969.876	1.92	59271.438	59271438	5974742.312
1999	Cibuti	11,209,363	1.065 4	11942455.34	1.67	78979.363	78979363	19943900.42
2000	Cibuti	11,324,790	0.921 3	10433529.03	1.68	77699.201	77699201	17528328.77
2001	Cibuti	11,127,408	0.894 2	9950128.234	1.7	58779.466	58779466	16915218
2002	Cibuti	10,352,899	0.941 1	9743113.249	1.71	65442.043	65442043	16660723.66
2003	Cibuti	8,691,093	1.128 6	9808767.56	1.7	49018.933	49018933	16674904.85

2004	Cibuti	10,328,959	1.241 7	12825468.39	1.67	64408.758	64408758	21418532.21
2005	Cibuti	12,436,393	1.243 6	15465898.33	1.67	32870.402	32870402	25828050.22
2006	Cibuti	9,593,716	1.254 5	12035316.72	1.7	40383.012	40383012	20460038.43
2007	Cibuti	13,036,395	1.368 7	17842913.84	1.7	62830.105	62830105	30332953.52
2008	Cibuti	18,108,958	1.464 8	26526001.68	1.77	89128.165	89128165	46951022.97
2009	Cibuti	10,455,269	1.389 2	14524459.69	1.84	48126.127	48126127	26725005.84
2010	Cibuti	12,843,947	1.324 4	17010523.41	1.84	39944.39	39944390	31299363.07
2011	Cibuti	11,620,712	1.390 1	16153951.75	1.88	56320.201	56320201	30369429.29
2012	Cibuti	14,969,091	1.284 9	19233785.03	1.92	49726.006	49726006	36928867.25
2013	Cibuti	24,617,590	1.327 7	32684774.24	1.91	68140.163	68140163	62427918.8
2014	Cibuti	32,114,380	1.326 7	42606147.95	1.92	103786.975	103786975	81590773.32
1999	Eritre	13,824,976	1.065 4	14729129.43	1.67	190327.331	190327331	24597646.15
2000	Eritre	9,989,269	0.921 3	9203113.53	1.68	174487.546	174487546	15461230.73
2001	Eritre	10,999,600	0.894 2	9835842.32	1.7	164877.574	164877574	16720931.94
2002	Eritre	14,296,188	0.941 1	13454142.53	1.71	169763.034	169763034	23006583.72
2003	Eritre	9,503,959	1.128 6	10726168.13	1.7	124749.96	124749960	18234485.82
2004	Eritre	10,364,120	1.241 7	12869127.8	1.67	145560.201	145560201	21491443.43
2005	Eritre	7,564,449	1.243 6	9407148.776	1.67	238007.401	238007401	15709938.46
2006	Eritre	5,703,327	1.254 5	7154823.722	1.7	185938.182	185938182	12163200.33
2007	Eritre	5,417,207	1.368 7	7414531.221	1.7	123462.104	123462104	12604703.08
2008	Eritre	4,803,806	1.464 8	7036615.029	1.77	140019.955	140019955	12454808.6
2009	Eritre	5,167,574	1.389 2	7178793.801	1.84	137426.474	137426474	13208980.59
2010	Eritre	6,045,367	1.324 4	8006484.055	1.84	104068.03	104068030	14731930.66
2011	Eritre	13,267,890	1.390 1	18443693.89	1.88	171617.284	171617284	34674144.51
2012	Eritre	22,829,021	1.284 9	29333009.08	1.92	260081.819	260081819	56319377.44

2013	Eritre	6,521,150	1.327 7	8658130.855	1.91	205999.757	205999757	16537029.93
2014	Eritre	6,269,711	1.326 7	8318025.584	1.92	188750.091	188750091	15929018.99
1999	Etyopya	49,673,222	1.065 4	52921850.72	1.67	504764.706	504764706	88379490.7
2000	Etyopya	39,152,465	0.921 3	36071166	1.68	385418.067	385418067	60599558.89
2001	Etyopya	48,116,150	0.894 2	43025461.33	1.7	536372.199	536372199	73143284.26
2002	Etyopya	43,666,996	0.941 1	41095009.94	1.71	495440.287	495440287	70272466.99
2003	Etyopya	40,350,357	1.128 6	45539412.91	1.7	773035.349	773035349	77417001.95
2004	Etyopya	41,578,859	1.241 7	51628469.22	1.67	614273.498	614273498	86219543.6
2005	Etyopya	41,355,253	1.243 6	51429392.63	1.67	1013868.553	1013868553	85887085.69
2006	Etyopya	59,658,868	1.254 5	74842049.91	1.7	1332957.986	1332957986	127231484.8
2007	Etyopya	69,593,433	1.368 7	95252531.75	1.7	1293529.222	1293529222	161929304
2008	Etyopya	76,220,150	1.464 8	111647275.7	1.77	1623114.148	1623114148	197615678
2009	Etyopya	45,881,786	1.389 2	63738977.11	1.84	1293579.478	1293579478	117279717.9
2010	Etyopya	61,860,120	1.324 4	81927542.93	1.84	1336800.879	1336800879	150746679
2011	Etyopya	79,370,107	1.390 1	110332385.7	1.88	1306617.295	1306617295	207424885.2
2012	Etyopya	99,498,555	1.284 9	127845693.3	1.92	1663368.095	1663368095	245463731.2
2013	Etyopya	92,252,262	1.327 7	122483328.3	1.91	1885901.21	1885901210	233943157
2014	Etyopya	86,720,196	1.326 7	115051684	1.92	2304685.996	2304685996	220323974.9
1999	Kenya	88,262,250	1.065 4	94034601.15	1.67	913052.344	913052344	157037783.9
2000	Kenya	80,295,053	0.921 3	73975832.33	1.68	870703.181	870703181	124279398.3
2001	Kenya	83,640,204	0.894 2	74791070.42	1.7	861749.872	861749872	127144819.7
2002	Kenya	83,004,909	0.941 1	78115919.86	1.71	940883.091	940883091	133578223
2003	Kenya	88,164,962	1.128 6	99502976.11	1.7	838809.802	838809802	169155059.4
2004	Kenya	91,379,924	1.241 7	113466451.6	1.67	1107310.723	1107310723	189488974.2
2005	Kenya	107,199,959	1.243 6	133313869	1.67	1197557.843	1197557843	222634161.3

2006	Kenya	110,438,680	1.254 5	138545324.1	1.7	1554654.377	1554654377	235527050.9
2007	Kenya	130,483,688	1.368 7	178593023.8	1.7	1802145.535	1802145535	303608140.4
2008	Kenya	121,015,752	1.464 8	177263873.5	1.77	1990196.381	1990196381	313757056.1
2009	Kenya	115,215,158	1.389 2	160056897.5	1.84	1912280.18	1912280180	294504691.4
2010	Kenya	147,043,512	1.324 4	194744427.3	1.84	2162700.142	2162700142	358329746.2
2011	Kenya	143,699,265	1.390 1	199756348.3	1.88	2193423.493	2193423493	375541934.8
2012	Kenya	172,976,645	1.284 9	222257691.2	1.92	2429978.638	2429978638	426734767
2013	Kenya	183,027,652	1.327 7	243005813.6	1.91	2265630.97	2265630970	464141103.9
2014	Kenya	179,031,553	1.326 7	237521161.4	1.92	1949010.078	1949010078	454853024
1999	Madagaskar	78,105,353	1.065 4	83213443.09	1.67	304674.132	304674132	138966450
2000	Madagaskar	96,154,741	0.921 3	88587362.88	1.68	317519.996	317519996	148826769.6
2001	Madagaskar	106,981,536	0.894 2	95662889.49	1.7	382484.219	382484219	162626912.1
2002	Madagaskar	64,033,901	0.941 1	60262304.23	1.71	195496.423	195496423	103048540.2
2003	Madagaskar	89,490,398	1.128 6	100998863.2	1.7	426887.477	426887477	171698067.4
2004	Madagaskar	77,306,463	1.241 7	95991435.11	1.67	475911.265	475911265	160305696.6
2005	Madagaskar	76,133,991	1.243 6	94680231.21	1.67	468243.078	468243078	158115986.1
2006	Madagaskar	77,022,477	1.254 5	96624697.4	1.7	461339.133	461339133	164261985.6
2007	Madagaskar	97,261,813	1.368 7	133122243.5	1.7	625688.991	625688991	226307813.9
2008	Madagaskar	149,657,802	1.464 8	219218748.4	1.77	906468.704	906468704	388017184.6
2009	Madagaskar	85,477,645	1.389 2	118745544.4	1.84	664411.193	664411193	218491801.8
2010	Madagaskar	94,941,883	1.324 4	125741029.8	1.84	597686.761	597686761	231363494.9
2011	Madagaskar	130,560,514	1.390 1	181492170.5	1.88	667366.574	667366574	341205280.6
2012	Madagaskar	141,691,886	1.284 9	182059904.3	1.92	663220.29	663220290	349555016.3
2013	Madagaskar	139,950,955	1.327 7	185812883	1.91	617362.128	617362128	354902606.4
2014	Madagaskar	137,345,633	1.326 7	182216451.3	1.92	639454.098	639454098	348944504.2

1999	Malawi	3,643,874	1.065 4	3882183.36	1.67	121069.071	121069071	6483246.211
2000	Malawi	3,992,316	0.921 3	3678120.731	1.68	70677.608	70677608	6179242.828
2001	Malawi	4,835,297	0.894 2	4323722.577	1.7	74162.555	74162555	7350328.382
2002	Malawi	4,488,551	0.941 1	4224175.346	1.71	82954.469	82954469	7223339.842
2003	Malawi	4,600,097	1.128 6	5191669.474	1.7	88817.857	88817857	8825838.106
2004	Malawi	5,678,287	1.241 7	7050728.968	1.67	137588.923	137588923	11774717.38
2005	Malawi	4,583,808	1.243 6	5700423.629	1.67	153255.32	153255320	9519707.46
2006	Malawi	4,715,137	1.254 5	5915139.367	1.7	187076.225	187076225	10055736.92
2007	Malawi	4,504,417	1.368 7	6165195.548	1.7	210830.574	210830574	10480832.43
2008	Malawi	8,296,088	1.464 8	12152109.7	1.77	264853.504	264853504	21509234.17
2009	Malawi	9,785,024	1.389 2	13593355.34	1.84	289510.394	289510394	25011773.83
2010	Malawi	6,175,317	1.324 4	8178589.835	1.84	275780.08	275780080	15048605.3
2011	Malawi	7,469,418	1.390 1	10383237.96	1.88	296051.716	296051716	19520487.37
2012	Malawi	7,713,008	1.284 9	9910443.979	1.92	292684.294	292684294	19028052.44
2013	Malawi	10,118,033	1.327 7	13433712.41	1.91	348537.075	348537075	25658390.71
2014	Malawi	10,982,727	1.326 7	14570783.91	1.92	363656.043	363656043	27903051.19
1999	Morityus	139,947,445	1.065 4	149100007.9	1.67	742283.862	742283862	248997013.2
2000	Morityus	141,418,597	0.921 3	130288953.4	1.68	566771.301	566771301	218885441.7
2001	Morityus	134,678,447	0.894 2	120429467.3	1.7	554192.983	554192983	204730094.4
2002	Morityus	139,012,219	0.941 1	130824399.3	1.71	596886.839	596886839	223709722.8
2003	Morityus	116,240,624	1.128 6	131189168.2	1.7	689711.758	689711758	223021586
2004	Morityus	118,796,870	1.241 7	147510073.5	1.67	728620.096	728620096	246341822.7
2005	Morityus	113,508,848	1.243 6	141159603.4	1.67	971597.663	971597663	235736537.6
2006	Morityus	114,581,425	1.254 5	143742397.7	1.7	1260528.066	1260528066	244362076
2007	Morityus	120,785,320	1.368 7	165318867.5	1.7	1054310.225	1054310225	281042074.7

2008	Morityus	106,318,944	1.464 8	155735989.2	1.77	1031730.031	1031730031	275652700.8
2009	Morityus	95,979,181	1.389 2	133334278.2	1.84	983789.093	983789093	245335072
2010	Morityus	124,880,024	1.324 4	165391103.8	1.84	1007057.651	1007057651	304319631
2011	Morityus	131,988,904	1.390 1	183477775.5	1.88	1217198.016	1217198016	344938217.8
2012	Morityus	138,342,790	1.284 9	177756650.9	1.92	1291116.259	1291116259	341292769.7
2013	Morityus	162,907,088	1.327 7	216291740.7	1.91	1202305.595	1202305595	413117224.8
2014	Morityus	177,674,292	1.326 7	235720483.2	1.92	1167972.609	1167972609	451404725.3
1999	Rwanda	5,393,736	1.065 4	5746486.334	1.67	67804.49	67804490	9596632.178
2000	Rwanda	5,106,496	0.921 3	4704614.765	1.68	62522.894	62522894	7903752.805
2001	Rwanda	7,697,084	0.894 2	6882732.513	1.7	79144.631	79144631	11700645.27
2002	Rwanda	6,559,292	0.941 1	6172949.701	1.71	78488.122	78488122	10555743.99
2003	Rwanda	6,327,540	1.128 6	7141261.644	1.7	78083.235	78083235	12140144.79
2004	Rwanda	7,815,013	1.241 7	9703901.642	1.67	109398.842	109398842	16205515.74
2005	Rwanda	8,715,483	1.243 6	10838574.66	1.67	110195.535	110195535	18100419.68
2006	Rwanda	10,100,101	1.254 5	12670576.7	1.7	177393.922	177393922	21539980.4
2007	Rwanda	11,761,550	1.368 7	16098033.49	1.7	213320.57	213320570	27366656.92
2008	Rwanda	8,789,991	1.464 8	12875578.82	1.77	261620.918	261620918	22789774.51
2009	Rwanda	7,359,592	1.389 2	10223945.21	1.84	351767.642	351767642	18812059.18
2010	Rwanda	7,438,718	1.324 4	9851838.119	1.84	287817.153	287817153	18127382.14
2011	Rwanda	6,648,415	1.390 1	9241961.692	1.88	361821.903	361821903	17374887.98
2012	Rwanda	14,283,924	1.284 9	18353413.95	1.92	429587.063	429587063	35238554.78
2013	Rwanda	9,960,344	1.327 7	13224348.73	1.91	423387.758	423387758	25258506.07
2014	Rwanda	10,770,732	1.326 7	14289530.14	1.92	393670.585	393670585	27364450.23
1999	Seyşel	21,320,316	1.065 4	22714664.67	1.67	228521.089	228521089	37933489.99
2000	Seyşel	28,944,416	0.921 3	26666490.46	1.68	136027.343	136027343	44799703.97

2001	Seyşel	27,963,874	0.894 2	25005296.13	1.7	150906.578	150906578	42509003.42
2002	Seyşel	27,775,359	0.941 1	26139390.35	1.71	198092.181	198092181	44698357.51
2003	Seyşel	28,801,733	1.128 6	32505635.86	1.7	183425.674	183425674	55259580.97
2004	Seyşel	27,832,684	1.241 7	34559843.72	1.67	184872.609	184872609	57714939.02
2005	Seyşel	35,927,616	1.243 6	44679583.26	1.67	289989.038	289989038	74614904.04
2006	Seyşel	34,839,084	1.254 5	43705630.88	1.7	238673.253	238673253	74299572.49
2007	Seyşel	31,463,323	1.368 7	43063850.19	1.7	307561.346	307561346	73208545.32
2008	Seyşel	28,242,031	1.464 8	41368927.01	1.77	303821.896	303821896	73223000.81
2009	Seyşel	26,397,751	1.389 2	36671755.69	1.84	235710.327	235710327	67476030.47
2010	Seyşel	34,263,626	1.324 4	45378746.27	1.84	291046.023	291046023	83496893.14
2011	Seyşel	30,130,575	1.390 1	41884512.31	1.88	308326.805	308326805	78742883.14
2012	Seyşel	32,439,711	1.284 9	41681784.66	1.92	315449.589	315449589	80029026.55
2013	Seyşel	36,407,577	1.327 7	48338339.98	1.91	318997.877	318997877	92326229.37
2014	Seyşel	24,388,419	1.326 7	32356115.49	1.92	336711.561	336711561	61961961.16
1999	Sudan	55,870,675	1.065 4	59524617.15	1.67	513385.504	513385504	99406110.63
2000	Sudan	48,211,544	0.921 3	44417295.49	1.68	462160.11	462160110	74621056.42
2001	Sudan	61,560,760	0.894 2	55047631.59	1.7	608420.964	608420964	93580973.71
2002	Sudan	55,739,516	0.941 1	52456458.51	1.71	605596.731	605596731	89700544.05
2003	Sudan	63,401,685	1.128 6	71555141.69	1.7	722971.921	722971921	121643740.9
2004	Sudan	78,339,380	1.241 7	97274008.15	1.67	928656.645	928656645	162447593.6
2005	Sudan	119,445,298	1.243 6	148542172.6	1.67	1690993.815	1690993815	248065428.2
2006	Sudan	118,683,088	1.254 5	148887933.9	1.7	1648384.713	1648384713	253109487.6
2007	Sudan	112,811,636	1.368 7	154405286.2	1.7	1889578.734	1889578734	262488986.5
2008	Sudan	105,980,622	1.464 8	155240415.1	1.77	1509495.889	1509495889	274775534.7
2009	Sudan	104,262,872	1.389 2	144841981.8	1.84	1665245.042	1665245042	266509246.5

2010	Sudan	106,627,182	1.324 4	141217039.8	1.84	1719983.066	1719983066	259839353.3
2011	Sudan	99,930,330	1.390 1	138913151.7	1.88	1482001.774	1482001774	261156725.3
2012	Sudan	113,739,645	1.284 9	146144069.9	1.92	1162490.273	1162490273	280596614.1
2013	Sudan	101,629,822	1.327 7	134933914.7	1.91	1394123.173	1394123173	257723777
2014	Sudan	72,633,609	1.326 7	96363009.06	1.92	1273473.763	1273473763	184535162.4
1999	Uganda	18,579,215	1.065 4	19794295.66	1.67	334294.899	334294899	33056473.75
2000	Uganda	14,442,412	0.921 3	13305794.18	1.68	345441.155	345441155	22353734.22
2001	Uganda	14,759,481	0.894 2	13197927.91	1.7	360556.772	360556772	22436477.45
2002	Uganda	16,319,648	0.941 1	15358420.73	1.71	210535.706	210535706	26262899.45
2003	Uganda	14,653,797	1.128 6	16538275.29	1.7	277432.993	277432993	28115068
2004	Uganda	22,139,621	1.241 7	27490767.4	1.67	329920.202	329920202	45909581.55
2005	Uganda	19,020,408	1.243 6	23653779.39	1.67	416292.686	416292686	39501811.58
2006	Uganda	17,997,493	1.254 5	22577854.97	1.7	502848.082	502848082	38382353.45
2007	Uganda	19,898,640	1.368 7	27235268.57	1.7	772269.864	772269864	46299956.57
2008	Uganda	30,327,867	1.464 8	44424259.58	1.77	920888.107	920888107	78630939.46
2009	Uganda	26,249,342	1.389 2	36465585.91	1.84	818405.329	818405329	67096678.07
2010	Uganda	32,569,195	1.324 4	43134641.86	1.84	808796.863	808796863	79367741.02
2011	Uganda	29,156,555	1.390 1	40530527.11	1.88	861136.418	861136418	76197390.96
2012	Uganda	28,961,475	1.284 9	37212599.23	1.92	817341.574	817341574	71448190.52
2013	Uganda	26,386,320	1.327 7	35033117.06	1.91	785986.525	785986525	66913253.59
2014	Uganda	31,185,391	1.326 7	41373658.24	1.92	806587.184	806587184	79230555.53
1999	Zambia	7,497,831	1.065 4	7988189.147	1.67	157692.939	157692939	13340275.88
2000	Zambia	12,523,066	0.921 3	11537500.71	1.68	112364.703	112364703	19383001.19
2001	Zambia	8,694,119	0.894 2	7774281.21	1.7	148450.935	148450935	13216278.06
2002	Zambia	9,814,669	0.941 1	9236584.996	1.71	136016.308	136016308	15794560.34

2003	Zambia	7,525,744	1.128 6	8493554.678	1.7	216362.986	216362986	14439042.95
2004	Zambia	8,345,307	1.241 7	10362367.7	1.67	402858.218	402858218	17305154.06
2005	Zambia	9,627,668	1.243 6	11972967.92	1.67	484381.361	484381361	19994856.43
2006	Zambia	15,653,089	1.254 5	19636800.15	1.7	350743.87	350743870	33382560.26
2007	Zambia	16,039,450	1.368 7	21953195.22	1.7	620718.933	620718933	37320431.87
2008	Zambia	20,169,086	1.464 8	29543677.17	1.77	491477.748	491477748	52292308.6
2009	Zambia	19,237,232	1.389 2	26724362.69	1.84	356116.266	356116266	49172827.36
2010	Zambia	21,785,697	1.324 4	28852977.11	1.84	435552.221	435552221	53089477.88
2011	Zambia	35,462,280	1.390 1	49296115.43	1.88	632572.429	632572429	92676697
2012	Zambia	36,956,027	1.284 9	47484799.09	1.92	767171.479	767171479	91170814.26
2013	Zambia	56,259,586	1.327 7	74695852.33	1.91	1014094.834	1014094834	142669078
2014	Zambia	35,306,374	1.326 7	46840966.39	1.92	682243.081	682243081	89700450.63
1999	Zimbabwe	38,322,681	1.065 4	40828984.34	1.67	492093.421	492093421	68184403.84
2000	Zimbabwe	25,457,571	0.921 3	23454060.16	1.68	305461.766	305461766	39402821.07
2001	Zimbabwe	27,641,092	0.894 2	24716664.47	1.7	254765.572	254765572	42018329.59
2002	Zimbabwe	22,646,969	0.941 1	21313062.53	1.71	217512.679	217512679	36445336.92
2003	Zimbabwe	22,488,866	1.128 6	25380934.17	1.7	214097.633	214097633	43147588.08
2004	Zimbabwe	18,372,945	1.241 7	22813685.81	1.67	228506.782	228506782	38098855.3
2005	Zimbabwe	16,738,428	1.243 6	20815909.06	1.67	170425.521	170425521	34762568.13
2006	Zimbabwe	21,500,501	1.254 5	26972378.5	1.7	161655.412	161655412	45853043.46
2007	Zimbabwe	18,903,009	1.368 7	25872548.42	1.7	208779.93	208779930	43983332.31
2008	Zimbabwe	15,704,860	1.464 8	23004478.93	1.77	184803.002	184803002	40717927.7
2009	Zimbabwe	9,640,329	1.389 2	13392345.05	1.84	165076.367	165076367	24641914.89
2010	Zimbabwe	8,483,782	1.324 4	11235920.88	1.84	241538.149	241538149	20674094.42
2011	Zimbabwe	11,696,826	1.390 1	16259757.82	1.88	291303.202	291303202	30568344.71

2012	Zimbabwe	11,589,482	1.284 9	14891325.42	1.92	371509.312	371509312	28591344.81
2013	Zimbabwe	16,499,026	1.327 7	21905756.82	1.91	334599.144	334599144	41839995.53
2014	Zimbabwe	8,627,086	1.326 7	11445555	1.92	275216.223	275216223	21918237.82
4. Tİ (TIM) GAB (SADC) Ülkelerinin Teknolojinin İthalatı								
Yıl	Ülke	AB-27'den İmal malların ithalatı (€)	Döviz Kuru (€→\$)	AB- 27'den İmal malların ithalatı (ABD \$)	%'nin GSYİH AB'nin Ar-Ge payı (GDP \$)	Toplam AB- 27'den GAB (SADC)'ın ülkelerinin teknolojilerini n ithalatı (Bin ABD \$)	Toplam AB- 27'den GAB (SADC)'ın ülkelerinin teknolojilerinin ithalatı (ABD \$)	Tİ (TIM) (Milyon ABD \$)
199 9	Angola	149,583,641	1.065 4	15936641 1.1	1.67	1429272.379	1429272379	266141906.6
200 0	Angola	139,781,631	0.921 3	12878081 6.6	1.68	1424653.932	1424653932	216351772
200 1	Angola	184,668,917	0.894 2	16513094 5.6	1.7	1210658.967	1210658967	280722607.5
200 2	Angola	227,903,511	0.941 1	21447999 4.2	1.71	1693859.627	1693859627	366760790.1
200 3	Angola	252,691,089	1.128 6	28518716 3	1.7	2674483.381	2674483381	484818177.2
200 4	Angola	284,262,925	1.241 7	35296927 4	1.67	1772138.433	1772138433	589458687.5
200 5	Angola	435,864,012	1.243 6	54204048 5.3	1.67	2764581.911	2764581911	905207610.5
200 6	Angola	633,961,192	1.254 5	79530431 5.4	1.7	3198567.574	3198567574	1352017336
200 7	Angola	705,330,782	1.368 7	96538624 1.3	1.7	6170001.339	6170001339	1641156610
200 8	Angola	997,310,892	1.464 8	14608609 95	1.77	8165459.236	8165459236	2585723960
200 9	Angola	998,483,892	1.389 2	13870938 23	1.84	9688158.115	9688158115	2552252634
201 0	Angola	1,056,022,406	1.324 4	13985960 75	1.84	6790627.277	6790627277	2573416777
201 1	Angola	947,949,373	1.390 1	13177444 23	1.88	7777963.392	7777963392	2477359516
201 2	Angola	1,226,293,562	1.284 9	15756645 98	1.92	9331818.391	9331818391	3025276028
201 3	Angola	1,153,977,096	1.327 7	15321353 90	1.91	10156002.17	10156002167	2926378596
201 4	Angola	1,397,923,539	1.326 7	18546251 59	1.92	10008903.33	10008903326	3551607180
199 9	Botswana	7,345,954	1.065 4	7826379.3 92	1.67	361040.228	361040228	13070053.58

2000	Botswana	18,022,482	0.9213	16604112.67	1.68	249148.523	249148523	27894909.28
2001	Botswana	22,336,888	0.8942	19973645.25	1.7	192862.97	192862970	33955196.92
2002	Botswana	5,375,753	0.9411	5059121.148	1.71	122331.824	122331824	8651097.164
2003	Botswana	7,167,956	1.1286	8089755.142	1.7	151412.707	151412707	13752583.74
2004	Botswana	3,178,681	1.2417	3946968.198	1.67	191589.12	191589120	6591436.89
2005	Botswana	8,047,179	1.2436	10007471.8	1.67	186632.756	186632756	16712477.91
2006	Botswana	20,600,124	1.2545	25842855.56	1.7	112410.682	112410682	43932854.45
2007	Botswana	45,340,573	1.3687	62057642.27	1.7	218618.165	218618165	105497991.9
2008	Botswana	215,878,270	1.4648	316218489.9	1.77	346577.091	346577091	559706727.1
2009	Botswana	202,694,470	1.3892	281583157.7	1.84	379209.918	379209918	518113010.2
2010	Botswana	373,826,170	1.3244	495095379.5	1.84	475069.445	475069445	910975498.4
2011	Botswana	507,457,661	1.3901	705416894.6	1.88	734583.116	734583116	1326183762
2012	Botswana	1,061,604,871	1.2849	1364056099	1.92	1144901.229	1144901229	2618987710
2013	Botswana	864,612,493	1.3277	1147946007	1.91	1178864.248	1178864248	2192576873
2014	Botswana	143,851,328	1.3267	190847556.9	1.92	430357.284	430357284	365473071.4
1999	Lesoto	691,494	1.0654	736717.7076	1.67	17416.917	17416917	1230318.572
2000	Lesoto	215,568	0.9213	198602.7984	1.68	8312.2	8312200	333652.7013
2001	Lesoto	261,262	0.8942	233620.4804	1.7	8960.961	8960961	397154.8167
2002	Lesoto	489,831	0.9411	460979.9541	1.71	10185.425	10185425	788275.7215
2003	Lesoto	1,495,536	1.1286	1687861.93	1.7	17195.817	17195817	2869365.28
2004	Lesoto	1,343,441	1.2417	1668150.69	1.67	23202.131	23202131	2785811.652
2005	Lesoto	1,397,618	1.2436	1738077.745	1.67	100844.566	100844566	2902589.834
2006	Lesoto	1,729,623	1.2545	2169812.054	1.7	115862.503	115862503	3688680.491
2007	Lesoto	1,686,923	1.3687	2308891.51	1.7	108863.121	108863121	3925115.567
2008	Lesoto	1,579,196	1.4648	2313206.301	1.77	32096.252	32096252	4094375.152

2009	Lesoto	1,308,030	1.3892	1817115.276	1.84	23054.115	23054115	3343492.108
2010	Lesoto	202,714	1.3244	268474.4216	1.84	25020.151	25020151	493992.9357
2011	Lesoto	140,673	1.3901	195549.5373	1.88	15069.236	15069236	367633.1301
2012	Lesoto	534,077	1.2849	686235.5373	1.92	15367.356	15367356	1317572.232
2013	Lesoto	533,350	1.3277	708128.795	1.91	26000.743	26000743	1352525.998
2014	Lesoto	298,787	1.3267	396400.7129	1.92	32008.554	32008554	759107.3652
1999	Mozambik	24,301,713	1.0654	25891045.03	1.67	17416.917	17416917	43238045.2
2000	Mozambik	19,954,640	0.9213	18384209.83	1.68	8312.2	8312200	30885472.52
2001	Mozambik	17,915,503	0.8942	16020042.78	1.7	8960.961	8960961	27234072.73
2002	Mozambik	44,355,807	0.9411	41743249.97	1.71	10185.425	10185425	71380957.44
2003	Mozambik	19,329,309	1.1286	21815058.14	1.7	17195.817	17195817	37085598.83
2004	Mozambik	17,477,713	1.2417	21702076.23	1.67	23202.131	23202131	36242467.31
2005	Mozambik	24,633,916	1.2436	30634737.94	1.67	100844.566	100844566	51160012.36
2006	Mozambik	32,459,045	1.2545	40719871.95	1.7	115862.503	115862503	69223782.32
2007	Mozambik	42,404,736	1.3687	58039362.16	1.7	108863.121	108863121	98666915.68
2008	Mozambik	29,916,893	1.4648	43822264.87	1.77	32096.252	32096252	77565408.81
2009	Mozambik	32,356,722	1.3892	44949958.2	1.84	23054.115	23054115	82707923.09
2010	Mozambik	40,933,958	1.3244	54212933.98	1.84	25020.151	25020151	99751798.51
2011	Mozambik	63,721,332	1.3901	88579023.61	1.88	15069.236	15069236	166528564.4
2012	Mozambik	98,728,345	1.2849	126856050.5	1.92	15367.356	15367356	243563616.9
2013	Mozambik	108,967,831	1.3277	144676589.2	1.91	26000.743	26000743	276332285.4
2014	Mozambik	112,445,565	1.3267	149181531.1	1.92	32008.554	32008554	285682632
1999	Namibiya	9,334,988	1.0654	9945496.215	1.67	234132.572	234132572	16608978.68
2000	Namibiya	16,532,384	0.9213	15231285.38	1.68	179666.456	179666456	25588559.44
2001	Namibiya	17,586,801	0.8942	15726117.45	1.7	106156.514	106156514	26734399.67

200 2	Namibiya	10,911,944	0.941 1	10269230. 5	1.71	130077.393	130077393	17560384.15
200 3	Namibiya	14,096,112	1.128 6	15908872	1.7	205046.441	205046441	27045082.41
200 4	Namibiya	13,683,049	1.241 7	16990241. 94	1.67	182503.795	182503795	28373704.05
200 5	Namibiya	17,012,331	1.243 6	21156534. 83	1.67	192727.584	192727584	35331413.17
200 6	Namibiya	23,531,503	1.254 5	29520270. 51	1.7	179250.353	179250353	50184459.87
200 7	Namibiya	20,073,779	1.368 7	27474981. 32	1.7	268273.704	268273704	46707468.24
200 8	Namibiya	105,566,164	1.464 8	15463331 7	1.77	552672.459	552672459	273700971.1
200 9	Namibiya	91,925,525	1.389 2	12770293 9.3	1.84	542752.396	542752396	234973408.4
201 0	Namibiya	157,684,160	1.324 4	20883690 1.5	1.84	614957.93	614957930	384259898.8
201 1	Namibiya	130,461,326	1.390 1	18135428 9.3	1.88	688414.192	688414192	340946063.8
201 2	Namibiya	125,282,662	1.284 9	16097569 2.4	1.92	855599.369	855599369	309073329.4
201 3	Namibiya	31,243,370	1.327 7	41481822. 35	1.91	905922.419	905922419	79230280.69
201 4	Namibiya	43,627,913	1.326 7	57881152. 18	1.92	936640.652	936640652	110842406.4
199 9	Swaziland	5,035,565	1.065 4	5364890.9 51	1.67	57234.57	57234570	8959367.888
200 0	Swaziland	3,723,895	0.921 3	3430824.4 64	1.68	17433.851	17433851	5763785.099
200 1	Swaziland	1,058,918	0.894 2	946884.47 56	1.7	53315.158	53315158	1609703.609
200 2	Swaziland	1,169,338	0.941 1	1100463.9 92	1.71	28369.595	28369595	1881793.426
200 3	Swaziland	572,743	1.128 6	646397.74 98	1.7	21086.023	21086023	1098876.175
200 4	Swaziland	483,553	1.241 7	600427.76 01	1.67	39406.6	39406600	1002714.359
200 5	Swaziland	164,852	1.243 6	205009.94 72	1.67	49813.257	49813257	342366.6118
200 6	Swaziland	515,663	1.254 5	646899.23 35	1.7	66937.374	66937374	1099728.697
200 7	Swaziland	596,681	1.368 7	816677.28 47	1.7	56073.896	56073896	1388351.384
200 8	Swaziland	1,066,673	1.464 8	1562462.6 1	1.77	49384.264	49384264	2765558.82
200 9	Swaziland	930,822	1.389 2	1293097.9 22	1.84	55298.816	55298816	2379300.177
201 0	Swaziland	656,497	1.324 4	869464.62 68	1.84	60579.524	60579524	1599814.913

201 1	Swaziland	631,803	1.390 1	878269.35 03	1.88	36185.167	36185167	1651146.379
201 2	Swaziland	324,873	1.284 9	417429.31 77	1.92	29526.613	29526613	801464.29
201 3	Swaziland	809,170	1.327 7	1074335.0 09	1.91	27217.883	27217883	2051979.867
201 4	Swaziland	1,611,977	1.326 7	2138609.8 86	1.92	30867.97	30867970	4095437.931
199 9	Tanzania	35,904,299	1.065 4	38252440. 15	1.67	397320.271	397320271	63881575.06
200 0	Tanzania	35,159,182	0.921 3	32392154. 38	1.68	340733.545	340733545	54418819.35
200 1	Tanzania	42,334,279	0.894 2	37855312. 28	1.7	397473.766	397473766	64354030.88
200 2	Tanzania	44,646,478	0.941 1	42016800. 45	1.71	359014.243	359014243	71848728.76
200 3	Tanzania	46,516,693	1.128 6	52498739. 72	1.7	453647.317	453647317	89247857.52
200 4	Tanzania	58,611,281	1.241 7	72777627. 62	1.67	515326.422	515326422	121538638.1
200 5	Tanzania	52,794,839	1.243 6	65655661. 78	1.67	662385.047	662385047	109644955.2
200 6	Tanzania	47,295,870	1.254 5	59332668. 92	1.7	886217.531	886217531	100865537.2
200 7	Tanzania	46,969,063	1.368 7	64286556. 53	1.7	1170638.12	1170638120	109287146.1
200 8	Tanzania	65,053,205	1.464 8	95289934. 68	1.77	1468081.404	1468081404	168663184.4
200 9	Tanzania	55,146,378	1.389 2	76609348. 32	1.84	1160469.255	1160469255	140961200.9
201 0	Tanzania	67,792,123	1.324 4	89783887. 7	1.84	1068999.02	1068999020	165202353.4
201 1	Tanzania	73,537,200	1.390 1	10222406 1.7	1.88	1656679.826	1656679826	192181236
201 2	Tanzania	92,473,319	1.284 9	11881896 7.6	1.92	1439752.973	1439752973	228132417.8
201 3	Tanzania	81,816,987	1.327 7	10862841 3.6	1.91	1107059.914	1107059914	207480270.1
201 4	Tanzania	79,798,268	1.326 7	10586836 2.2	1.92	1176532.982	1176532982	202737913.5
199 9	Güney Afrika	1,293,918,885	1.065 4	13785411 80	1.67	10998126.55	10998126546	2302163771
200 0	Güney Afrika	1,645,415,464	0.921 3	15159212 67	1.68	10735845.38	10735845380	2546747729
200 1	Güney Afrika	1,743,634,810	0.894 2	15591582 47	1.7	10510632.77	10510632773	2650569020
200 2	Güney Afrika	1,531,331,299	0.941 1	14411358 85	1.71	11124168.12	11124168118	2464342364
200 3	Güney Afrika	1,831,976,186	1.128 6	20675683 24	1.7	14914931.31	14914931312	3514866150

2004	Güney Afrika	2,041,422,955	1.2417	2534834883	1.67	19397092.73	19397092730	4233174255
2005	Güney Afrika	2,311,598,205	1.2436	2874703528	1.67	20989027.68	20989027681	4800754891
2006	Güney Afrika	2,502,781,922	1.2545	3139739921	1.7	23771871	23771870995	5337557866
2007	Güney Afrika	2,693,699,940	1.3687	3686867108	1.7	26934656.33	26934656332	6267674083
2008	Güney Afrika	2,510,678,313	1.4648	3677641593	1.77	27375502.87	27375502869	6509425619
2009	Güney Afrika	2,029,323,387	1.3892	2819136049	1.84	20522057.47	20522057470	5187210331
2010	Güney Afrika	2,588,829,548	1.3244	3428645853	1.84	25822681.2	25822681204	6308708370
2011	Güney Afrika	2,813,230,405	1.3901	3910671586	1.88	30705857.83	30705857827	7352062582
2012	Güney Afrika	2,913,316,732	1.2849	3743320669	1.92	29117000.01	29117000010	7187175684
2013	Güney Afrika	2,778,747,222	1.3277	3689342687	1.91	29323944.6	29323944596	7046644532
2014	Güney Afrika	2,625,506,569	1.3267	3483259565	1.92	27758932.28	27758932278	6670442067

3. Ek: AKP Üyelerinin Afrika Ülkelerinin Cari Fiyatlarla Ve Cari Döviz Kurları AB'den Bilgi, İletişim Ve Telekomünikasyon (BİT (CIT)) Malları İthalatı.

T.10: AKP Üyelerinin Afrika Ülkelerinin Cari Fiyatlarla Ve Cari Döviz Kurları AB'den Bilgi, İletişim Ve Telekomünikasyon (BİT (CIT)) Malları İthalatı.

GAB (SADC)	DGAOP (COMESA)	OAEPB (CEMAC)	BADET (ECOWAS)	Yıl
1941.78	610.897	79.8023	338.213	1999
2071.37	537.016	85.6911	323.4109	2000
1812.19	684.777	73.9134	353.014	2001
1726.44	601.95	68.334	359.733	2002
1869.37	556.845	104.519	543.812	2003
2441.07	727.995	109.023	346.999	2004
3082.69	1281.29	109.303	518.154	2005
3234.87	1388.01	123.612	1421.54	2006
3181.16	1654.51	166.667	1258.2	2007
2805.1	1637.4	189.145	1553.62	2008
2067.73	1216.33	155.505	960.421	2009
2312.42	1224.52	86.739	1163.14	2010
2445.57	958.959	97.3978	1254.39	2011
1860.96	1038.82	83.7444	1075.21	2012
1785.63	1006.86	36.4326	952.95	2013
1823.3	1022.84	60.0885	1014.08	2014

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır. (2000-2013).

4. Ek: AKP Üyelerinin Afrika Ülkelerinin Ekonomik Kurumlarının Özgürlüğünün Endeksi

T.11: AKP Üyelerinin Afrika Ülkelerinin Ekonomik Kurumlarının Özgürlüğünün Endeksi

YIL	ÜLKE	EKONOMİK ÖZGÜRLÜĞÜNÜN GÖSTERGESİNİN GENEL PUANI (EÖG(İEF))	MÜLKİYET HAKLARI	YOLSUZLUK ÖZGÜRLÜĞÜ	MALİYE ÖZGÜRLÜĞÜ	DEVLET HARCAMALARI	ÇALIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ	İŞ ÖZGÜRLÜĞÜ	PARASAL ÖZGÜRLÜĞÜ	TİCARET ÖZGÜRLÜĞÜ	YATIRIM ÖZGÜRLÜĞÜ	FINANSAL ÖZGÜRLÜĞÜ
1999	Angola	23.7	30	10	47.9	0	40	N/A	0	25	30	30
2000	Angola	24.3	30	10	53.4	0	40	N/A	0	25	30	30
2001	Angola	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Angola	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Angola	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Angola	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Angola	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Angola	43.5	30	20	84.9	40.1	26.8	44.9	40.3	68	30	50
2007	Angola	44.7	20	20	85	61.6	35.3	44.9	47.7	73	20	40
2008	Angola	46.9	20	22	85.2	72.8	36.7	41.5	57.8	73	20	40
2009	Angola	47	20	22	85.2	62.2	43.6	43.5	61.8	72	20	40
2010	Angola	48.4	20	19	85.1	62.8	43.4	45.2	62.6	70.4	35	40
2011	Angola	46.2	20	19	84.5	48.1	41.4	42.3	61.8	70.2	35	40
2012	Angola	46.7	20	19	84.1	53.2	45.5	43.9	61.2	65.2	35	40
2013	Angola	47.3	15	20	82.6	60.6	43.1	44.8	61.5	70.2	35	40
2014	Angola	47.7	15	17.7	87.7	55.3	47.5	40.1	63.6	70.1	40	40
1999	Benin	60.6	50	30	71.7	88.6	70	N/A	76.1	59	50	50
2000	Benin	61.5	50	30	71.5	97.6	70	N/A	75.6	59	50	50
2001	Benin	60.1	30	30	71.5	97	70	N/A	81.2	61	50	50
2002	Benin	57.3	30	30	71.4	90.3	55	N/A	78.3	61	50	50
2003	Benin	54.9	30	30	52.3	87.9	55	N/A	77.8	61	50	50
2004	Benin	54.6	30	30	52.4	87.6	55	N/A	79	57	50	50
2005	Benin	52.3	30	30	52.2	88.5	55	52.6	81.1	54	30	50
2006	Benin	54	30	32	67.3	86.6	48	53.4	83.1	59.6	30	50
2007	Benin	55.1	30	29	67.8	87	48.5	51.9	82.4	64.6	30	60
2008	Benin	55.2	30	25	67.5	86.4	48.1	52.7	77.5	65.2	40	60

2009	Benin	55.4	30	27	67.2	88.5	43.8	50.3	79.6	67.4	40	60
2010	Benin	55.4	30	31	75.9	85.2	42.3	47.8	74.6	57	60	50
2011	Benin	56	30	29	75.8	84.1	43	50.7	78.2	58.8	60	50
2012	Benin	55.7	30	28	76.2	79.9	42.9	51.5	79.7	59.3	60	50
2013	Benin	57.6	30	30	76.1	86.1	45.4	49.7	79.9	59.3	70	50
2014	Benin	57.1	30	29.5	68.3	86.1	51	50.5	75.4	60	70	50
1999	Botswana	62.9	70	30	80.3	59.4	70	N/A	75.8	61	50	70
2000	Botswana	65.8	70	61	77.8	54.4	70	N/A	77.7	61	50	70
2001	Botswana	66.8	70	61	80.4	61.1	70	N/A	77.6	61	50	70
2002	Botswana	66.2	70	60	73.1	44.5	70	N/A	76.9	61	70	70
2003	Botswana	68.6	70	60	69.4	46.8	85	N/A	78	68	70	70
2004	Botswana	69.9	70	64	75.9	54.6	85	N/A	77.4	62.2	70	70
2005	Botswana	69.3	70	57	75.6	45	85	66.6	76.4	77.8	70	70
2006	Botswana	68.8	70	60	73.9	50.5	69.6	68.9	77.6	77.8	70	70
2007	Botswana	68.1	70	59	73.9	56.2	66.1	69.4	76.8	69.6	70	70
2008	Botswana	68.2	70	56	76.4	61.8	69.1	71.1	69.7	67.6	70	70
2009	Botswana	69.7	75	54	75.1	70.6	71.2	70	71.8	69	70	70
2010	Botswana	70.3	70	58	74.1	67.1	70.5	70.8	68.8	73.9	80	70
2011	Botswana	68.8	70	56	78.4	51.5	70.5	70	70.9	75.2	75	70
2012	Botswana	69.6	70	58	78.3	53.7	69.1	70.2	72.4	79.7	75	70
2013	Botswana	70.6	70	61	79.5	65.1	69	69.8	72	79.7	70	70
2014	Botswana	72	70	61.2	81	69.8	68.5	69.7	72.4	82.7	75	70
1999	Burkina Faso	55	50	10	66.1	86.4	55	N/A	72.8	55	70	30
2000	Burkina Faso	55.7	50	10	69.2	85.5	55	N/A	76.6	55	70	30
2001	Burkina Faso	56.7	30	10	73.4	76.5	55	N/A	84.6	61	70	50
2002	Burkina Faso	58.8	30	30	65.9	78.1	55	N/A	89.4	61	70	50
2003	Burkina Faso	58.9	30	30	77.1	78.1	55	N/A	78.8	61	70	50
2004	Burkina Faso	58	30	30	77.7	84.9	55	N/A	79.7	64.8	50	50
2005	Burkina Faso	56.6	30	30	77.6	86.4	55	43.8	80.4	62.6	50	50
2006	Burkina Faso	55.8	30	30	77.6	87.3	39.2	45.7	85.9	62.2	50	50
2007	Burkina Faso	55.1	30	34	77.4	86.5	43.8	45.1	76.8	67.2	40	50
2008	Burkina Faso	55.7	30	32	77.5	85.9	50.7	45.8	78.8	66.6	40	50
2009	Burkina Faso	59.5	30	29	80.7	83.7	58.7	69	83.7	70.4	40	50
2010	Burkina Faso	59.4	30	35	80.4	80	60	64.4	73	71.3	50	50
2011	Burkina Faso	60.6	30	36	80.5	86	61.5	53.5	76.8	76.2	55	50
2012	Burkina Faso	60.6	30	31	80.4	84	62.8	58.9	81.4	72.5	55	50
2013	Burkina Faso	59.9	30	30	81.4	82	61.2	56.4	80.6	72.5	55	50
2014	Burkina Faso	58.9	30	31.3	83	82.3	60.7	55	78.8	67.8	60	40
1999	Burundi	41.1	30	10	44.7	76.6	55	N/A	51	42.2	30	30
2000	Burundi	42.6	30	10	44.8	83.3	55	N/A	57.9	42.2	30	30

2001	Burundi	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Burundi	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Burundi	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Burundi	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Burundi	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Burundi	48.7	30	30	70.1	62.6	37	53.7	67.3	56	50	30
2007	Burundi	46.9	30	23	70.1	52.5	49.6	55	68.2	60.6	30	30
2008	Burundi	46.2	30	24	72.1	59.4	35.5	56	74.7	50.2	30	30
2009	Burundi	48.8	30	25	72.5	55.8	34.4	64.3	72.7	63	40	30
2010	Burundi	47.5	25	19	72.2	42.7	37.8	66.9	62.7	68.6	50	30
2011	Burundi	49.6	20	18	72.3	52	36.8	67.1	66.1	78.8	55	30
2012	Burundi	48.1	20	18	72.2	22.9	46.1	67.2	70.9	78.9	55	30
2013	Burundi	49	20	19	71.5	22.6	58.4	66.4	68.7	78.9	55	30
2014	Burundi	51.4	20	15.9	73.5	51.9	59.8	63.1	68.2	71.8	60	30
1999	Kamerun	50.3	30	25	50.9	92.2	55	N/A	74.6	45	50	30
2000	Kamerun	49.9	30	14	50.6	94.1	55	N/A	77.5	47.8	50	30
2001	Kamerun	53.3	30	15	50.4	89.2	55	N/A	78.6	61.6	50	50
2002	Kamerun	52.8	30	20	50.4	89.2	55	N/A	82	48.2	50	50
2003	Kamerun	52.7	30	20	50.2	90.9	55	N/A	80.4	48.2	50	50
2004	Kamerun	52.3	30	22	50.4	89.4	55	N/A	75.9	48.2	50	50
2005	Kamerun	53	30	18	69	92.2	55	52	80.6	53.4	50	30
2006	Kamerun	54.6	30	21	69.4	93	40.3	53.3	83.9	54.8	50	50
2007	Kamerun	55.6	30	22	69.5	92.4	41	53.7	77.4	60	50	60
2008	Kamerun	54.3	30	23	71.8	93.6	40.3	55	72.3	57	50	50
2009	Kamerun	53	30	24	69.6	93.6	39.3	51.5	76	56	40	50
2010	Kamerun	52.3	30	23	71.8	92.7	37.2	52.2	71.9	59.7	35	50
2011	Kamerun	51.8	30	22	66.9	89.7	44.1	47	73.3	59.6	35	50
2012	Kamerun	51.8	30	22	69.3	90.8	47.1	48.1	70.9	54.9	35	50
2013	Kamerun	52.3	30	25	69.3	87.1	46.8	55.5	69.9	54.9	35	50
2014	Kamerun	52.6	30	21.9	71.7	86	45	56.1	69.4	61.2	35	50
1999	Yeşil Burun	50.7	70	30	64.7	44.8	55	N/A	67.2	45	70	10
2000	Yeşil Burun	51.9	70	30	65	52	55	N/A	70.1	45	70	10
2001	Yeşil Burun	56.3	70	30	64.9	61.1	70	N/A	71.2	39.4	70	30
2002	Yeşil Burun	57.6	50	30	64.5	49.6	70	N/A	87.2	46.8	70	50
2003	Yeşil Burun	56.1	50	30	64.2	36.5	85	N/A	81.1	58.4	50	50
2004	Yeşil Burun	58.1	50	30	64	69.7	85	N/A	86.4	38	50	50
2005	Yeşil Burun	57.8	50	30	81.2	64.5	85	56.9	87.1	23	50	50
2006	Yeşil Burun	58.6	70	30	77.1	71	55.7	57	89.3	36.2	50	50
2007	Yeşil Burun	56.5	70	30	67	56.5	55.7	56.4	88.1	41.2	50	50
2008	Yeşil Burun	57.9	70	40	66.2	60.5	55.3	56.7	78.7	41.2	60	50

2009	Yeşil Burun	61.3	70	49	65.5	62.2	57.1	46.9	76.9	65.4	60	60
2010	Yeşil Burun	61.8	65	51	65.6	65.3	63.3	48.1	74.5	65.5	60	60
2011	Yeşil Burun	64.6	65	51	77.3	71	64.8	50	79.2	67.6	60	60
2012	Yeşil Burun	63.5	65	51	77.3	61.8	59	48.5	80.5	66.9	65	60
2013	Yeşil Burun	63.7	70	55	77.9	65.4	58.9	40.3	78	66.9	65	60
2014	Yeşil Burun	66.1	70	54.9	77.4	68.6	63.8	48	79.1	69.6	70	60
1999	Orta Afrika Cumhuriyeti	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2000	Orta Afrika Cumhuriyeti	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2001	Orta Afrika Cumhuriyeti	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Orta Afrika Cumhuriyeti	59.8	50	30	65.3	88	55	N/A	82	48.2	70	50
2003	Orta Afrika Cumhuriyeti	60	50	30	65.4	92.7	55	N/A	78.7	48.2	70	50
2004	Orta Afrika Cumhuriyeti	57.5	30	30	65.5	89.5	55	N/A	79.5	48.2	70	50
2005	Orta Afrika Cumhuriyeti	56.5	30	30	65.3	92.4	55	49.7	77.6	45	70	50
2006	Orta Afrika Cumhuriyeti	54.2	30	30	58.8	95	42.1	49.7	87.3	49.2	50	50
2007	Orta Afrika Cumhuriyeti	50.6	20	30	65.6	94.4	41.1	49.4	76.5	49.2	40	40
2008	Orta Afrika Cumhuriyeti	48.6	20	24	65.5	91.6	40.8	49.9	72.5	51.4	30	40
2009	Orta Afrika Cumhuriyeti	48.3	20	20	65.4	94	39.5	48.7	75	50.4	40	30
2010	Orta Afrika Cumhuriyeti	48.4	20	20	65.5	94.1	37.5	50.7	68.3	58.1	40	30
2011	Orta Afrika Cumhuriyeti	49.3	20	20	65.4	92.8	36.8	48.2	71.3	58.1	50	30
2012	Orta Afrika Cumhuriyeti	50.3	20	21	65.2	92.9	37.3	49.1	74.6	57.8	55	30
2013	Orta Afrika Cumhuriyeti	50.4	20	22	65.1	92.4	35.2	47.9	78.1	57.8	55	30
2014	Orta Afrika Cumhuriyeti	46.7	10	20.6	65.1	92.6	33.9	40.4	72.5	51.8	50	30
1999	Çad	47.2	30	10	46	90	55	N/A	68.3	65.2	30	30
2000	Çad	46.8	30	10	45.9	84.1	55	N/A	70.5	65.2	30	30
2001	Çad	46.4	30	10	45.9	85.5	55	N/A	77.3	53.8	30	30
2002	Çad	49.2	30	10	45.9	89.2	55	N/A	84.1	48.2	30	50
2003	Çad	52.6	30	10	46	87.6	55	N/A	76.6	48.2	50	70

2004	Çad	53.1	30	10	46	90.3	55	N/A	78.4	48.2	50	70
2005	Çad	52.1	30	10	50.2	87.9	55	43.3	88.1	56.6	50	50
2006	Çad	50	30	17	49.8	85.2	34	43.6	83	57	50	
2007	Çad	50.1	20	17	49.8	93.8	49	44.3	77.7	59.2	40	50
2008	Çad	47.8	20	20	49.9	94.9	34.6	45	73.6	60	40	40
2009	Çad	47.5	20	18	50.5	90.8	35.7	42.6	78.6	58.4	40	40
2010	Çad	47.5	20	16	50.5	89.2	32.7	46.9	76.7	58.4	45	40
2011	Çad	45.3	20	16	50.4	85.3	25.3	44.8	70.6	55.6	45	40
2012	Çad	44.8	20	17	50.2	74.2	24.9	43.7	72.5	55.6	50	40
2013	Çad	45.2	20	20	50.4	75.5	25.2	40.5	74.6	55.6	50	40
2014	Çad	44.5	20	15.9	46.2	80	24.9	43.3	69.8	55.2	50	40
1999	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2000	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2001	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	Komor	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	Komor	43.3	30	26	64.6	88.1	46.5	31.8	78.9	27.2	20	20
2010	Komor	47.5	20	16	50.5	89.2	32.7	46.9	76.7	58.4	45	40
2011	Komor	43.8	30	23	64.8	77.8	42.9	30.7	76.2	62.4	10	20
2012	Komor	45.7	30	21	64.9	85.3	41.5	31.2	78.3	69.4	15	20
2013	Komor	52.3	30	25	69.3	87.1	46.8	55.5	69.9	54.9	35	50
2014	Komor	51.4	30	22.1	64.5	85.3	49.4	50.1	74.5	72.7	35	30
1999	Kongo	41.6	30	10	54.5	67.3	55	N/A	72.8	25	30	30
2000	Kongo	40.6	30	10	54.6	56.7	55	N/A	73.8	25	30	30
2001	Kongo	44.3	30	10	54.3	89.2	55	N/A	74.9	25	30	30
2002	Kongo	45.3	30	10	54.5	67.3	55	N/A	82.8	48.2	30	30
2003	Kongo	47.7	30	10	58.8	80.5	55	N/A	86.7	48.2	30	30
2004	Kongo	45.9	30	10	59.4	70	55	N/A	80.2	48.2	30	30
2005	Kongo	46.2	30	22	60.2	62.2	55	43.9	80.1	49	30	30
2006	Kongo	52.8	30	10	73.9	82.6	50.8	59.2	70.1	71.8	30	50
2007	Kongo	44.4	10	23	59.8	75.5	47.3	45	74.5	49.4	30	30
2008	Kongo	45.3	10	22	60.1	83.1	45.4	45.2	73	54.6	30	30
2009	Kongo	45.4	10	21	60.2	77.6	50.1	45.6	73.9	55.4	30	30
2010	Kongo	43.2	10	19	60.3	69.3	48.7	48.1	70.8	61	15	30
2011	Kongo	43.6	10	19	61.8	79.7	40.8	42.3	71.4	61	20	30

2012	Kongo	43.8	10	21	61.3	78	40.6	45.7	71	60.7	20	30
2013	Kongo	43.5	10	22	61.4	80.3	31.5	44.8	74.3	60.7	20	30
2014	Kongo	43.7	10	20.6	67.5	79.6	35.1	47	72	55.6	20	30
1999	De. Kongo C.	34	10	10	54.5	97.2	55	N/A	10	49	10	10
2000	De. Kongo C.	34.8	10	10	54.6	96.4	55	N/A	17.9	49	10	10
2001	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	De. Kongo C.	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	De. Kongo C.	42.8	10	19	73.3	85.3	34.3	34.5	59.5	62.2	30	20
2010	De. Kongo C.	41.4	10	17	74	90.5	33.5	33.4	58.7	61.7	15	20
2011	De. Kongo C.	40.7	10	19	73.3	84.5	37.8	37.3	46.7	63	15	20
2012	De. Kongo C.	41.1	10	20	72.5	76.1	38.7	39	51.2	63	20	20
2013	De. Kongo C.	39.6	10	20	71.4	60.1	38.7	36.3	56.5	63	20	20
2014	De. Kongo C.	40.6	10	17.6	69.4	74.6	30	38.5	63	63	20	20
1999	Fildişi Sahili	51.7	30	30	50.9	88.7	55	N/A	76.5	34	50	50
2000	Fildişi Sahili	50.2	30	31	51.8	73	55	N/A	76.8	34	50	50
2001	Fildişi Sahili	54.8	30	26	52.1	82.7	55	N/A	86	61	50	50
2002	Fildişi Sahili	57.3	30	27	52.2	85.5	55	N/A	85.4	61	50	70
2003	Fildişi Sahili	56.7	30	24	52.4	90.2	55	N/A	78.1	61	50	70
2004	Fildişi Sahili	57.8	30	27	52.2	91.7	55	N/A	78.4	65.8	50	70
2005	Fildişi Sahili	56.6	30	21	52	88.6	55	59.9	78.4	61	50	70
2006	Fildişi Sahili	56.2	30	20	52.2	88.4	46.4	60.3	80.9	63.6	50	70
2007	Fildişi Sahili	54.9	30	19	52.1	87.8	48.1	59.9	78.6	63.6	40	70
2008	Fildişi Sahili	53.9	30	21	52.3	88.1	47.3	60.2	80.7	59.8	40	60
2009	Fildişi Sahili	55	30	21	58.1	87.6	45.8	57.8	79.1	70.4	40	60
2010	Fildişi Sahili	54.1	30	20	78.3	87.1	43.7	56.1	76	64.3	35	50
2011	Fildişi Sahili	55.4	30	21	78.5	88.4	43.3	55.7	80.2	72.2	35	50
2012	Fildişi Sahili	54.3	20	22	78.1	86.6	42.7	56.1	81.7	70.3	35	50
2013	Fildişi Sahili	54.1	25	22	77.9	79.8	43.3	54.6	77.8	70.3	40	50
2014	Fildişi Sahili	57.7	30	22.1	79.1	79.8	55.1	59	80.6	71.4	50	50
1999	Cibuti	57.1	50	30	84.9	63.9	55	N/A	79.1	51	50	50
2000	Cibuti	55.1	50	30	86	63.3	55	N/A	80.2	51	50	30
2001	Cibuti	58.3	50	30	87.1	67.3	55	N/A	84	51	50	50
2002	Cibuti	57.8	50	30	78.8	67.3	55	N/A	87.8	51	50	50
2003	Cibuti	55.7	30	30	80.1	67.9	55	N/A	87	51	50	50

2004	Cibuti	55.6	30	30	80.5	73.5	55	N/A	88.7	43	50	50
2005	Cibuti	55.2	30	30	80.3	67.5	55	59.7	86.9	43	50	50
2006	Cibuti	53.2	30	30	80.3	60	38.3	59.9	84.8	28.6	50	70
2007	Cibuti	52.4	30	30	80.5	60	38.3	59.3	79	36.4	50	60
2008	Cibuti	51.2	30	30	80.8	57.8	37.7	59.6	78.3	28.2	50	60
2009	Cibuti	51.3	30	29	80.8	59.4	38.1	57.9	76.6	31.8	50	60
2010	Cibuti	51	30	30	78.2	58.9	35.7	55.3	70.5	31.9	60	60
2011	Cibuti	54.5	30	28	79.6	50.5	32.9	67.7	76.6	59.6	60	60
2012	Cibuti	53.9	30	32	80.3	42.4	30.5	61.6	77.2	59.6	65	60
2013	Cibuti	53.9	30	30	79.4	48.8	30	59.6	76.6	59.6	65	60
2014	Cibuti	55.9	30	30.9	80.6	62.8	42.7	65.1	77.2	54.8	65	50
1999	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2000	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2001	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	Eritre	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	Eritre	38.5	10	28	86.4	9.9	18.3	73.9	59	69.2	10	20
2010	Eritre	35.3	10	26	73	6.9	18	70.8	59	69.1	0	20
2011	Eritre	36.7	10	26	73	31.5	18.2	73.4	46	69.1	0	20
2012	Eritre	36.2	10	26	57	46.8	17.1	63.2	52.9	69.1	0	20
2013	Eritre	36.3	10	25	57	54.6	17.3	54.6	55.5	69.1	0	20
2014	Eritre	38.5	10	22.9	57	66.1	18.6	63.6	57.6	69.1	0	20
1999	Etyopya	46.7	30	30	48.3	78.9	55	N/A	82.9	35	30	30
2000	Etyopya	50.2	30	30	66.6	82.7	55	N/A	81.4	46	30	30
2001	Etyopya	48.9	30	30	66.7	78.1	55	N/A	74.4	46	30	30
2002	Etyopya	49.8	30	32	70.3	71.2	55	N/A	79.7	50	30	30
2003	Etyopya	48.8	30	32	69.9	67.1	55	N/A	76.5	48.8	30	30
2004	Etyopya	54.5	30	35	70.2	73.4	55	N/A	84.3	63	50	30
2005	Etyopya	51.1	30	25	73.5	65.3	55	61.6	68.5	52	50	30
2006	Etyopya	50.9	30	23	70.8	61.3	54.4	62	69.8	58	50	30
2007	Etyopya	53.6	30	22	77.2	81.3	59.4	61.5	71.8	63	50	20
2008	Etyopya	52.5	30	24	77.2	80.9	58.8	61.9	69.4	63	40	20
2009	Etyopya	53	30	24	77.4	82.7	62.6	59.4	65.5	68.6	40	20
2010	Etyopya	51.2	30	26	77.7	82.9	66.3	61.5	60.4	61.9	25	20
2011	Etyopya	50.5	30	27	74.5	88.7	67.4	57.1	54.3	65.6	20	20

2012	Etyopya	52	30	27	74.8	91.1	64.4	55.5	67.1	65.6	25	20
2013	Etyopya	49.4	30	27	74.2	89.6	52.4	46.9	64.7	64	25	20
2014	Etyopya	50	30	27	77.5	89.9	57.8	54.7	59	64.2	20	20
1999	Ekvator Ginesi	45.1	10	10	89.3	81.4	55	N/A	66	54.4	30	10
2000	Ekvator Ginesi	45.6	10	10	89.4	81.3	55	N/A	64	61	30	10
2001	Ekvator Ginesi	47.9	10	10	89.5	90.3	55	N/A	75.1	61	30	10
2002	Ekvator Ginesi	46.4	10	10	89.6	92.3	55	N/A	72.3	48.2	30	10
2003	Ekvator Ginesi	53.1	30	10	89.7	96.7	55	N/A	68.2	48.2	50	30
2004	Ekvator Ginesi	53.3	30	10	89.7	99.3	55	N/A	67.5	48.2	50	30
2005	Ekvator Ginesi	53.3	30	10	92.7	93.3	55	47.4	67.3	57	30	50
2006	Ekvator Ginesi	51.5	30	10	75.4	96.7	48.2	47.5	70.3	57	30	50
2007	Ekvator Ginesi	53.2	30	19	75.4	84.1	48.2	47	80.1	57.6	30	60
2008	Ekvator Ginesi	51.6	30	21	75.4	82	47.1	47.2	81.1	52.2	30	50
2009	Ekvator Ginesi	51.3	30	19	75.5	86.3	45.7	46.1	81.4	59.4	30	40
2010	Ekvator Ginesi	48.6	20	17	75.5	83.9	44.8	44.8	80.9	58.9	20	40
2011	Ekvator Ginesi	47.5	20	18	75.5	80.5	44.2	43.1	74.4	58.9	20	40
2012	Ekvator Ginesi	42.8	20	19	75.5	28	44.7	43.8	73.1	58.8	25	40
2013	Ekvator Ginesi	42.3	15	19	75.4	39.3	44.4	43.1	72.8	58.8	25	30
2014	Ekvator Ginesi	44.4	10	16.6	75.5	62.6	43.4	41.5	75.4	53.8	35	30
1999	Gabon	60.5	50	50	53.5	83.3	70	N/A	77.8	20	70	70
2000	Gabon	58.2	50	50	53.1	79.7	70	N/A	81.1	20	50	70
2001	Gabon	55	50	50	52.2	63.3	55	N/A	85.3	39	50	50
2002	Gabon	58	50	50	53.2	76.5	55	N/A	89.5	48.2	50	50
2003	Gabon	58.7	50	50	56.4	85.7	55	N/A	82.6	48.2	50	50
2004	Gabon	57.1	50	30	61.5	84.1	55	N/A	85.3	48.2	50	50
2005	Gabon	54.8	50	30	61.2	76.1	55	60.2	81.9	53.4	50	30
2006	Gabon	56.1	50	33	59.7	84.9	53.3	60.2	84.3	55.2	50	30

2007	Gabon	54.8	40	29	61.3	85.9	53.3	60.1	81.6	56.4	40	40
2008	Gabon	54.2	40	30	61.7	85.6	53.2	60.1	74.6	56.4	40	40
2009	Gabon	55	40	33	61.7	84.8	59.9	60	73.8	57	40	40
2010	Gabon	55.4	40	31	61.5	86.4	58.8	57.4	71.4	62.1	45	40
2011	Gabon	56.7	40	29	74.5	87.9	57.3	58.8	73.8	61	45	40
2012	Gabon	56.4	40	28	73.5	81.5	57.7	59.8	77.7	61.1	45	40
2013	Gabon	57.8	40	30	74.2	80.1	56.5	63.1	77.5	61.1	55	40
2014	Gabon	57.8	40	29.1	74.5	81.7	58.9	63	75.1	61	55	40
1999	Gambia	52.1	70	10	70.5	72.5	55	N/A	74.5	56.4	30	30
2000	Gambia	52.7	50	10	72.5	90.3	55	N/A	77.2	59.4	30	30
2001	Gambia	56.6	50	10	72.7	90.3	55	N/A	73.9	57.4	50	50
2002	Gambia	57.7	50	10	73	84.1	55	N/A	81.9	65.6	50	50
2003	Gambia	56.3	50	10	72.9	85.3	55	N/A	78.1	55.4	50	50
2004	Gambia	55.3	50	10	73.8	79.7	55	N/A	73.4	56.2	50	50
2005	Gambia	56.5	30	25	73.5	80.6	55	75.1	66.5	59.6	50	50
2006	Gambia	57.3	30	28	71	84.3	59.4	75	66	59.6	50	50
2007	Gambia	57.7	30	27	72	70.8	59.4	74.7	68.1	64.6	50	60
2008	Gambia	56.9	30	25	72.5	72.8	57.5	74.8	73.9	62.6	50	50
2009	Gambia	55.8	30	23	71.9	74.4	59.9	67	71.9	59.6	50	50
2010	Gambia	55.1	25	19	71.9	75.3	58.5	63.8	71.6	60.6	55	50
2011	Gambia	57.4	30	29	73.2	79.7	57.8	67.2	71.4	60.4	55	50
2012	Gambia	58.8	30	32	75	85.5	56.3	67.2	71	60.5	60	50
2013	Gambia	58.8	30	35	75.1	82.7	59.5	59.3	71.1	60.5	65	50
2014	Gambia	59.5	30	31.7	79	79.8	57.4	65.8	71.3	65	65	50
1999	Ghana	57.9	50	50	73.2	73.5	55	N/A	57.4	61.6	50	50
2000	Ghana	58.1	50	33	73.3	84.1	55	N/A	66.2	61	50	50
2001	Ghana	58	50	33	73	84.1	55	N/A	71	56	50	50
2002	Ghana	57.2	50	35	73.3	79.7	55	N/A	65.9	55.6	50	50
2003	Ghana	58.2	50	34	74.5	77	70	N/A	55.8	62.6	50	50
2004	Ghana	59.1	50	39	77.5	67.9	70	N/A	61.6	65.6	50	50
2005	Ghana	56.5	50	33	77.4	79.6	70	50.2	58.8	66	50	30
2006	Ghana	55.6	50	36	75.6	74.8	50	49.5	64.5	55.4	50	50
2007	Ghana	57.6	50	40	82.5	66.7	54.9	48.4	70.1	63	50	50
2008	Ghana	57	50	33	83.7	71.5	53.4	47.6	68	63	50	50
2009	Ghana	58.1	50	37	83.2	65.7	56.7	45.3	69.6	63	50	60
2010	Ghana	60.2	50	39	83.5	58.9	56.8	57.4	65.9	65.3	65	60
2011	Ghana	59.4	50	39	83.3	46.1	63.4	56.1	63.3	67.8	65	60
2012	Ghana	60.7	50	41	81.9	48.3	62.9	62.9	66.9	67.8	65	60
2013	Ghana	61.3	50	39	86	52.5	61.5	61.6	64.8	67.8	70	60
2014	Ghana	64.2	50	40.4	85.4	83.3	62.6	60.2	65.8	64.8	70	60

1999	Gine	59.4	30	30	71.4	92.1	55	N/A	85	71	50	50
2000	Gine	58.2	30	30	71.3	89.2	55	N/A	77.1	71	50	50
2001	Gine	58.4	30	30	71.3	92.3	55	N/A	76.6	70.2	50	50
2002	Gine	52.9	30	25	71.3	92.3	55	N/A	74.4	28	50	50
2003	Gine	54.6	30	25	71.2	91.6	55	N/A	79.9	19	50	70
2004	Gine	56.1	30	25	71.2	89.1	55	N/A	82.5	52.2	30	70
2005	Gine	57.4	30	25	71	90	55	70.5	75.2	57.2	30	70
2006	Gine	52.8	30	25	70.3	90	43.8	71	70.4	47.8	30	50
2007	Gine	54.8	40	29	61.3	85.9	53.3	60.1	81.6	56.4	40	40
2008	Gine	52.8	30	19	70.1	88.7	45.9	70.8	54.3	59.6	40	50
2009	Gine	51	20	19	71.1	91.9	45.2	66.3	57.4	59.6	40	40
2010	Gine	51.8	20	16	69.9	93.1	43.7	78	57.4	60	40	40
2011	Gine	51.7	20	18	69.6	90.9	40.8	66.6	70.3	61.2	40	40
2012	Gine	50.8	20	20	69.3	82.6	38.5	64.7	67.1	61.2	45	40
2013	Gine	51.2	20	21	69.6	82.6	46.1	63.8	62.8	61.2	45	40
2014	Gine	51.7	20	18	69.6	90.9	40.8	66.6	70.3	61.2	40	40
1999	Gine Bissau	33.5	10	10	65.5	65.9	40	N/A	40.6	29.4	30	10
2000	Gine Bissau	34.7	10	10	65.4	67.3	40	N/A	50.4	29.4	30	10
2001	Gine Bissau	42.5	10	10	65.9	81.3	40	N/A	70.9	64.8	30	10
2002	Gine Bissau	42.3	10	10	65.1	79.7	40	N/A	74.6	61	30	10
2003	Gine Bissau	43.1	10	10	82.5	47.3	40	N/A	77.2	61	50	10
2004	Gine Bissau	42.6	10	10	82.7	46.8	40	N/A	77.7	56.4	50	10
2005	Gine Bissau	46	10	10	83	65.9	40	51.6	83	56.4	50	10
2006	Gine Bissau	46.5	10	10	81	58.7	27.2	51.8	89	57.8	50	30
2007	Gine Bissau	46.1	20	10	82.9	51	27.2	51.6	80.7	57.8	40	40
2008	Gine Bissau	44.4	20	10	88.4	56.5	24.8	51.7	75.7	56.8	30	30
2009	Gine Bissau	45.4	20	22	88.4	49.1	24.2	50.5	73.5	66.8	30	30
2010	Gine Bissau	43.6	20	19	88.6	47.3	23.4	52.5	67	58.2	30	30
2011	Gine Bissau	46.5	20	19	88.7	54.8	25.5	61.4	72.2	63.6	30	
2012	Gine Bissau	50.1	20	21	88.7	63.3	40.5	61	75.9	65.3	35	30
2013	Gine Bissau	51.1	20	22	89.1	82	41.3	54	72.7	65.3	35	30
2014	Gine Bissau	51.3	20	20.2	89	86.6	40.5	61.4	74.4	61.4	30	30
1999	Kenya	58.2	50	22	73.9	76.1	55	N/A	70.1	57	50	70
2000	Kenya	59.7	50	25	73.8	78.1	55	N/A	72	63	50	70
2001	Kenya	57.6	50	20	77.3	76.5	55	N/A	78.9	60.6	50	50
2002	Kenya	58.2	50	21	77.9	78.1	55	N/A	76.4	65	50	50
2003	Kenya	58.6	50	20	78.1	85.2	55	N/A	78.6	60.2	50	50
2004	Kenya	57.7	50	19	78.9	79.2	55	N/A	82.9	54	50	50

2005	Kenya	57.9	50	19	78.9	83	55	59.4	77.6	56.2	50	50
2006	Kenya	59.7	50	21	78.9	82.6	65.2	60	74.7	64.4	50	50
2007	Kenya	59.6	40	21	78.9	82.1	64.5	59.9	74.4	75	50	50
2008	Kenya	59.3	35	22	78.2	84.8	65.6	60.1	72.2	75	50	50
2009	Kenya	58.7	30	21	78.6	81.5	66.9	63.1	74	71.8	50	50
2010	Kenya	57.5	30	21	78.1	83.1	63.4	63.7	72.7	67.9	45	50
2011	Kenya	57.4	30	22	77.6	72.8	62.2	62.9	73.2	72.8	50	50
2012	Kenya	57.5	30	21	77.7	75.3	61.7	63.3	79.1	66.7	50	50
2013	Kenya	55.9	30	22	77.5	73.5	58	57.1	73.8	66.7	50	50
2014	Kenya	57.1	30	21	78	74.6	55.8	64	74.9	72.8	50	50
1999	Lesoto	48.2	50	30	61.9	30	55	N/A	66.2	61	50	30
2000	Lesoto	48.4	50	30	61.4	30.9	55	N/A	67	61	50	30
2001	Lesoto	50.6	50	30	64.3	28	55	N/A	66.7	61	50	50
2002	Lesoto	48.9	50	30	64.7	5.9	55	N/A	73.4	61	50	50
2003	Lesoto	52	50	30	66.2	25.3	55	N/A	73.4	68	50	50
2004	Lesoto	50.3	50	30	63.5	41.7	55	N/A	70	62.2	30	50
2005	Lesoto	53.9	50	30	63.9	38.4	55	71.9	71.5	77.8	30	50
2006	Lesoto	54.7	50	30	63.9	47.8	58.2	65.4	74.2	77.8	30	50
2007	Lesoto	53.2	40	34	69.3	44.3	68.2	64.6	77.1	54.4	30	50
2008	Lesoto	52.1	40	32	67.2	46.8	58.2	65.5	75.4	56.4	30	50
2009	Lesoto	49.7	40	33	63.1	36.2	61.7	62.7	73.1	57	30	40
2010	Lesoto	48.1	40	32	52	30	62	66.1	70.3	63.5	25	40
2011	Lesoto	47.5	40	33	48.2	21.4	58.9	63.7	71.6	63.6	35	40
2012	Lesoto	46.6	40	35	49.1	0	57.5	65	75.5	69.1	35	40
2013	Lesoto	47.9	40	35	48.2	0	63.7	62.8	75.7	69.1	45	40
2014	Lesoto	49.5	40	37.1	67.4	0	54	62.4	75.5	68.6	50	40
1999	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2000	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2001	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	Liberya	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	Liberya	48.1	25	21	73.8	97.2	40.2	49.8	70.1	53.8	30	20
2010	Liberya	46.2	25	24	67.8	82.3	52.8	51.3	65.4	53.8	20	20
2011	Liberya	46.5	30	31	73.3	66.5	51.8	48.9	69.5	53.8	20	20
2012	Liberya	48.6	30	33	76.6	74.8	55.9	50.6	71.8	53.8	20	20

2013	Liberya	49.3	30	32	76.6	77.8	56.5	47.2	72	61.4	20	20
2014	Liberya	52.4	30	33.8	83.6	70.5	62.3	47	72.9	64.1	40	20
1999	Madagaskar	52.8	50	30	74.8	90.5	70	N/A	72.8	27	30	30
2000	Madagaskar	54.4	50	30	74.6	84.1	70	N/A	78.2	22.2	50	30
2001	Madagaskar	53.9	50	30	74.5	84.1	70	N/A	76.5	0	50	50
2002	Madagaskar	56.8	50	30	74.3	90.3	70	N/A	74	22.4	50	50
2003	Madagaskar	62.8	50	30	74.2	90.2	70	N/A	76.6	74.6	50	50
2004	Madagaskar	60.9	50	17	74.6	89.8	70	N/A	71.9	74.4	50	50
2005	Madagaskar	63.1	50	26	81.4	92.6	70	48.9	82.8	79.2	50	50
2006	Madagaskar	61	50	31	81	88.6	38	49.3	74.5	77.8	70	50
2007	Madagaskar	61.1	50	28	80.8	81.1	51.2	47.2	70	82.8	70	50
2008	Madagaskar	62.4	50	31	80.9	86.4	56	48.1	72.2	79.6	70	50
2009	Madagaskar	62.2	50	32	80.9	86.3	60.5	46	73.9	72.6	70	50
2010	Madagaskar	63.2	45	34	87.3	88.8	71.9	46.9	75.4	73.2	60	50
2011	Madagaskar	61.2	40	30	87.8	89.7	60	50.7	75.9	73.2	55	50
2012	Madagaskar	62.4	40	26	88.3	93.6	71.1	50.8	76	73.5	55	50
2013	Madagaskar	62	40	30	90	94.6	63.5	47.4	74.9	74.6	55	50
2014	Madagaskar	61.7	40	27.3	90.8	92.3	62.8	43.9	77.6	77.8	55	50
1999	Malawi	54	50	30	69	84.3	55	N/A	59.8	38	50	50
2000	Malawi	57.4	50	41	67.7	82.7	55	N/A	58.1	62	50	50
2001	Malawi	56.2	50	41	70.9	73	55	N/A	51	64.8	50	50
2002	Malawi	56.9	50	41	73	74.8	55	N/A	53.5	65	50	50
2003	Malawi	53.2	50	32	72.6	70	55	N/A	57.5	62	50	30
2004	Malawi	53.6	50	29	69.4	67.1	55	N/A	63.1	68.6	50	30
2005	Malawi	53.6	50	28	68.6	68.5	55	57.9	68	60	50	30
2006	Malawi	55.4	50	28	70.4	60	53.9	58.4	68.6	64.6	50	50
2007	Malawi	52.9	40	28	71	45.3	54.4	57.3	68.2	64.6	50	50
2008	Malawi	52.7	40	27	70.2	44.3	52.2	58.6	69.9	64.6	50	50
2009	Malawi	53.7	50	27	70.7	48.6	45.2	57.2	69.8	68.8	50	50
2010	Malawi	54.1	45	28	78.9	45.8	44.8	59.3	71	68.6	50	50
2011	Malawi	55.8	45	33	79.3	56.7	42.4	59.1	71.6	71	50	50
2012	Malawi	56.4	45	34	79.3	62.2	42	58.2	72.6	70.9	50	50
2013	Malawi	55.3	40	30	78.4	60	41.1	58.8	72.5	71.8	50	50
2014	Malawi	55.4	45	31.9	78	63	38.9	60.3	64.1	72.7	50	50
1999	Mali	58.4	50	10	48.3	82.9	70	N/A	79.8	65	70	50
2000	Mali	60.3	50	10	60.8	82.7	70	N/A	83.7	65	70	50
2001	Mali	60.1	50	10	60.8	81.3	70	N/A	87.6	61	70	50
2002	Mali	61.1	50	10	69.8	82.7	70	N/A	86	61	70	50
2003	Mali	58.6	50	10	70.1	83	70	N/A	83.7	61	50	50
2004	Mali	56.6	50	10	70.2	81.8	70	N/A	81.5	66.2	50	30

2005	Mali	57.3	30	30	70	83	70	63.3	84.2	62.2	50	30
2006	Mali	54.1	30	32	69.7	84.8	35.3	64	81.2	63.8	50	30
2007	Mali	54.7	30	29	69.3	81.3	38.1	62.5	78.4	68.6	50	40
2008	Mali	55.6	30	28	69.3	81.5	42.1	66	79.9	68.6	50	40
2009	Mali	55.6	30	27	69.4	81.4	42.2	63.8	79.6	73	50	40
2010	Mali	55.6	35	31	60.2	81.1	47.5	67.9	73.8	69.6	50	40
2011	Mali	56.3	30	28	60.5	86.5	51.2	65.8	77.6	73.2	50	40
2012	Mali	55.8	30	27	60.1	79.9	50.8	66.5	80.7	73.2	50	40
2013	Mali	56.4	30	28	69.6	83.9	50.1	64.6	79.9	73.2	45	40
2014	Mali	55.5	20	27.7	69.8	81.7	48	63.2	76.7	73.2	55	40
1999	Moritanya	42.8	30	30	50.7	73.4	55	N/A	71.1	15	50	10
2000	Moritanya	46	30	30	51.3	84.1	55	N/A	68.4	35	50	10
2001	Moritanya	48.5	30	30	51.3	79.7	55	N/A	75.7	35	50	30
2002	Moritanya	52.5	30	30	51.3	79.7	55	N/A	77.5	29	70	50
2003	Moritanya	59	30	30	61.3	72.5	55	N/A	76.9	65	70	70
2004	Moritanya	61.8	30	30	76.2	80.5	55	N/A	77.3	67	70	70
2005	Moritanya	59.4	30	30	78.2	70.4	55	47	76.1	67	70	70
2006	Moritanya	55.7	30	30	81.7	70	36	50.5	76.5	62.6	70	50
2007	Moritanya	53.6	30	30	75.5	57.4	37.5	50.6	73.9	71.4	60	50
2008	Moritanya	55.2	30	31	75.4	66.3	39.9	51.9	77.1	70.2	60	50
2009	Moritanya	53.9	25	26	75.4	65.9	53.6	50.2	77.7	75.6	50	40
2010	Moritanya	52	25	28	75.1	73.4	48.3	52.5	78	69.9	30	40
2011	Moritanya	52.1	25	25	81.1	73.9	48.3	50.3	77.4	69.9	30	40
2012	Moritanya	53	25	23	80.5	71.9	51.3	53.2	75.5	69.9	40	40
2013	Moritanya	52.3	25	24	80.3	74.7	43.3	51.1	75.1	64.8	45	40
2014	Moritanya	53.2	25	23.9	81.7	75.8	38	53.1	75.5	69	50	40
1999	Morityus	68.5	70	50	76	85.1	85	N/A	73.6	57	50	70
2000	Morityus	67.2	70	50	76	82.7	70	N/A	73.5	62.6	50	70
2001	Morityus	66.4	70	49	75.9	84.1	70	N/A	68.4	60.2	50	70
2002	Morityus	67.7	70	47	84.2	84.1	70	N/A	70.7	62.8	50	70
2003	Morityus	64.4	70	45	84.9	81.5	70	N/A	70.5	37.4	50	70
2004	Morityus	64.3	70	45	85	82.9	70	N/A	69.6	36	50	70
2005	Morityus	67.2	70	44	84.5	82	70	76.4	71.4	53.4	50	70
2006	Morityus	67.4	70	41	81.7	79.1	74.7	76.8	72.1	59	70	50
2007	Morityus	69.4	60	42	81.3	79.7	73.3	71.7	75.8	80	70	60
2008	Morityus	72.6	60	51	92.1	81.4	82	72.9	75.7	80.6	70	60
2009	Morityus	74.3	60	47	92.2	80.8	83.3	71.5	71.1	86.8	80	70
2010	Morityus	76.3	60	55	92.5	83.4	82.2	78.5	71.2	85.6	85	70
2011	Morityus	76.2	60	54	91.9	80	82	70.4	76.1	88	90	70
2012	Morityus	77	65	54	91.9	83.4	78.7	70.4	78.3	87.9	90	70

2013	Morityus	76.9	70	51	92.1	81.9	78.2	72.3	75.4	87.9	90	70
2014	Morityus	76.5	65	53.4	92.2	81.8	74.4	78	76.7	88.6	85	70
1999	Mozambik	48.9	30	10	68	87.4	40	N/A	61.6	63	30	50
2000	Mozambik	52.2	30	10	69.7	82.7	40	N/A	74.5	63	50	50
2001	Mozambik	59.2	30	35	82.6	85.5	55	N/A	79.7	65	50	50
2002	Mozambik	57.7	30	22	82.5	81.3	55	N/A	70.8	57.4	70	50
2003	Mozambik	58.6	30	22	82.4	77.6	55	N/A	70.6	50.2	70	70
2004	Mozambik	57.2	30	22	80.9	63.9	55	N/A	65.9	57.4	70	70
2005	Mozambik	54.6	30	27	80.9	65.7	55	35.2	66.4	66.2	70	50
2006	Mozambik	51.9	30	28	78.1	73.4	44.1	33.1	67	65.2	50	50
2007	Mozambik	54.7	30	28	78.2	82.7	48.2	32.9	76.5	70.2	50	50
2008	Mozambik	55.4	30	28	78.1	85.2	53.8	32.9	73.6	72.8	50	50
2009	Mozambik	55.7	30	28	77.7	76.5	54.2	41.1	75.9	73.4	50	50
2010	Mozambik	56	30	26	77.6	76.1	58.7	42	74.9	74.5	50	50
2011	Mozambik	56.8	30	25	77.5	76.5	63.1	39.2	80.3	81	45	50
2012	Mozambik	57.1	30	27	77.1	69.3	66.8	39.7	74.8	81.1	55	50
2013	Mozambik	55	30	27	76.2	64.5	63.9	37.9	74.7	75.4	50	50
2014	Mozambik	55	30	26.2	75.7	64.6	65.2	36.7	80.8	75.5	45	50
1999	Namibiya	66.1	70	50	66.9	60.7	70	N/A	76.3	61	70	70
2000	Namibiya	66.7	70	53	57.1	71.2	70	N/A	78.3	61	70	70
2001	Namibiya	64.8	70	53	63.1	69.3	70	N/A	77.1	61	70	50
2002	Namibiya	65.1	70	54	65.6	69.3	70	N/A	76.2	61	70	50
2003	Namibiya	67.3	70	54	65.7	62	70	N/A	75.8	68	70	70
2004	Namibiya	62.4	70	57	67.1	61.3	70	N/A	74.4	62.2	50	50
2005	Namibiya	61.4	30	47	67.8	63.3	70	86.6	71.7	77.8	50	50
2006	Namibiya	60.7	30	41	62.4	59.4	74.4	86.5	75.1	77.8	50	50
2007	Namibiya	63.5	30	43	67.8	64.9	75.7	86.1	78.7	89	40	60
2008	Namibiya	61.4	30	41	67.9	71	74.2	86.2	76.8	87.4	30	50
2009	Namibiya	62.4	30	45	67.2	69.7	74.4	85	74.6	88.4	40	50
2010	Namibiya	62.2	30	45	68.3	69.5	73.3	87.2	71	87.8	50	40
2011	Namibiya	62.7	30	45	67.9	74.8	72.9	84.6	70.9	86.4	55	40
2012	Namibiya	61.9	30	44	65.7	73	70.8	85	74.4	86.5	50	40
2013	Namibiya	60.3	30	44	66.4	71.5	68.4	76.7	74.9	81.5	50	40
2014	Namibiya	59.4	30	44.2	66.9	58.8	64.4	81.9	75	82.9	50	40
1999	Nijer	48.6	50	10	46	95.8	55	N/A	72.1	48.4	30	30
2000	Nijer	45.9	30	10	45.9	92.3	55	N/A	72.1	48	30	30
2001	Nijer	48.9	30	10	45.8	91.3	55	N/A	87.4	61	30	30
2002	Nijer	48.2	30	10	45.8	90.3	55	N/A	81.6	61	30	30
2003	Nijer	54.2	30	10	61	92.1	55	N/A	78.7	61	50	50
2004	Nijer	54.6	30	10	66.7	91.6	55	N/A	79.1	58.6	50	50

2005	Nijer	54.1	30	10	66.5	89.8	55	44.2	88.3	56.8	50	50
2006	Nijer	52.5	30	22	62.7	90.9	28.8	44.7	87.9	57.6	50	50
2007	Nijer	53.2	30	24	66.2	86.3	38.4	44	80.6	62.4	50	50
2008	Nijer	52.9	30	23	66.4	89.3	36.2	43.5	86	64.4	50	40
2009	Nijer	53.8	30	26	66.3	88.8	36.9	40.6	89.5	70.4	50	40
2010	Nijer	52.9	30	28	65.1	85.1	37.2	40.7	77.6	75.7	50	40
2011	Nijer	54.3	30	29	77.5	83	36.9	40.3	80	71.8	55	40
2012	Nijer	54.3	30	26	76.9	80.5	35.9	40.8	86.4	71.7	55	40
2013	Nijer	53.9	30	25	77	80.1	35.2	39.3	85.4	71.7	55	40
2014	Nijer	55.1	30	26	76.8	88.4	35.2	45.4	88.3	65.6	55	40
1999	Nijerya	55.7	50	18	84.5	78.3	55	N/A	67.3	48.4	70	30
2000	Nijerya	53.1	30	19	84.4	71.2	55	N/A	73.5	45	70	30
2001	Nijerya	49.6	30	16	84.4	74.8	55	N/A	78.9	27	50	30
2002	Nijerya	50.9	30	12	84.2	74.8	55	N/A	77.1	45	50	30
2003	Nijerya	49.5	30	10	84.2	75.8	55	N/A	65.4	45	50	30
2004	Nijerya	49.2	30	16	82.1	68.9	55	N/A	66.3	45	50	30
2005	Nijerya	48.4	30	14	84	48.6	55	73.2	66.2	53.4	30	30
2006	Nijerya	48.7	30	16	84.1	56.9	50	73.3	65.8	51.2	30	30
2007	Nijerya	55.6	30	19	84.2	66.9	58.6	86.3	69.1	61.6	30	50
2008	Nijerya	55.1	30	22	84.4	68.1	52.9	86.6	73.8	63.4	30	40
2009	Nijerya	55.1	30	22	84.4	64.3	55.1	85.8	77.9	61.8	30	40
2010	Nijerya	56.8	30	27	84.4	64.7	53.2	85.7	75.4	67.2	40	40
2011	Nijerya	56.7	30	25	84.4	73	51.6	84.5	73.5	65	40	40
2012	Nijerya	56.3	30	24	84.3	72.3	55.6	80.6	72	63.9	40	40
2013	Nijerya	55.1	30	24	82.6	74.6	55.7	67.2	73.3	63.9	40	40
2014	Nijerya	54.3	30	22.7	85	74.5	48	66.4	73.1	63.8	40	40
1999	Rwanda	39.8	10	10	67.3	85.1	40	N/A	66.8	39	30	10
2000	Rwanda	42.3	10	10	67	96.4	40	N/A	72.4	45	30	10
2001	Rwanda	45.4	10	10	67	95.7	40	N/A	83.7	62.4	30	10
2002	Rwanda	50.4	30	10	67	88	40	N/A	79.3	59.4	50	30
2003	Rwanda	47.8	30	10	67	89.5	40	N/A	79.3	34	30	50
2004	Rwanda	53.3	30	10	66.9	89.5	55	N/A	79.7	68.8	30	50
2005	Rwanda	51.7	30	10	70.5	86.4	55	58	75.1	71.8	30	30
2006	Rwanda	52.8	30	10	73.9	82.6	50.8	59.2	70.1	71.8	30	50
2007	Rwanda	52.4	30	21	73.9	79.6	51	58.2	70.3	70.6	30	40
2008	Rwanda	54.2	30	25	76.9	75.6	51.8	58.9	73.3	70.6	40	40
2009	Rwanda	54.2	30	28	76.8	76.8	58.9	59.5	70.8	61.2	40	40
2010	Rwanda	59.1	30	30	77.1	75.6	74.5	89.2	66.9	67.4	40	40
2011	Rwanda	62.7	35	33	76.9	78.6	76.9	89.9	68.5	77.8	50	40
2012	Rwanda	64.9	35	40	77.2	78.5	73.6	91.4	75.2	78	60	40

2013	Rwanda	64.1	30	50	80.4	75.9	65.6	80.3	75.5	78	65	40
2014	Rwanda	64.7	30	46.9	80.3	78.2	69.6	84.1	74.8	77.7	65	40
1999	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2000	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2001	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	Sao Tome ve Principe	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	Sao Tome ve Principe	43.8	30	27	75	22	45.1	48	61.4	60	40	30
2010	Sao Tome ve Principe	48.8	30	27	87.1	52.5	43.5	47.6	59	66.6	45	30
2011	Sao Tome ve Principe	49.5	30	28	87.2	67.5	32	46.4	62.2	66.6	45	30
2012	Sao Tome ve Principe	50.2	30	30	87	49.1	53.2	46.1	64.6	66.6	45	30
2013	Sao Tome ve Principe	48	20	30	86.9	45.3	53.5	38.6	66	60	50	30
2014	Sao Tome ve Principe	48.8	20	32.5	86.9	27.9	52.6	44.7	68.3	75.3	50	30
1999	Senegal	60.6	50	50	60.3	90.1	55	N/A	75.1	65	50	50
2000	Senegal	58.9	50	33	60.3	89.2	55	N/A	77.4	65	50	50
2001	Senegal	58.7	50	34	60.2	89.2	55	N/A	78.8	61	50	50
2002	Senegal	58.6	50	35	59.9	86.8	55	N/A	79.4	61	50	50
2003	Senegal	58.1	50	29	59.8	88	55	N/A	80.4	61	50	50
2004	Senegal	58.9	50	31	59.8	85.9	55	N/A	80.4	68	50	50
2005	Senegal	57.9	50	32	59.5	86.8	55	43.7	84.3	68.2	50	50
2006	Senegal	56.2	50	30	60.7	84.4	55.1	44.4	90.4	66.6	50	30
2007	Senegal	58.1	50	32	60.8	83.9	56.4	43.2	82.9	71.6	50	50

2008	Senegal	58.3	50	33	65.2	82.3	55.5	43.9	81.4	71.6	50	50
2009	Senegal	56.3	50	36	65.1	77	65	42.5	76.5	71.2	40	40
2010	Senegal	54.6	45	34	64.7	77.8	63.1	41.9	75.2	69.7	35	40
2011	Senegal	55.7	40	30	65.4	78.8	62.3	42.9	79.7	73.2	45	40
2012	Senegal	55.4	40	29	65.4	78.5	58.4	43.5	81.6	72.2	45	40
2013	Senegal	55.5	40	29	65.2	75.6	56.7	41.3	79.6	72.2	55	40
2014	Senegal	55.4	40	29.5	65.1	75.4	47.5	41.5	81.8	73.2	60	40
1999	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2000	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2001	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	Seyşel	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	Seyşel	47.8	50	45	73.8	0	65.5	57.1	78.1	28.4	50	30
2010	Seyşel	47.9	50	48	76.4	9.3	64.2	59.8	57.9	33.4	50	30
2011	Seyşel	51.2	50	48	77.7	52.5	62.4	58.1	54.9	33.4	45	30
2012	Seyşel	53	50	48	76	59.6	62.3	58	67.4	33.4	45	30
2013	Seyşel	54.9	50	48	77.6	56.9	69.2	63.5	75.6	33.4	45	30
2014	Seyşel	56.2	50	48.5	76.8	61.8	67.6	68.5	75.1	33.4	50	30
1999	Sierra Leone	47.2	30	10	52.1	90.7	55	N/A	58.2	49	50	30
2000	Sierra Leone	44.2	30	10	53.8	90.3	55	N/A	50.7	48.4	30	30
2001	Sierra Leone	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Sierra Leone	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Sierra Leone	42.2	10	10	70.6	75.3	40	N/A	81.9	31.8	30	30
2004	Sierra Leone	43.6	10	10	69.9	72.8	40	N/A	86.6	43	30	30
2005	Sierra Leone	44.8	10	22	73.5	75.5	40	32.5	81.7	53.2	30	30
2006	Sierra Leone	45.2	10	23	75.1	68.9	50.8	32	74	58.4	30	30
2007	Sierra Leone	47	10	24	73	81.5	50.5	32.7	72.9	55.2	30	40
2008	Sierra Leone	48.3	10	22	81	81.8	49.5	33.9	74.4	60.2	30	40
2009	Sierra Leone	47.8	10	21	80.9	86.3	57	33.4	73.8	66	30	20
2010	Sierra Leone	47.9	10	19	80.9	80.5	54.6	39	71.7	62.8	40	20
2011	Sierra Leone	49.6	10	22	80.8	86.8	54.9	39.4	74.2	62.8	45	20
2012	Sierra Leone	49.1	10	24	80.9	84.3	51.8	42	70.1	62.8	45	20
2013	Sierra Leone	48.3	10	25	80.7	75.9	51.5	26.3	68.5	70.2	55	20
2014	Sierra Leone	50.5	15	24.6	80.7	85.7	55.3	28.7	70.2	70.2	55	20
1999	Güney Afrika	63.3	50	50	60.8	66.7	85	N/A	76.7	61	70	50

2000	Güney Afrika	63.7	50	52	60.5	67.3	85	N/A	77.8	61	70	50
2001	Güney Afrika	63.8	50	50	65	78.1	70	N/A	79.6	61	70	50
2002	Güney Afrika	64	50	50	65.2	79.7	70	N/A	80.3	61	70	50
2003	Güney Afrika	67.1	50	48	68	80	70	N/A	80.1	68	70	70
2004	Güney Afrika	66.3	50	48	69.6	79.7	70	N/A	77.1	62.2	70	70
2005	Güney Afrika	62.9	50	44	69.7	79.9	70	58.7	78.6	77.8	50	50
2006	Güney Afrika	63.7	50	46	69.8	78.6	71.8	58.9	83.7	77.8	50	50
2007	Güney Afrika	63.5	50	45	69.7	79.2	70.4	58.5	78.8	73.8	50	60
2008	Güney Afrika	63.4	50	46	69.5	76.8	71.4	59.1	77.2	74.2	50	60
2009	Güney Afrika	63.8	50	51	68.9	77.6	74.6	56.8	74.3	74.8	50	60
2010	Güney Afrika	62.8	50	49	69.1	76.8	73	59	70.2	76	45	60
2011	Güney Afrika	62.7	50	47	69.6	77.5	72.3	56.7	71.9	77.2	45	60
2012	Güney Afrika	62.7	50	45	70.7	71.9	75.8	57.3	75	76.3	45	60
2013	Güney Afrika	61.8	50	41	70.5	69.2	74.7	55.6	75.8	76.3	45	60
2014	Güney Afrika	62.5	50	41.6	68.7	69.1	74.5	54.4	75.3	76.1	55	60
1999	Sudan	39.6	30	30	33	78.8	55	N/A	32.1	37	30	30
2000	Sudan	47.2	30	30	74.7	90.1	55	N/A	47.7	37	30	30
2001	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2002	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2003	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2007	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2008	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2009	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2010	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2011	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2012	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2013	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
2014	Sudan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
1999	Swaziland	62.1	70	30	63.2	72.8	70	N/A	72.2	61	70	50
2000	Swaziland	62.6	70	30	63.1	76.5	70	N/A	72.7	61	70	50
2001	Swaziland	63.6	70	30	73	74.8	70	N/A	73.9	61	70	50
2002	Swaziland	60.9	50	30	72.7	71.2	70	N/A	73.4	61	70	50
2003	Swaziland	59.6	50	30	73.5	72.5	70	N/A	72.9	68	50	50
2004	Swaziland	58.6	50	30	74	71.7	70	N/A	69.7	62.2	50	50
2005	Swaziland	59.4	50	30	74.4	70.8	70	69.2	71.6	77.8	30	50
2006	Swaziland	61.4	50	30	74.1	65.3	70.4	70.2	75.7	77.8	50	50
2007	Swaziland	60.1	50	27	72.3	66.1	70.4	69.8	76.3	69	50	50

2008	Swaziland	58.4	50	25	71.4	62.4	69.5	71	76	69	50	40
2009	Swaziland	59.1	50	33	64.3	70.6	68.6	69.6	73.1	71.6	50	40
2010	Swaziland	57.4	45	36	63.1	55.5	67.2	68.4	68.8	74.9	55	40
2011	Swaziland	59.1	40	36	67.2	65.9	66.4	69.4	71	79.8	55	40
2012	Swaziland	57.2	40	32	67.2	56.5	66.4	70.8	74.5	69.7	55	40
2013	Swaziland	57.2	40	31	74.4	51.3	66	70.3	74.7	69.7	55	40
2014	Swaziland	61.2	40	31.6	74.7	70.9	64.2	71.7	72.3	81.5	65	40
1999	Tanzania	60	50	30	77.3	92.5	55	N/A	67.8	67.8	50	50
2000	Tanzania	56	50	19	77.5	94.1	55	N/A	71	37.6	50	50
2001	Tanzania	54.9	30	19	80.9	94.1	55	N/A	70.1	45	50	50
2002	Tanzania	58.3	30	25	81	94.1	55	N/A	73.2	46	70	50
2003	Tanzania	56.9	30	22	80.9	92.2	55	N/A	75.1	56.6	50	50
2004	Tanzania	60.1	30	27	80.9	92	55	N/A	80.1	56	50	70
2005	Tanzania	56.3	30	25	80.8	90.8	55	47.9	79	54.2	30	70
2006	Tanzania	58.5	30	28	80.6	88.1	44.5	47.8	77.9	68.6	50	70
2007	Tanzania	56.8	30	29	80.6	85.2	45.8	47.2	77	73.6	50	50
2008	Tanzania	56.5	30	29	80.5	79.9	48.2	48.4	75.4	73.2	50	50
2009	Tanzania	58.3	30	32	80.6	83.4	48.1	49.9	73.4	75.6	60	50
2010	Tanzania	58.3	30	30	80.3	82.6	45.5	58.4	70.8	70.5	65	50
2011	Tanzania	57	30	26	79.8	80.5	46	59	68.8	69.6	60	50
2012	Tanzania	57	30	27	79.7	80.2	45.2	60.1	69.4	73.5	55	50
2013	Tanzania	57.9	30	30	79.9	77.9	48.6	61.9	71.8	73.5	55	50
2014	Tanzania	57.8	30	28.8	79.7	78.3	47	61.1	66	76.8	60	50
1999	Togo	48.2	30	10	77.4	86.6	40	N/A	66.9	63	30	30
2000	Togo	46.4	30	10	54.3	86.8	40	N/A	73.8	63	30	30
2001	Togo	45.3	30	10	54.2	93.3	40	N/A	78.9	61	30	10
2002	Togo	45.2	30	10	54.3	89.2	40	N/A	82.7	61	30	10
2003	Togo	46.8	30	10	52.3	88.9	40	N/A	78.9	61	30	30
2004	Togo	47	30	10	52.4	92	40	N/A	78.7	59.8	30	30
2005	Togo	48.2	30	10	52.2	94.9	40	46.9	85.8	62	30	30
2006	Togo	47.3	30	10	49.7	94.4	37.3	48.3	86.5	57	30	30
2007	Togo	49.7	30	30	54.7	92	37.5	47.8	76.5	68.4	30	30
2008	Togo	48.9	30	24	53.9	88.8	36.4	48.3	78.2	69.2	30	30
2009	Togo	48.7	30	23	53.7	86.6	36.6	44.7	81.5	70.6	30	30
2010	Togo	47.1	30	27	56.2	86	36.8	43.3	74.5	62.8	25	30
2011	Togo	49.1	30	28	68.1	88.6	36.8	43.7	78.1	62.2	25	30
2012	Togo	48.3	30	24	68.6	85.6	34.8	45.2	78.3	61.7	25	30
2013	Togo	48.8	30	24	68.5	81.6	39.9	44.2	78.5	56.7	35	30
2014	Togo	49.9	30	23.8	69.7	82.4	43.3	42.8	79.3	62.8	35	30
1999	Uganda	64.8	70	27	80.8	92.1	85	N/A	83.1	25	70	50

2000	Uganda	58.2	50	26	80.8	91.3	70	N/A	80.3	25	50	50
2001	Uganda	60.4	50	22	81	92.3	70	N/A	75.8	72.2	50	30
2002	Uganda	61	50	23	80.7	90.3	70	N/A	83.2	72.2	50	30
2003	Uganda	60.1	50	19	80.9	78.5	55	N/A	84.8	72.8	50	50
2004	Uganda	64.1	50	21	80.7	88.2	55	N/A	90.3	71.2	50	70
2005	Uganda	62.9	30	22	80.7	81.1	55	87.9	80.4	71.4	50	70
2006	Uganda	63.9	30	26	80.6	83.7	55.9	87.9	80.6	74	50	70
2007	Uganda	63.1	30	25	80.6	83	57.5	87.8	78	68.8	50	70
2008	Uganda	63.8	30	27	80.5	86	56.5	87.8	78.5	72	50	70
2009	Uganda	63.5	30	28	80.4	86.9	58.7	87.9	78.4	75.2	50	60
2010	Uganda	62.2	30	26	80.5	85.5	57	88.1	78.1	72.1	45	60
2011	Uganda	61.7	30	25	80.6	90.5	50.3	87.8	73.2	74.8	45	60
2012	Uganda	61.9	30	25	80.4	93	49.1	87.9	74.6	73.6	45	60
2013	Uganda	61.1	30	24	80.6	84.3	48.4	87.9	77.2	73.6	55	50
2014	Uganda	59.9	30	23.8	79.1	87.3	45.1	87.4	71	75.4	60	40
1999	Zambia	64.2	50	50	71.9	77.6	55	N/A	60.4	73	70	70
2000	Zambia	62.8	50	35	72	81.3	55	N/A	62.6	69	70	70
2001	Zambia	59.5	50	35	68.5	74.8	55	N/A	62.7	69.4	70	50
2002	Zambia	59.6	50	34	75.8	76.5	55	N/A	57.7	67.6	70	50
2003	Zambia	55.3	50	26	75.1	72.8	55	N/A	59.6	58.8	50	50
2004	Zambia	54.9	50	26	75.3	69.1	55	N/A	60.1	58.8	50	50
2005	Zambia	55	50	25	68.7	69.7	55	52.6	60.6	68.2	50	50
2006	Zambia	56.8	50	26	70.7	71	64.4	57.2	62.3	66.2	50	50
2007	Zambia	56.2	40	26	70.6	78.5	63.6	54.8	57.8	70.8	50	50
2008	Zambia	56.2	40	26	72.6	80.3	63.5	45.8	62.9	71.2	50	50
2009	Zambia	56.6	30	26	72.9	82.1	68.8	51	64.1	71.2	50	50
2010	Zambia	58	30	28	72.4	82.6	66.4	57	63.3	79.9	50	50
2011	Zambia	59.7	30	30	72.4	81.8	62.2	56.3	77.3	82.4	55	50
2012	Zambia	58.3	30	30	73.3	84.9	61.2	51.1	64.9	82.3	55	50
2013	Zambia	58.7	30	32	72.9	80.3	60.4	58.4	66	82.3	55	50
2014	Zambia	60.4	30	31.3	71.8	82.9	74.9	50.1	68	84.6	60	50
1999	Zimbabwe	47.2	30	30	65.4	64.3	55	N/A	61.8	38.2	30	50
2000	Zimbabwe	48.7	30	42	65.8	58.9	55	N/A	56.9	49.4	30	50
2001	Zimbabwe	38.8	10	41	47.8	61.1	55	N/A	41.2	53.4	10	30
2002	Zimbabwe	36.7	10	30	64.8	52	55	N/A	38.5	59.8	10	10
2003	Zimbabwe	36.7	10	29	68.1	63.5	55	N/A	32.9	52.2	10	10
2004	Zimbabwe	34.4	10	27	67.5	63.5	55	N/A	13.1	53.8	10	10
2005	Zimbabwe	35.2	10	23	66.1	74.4	55	42.8	0	61	10	10
2006	Zimbabwe	33.5	10	23	67.6	82.7	43.2	41.7	0	47.2	10	10
2007	Zimbabwe	32	10	26	68.8	49.6	42	41.1	0	52.6	10	20

2008	Zimbabwe	29.5	10	24	57.8	24.1	41.1	52.1	0	55.4	10	20
2009	Zimbabwe	22.7	5	21	44.1	4.6	30.8	51.2	0	50.4	10	10
2010	Zimbabwe	21.4	5	18	58.4	0	30	48.2	0	44.8	0	10
2011	Zimbabwe	22.1	5	22	70.3	0	32.1	36.8	0	45	0	10
2012	Zimbabwe	26.3	10	24	65.2	38.7	34.9	29.6	0	50.4	0	10
2013	Zimbabwe	28.6	10	22	71.8	66.4	33.4	21.9	0	50.4	0	10
2014	Zimbabwe	35.5	10	19.3	63.3	64	34.5	22.2	73	54.2	5	10

Kaynak: <http://www.heritage.org>'dan verileriyle yazar tarafından yapılmıştır.

*N/A: Veri Mevcut değildir..

6. Ek: AKP Üyeleri Afrika Ülkelerinin Kurumlarının Politika Kalitesinin Endeksi

T.12: AKP Üyeleri Afrika Ülkelerinin Kurumlarının Politika Kalitesinin Endeksi

YIL	ÜLKE	V Oy Verilirliği ve Hesap [-2.52'ten +2.5'e]	Siyasi İstikrar ve Şiddet / Terör olmaması [-2.52'ten +2.5'e]	Hükümet Etkililiği [-2.52'ten +2.5'e]	Düzenleyici Kalite [-2.52'ten +2.5'e]	Hukukun Kalitesi [-2.52'ten +2.5'e]	Rüşvet Kontrolü [-2.52'ten +2.5'e]	Genel puanı (Siyasal Özgürlük Endeksi: [-2.52'ten +2.5'e])
1999	Angola	-1.46	-2.22	-1.41	-1.775	-1.665	-1.42	-1.65833
2000	Angola	-1.48	-2.09	-1.46	-1.83	-1.63	-1.52	-1.66833
2001	Angola	-1.36	-1.855	-1.355	-1.66	-1.62	-1.33	-1.53
2002	Angola	-1.24	-1.62	-1.25	-1.49	-1.61	-1.14	-1.39167
2003	Angola	-1.27	-1.03	-1.14	-1.23	-1.53	-1.3	-1.25
2004	Angola	-1.28	-1.04	-1.28	-1.25	-1.46	-1.28	-1.265
2005	Angola	-1.24	-0.89	-1.17	-1.29	-1.44	-1.33	-1.22667
2006	Angola	-1.24	-0.54	-1.37	-1.14	-1.3	-1.23	-1.13667
2007	Angola	-1.17	-0.7	-1.24	-1.04	-1.4	-1.32	-1.145
2008	Angola	-1.13	-0.35	-1.07	-1.06	-1.4	-1.28	-1.04833
2009	Angola	-1.13	-0.37	-0.97	-1.02	-1.24	-1.42	-1.025
2010	Angola	-1.12	-0.22	-1.13	-1.02	-1.26	-1.32	-1.01167
2011	Angola	-1.12	-0.36	-1.15	-1.08	-1.25	-1.34	-1.05

2012	Angola	-1.07	-0.38	-1.02	-0.98	-1.28	-1.3	-1.005
2013	Angola	-1.12	-0.39	-1.24	-1.06	-1.28	-1.33	-1.07
2014	Angola	-1.14	-0.27	-1.15	-0.96	-1.1	-1.45	-1.01167
1999	Benin	0.35	0.69	-0.27	-0.19	-0.205	-0.545	-0.02833
2000	Benin	0.36	0.72	-0.27	-0.21	-0.27	-0.49	-0.02667
2001	Benin	0.18	0.73	-0.325	-0.325	-0.305	-0.64	-0.11417
2002	Benin	0	0.74	-0.38	-0.44	-0.34	-0.79	-0.20167
2003	Benin	0.24	0.67	-0.33	-0.5	-0.52	-0.57	-0.16833
2004	Benin	0.1	0.26	-0.36	-0.48	-0.59	-0.49	-0.26
2005	Benin	0.01	0.45	-0.62	-0.57	-0.59	-0.97	-0.38167
2006	Benin	0.33	0.52	-0.57	-0.4	-0.57	-0.62	-0.21833
2007	Benin	0.34	0.33	-0.51	-0.42	-0.55	-0.47	-0.21333
2008	Benin	0.3	0.33	-0.45	-0.49	-0.57	-0.53	-0.235
2009	Benin	0.33	0.38	-0.56	-0.33	-0.67	-0.67	-0.25333
2010	Benin	0.29	0.22	-0.58	-0.32	-0.7	-0.74	-0.305
2011	Benin	0.14	0.29	-0.52	-0.33	-0.71	-0.64	-0.295
2012	Benin	0.09	0.32	-0.53	-0.39	-0.64	-0.93	-0.34667
2013	Benin	0.12	0.26	-0.54	-0.42	-0.63	-0.83	-0.34
2014	Benin	0.23	0.05	-0.5	-0.51	-0.55	-0.78	-0.34333
1999	Botswana	0.685	0.915	0.505	0.67	0.555	0.69	0.67
2000	Botswana	0.64	0.96	0.51	0.64	0.53	0.67	0.658333
2001	Botswana	0.645	0.875	0.55	0.705	0.515	0.64	0.655
2002	Botswana	0.65	0.79	0.59	0.77	0.5	0.61	0.651667
2003	Botswana	0.69	1.08	0.73	0.79	0.67	1.25	0.868333
2004	Botswana	0.73	0.89	0.64	0.66	0.64	0.88	0.74
2005	Botswana	0.57	1.06	0.66	0.67	0.6	1.14	0.783333
2006	Botswana	0.49	0.96	0.52	0.5	0.58	0.9	0.658333
2007	Botswana	0.48	0.98	0.59	0.44	0.61	0.94	0.673333
2008	Botswana	0.48	0.98	0.56	0.48	0.66	0.99	0.691667
2009	Botswana	0.42	0.93	0.48	0.48	0.65	0.92	0.646667
2010	Botswana	0.44	0.96	0.46	0.46	0.67	1	0.665
2011	Botswana	0.4	1.05	0.48	0.5	0.66	0.98	0.678333
2012	Botswana	0.5	1.08	0.45	0.69	0.65	0.92	0.715
2013	Botswana	0.47	1.08	0.37	0.65	0.59	0.91	0.678333
2014	Botswana	0.44	1.02	0.32	0.64	0.63	0.8	0.641667
1999	Burkina Faso	-0.465	-0.105	-0.685	-0.255	-0.76	-0.19	-0.41
2000	Burkina Faso	-0.36	-0.01	-0.62	-0.12	-0.67	-0.14	-0.32
2001	Burkina Faso	-0.42	-0.19	-0.67	-0.13	-0.675	-0.08	-0.36083
2002	Burkina Faso	-0.48	-0.37	-0.72	-0.14	-0.68	-0.02	-0.40167
2003	Burkina Faso	-0.33	0.04	-0.62	-0.35	-0.56	-0.03	-0.30833

2004	Burkina Faso	-0.45	-0.11	-0.53	-0.34	-0.56	-0.15	-0.35667
2005	Burkina Faso	-0.46	-0.08	-0.6	-0.42	-0.51	-0.09	-0.36
2006	Burkina Faso	-0.37	0.15	-0.74	-0.31	-0.42	-0.33	-0.33667
2007	Burkina Faso	-0.34	0.29	-0.73	-0.25	-0.4	-0.35	-0.29667
2008	Burkina Faso	-0.32	0.1	-0.47	-0.17	-0.34	-0.33	-0.255
2009	Burkina Faso	-0.32	0.01	-0.58	-0.09	-0.2	-0.38	-0.26
2010	Burkina Faso	-0.28	-0.15	-0.56	-0.14	-0.18	-0.39	-0.28333
2011	Burkina Faso	-0.31	-0.58	-0.54	-0.16	-0.37	-0.39	-0.39167
2012	Burkina Faso	-0.34	-0.59	-0.63	-0.12	-0.43	-0.52	-0.43833
2013	Burkina Faso	-0.29	-0.8	-0.68	-0.18	-0.52	-0.58	-0.50833
2014	Burkina Faso	-0.41	-0.79	-0.56	-0.33	-0.53	-0.53	-0.525
1999	Burundi	-1.62	-2.29	-1.55	-1.405	-1.52	-0.505	-1.48167
2000	Burundi	-1.63	-2.15	-1.44	-1.22	-1.56	-1.01	-1.50167
2001	Burundi	-1.425	-2.27	-1.445	-1.27	-1.475	-0.975	-1.47667
2002	Burundi	-1.22	-2.39	-1.45	-1.32	-1.39	-0.94	-1.45167
2003	Burundi	-1.24	-2.31	-1.47	-1.22	-1.54	-1.05	-1.47167
2004	Burundi	-1.31	-2.51	-1.31	-1.2	-1.6	-0.97	-1.48333
2005	Burundi	-0.64	-1.51	-1.26	-1.36	-1.18	-0.9	-1.14167
2006	Burundi	-0.75	-1.4	-1.08	-1.21	-0.97	-1.07	-1.08
2007	Burundi	-0.74	-1.32	-1.24	-1.24	-1.09	-1.12	-1.125
2008	Burundi	-0.71	-1.63	-1.09	-1.23	-1.05	-1.02	-1.12167
2009	Burundi	-0.71	-1.27	-1.03	-1.15	-1.16	-1.07	-1.065
2010	Burundi	-0.94	-1.6	-1.1	-1.1	-1.19	-1.11	-1.17333
2011	Burundi	-0.93	-1.78	-1.05	-1	-1.12	-1.12	-1.16667
2012	Burundi	-0.89	-1.69	-1.31	-0.96	-1.08	-1.44	-1.22833
2013	Burundi	-0.95	-1.31	-1.03	-0.89	-1.05	-1.37	-1.1
2014	Burundi	-1.02	-0.89	-1.09	-0.77	-0.93	-1.19	-0.98167
1999	Kamerun	-1.14	-0.695	-0.705	-0.615	-1.175	-1.05	-0.89667
2000	Kamerun	-1.14	-0.57	-0.67	-0.59	-1.23	-1.06	-0.87667
2001	Kamerun	-1.155	-0.645	-0.745	-0.74	-1.24	-1.075	-0.93333
2002	Kamerun	-1.17	-0.72	-0.82	-0.89	-1.25	-1.09	-0.99
2003	Kamerun	-1.12	-0.47	-0.65	-0.83	-1.09	-0.86	-0.83667
2004	Kamerun	-0.99	-0.4	-0.7	-0.68	-1.2	-1.07	-0.84
2005	Kamerun	-1.02	-0.18	-0.88	-0.86	-1.18	-1.16	-0.88
2006	Kamerun	-1.03	-0.26	-0.93	-0.83	-1.13	-1.03	-0.86833
2007	Kamerun	-1.06	-0.34	-0.83	-0.83	-1.17	-0.95	-0.86333
2008	Kamerun	-1.08	-0.55	-0.79	-0.81	-1.09	-0.94	-0.87667
2009	Kamerun	-1.06	-0.48	-0.82	-0.74	-1.12	-0.92	-0.85667
2010	Kamerun	-1.08	-0.73	-0.88	-0.73	-1.05	-0.98	-0.90833
2011	Kamerun	-1.05	-0.66	-0.88	-0.79	-1.06	-1.08	-0.92

2012	Kamerun	-1.03	-0.58	-0.9	-0.93	-1.04	-1.27	-0.95833
2013	Kamerun	-1.04	-0.53	-0.91	-0.95	-1.05	-1.19	-0.945
2014	Kamerun	-1	-0.94	-0.74	-0.94	-0.87	-1.15	-0.94
1999	Yeşil Burun	0.82	1.075	0.325	-0.105	0.635	-0.095	0.4425
2000	Yeşil Burun	0.73	1.12	0.3	0	0.63	0.13	0.485
2001	Yeşil Burun	0.695	0.89	0.09	-0.145	0.41	0.255	0.365833
2002	Yeşil Burun	0.66	0.66	-0.12	-0.29	0.19	0.38	0.246667
2003	Yeşil Burun	0.67	0.91	-0.1	-0.23	0.14	0.29	0.28
2004	Yeşil Burun	0.7	1.07	-0.07	-0.34	0.27	0.27	0.316667
2005	Yeşil Burun	0.49	0.78	-0.23	-0.31	0.31	0.34	0.23
2006	Yeşil Burun	0.75	0.97	0.1	-0.22	0.57	0.63	0.466667
2007	Yeşil Burun	0.84	0.9	0.34	-0.2	0.56	0.79	0.538333
2008	Yeşil Burun	0.93	0.83	0.06	-0.06	0.51	0.78	0.508333
2009	Yeşil Burun	0.88	0.84	0.04	0.02	0.48	0.77	0.505
2010	Yeşil Burun	0.89	0.86	-0.02	-0.04	0.42	0.8	0.485
2011	Yeşil Burun	0.97	0.72	0.16	0.07	0.47	0.86	0.541667
2012	Yeşil Burun	0.93	0.81	0.1	0.04	0.47	0.79	0.523333
2013	Yeşil Burun	0.89	0.77	0.06	-0.12	0.48	0.76	0.473333
2014	Yeşil Burun	0.98	0.41	-0.01	-0.01	0.57	0.9	0.473333
1999	Orta Afrika Cumhuriyeti	-0.73	-1.295	-1.345	-0.895	-1.48	-1.095	-1.14
2000	Orta Afrika Cumhuriyeti	-0.71	-1.3	-1.38	-0.91	-1.5	-1.19	-1.165
2001	Orta Afrika Cumhuriyeti	-0.895	-1.59	-1.5	-1.02	-1.315	-1.15	-1.245
2002	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.08	-1.88	-1.62	-1.13	-1.13	-1.11	-1.325
2003	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.3	-1.59	-1.57	-1.14	-1.57	-1.23	-1.4
2004	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.3	-1.41	-1.56	-1.19	-1.63	-1.33	-1.40333
2005	Orta Afrika Cumhuriyeti	-0.95	-1.42	-1.6	-1.33	-1.48	-1.21	-1.33167
2006	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.01	-1.84	-1.41	-1.19	-1.49	-1	-1.32333
2007	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.08	-1.83	-1.44	-1.22	-1.53	-0.97	-1.345
2008	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.01	-1.83	-1.4	-1.22	-1.44	-0.98	-1.31333
2009	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.01	-1.88	-1.42	-1.25	-1.32	-0.91	-1.29833
2010	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.12	-2.01	-1.39	-1.15	-1.29	-0.84	-1.3
2011	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.11	-1.78	-1.28	-1.18	-1.27	-0.84	-1.24333
2012	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.26	-1.87	-1.46	-1.09	-1.45	-0.89	-1.33667
2013	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.53	-2.18	-1.65	-1.18	-1.83	-1.04	-1.56833
2014	Orta Afrika Cumhuriyeti	-1.42	-2.67	-1.84	-1.41	-1.73	-1.15	-1.70333
1999	Çad	-1.04	-1.33	-0.695	-0.855	-1.085	-0.88	-0.98083
2000	Çad	-1.03	-1.25	-0.76	-0.78	-1.03	-0.82	-0.945
2001	Çad	-1	-1.475	-0.835	-0.85	-1.015	-0.88	-1.00917
2002	Çad	-0.97	-1.7	-0.91	-0.92	-1	-0.94	-1.07333
2003	Çad	-1.1	-1.41	-1.06	-0.91	-1.31	-1.26	-1.175

2004	Çad	-1.2	-1.5	-1.12	-0.83	-1.34	-1.28	-1.21167
2005	Çad	-1.26	-1.39	-1.35	-1.17	-1.45	-1.43	-1.34167
2006	Çad	-1.43	-1.81	-1.44	-1.08	-1.51	-1.27	-1.42333
2007	Çad	-1.46	-1.86	-1.59	-1.12	-1.51	-1.3	-1.47333
2008	Çad	-1.46	-1.97	-1.54	-1.16	-1.6	-1.45	-1.53
2009	Çad	-1.42	-1.69	-1.42	-1.04	-1.49	-1.36	-1.40333
2010	Çad	-1.37	-1.51	-1.45	-1.06	-1.48	-1.34	-1.36833
2011	Çad	-1.36	-1.32	-1.35	-1.01	-1.45	-1.26	-1.29167
2012	Çad	-1.35	-1.06	-1.49	-1.08	-1.45	-1.25	-1.28
2013	Çad	-1.38	-1.1	-1.42	-1	-1.37	-1.29	-1.26
2014	Çad	-1.33	-1.53	-1.48	-1.17	-1.12	-1.23	-1.31
1999	Komor	-0.84	0.17	-1.455	-1.275	-1.305	-1.215	-0.98667
2000	Komor	-1.16	-0.11	-1.25	-1.29	-1.38	-1.12	-1.05167
2001	Komor	-0.795	0.07	-1.06	-1.225	-1.21	-0.995	-0.86917
2002	Komor	-0.43	0.25	-0.87	-1.16	-1.04	-0.87	-0.68667
2003	Komor	-0.57	-0.72	-1.37	-1.44	-0.97	-0.84	-0.985
2004	Komor	-0.55	-0.13	-1.58	-1.49	-1.06	-0.84	-0.94167
2005	Komor	-0.63	-0.39	-1.64	-1.56	-1.03	-0.83	-1.01333
2006	Komor	-0.3	-0.31	-1.68	-1.48	-0.98	-0.64	-0.89833
2007	Komor	-0.48	-1.06	-1.75	-1.44	-1.03	-0.65	-1.06833
2008	Komor	-0.36	-1.08	-1.77	-1.5	-1.07	-0.76	-1.09
2009	Komor	-0.38	-0.75	-1.77	-1.55	-1.15	-0.78	-1.06333
2010	Komor	-0.47	-0.5	-1.74	-1.42	-1.06	-0.75	-0.99
2011	Komor	-0.43	-0.48	-1.75	-1.36	-1	-0.71	-0.955
2012	Komor	-0.52	-0.38	-1.55	-1.42	-1.03	-0.73	-0.93833
2013	Komor	-0.52	-0.19	-1.57	-1.22	-0.99	-0.73	-0.87
2014	Komor	-0.33	-0.19	-1.67	-1.14	-0.94	-0.53	-0.8
1999	Kongo	-1.55	-1.315	-1.255	-1.235	-1.57	-1.045	-1.32833
2000	Kongo	-1.51	-1.03	-1.32	-1.25	-1.43	-0.96	-1.25
2001	Kongo	-1.215	-1.345	-1.315	-1.155	-1.335	-0.915	-1.21333
2002	Kongo	-0.92	-1.66	-1.31	-1.06	-1.24	-0.87	-1.17667
2003	Kongo	-0.78	-1.2	-1.31	-1.1	-1.19	-0.94	-1.08667
2004	Kongo	-0.95	-1.14	-1.12	-0.97	-1.15	-0.84	-1.02833
2005	Kongo	-1.08	-1.16	-1.28	-1.3	-1.46	-1.02	-1.21667
2006	Kongo	-1.23	-0.94	-1.29	-1.2	-1.24	-1.05	-1.15833
2007	Kongo	-1.25	-0.76	-1.34	-1.19	-1.21	-1.09	-1.14
2008	Kongo	-1.16	-0.71	-1.22	-1.26	-1.17	-1.13	-1.10833
2009	Kongo	-1.1	-0.28	-1.24	-1.28	-1.19	-1.18	-1.045
2010	Kongo	-1.06	-0.33	-1.23	-1.27	-1.18	-1.11	-1.03
2011	Kongo	-1.1	-0.36	-1.2	-1.26	-1.16	-1.08	-1.02667

2012	Kongo	-1.15	-0.49	-1.2	-1.38	-1.12	-1.19	-1.08833
2013	Kongo	-1.12	-0.48	-1.21	-1.35	-1.09	-1.19	-1.07333
2014	Kongo	-1.08	-0.29	-1.15	-1.18	-1.07	-1.22	-0.99833
1999	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.86	-2.79	-1.965	-2.26	-2.08	-1.735	-2.115
2000	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.84	-2.59	-1.96	-2.11	-1.95	-1.57	-2.00333
2001	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.75	-2.345	-1.85	-1.81	-1.825	-1.415	-1.8325
2002	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.66	-2.1	-1.74	-1.51	-1.7	-1.26	-1.66167
2003	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.61	-2.08	-1.61	-1.5	-1.73	-1.41	-1.65667
2004	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.73	-2.39	-1.45	-1.59	-1.7	-1.43	-1.715
2005	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.55	-2.17	-1.59	-1.62	-1.57	-1.43	-1.655
2006	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.28	-2.27	-1.65	-1.32	-1.61	-1.48	-1.60167
2007	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.26	-2.21	-1.77	-1.26	-1.59	-1.31	-1.56667
2008	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.45	-2.03	-1.67	-1.3	-1.56	-1.17	-1.53
2009	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.45	-1.99	-1.71	-1.53	-1.63	-1.36	-1.61167
2010	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.44	-2.23	-1.73	-1.58	-1.61	-1.42	-1.66833
2011	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.52	-2.24	-1.67	-1.52	-1.61	-1.4	-1.66
2012	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.51	-2.14	-1.66	-1.51	-1.65	-1.3	-1.62833
2013	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.47	-2.23	-1.44	-1.25	-1.55	-1.3	-1.54
2014	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-1.31	-2.27	-1.59	-1.34	-1.43	-1.29	-1.53833
1999	Fildişi Sahili	-0.915	-0.79	-0.545	-0.4	-1.065	-0.495	-0.70167
2000	Fildişi Sahili	-1.1	-1.32	-0.88	-0.54	-1.19	-0.69	-0.95333
2001	Fildişi Sahili	-1.15	-1.655	-0.91	-0.495	-1.285	-0.755	-1.04167
2002	Fildişi Sahili	-1.2	-1.99	-0.94	-0.45	-1.38	-0.82	-1.13
2003	Fildişi Sahili	-1.25	-1.84	-1.02	-0.82	-1.46	-0.98	-1.22833
2004	Fildişi Sahili	-1.3	-2.16	-1.27	-0.96	-1.42	-1.22	-1.38833
2005	Fildişi Sahili	-1.38	-2.3	-1.34	-0.91	-1.5	-1.24	-1.445
2006	Fildişi Sahili	-1.37	-1.89	-1.17	-0.85	-1.46	-1.18	-1.32

2007	Fildişi Sahili	-1.28	-1.89	-1.21	-0.84	-1.49	-1.07	-1.29667
2008	Fildişi Sahili	-1.24	-1.82	-1.21	-0.89	-1.45	-1.09	-1.28333
2009	Fildişi Sahili	-1.11	-1.28	-1.08	-0.95	-1.26	-1.08	-1.12667
2010	Fildişi Sahili	-1.1	-1.57	-1.26	-0.91	-1.24	-1.14	-1.20333
2011	Fildişi Sahili	-1.13	-1.4	-1.13	-0.86	-1.29	-1.02	-1.13833
2012	Fildişi Sahili	-0.81	-1.26	-1.11	-0.77	-1.12	-0.86	-0.98833
2013	Fildişi Sahili	-0.77	-1.02	-0.98	-0.74	-0.93	-0.78	-0.87
2014	Fildişi Sahili	-0.52	-1.01	-0.78	-0.62	-0.61	-0.41	-0.65833
1999	Cibuti	-0.905	-0.735	-1.105	-0.895	-0.88	-0.84	-0.89333
2000	Cibuti	-0.82	-0.39	-1.1	-0.73	-0.89	-0.95	-0.81333
2001	Cibuti	-0.81	-0.42	-0.985	-0.65	-0.885	-0.83	-0.76333
2002	Cibuti	-0.8	-0.45	-0.87	-0.57	-0.88	-0.71	-0.71333
2003	Cibuti	-0.63	-0.96	-0.75	-0.77	-0.85	-0.84	-0.8
2004	Cibuti	-0.73	-0.32	-0.62	-0.66	-0.8	-0.51	-0.60667
2005	Cibuti	-1.06	-0.78	-0.82	-0.77	-0.91	-0.68	-0.83667
2006	Cibuti	-1.1	-0.22	-0.9	-0.74	-0.82	-0.62	-0.73333
2007	Cibuti	-1.18	-0.06	-0.86	-0.69	-0.7	-0.47	-0.66
2008	Cibuti	-1.18	0.3	-0.88	-0.67	-0.59	-0.19	-0.535
2009	Cibuti	-1.18	0.5	-0.91	-0.61	-0.65	-0.29	-0.52333
2010	Cibuti	-1.25	0.26	-0.99	-0.63	-0.71	-0.32	-0.60667
2011	Cibuti	-1.4	0.18	-0.96	-0.53	-0.79	-0.3	-0.63333
2012	Cibuti	-1.42	0.17	-1.1	-0.45	-0.78	-0.38	-0.66
2013	Cibuti	-1.44	-0.12	-1.03	-0.54	-0.76	-0.44	-0.72167
2014	Cibuti	-1.41	-0.72	-0.97	-0.55	-0.85	-0.49	-0.83167
1999	Eritre	-1.595	-0.2	-1.485	-1.685	-1.37	-1.37	-1.28417
2000	Eritre	-1.62	-0.18	-1.51	-1.71	-1.3	-1.53	-1.30833
2001	Eritre	-1.63	-0.39	-1.43	-1.6	-1.345	-1.435	-1.305
2002	Eritre	-1.64	-0.6	-1.35	-1.49	-1.39	-1.34	-1.30167
2003	Eritre	-1.7	0.05	-1.24	-1.4	-1.35	-1.55	-1.19833
2004	Eritre	-1.64	-0.11	-1.46	-1.45	-1.45	-1.71	-1.30333
2005	Eritre	-1.67	-0.45	-1.45	-1.38	-1.43	-1.61	-1.33167
2006	Eritre	-1.81	0.13	-1.6	-1.33	-1.36	-1.53	-1.25
2007	Eritre	-1.89	0.21	-1.67	-1.32	-1.28	-1.54	-1.24833
2008	Eritre	-1.9	0.19	-1.67	-1.32	-1.25	-1.51	-1.24333
2009	Eritre	-1.81	0.39	-1.72	-1.28	-1.25	-1.5	-1.195
2010	Eritre	-1.87	0.23	-1.69	-1.38	-1.27	-1.49	-1.245
2011	Eritre	-1.9	0.12	-1.63	-1.34	-1.2	-1.49	-1.24
2012	Eritre	-1.88	0.19	-1.65	-1.42	-1.26	-1.56	-1.26333
2013	Eritre	-1.96	0.08	-1.59	-1.4	-1.32	-1.61	-1.3
2014	Eritre	-1.98	-0.39	-1.45	-1.46	-1.4	-1.84	-1.42

1999	Etyopya	-1.22	-1.045	-0.965	-0.755	-0.35	0.73	-0.60083
2000	Etyopya	-1.37	-0.97	-1.02	-0.94	-0.47	0.61	-0.69333
2001	Etyopya	-1.565	-0.69	-0.915	-1.025	-0.43	0.335	-0.715
2002	Etyopya	-1.76	-0.41	-0.81	-1.11	-0.39	0.06	-0.73667
2003	Etyopya	-1.9	-0.76	-0.98	-1.62	-0.51	-0.07	-0.97333
2004	Etyopya	-1.85	-0.6	-1.02	-1.67	-0.69	-0.15	-0.99667
2005	Etyopya	-2.14	-0.78	-0.97	-1.8	-0.84	-0.21	-1.12333
2006	Etyopya	-2.03	-0.9	-1.31	-2.08	-1.08	-0.25	-1.275
2007	Etyopya	-2.08	-1.02	-1.3	-2.12	-1.21	-0.49	-1.37
2008	Etyopya	-2.12	-0.71	-1.28	-2.17	-1.22	-0.32	-1.30333
2009	Etyopya	-2.16	-0.67	-1.38	-2.26	-1.24	-0.43	-1.35667
2010	Etyopya	-2.16	-0.87	-1.37	-2.25	-1.29	-0.47	-1.40167
2011	Etyopya	-2.18	-0.77	-1.42	-2.22	-1.29	-0.57	-1.40833
2012	Etyopya	-2.15	-0.72	-1.51	-2.24	-1.36	-0.65	-1.43833
2013	Etyopya	-2.15	-0.78	-1.59	-2.22	-1.39	-0.8	-1.48833
2014	Etyopya	-2.04	-0.76	-1.62	-2.12	-1.46	-0.86	-1.47667
1999	Ekvator Ginesi	-0.985	-0.865	-0.925	-1.17	-0.83	-0.59	-0.89417
2000	Ekvator Ginesi	-1	-1.01	-0.91	-1.16	-0.87	-0.49	-0.90667
2001	Ekvator Ginesi	-1.115	-1.145	-0.92	-1.2	-0.885	-0.61	-0.97917
2002	Ekvator Ginesi	-1.23	-1.28	-0.93	-1.24	-0.9	-0.73	-1.05167
2003	Ekvator Ginesi	-1.07	-1.43	-0.87	-1.18	-0.8	-0.68	-1.005
2004	Ekvator Ginesi	-1.14	-1.27	-0.73	-0.96	-0.81	-0.72	-0.93833
2005	Ekvator Ginesi	-1.22	-1.66	-0.88	-1.11	-0.87	-0.77	-1.085
2006	Ekvator Ginesi	-1.16	-1.71	-0.57	-0.97	-0.62	-0.62	-0.94167
2007	Ekvator Ginesi	-1.17	-1.76	-0.39	-0.91	-0.6	-0.61	-0.90667
2008	Ekvator Ginesi	-1.28	-1.71	-0.37	-0.84	-0.66	-0.66	-0.92
2009	Ekvator Ginesi	-1.28	-1.62	-0.49	-0.92	-0.78	-0.72	-0.96833
2010	Ekvator Ginesi	-1.31	-1.62	-0.42	-0.85	-0.75	-0.7	-0.94167
2011	Ekvator Ginesi	-1.33	-1.5	-0.47	-0.99	-0.7	-0.68	-0.945
2012	Ekvator Ginesi	-1.28	-1.54	-0.44	-1.07	-0.66	-0.61	-0.93333
2013	Ekvator Ginesi	-1.29	-1.38	-0.57	-1.14	-0.62	-0.5	-0.91667
2014	Ekvator Ginesi	-1.26	-1.24	-0.47	-0.98	-0.42	-0.43	-0.8
1999	Gabon	-0.45	0.34	-0.61	0	-0.25	-0.685	-0.27583
2000	Gabon	-0.49	0.5	-0.63	-0.14	-0.16	-0.5	-0.23667
2001	Gabon	-0.525	0.405	-0.51	-0.165	-0.185	-0.46	-0.24
2002	Gabon	-0.56	0.31	-0.39	-0.19	-0.21	-0.42	-0.24333
2003	Gabon	-0.68	0.25	-0.48	-0.16	-0.39	-0.47	-0.32167
2004	Gabon	-0.81	0.38	-0.8	-0.46	-0.51	-0.76	-0.49333
2005	Gabon	-0.88	0.31	-0.84	-0.23	-0.46	-0.55	-0.44167
2006	Gabon	-0.99	0.18	-0.85	-0.48	-0.73	-0.96	-0.63833

2007	Gabon	-0.89	0.27	-0.84	-0.56	-0.69	-1.03	-0.62333
2008	Gabon	-0.85	0.24	-0.83	-0.65	-0.63	-1.02	-0.62333
2009	Gabon	-1	0.12	-0.75	-0.59	-0.55	-0.94	-0.61833
2010	Gabon	-0.89	0.3	-0.78	-0.57	-0.51	-0.78	-0.53833
2011	Gabon	-0.93	0.39	-0.8	-0.56	-0.45	-0.79	-0.52333
2012	Gabon	-0.87	0.31	-0.78	-0.51	-0.45	-0.55	-0.475
2013	Gabon	-0.86	0.34	-0.7	-0.56	-0.52	-0.56	-0.47667
2014	Gabon	-0.91	0.2	-0.66	-0.73	-0.5	-0.64	-0.54
1999	Gambia	-1.06	0.52	-0.49	-0.34	-0.045	-0.47	-0.31417
2000	Gambia	-1.14	0.45	-0.5	-0.28	-0.13	-0.41	-0.335
2001	Gambia	-0.89	0.585	-0.585	-0.415	-0.21	-0.425	-0.32333
2002	Gambia	-0.64	0.72	-0.67	-0.55	-0.29	-0.44	-0.31167
2003	Gambia	-0.38	0.32	-0.47	-0.46	0.16	-0.33	-0.19333
2004	Gambia	-0.6	0.21	-0.5	-0.42	-0.3	-0.59	-0.36667
2005	Gambia	-0.97	0.25	-0.67	-0.52	-0.28	-0.71	-0.48333
2006	Gambia	-0.87	-0.02	-0.71	-0.38	-0.3	-0.74	-0.50333
2007	Gambia	-0.88	0.06	-0.59	-0.36	-0.24	-0.77	-0.46333
2008	Gambia	-0.85	0.08	-0.72	-0.38	-0.36	-0.75	-0.49667
2009	Gambia	-1.01	0.14	-0.63	-0.32	-0.44	-0.56	-0.47
2010	Gambia	-1.09	0.08	-0.66	-0.38	-0.51	-0.56	-0.52
2011	Gambia	-1.22	0.01	-0.61	-0.27	-0.51	-0.5	-0.51667
2012	Gambia	-1.28	0	-0.51	-0.23	-0.54	-0.64	-0.53333
2013	Gambia	-1.25	-0.05	-0.69	-0.37	-0.59	-0.7	-0.60833
2014	Gambia	-1.25	-0.1	-0.61	-0.49	-0.63	-0.68	-0.62667
1999	Ghana	-0.22	-0.34	-0.06	-0.175	-0.175	-0.12	-0.18167
2000	Ghana	-0.08	-0.44	0.02	-0.1	0.09	-0.07	-0.09667
2001	Ghana	-0.07	-0.34	-0.055	-0.285	0.03	-0.18	-0.15
2002	Ghana	-0.06	-0.24	-0.13	-0.47	-0.03	-0.29	-0.20333
2003	Ghana	0.28	-0.02	-0.19	-0.28	0	-0.24	-0.075
2004	Ghana	0.15	0.01	-0.16	-0.35	-0.15	-0.22	-0.12
2005	Ghana	0.24	0.18	-0.16	-0.11	-0.14	-0.36	-0.05833
2006	Ghana	0.37	0.02	0.11	-0.08	0	-0.02	0.06667
2007	Ghana	0.46	-0.06	0.08	-0.06	-0.01	0.05	0.07667
2008	Ghana	0.38	-0.01	0.02	-0.04	-0.11	-0.04	0.033333
2009	Ghana	0.49	0.04	-0.04	0.09	-0.08	0.03	0.088333
2010	Ghana	0.49	0.02	-0.04	0.12	-0.06	0.06	0.098333
2011	Ghana	0.46	0.16	-0.05	0.13	-0.04	0.04	0.116667
2012	Ghana	0.4	0.11	-0.07	0.12	-0.04	-0.1	0.07
2013	Ghana	0.41	0.03	-0.13	0.07	0.1	-0.08	0.066667
2014	Ghana	0.49	-0.13	-0.27	-0.04	0.02	-0.21	-0.02333

1999	Gine	-1.185	-1.36	-0.815	-0.555	-1.345	-0.74	-1
2000	Gine	-1.18	-2.03	-0.83	-0.6	-1.42	-0.75	-1.135
2001	Gine	-1.255	-1.8	-0.89	-0.805	-1.2	-0.635	-1.0975
2002	Gine	-1.33	-1.57	-0.95	-1.01	-0.98	-0.52	-1.06
2003	Gine	-1.22	-0.84	-0.76	-0.98	-1.11	-0.75	-0.94333
2004	Gine	-1.28	-1.05	-0.88	-0.94	-1.24	-0.84	-1.03833
2005	Gine	-1.14	-1.18	-1.06	-1.06	-1.36	-1.01	-1.135
2006	Gine	-1.24	-1.89	-1.34	-1.2	-1.42	-1.04	-1.355
2007	Gine	-1.39	-2.37	-1.27	-1.22	-1.47	-1.24	-1.49333
2008	Gine	-1.45	-2.1	-1.17	-1.2	-1.54	-1.15	-1.435
2009	Gine	-1.3	-2.09	-1.03	-1.13	-1.54	-1.05	-1.35667
2010	Gine	-0.95	-1.68	-1.13	-1.08	-1.5	-1.19	-1.255
2011	Gine	-0.94	-1.39	-1.15	-1	-1.47	-1.11	-1.17667
2012	Gine	-1.06	-1.28	-1.28	-1.02	-1.43	-1.07	-1.19
2013	Gine	-1.06	-1.22	-1.23	-1.01	-1.42	-1.05	-1.165
2014	Gine	-0.89	-0.93	-1.21	-1.1	-1.38	-1.07	-1.09667
1999	Gine Bissau	-0.95	-1.23	-1.185	-1.285	-1.73	-1.055	-1.23917
2000	Gine Bissau	-0.76	-0.5	-1.06	-1.24	-1.39	-0.97	-0.98667
2001	Gine Bissau	-0.755	-0.685	-1.105	-1.13	-1.295	-0.91	-0.98
2002	Gine Bissau	-0.75	-0.87	-1.15	-1.02	-1.2	-0.85	-0.97333
2003	Gine Bissau	-1.13	-0.53	-1.31	-0.86	-1.18	-1.07	-1.01333
2004	Gine Bissau	-0.85	-0.39	-1.49	-1.08	-1.18	-1.14	-1.02167
2005	Gine Bissau	-0.37	-0.57	-1.38	-1.12	-1.28	-1.1	-0.97
2006	Gine Bissau	-0.7	-0.48	-1.13	-0.97	-1.27	-0.98	-0.92167
2007	Gine Bissau	-0.79	-0.44	-1.12	-1.12	-1.34	-1.14	-0.99167
2008	Gine Bissau	-0.79	-0.69	-1.06	-1.2	-1.42	-1.09	-1.04167
2009	Gine Bissau	-0.81	-0.65	-1.03	-1.18	-1.36	-1.1	-1.02167
2010	Gine Bissau	-0.9	-0.66	-1.04	-1.14	-1.35	-1.06	-1.025
2011	Gine Bissau	-0.93	-0.73	-1.04	-1.12	-1.32	-1.05	-1.03167
2012	Gine Bissau	-1.39	-0.96	-1.24	-1.24	-1.52	-1.23	-1.26333
2013	Gine Bissau	-1.41	-0.89	-1.5	-1.27	-1.62	-1.33	-1.33667
2014	Gine Bissau	-1.04	-0.74	-1.55	-1.27	-1.36	-1.51	-1.245
1999	Kenya	-0.94	-1.05	-0.515	-0.325	-1.01	-0.985	-0.80417
2000	Kenya	-0.9	-1.14	-0.54	-0.3	-0.9	-0.95	-0.78833
2001	Kenya	-0.825	-1.195	-0.605	-0.235	-0.905	-0.97	-0.78917
2002	Kenya	-0.75	-1.25	-0.67	-0.17	-0.91	-0.99	-0.79
2003	Kenya	-0.25	-1.28	-0.61	-0.26	-0.89	-0.83	-0.68667
2004	Kenya	-0.17	-1.07	-0.53	-0.26	-0.86	-0.8	-0.615
2005	Kenya	-0.2	-1.27	-0.67	-0.23	-0.9	-0.97	-0.70667
2006	Kenya	-0.14	-1.12	-0.58	-0.17	-0.89	-0.87	-0.62833

2007	Kenya	-0.24	-1.27	-0.5	-0.23	-0.97	-0.91	-0.68667
2008	Kenya	-0.29	-1.38	-0.59	-0.2	-1.02	-1.03	-0.75167
2009	Kenya	-0.34	-1.43	-0.6	-0.13	-1.05	-1.08	-0.77167
2010	Kenya	-0.23	-1.17	-0.54	-0.07	-0.99	-0.94	-0.65667
2011	Kenya	-0.28	-1.24	-0.56	-0.21	-0.95	-0.95	-0.69833
2012	Kenya	-0.31	-1.32	-0.54	-0.31	-0.87	-1.09	-0.74
2013	Kenya	-0.25	-1.15	-0.47	-0.31	-0.75	-1.06	-0.665
2014	Kenya	-0.16	-1.27	-0.3	-0.34	-0.45	-0.94	-0.57667
1999	Lesoto	-0.545	-0.12	-0.15	-0.415	0.075	-0.095	-0.20833
2000	Lesoto	-0.35	-0.02	-0.17	-0.39	0.04	-0.12	-0.16833
2001	Lesoto	-0.18	-0.1	-0.14	-0.41	0.02	-0.15	-0.16
2002	Lesoto	-0.01	-0.18	-0.11	-0.43	0	-0.18	-0.15167
2003	Lesoto	0.05	0.07	-0.18	-0.55	-0.01	-0.39	-0.16833
2004	Lesoto	-0.14	0.39	-0.39	-0.59	-0.15	-0.19	-0.17833
2005	Lesoto	-0.16	0.02	-0.17	-0.65	-0.17	-0.04	-0.195
2006	Lesoto	0.15	-0.13	-0.36	-0.67	-0.26	-0.05	-0.22
2007	Lesoto	-0.02	-0.39	-0.4	-0.71	-0.34	-0.12	-0.33
2008	Lesoto	-0.11	-0.22	-0.39	-0.64	-0.26	0.03	-0.265
2009	Lesoto	-0.12	0.34	-0.29	-0.62	-0.23	0.16	-0.12667
2010	Lesoto	-0.14	0.47	-0.32	-0.6	-0.3	0.18	-0.11833
2011	Lesoto	-0.12	0.38	-0.3	-0.61	-0.27	0.18	-0.12333
2012	Lesoto	0.05	0.25	-0.39	-0.54	-0.29	0.11	-0.135
2013	Lesoto	0.08	0.32	-0.44	-0.36	-0.26	0.23	-0.07167
2014	Lesoto	0.11	-0.27	-0.51	-0.43	-0.22	0.15	-0.195
1999	Liberya	-1.09	-1.945	-1.91	-1.945	-2.11	-1.55	-1.75833
2000	Liberya	-1.16	-2.05	-1.84	-1.78	-2.11	-1.37	-1.71833
2001	Liberya	-1.27	-2.165	-1.725	-1.76	-1.985	-1.27	-1.69583
2002	Liberya	-1.38	-2.28	-1.61	-1.74	-1.86	-1.17	-1.67333
2003	Liberya	-1.53	-2.22	-1.51	-1.69	-1.69	-1.22	-1.64333
2004	Liberya	-1.31	-1.41	-1.59	-1.88	-1.71	-1.27	-1.52833
2005	Liberya	-0.3	-1.36	-1.37	-1.55	-1.37	-1.04	-1.165
2006	Liberya	-0.19	-1.31	-1.19	-1.37	-0.87	-0.47	-0.9
2007	Liberya	-0.2	-1.25	-1.25	-1.2	-1.01	-0.33	-0.87333
2008	Liberya	-0.24	-1.28	-1.31	-1.34	-1.19	-0.7	-1.01
2009	Liberya	-0.2	-1.08	-1.24	-1.19	-1.08	-0.56	-0.89167
2010	Liberya	-0.26	-0.46	-1.27	-1.05	-1.01	-0.53	-0.76333
2011	Liberya	-0.31	-0.42	-1.24	-1.09	-0.97	-0.62	-0.775
2012	Liberya	-0.35	-0.48	-1.17	-1.05	-0.92	-0.59	-0.76
2013	Liberya	-0.44	-0.46	-1.37	-0.92	-0.92	-0.68	-0.79833
2014	Liberya	-0.29	-0.63	-1.37	-0.84	-0.84	-0.78	-0.79167

1999	Madagaskar	0.095	0.065	-0.735	-0.635	-0.415	-0.34	-0.3275
2000	Madagaskar	0.08	0.04	-0.64	-0.45	-0.25	-0.13	-0.225
2001	Madagaskar	-0.055	-0.125	-0.555	-0.365	-0.26	-0.035	-0.2325
2002	Madagaskar	-0.19	-0.29	-0.47	-0.28	-0.27	0.06	-0.24
2003	Madagaskar	0.03	0.59	-0.45	-0.29	-0.2	0.06	-0.04333
2004	Madagaskar	-0.01	0.2	-0.48	-0.32	-0.2	-0.12	-0.155
2005	Madagaskar	-0.14	-0.05	-0.37	-0.24	-0.33	0.1	-0.17167
2006	Madagaskar	-0.12	0.13	-0.53	-0.17	-0.43	-0.12	-0.20667
2007	Madagaskar	-0.15	0.03	-0.44	-0.2	-0.37	-0.1	-0.205
2008	Madagaskar	-0.34	-0.49	-0.63	-0.32	-0.45	-0.16	-0.39833
2009	Madagaskar	-0.86	-0.75	-0.78	-0.5	-0.73	-0.19	-0.635
2010	Madagaskar	-0.83	-1.05	-0.95	-0.56	-0.85	-0.27	-0.75167
2011	Madagaskar	-0.86	-0.76	-1.01	-0.52	-0.86	-0.32	-0.72167
2012	Madagaskar	-0.87	-0.58	-1.09	-0.58	-0.9	-0.57	-0.765
2013	Madagaskar	-0.78	-0.7	-1.15	-0.66	-0.9	-0.68	-0.81167
2014	Madagaskar	-0.53	-0.54	-1.28	-0.72	-0.74	-0.8	-0.76833
1999	Malawi	-0.105	-0.34	-0.345	-0.225	-0.49	-0.2	-0.28417
2000	Malawi	-0.18	-0.47	-0.38	-0.22	-0.5	-0.21	-0.32667
2001	Malawi	-0.415	-0.275	-0.565	-0.365	-0.485	-0.61	-0.4525
2002	Malawi	-0.65	-0.08	-0.75	-0.51	-0.47	-1.01	-0.57833
2003	Malawi	-0.42	0	-0.69	-0.46	-0.25	-0.78	-0.43333
2004	Malawi	-0.5	0.09	-0.72	-0.52	-0.12	-0.76	-0.42167
2005	Malawi	-0.48	0.08	-0.8	-0.48	-0.12	-0.74	-0.42333
2006	Malawi	-0.26	0.11	-0.81	-0.52	-0.25	-0.54	-0.37833
2007	Malawi	-0.27	0.06	-0.56	-0.48	-0.19	-0.54	-0.33
2008	Malawi	-0.25	-0.06	-0.55	-0.48	-0.14	-0.43	-0.31833
2009	Malawi	-0.16	0.05	-0.47	-0.44	-0.12	-0.38	-0.25333
2010	Malawi	-0.21	0.06	-0.42	-0.58	-0.14	-0.46	-0.29167
2011	Malawi	-0.26	-0.07	-0.44	-0.7	-0.18	-0.37	-0.33667
2012	Malawi	-0.22	0	-0.49	-0.71	-0.24	-0.44	-0.35
2013	Malawi	-0.19	-0.21	-0.53	-0.7	-0.19	-0.62	-0.40667
2014	Malawi	-0.12	0.12	-0.69	-0.69	-0.3	-0.76	-0.40667
1999	Mali	-0.14	0.235	-0.96	-0.165	-0.49	-0.645	-0.36083
2000	Mali	-0.11	0.14	-0.87	-0.1	-0.46	-0.66	-0.34333
2001	Mali	0.08	0.215	-0.735	-0.28	-0.39	-0.595	-0.28417
2002	Mali	0.27	0.29	-0.6	-0.46	-0.32	-0.53	-0.225
2003	Mali	0.38	0.23	-0.6	-0.51	-0.03	-0.54	-0.17833
2004	Mali	0.29	0.48	-0.62	-0.46	-0.17	-0.5	-0.16333
2005	Mali	0.25	0.19	-0.69	-0.51	-0.14	-0.4	-0.21667
2006	Mali	0.27	0.37	-0.68	-0.44	-0.28	-0.41	-0.195

2007	Mali	0.19	0.2	-0.73	-0.34	-0.18	-0.34	-0.2
2008	Mali	0.16	0.18	-0.76	-0.4	-0.32	-0.46	-0.26667
2009	Mali	0.04	-0.08	-0.79	-0.39	-0.35	-0.64	-0.36833
2010	Mali	0.13	-0.21	-0.84	-0.48	-0.44	-0.65	-0.415
2011	Mali	0.15	-0.68	-0.79	-0.38	-0.5	-0.57	-0.46167
2012	Mali	-0.54	-2.02	-0.99	-0.42	-0.69	-0.79	-0.90833
2013	Mali	-0.31	-1.7	-0.88	-0.51	-0.75	-0.74	-0.815
2014	Mali	-0.2	-1.74	-1.12	-0.56	-0.65	-0.72	-0.83167
1999	Moritanya	-0.79	0.24	-0.14	-0.505	-0.375	-0.225	-0.29917
2000	Moritanya	-0.85	0.23	-0.18	-0.42	-0.35	-0.25	-0.30333
2001	Moritanya	-0.85	0.26	-0.1	-0.055	-0.41	-0.01	-0.19417
2002	Moritanya	-0.85	0.29	-0.02	0.31	-0.47	0.23	-0.085
2003	Moritanya	-0.87	0.03	-0.02	-0.08	-0.51	0.21	-0.20667
2004	Moritanya	-1.15	-0.1	-0.47	-0.07	-0.68	-0.37	-0.47333
2005	Moritanya	-0.97	-0.24	-0.33	-0.38	-0.65	-0.36	-0.48833
2006	Moritanya	-0.9	0.22	-0.77	-0.4	-0.72	-0.68	-0.54167
2007	Moritanya	-0.72	-0.27	-0.86	-0.44	-0.64	-0.5	-0.57167
2008	Moritanya	-0.99	-0.65	-0.95	-0.63	-1.12	-0.72	-0.84333
2009	Moritanya	-0.97	-0.88	-0.88	-0.67	-0.79	-0.56	-0.79167
2010	Moritanya	-0.95	-1.08	-0.96	-0.82	-0.87	-0.67	-0.89167
2011	Moritanya	-0.97	-1.17	-0.93	-0.77	-0.88	-0.56	-0.88
2012	Moritanya	-0.96	-1.13	-0.92	-0.64	-0.9	-0.73	-0.88
2013	Moritanya	-0.96	-1	-0.98	-0.67	-0.97	-0.8	-0.89667
2014	Moritanya	-0.91	-0.58	-1.05	-0.7	-0.82	-0.92	-0.83
1999	Morityus	1.005	0.84	0.435	0.49	0.985	0.58	0.7225
2000	Morityus	0.99	0.73	0.45	0.58	0.95	0.55	0.708333
2001	Morityus	0.88	0.89	0.43	0.565	0.98	0.56	0.7175
2002	Morityus	0.77	1.05	0.41	0.55	1.01	0.57	0.726667
2003	Morityus	0.85	0.99	0.75	0.58	1.06	0.43	0.776667
2004	Morityus	0.85	0.97	0.65	0.42	1.01	0.34	0.706667
2005	Morityus	0.85	1	0.62	0.44	1.01	0.4	0.72
2006	Morityus	0.9	0.74	0.68	0.54	0.86	0.39	0.685
2007	Morityus	0.87	0.83	0.73	0.51	0.89	0.49	0.72
2008	Morityus	0.85	0.85	0.77	0.79	0.99	0.59	0.806667
2009	Morityus	0.81	0.66	0.76	0.87	0.95	0.63	0.78
2010	Morityus	0.78	0.58	0.85	0.9	0.86	0.65	0.77
2011	Morityus	0.79	0.94	0.86	0.85	0.91	0.63	0.83
2012	Morityus	0.86	0.96	0.95	0.98	0.95	0.39	0.848333
2013	Morityus	0.9	0.94	0.87	0.93	0.92	0.36	0.82
2014	Morityus	0.91	0.74	1.13	1	0.92	0.45	0.858333

1999	Mozambik	-0.215	-0.055	-0.41	-0.225	-0.805	-0.375	-0.3475
2000	Mozambik	-0.23	-0.15	-0.43	-0.16	-0.77	-0.4	-0.35667
2001	Mozambik	-0.225	-0.015	-0.395	-0.235	-0.71	-0.425	-0.33417
2002	Mozambik	-0.22	0.12	-0.36	-0.31	-0.65	-0.45	-0.31167
2003	Mozambik	-0.04	0.21	-0.46	-0.52	-0.68	-0.58	-0.345
2004	Mozambik	-0.06	-0.03	-0.51	-0.47	-0.65	-0.59	-0.385
2005	Mozambik	0	0.12	-0.52	-0.65	-0.61	-0.54	-0.36667
2006	Mozambik	-0.08	0.49	-0.56	-0.55	-0.61	-0.6	-0.31833
2007	Mozambik	-0.08	0.3	-0.48	-0.54	-0.6	-0.49	-0.315
2008	Mozambik	-0.07	0.34	-0.5	-0.45	-0.61	-0.47	-0.29333
2009	Mozambik	-0.11	0.59	-0.54	-0.39	-0.59	-0.42	-0.24333
2010	Mozambik	-0.11	0.34	-0.57	-0.39	-0.47	-0.43	-0.27167
2011	Mozambik	-0.19	0.3	-0.62	-0.42	-0.57	-0.49	-0.33167
2012	Mozambik	-0.2	0.34	-0.63	-0.46	-0.6	-0.58	-0.355
2013	Mozambik	-0.29	-0.28	-0.62	-0.42	-0.84	-0.64	-0.515
2014	Mozambik	-0.23	-0.35	-0.73	-0.39	-0.84	-0.7	-0.54
1999	Namibiya	0.295	0.005	0.19	0.215	0.2	0.53	0.239167
2000	Namibiya	0.31	-0.38	0.17	0.27	0.2	0.47	0.173333
2001	Namibiya	0.27	-0.145	0.15	0.385	0.23	0.215	0.184167
2002	Namibiya	0.23	0.09	0.13	0.5	0.26	-0.04	0.195
2003	Namibiya	0.22	0.44	0.24	0.22	0.25	0.18	0.258333
2004	Namibiya	0.32	0.65	0.1	0.16	0	0.12	0.225
2005	Namibiya	0.37	0.6	0.04	0.12	-0.07	0.18	0.206667
2006	Namibiya	0.48	0.79	0.12	0.15	0.14	0.17	0.308333
2007	Namibiya	0.45	1.02	0.13	0	0.12	0.26	0.33
2008	Namibiya	0.44	1.19	0.2	0.17	0.37	0.56	0.488333
2009	Namibiya	0.37	0.9	0.13	0.1	0.22	0.25	0.328333
2010	Namibiya	0.35	0.81	0.11	0.14	0.19	0.32	0.32
2011	Namibiya	0.35	0.89	0.09	0.08	0.17	0.29	0.311667
2012	Namibiya	0.37	0.94	0.13	0.06	0.24	0.29	0.338333
2013	Namibiya	0.39	0.93	0.2	0.08	0.26	0.28	0.356667
2014	Namibiya	0.54	0.62	0.1	0.03	0.14	0.23	0.276667
1999	Nijer	-0.905	-0.21	-1.08	-0.65	-0.835	-0.985	-0.7775
2000	Nijer	-0.2	0	-1.08	-0.61	-0.93	-0.94	-0.62667
2001	Nijer	-0.24	-0.125	-0.985	-0.66	-0.855	-1.005	-0.645
2002	Nijer	-0.28	-0.25	-0.89	-0.71	-0.78	-1.07	-0.66333
2003	Nijer	-0.17	0.01	-0.75	-0.64	-0.66	-1.02	-0.53833
2004	Nijer	-0.18	-0.52	-0.69	-0.58	-0.73	-0.85	-0.59167
2005	Nijer	-0.3	-0.48	-0.79	-0.42	-0.8	-0.73	-0.58667
2006	Nijer	-0.39	-0.23	-0.8	-0.5	-0.64	-0.85	-0.56833

2007	Nijer	-0.43	-0.46	-0.79	-0.5	-0.66	-0.78	-0.60333
2008	Nijer	-0.5	-0.67	-0.71	-0.42	-0.73	-0.75	-0.63
2009	Nijer	-0.78	-1.16	-0.66	-0.48	-0.52	-0.61	-0.70167
2010	Nijer	-0.67	-1.18	-0.67	-0.51	-0.52	-0.67	-0.70333
2011	Nijer	-0.29	-0.87	-0.63	-0.53	-0.39	-0.59	-0.55
2012	Nijer	-0.34	-1.16	-0.71	-0.61	-0.69	-0.63	-0.69
2013	Nijer	-0.35	-1.32	-0.72	-0.58	-0.73	-0.56	-0.71
2014	Nijer	-0.25	-1.27	-0.74	-0.66	-0.69	-0.63	-0.70667
1999	Nijerya	-0.9	-1.105	-1.04	-0.835	-1.185	-1.1	-1.0275
2000	Nijerya	-0.58	-1.52	-0.96	-0.74	-1.1	-1.13	-1.005
2001	Nijerya	-0.645	-1.61	-1.01	-0.985	-1.29	-1.23	-1.12833
2002	Nijerya	-0.71	-1.7	-1.06	-1.23	-1.48	-1.33	-1.25167
2003	Nijerya	-0.64	-1.65	-0.96	-1.24	-1.52	-1.32	-1.22167
2004	Nijerya	-0.77	-1.72	-0.91	-1.32	-1.43	-1.3	-1.24167
2005	Nijerya	-0.84	-1.65	-0.88	-0.77	-1.36	-1.16	-1.11
2006	Nijerya	-0.64	-2.04	-0.96	-0.89	-1.08	-1.07	-1.11333
2007	Nijerya	-0.79	-2.01	-1.04	-0.86	-1.07	-0.98	-1.125
2008	Nijerya	-0.76	-1.86	-0.97	-0.78	-1.06	-0.81	-1.04
2009	Nijerya	-0.87	-1.95	-1.2	-0.73	-1.16	-0.98	-1.14833
2010	Nijerya	-0.8	-2.19	-1.15	-0.71	-1.17	-1	-1.17
2011	Nijerya	-0.75	-1.95	-1.08	-0.67	-1.22	-1.13	-1.13333
2012	Nijerya	-0.73	-2.06	-1	-0.72	-1.18	-1.15	-1.14
2013	Nijerya	-0.75	-2.08	-1	-0.67	-1.16	-1.2	-1.14333
2014	Nijerya	-0.65	-2.11	-1.19	-0.82	-1.08	-1.27	-1.18667
1999	Rwanda	-1.415	-1.98	-0.785	-1.085	-1.445	-0.715	-1.2375
2000	Rwanda	-1.52	-1.81	-0.65	-1.05	-1.35	-0.65	-1.17167
2001	Rwanda	-1.495	-1.795	-0.79	-0.9	-1.14	-0.555	-1.1125
2002	Rwanda	-1.47	-1.78	-0.93	-0.75	-0.93	-0.46	-1.05333
2003	Rwanda	-1.29	-1.16	-0.74	-0.74	-0.88	-0.6	-0.90167
2004	Rwanda	-1.31	-1.17	-0.56	-0.66	-0.81	-0.48	-0.83167
2005	Rwanda	-1.16	-0.97	-0.89	-0.94	-0.92	-0.74	-0.93667
2006	Rwanda	-1.17	-0.68	-0.29	-0.62	-0.66	-0.17	-0.59833
2007	Rwanda	-1.2	-0.31	-0.2	-0.64	-0.57	0.01	-0.485
2008	Rwanda	-1.3	-0.3	-0.14	-0.5	-0.48	0.14	-0.43
2009	Rwanda	-1.28	-0.47	-0.17	-0.31	-0.49	0.13	-0.43167
2010	Rwanda	-1.31	-0.2	-0.05	-0.18	-0.3	0.46	-0.26333
2011	Rwanda	-1.31	-0.14	0.07	-0.13	-0.31	0.43	-0.23167
2012	Rwanda	-1.26	-0.2	-0.06	-0.1	-0.26	0.65	-0.205
2013	Rwanda	-1.18	-0.08	0.04	0	-0.15	0.64	-0.12167
2014	Rwanda	-1.13	-0.1	0.02	0.18	0.08	0.83	-0.02

1999	Sao Tome ve Principe	0.455	1.025	-0.605	-0.98	-0.21	-0.3	-0.1025
2000	Sao Tome ve Principe	0.44	1.05	-0.51	-0.8	-0.09	-0.08	0.001667
2001	Sao Tome ve Principe	0.52	0.76	-0.57	-0.66	-0.325	-0.2	-0.07917
2002	Sao Tome ve Principe	0.6	0.47	-0.63	-0.52	-0.56	-0.32	-0.16
2003	Sao Tome ve Principe	0.34	0.23	-0.67	-0.64	-0.54	-0.61	-0.315
2004	Sao Tome ve Principe	0.19	0.6	-0.62	-0.84	-0.4	-0.6	-0.27833
2005	Sao Tome ve Principe	0.16	0.61	-0.71	-0.87	-0.61	-0.86	-0.38
2006	Sao Tome ve Principe	0.21	0.33	-0.81	-0.66	-0.57	-0.54	-0.34
2007	Sao Tome ve Principe	0.14	0.41	-0.7	-0.75	-0.44	-0.48	-0.30333
2008	Sao Tome ve Principe	0.13	0.18	-0.65	-0.71	-0.49	-0.45	-0.33167
2009	Sao Tome ve Principe	0.13	0.15	-0.68	-0.76	-0.73	-0.39	-0.38
2010	Sao Tome ve Principe	0.08	0.12	-0.81	-0.86	-0.72	-0.43	-0.43667
2011	Sao Tome ve Principe	0.21	0	-0.71	-0.74	-0.72	-0.37	-0.38833
2012	Sao Tome ve Principe	0.14	0.02	-0.72	-0.8	-0.81	-0.39	-0.42667
2013	Sao Tome ve Principe	0.11	0.12	-0.74	-0.81	-0.82	-0.38	-0.42
2014	Sao Tome ve Principe	0.33	0.15	-0.86	-0.73	-0.86	-0.16	-0.355
1999	Senegal	-0.02	-0.885	-0.12	-0.16	-0.01	-0.155	-0.225
2000	Senegal	0.08	-0.7	-0.12	-0.13	0.01	-0.11	-0.16167
2001	Senegal	0.205	-0.52	-0.05	-0.16	0.025	0.1	-0.06667
2002	Senegal	0.33	-0.34	0.02	-0.19	0.04	0.31	0.028333
2003	Senegal	0.26	-0.29	-0.26	-0.23	-0.08	-0.14	-0.12333
2004	Senegal	0.18	-0.02	-0.18	-0.26	-0.02	-0.05	-0.05833
2005	Senegal	0.03	-0.22	-0.25	-0.26	-0.01	-0.03	-0.12333
2006	Senegal	0.01	-0.28	-0.32	-0.31	-0.25	-0.43	-0.26333
2007	Senegal	-0.24	-0.25	-0.46	-0.35	-0.25	-0.55	-0.35
2008	Senegal	-0.28	-0.15	-0.14	-0.31	-0.29	-0.54	-0.285
2009	Senegal	-0.33	-0.2	-0.5	-0.29	-0.37	-0.53	-0.37
2010	Senegal	-0.32	-0.43	-0.56	-0.27	-0.4	-0.69	-0.445
2011	Senegal	-0.26	-0.3	-0.47	-0.21	-0.48	-0.53	-0.375
2012	Senegal	-0.04	-0.12	-0.47	-0.1	-0.32	-0.29	-0.22333
2013	Senegal	0.04	-0.06	-0.42	-0.06	-0.27	-0.28	-0.175
2014	Senegal	0.25	-0.13	-0.39	-0.22	-0.1	0.02	-0.095
1999	Seyşel	0.215	1.095	0.1	-0.74	0.53	0.34	0.256667
2000	Seyşel	0.16	1.19	-0.03	-0.91	0.59	0.46	0.243333
2001	Seyşel	0.18	1.015	0.02	-0.83	0.49	0.385	0.21
2002	Seyşel	0.2	0.84	0.07	-0.75	0.39	0.31	0.176667
2003	Seyşel	0.08	0.63	-0.01	-0.28	0.14	0.33	0.148333
2004	Seyşel	0.33	0.67	0	-0.93	0.17	0.2	0.073333
2005	Seyşel	0.18	0.94	0.1	-0.36	0.02	0.14	0.17
2006	Seyşel	0.12	0.92	0.01	-0.68	0.01	0.09	0.078333

2007	Sejšel	0.08	0.82	0.13	-0.86	0.12	0.19	0.08
2008	Sejšel	0.02	0.77	0.09	-0.71	0.23	0.25	0.108333
2009	Sejšel	0.07	0.62	0.1	-0.62	0.06	0.31	0.09
2010	Sejšel	0.15	0.88	0.18	-0.57	0.02	0.29	0.158333
2011	Sejšel	0.06	0.96	0.26	-0.44	-0.03	0.25	0.176667
2012	Sejšel	0.08	0.76	0.38	-0.31	-0.04	0.33	0.2
2013	Sejšel	0.01	0.84	0.34	-0.31	0.04	0.39	0.218333
2014	Sejšel	-0.01	0.42	0.39	-0.31	0.1	0.37	0.16
1999	Sierra Leone	-1.475	-2.125	-1.46	-1.335	-1.33	-0.89	-1.43583
2000	Sierra Leone	-1.57	-1.97	-1.46	-1.38	-1.47	-0.91	-1.46
2001	Sierra Leone	-1.125	-1.415	-1.485	-1.32	-1.4	-0.83	-1.2625
2002	Sierra Leone	-0.68	-0.86	-1.51	-1.26	-1.33	-0.75	-1.065
2003	Sierra Leone	-0.37	-1.12	-1.23	-1.14	-1.21	-0.91	-0.99667
2004	Sierra Leone	-0.32	-0.44	-1.1	-1.02	-1.17	-0.88	-0.82167
2005	Sierra Leone	-0.52	-0.43	-1.36	-1.08	-1.18	-1.09	-0.94333
2006	Sierra Leone	-0.38	-0.26	-1.16	-1.16	-1.03	-1.05	-0.84
2007	Sierra Leone	-0.25	-0.02	-1.17	-1.07	-1.03	-0.9	-0.74
2008	Sierra Leone	-0.17	-0.21	-1.16	-0.97	-0.96	-0.96	-0.73833
2009	Sierra Leone	-0.26	-0.3	-1.22	-0.78	-0.92	-0.94	-0.73667
2010	Sierra Leone	-0.18	-0.24	-1.21	-0.72	-0.96	-0.77	-0.68
2011	Sierra Leone	-0.23	-0.17	-1.18	-0.7	-0.88	-0.83	-0.665
2012	Sierra Leone	-0.35	-0.28	-1.2	-0.71	-0.87	-0.95	-0.72667
2013	Sierra Leone	-0.38	-0.17	-1.21	-0.71	-0.88	-0.91	-0.71
2014	Sierra Leone	-0.31	-0.22	-1.22	-0.81	-0.92	-0.95	-0.73833
1999	Güney Afrika	0.795	-0.415	0.645	0.335	0.13	0.63	0.353333
2000	Güney Afrika	0.72	-0.25	0.69	0.4	0.1	0.61	0.378333
2001	Güney Afrika	0.675	-0.285	0.665	0.515	0.075	0.5	0.3575
2002	Güney Afrika	0.63	-0.32	0.64	0.63	0.05	0.39	0.336667
2003	Güney Afrika	0.7	-0.33	0.68	0.78	0.04	0.34	0.368333
2004	Güney Afrika	0.73	-0.12	0.66	0.66	0.09	0.48	0.416667
2005	Güney Afrika	0.64	-0.15	0.64	0.67	0.08	0.58	0.41
2006	Güney Afrika	0.65	0.05	0.5	0.71	0.24	0.43	0.43
2007	Güney Afrika	0.57	0.2	0.49	0.53	0.07	0.22	0.346667
2008	Güney Afrika	0.55	0.04	0.52	0.5	0.03	0.16	0.3
2009	Güney Afrika	0.55	-0.11	0.48	0.4	0.09	0.14	0.258333
2010	Güney Afrika	0.58	-0.02	0.39	0.36	0.11	0.09	0.251667
2011	Güney Afrika	0.57	0.03	0.41	0.4	0.12	0.03	0.26
2012	Güney Afrika	0.56	-0.02	0.33	0.37	0.08	-0.17	0.191667
2013	Güney Afrika	0.58	-0.04	0.38	0.41	0.12	-0.13	0.22
2014	Güney Afrika	0.65	-0.08	0.33	0.32	0.16	-0.11	0.211667

1999	Sudan	-1.775	-2.29	-1.205	-1.39	-1.565	-0.91	-1.5225
2000	Sudan	-1.74	-2.28	-1.19	-1.43	-1.5	-0.8	-1.49
2001	Sudan	-1.635	-2.08	-1.16	-1.36	-1.39	-0.91	-1.4225
2002	Sudan	-1.53	-1.88	-1.13	-1.29	-1.28	-1.02	-1.355
2003	Sudan	-1.67	-2.01	-1.25	-1.33	-1.58	-1.24	-1.51333
2004	Sudan	-1.67	-1.58	-1.22	-1.16	-1.48	-1.28	-1.39833
2005	Sudan	-1.74	-1.98	-1.4	-1.36	-1.6	-1.45	-1.58833
2006	Sudan	-1.71	-2.12	-1.14	-1.2	-1.31	-1.17	-1.44167
2007	Sudan	-1.62	-2.35	-1.08	-1.3	-1.39	-1.34	-1.51333
2008	Sudan	-1.62	-2.47	-1.27	-1.47	-1.41	-1.48	-1.62
2009	Sudan	-1.66	-2.65	-1.27	-1.25	-1.23	-1.21	-1.545
2010	Sudan	-1.72	-2.66	-1.37	-1.33	-1.3	-1.26	-1.60667
2011	Sudan	-1.77	-2.53	-1.39	-1.3	-1.22	-1.23	-1.57333
2012	Sudan	-1.77	-2.27	-1.46	-1.51	-1.21	-1.51	-1.62167
2013	Sudan	-1.78	-2.2	-1.51	-1.47	-1.25	-1.49	-1.61667
2014	Sudan	-1.73	-2.36	-1.61	-1.39	-1.15	-1.45	-1.615
1999	Swaziland	-1.275	-0.09	-0.68	-0.44	-0.64	-0.135	-0.54333
2000	Swaziland	-1.41	-0.07	-0.71	-0.44	-0.68	-0.25	-0.59333
2001	Swaziland	-1.365	-0.035	-0.645	-0.325	-0.68	-0.285	-0.55583
2002	Swaziland	-1.32	0	-0.58	-0.21	-0.68	-0.32	-0.51833
2003	Swaziland	-1.48	0.04	-0.82	-0.44	-0.75	-0.55	-0.66667
2004	Swaziland	-1.41	0.02	-1.05	-0.66	-0.83	-0.58	-0.75167
2005	Swaziland	-1.42	-0.37	-1.09	-0.57	-0.87	-0.48	-0.8
2006	Swaziland	-1.17	-0.29	-0.84	-0.57	-0.69	-0.29	-0.64167
2007	Swaziland	-1.28	0.04	-0.85	-0.71	-0.78	-0.24	-0.63667
2008	Swaziland	-1.24	-0.08	-0.74	-0.58	-0.64	-0.18	-0.57667
2009	Swaziland	-1.2	0.01	-0.75	-0.55	-0.61	-0.2	-0.55
2010	Swaziland	-1.25	-0.04	-0.52	-0.6	-0.49	-0.17	-0.51167
2011	Swaziland	-1.23	-0.49	-0.67	-0.63	-0.45	-0.3	-0.62833
2012	Swaziland	-1.2	-0.42	-0.55	-0.56	-0.46	-0.36	-0.59167
2013	Swaziland	-1.15	-0.44	-0.45	-0.36	-0.42	-0.34	-0.52667
2014	Swaziland	-1.2	-0.52	-0.53	-0.46	-0.28	-0.36	-0.55833
1999	Tanzania	-0.555	-0.64	-0.42	-0.33	-0.34	-0.96	-0.54083
2000	Tanzania	-0.51	-0.8	-0.42	-0.25	-0.39	-0.95	-0.55333
2001	Tanzania	-0.46	-0.575	-0.41	-0.405	-0.39	-0.945	-0.53083
2002	Tanzania	-0.41	-0.35	-0.4	-0.56	-0.39	-0.94	-0.50833
2003	Tanzania	-0.37	-0.88	-0.37	-0.5	-0.29	-0.78	-0.53167
2004	Tanzania	-0.47	-0.65	-0.42	-0.44	-0.36	-0.58	-0.48667
2005	Tanzania	-0.29	-0.57	-0.39	-0.45	-0.26	-0.65	-0.435
2006	Tanzania	-0.2	-0.33	-0.34	-0.37	-0.44	-0.22	-0.31667

2007	Tanzania	-0.14	-0.35	-0.38	-0.4	-0.36	-0.34	-0.32833
2008	Tanzania	-0.17	-0.21	-0.48	-0.5	-0.34	-0.42	-0.35333
2009	Tanzania	-0.16	0.07	-0.59	-0.42	-0.48	-0.44	-0.33667
2010	Tanzania	-0.13	-0.02	-0.58	-0.41	-0.49	-0.54	-0.36167
2011	Tanzania	-0.14	-0.05	-0.63	-0.4	-0.54	-0.63	-0.39833
2012	Tanzania	-0.18	0.02	-0.69	-0.4	-0.56	-0.8	-0.435
2013	Tanzania	-0.22	-0.17	-0.75	-0.34	-0.5	-0.81	-0.465
2014	Tanzania	-0.17	-0.54	-0.64	-0.34	-0.41	-0.8	-0.48333
1999	Togo	-1.23	-0.56	-1.11	-0.575	-0.735	-0.645	-0.80917
2000	Togo	-1.22	-0.4	-1.24	-0.66	-0.71	-0.66	-0.815
2001	Togo	-1.345	-0.225	-1.305	-0.695	-0.75	-0.6525	-0.82875
2002	Togo	-1.47	-0.05	-1.37	-0.73	-0.79	-0.77	-0.86333
2003	Togo	-1.25	-0.23	-1.55	-0.7	-0.98	-0.9	-0.935
2004	Togo	-1.27	-0.33	-1.6	-0.78	-1.13	-0.93	-1.00667
2005	Togo	-1.28	-1.46	-1.5	-0.84	-1.09	-0.79	-1.16
2006	Togo	-1.28	-0.55	-1.57	-0.91	-0.98	-1.07	-1.06
2007	Togo	-1.14	-0.36	-1.51	-0.89	-0.9	-0.95	-0.95833
2008	Togo	-1.06	-0.18	-1.47	-0.87	-0.78	-0.93	-0.88167
2009	Togo	-1.04	-0.19	-1.39	-0.86	-0.88	-1.03	-0.89833
2010	Togo	-1	-0.2	-1.38	-0.87	-0.91	-0.96	-0.88667
2011	Togo	-0.95	-0.18	-1.36	-1	-0.86	-1	-0.89167
2012	Togo	-1.04	-0.41	-1.33	-0.86	-0.94	-1.02	-0.93333
2013	Togo	-0.98	-0.38	-1.32	-0.94	-1.01	-1.05	-0.94667
2014	Togo	-0.82	-0.16	-1.26	-0.82	-0.87	-0.92	-0.80833
1999	Uganda	-0.985	-1.28	-0.385	0.165	-0.715	-0.885	-0.68083
2000	Uganda	-1.06	-1.34	-0.38	0.08	-0.79	-0.85	-0.72333
2001	Uganda	-0.995	-1.415	-0.4	0.025	-0.72	-0.895	-0.73333
2002	Uganda	-0.93	-1.49	-0.42	-0.03	-0.65	-0.94	-0.74333
2003	Uganda	-0.64	-1.6	-0.34	0	-0.54	-0.8	-0.65333
2004	Uganda	-0.65	-1.3	-0.34	0	-0.63	-0.75	-0.61167
2005	Uganda	-0.53	-1.43	-0.54	-0.18	-0.56	-0.85	-0.68167
2006	Uganda	-0.42	-1.16	-0.48	-0.2	-0.34	-0.75	-0.55833
2007	Uganda	-0.47	-0.96	-0.41	-0.2	-0.38	-0.8	-0.53667
2008	Uganda	-0.5	-0.91	-0.57	-0.22	-0.38	-0.83	-0.56833
2009	Uganda	-0.5	-0.99	-0.62	-0.15	-0.42	-0.89	-0.595
2010	Uganda	-0.5	-1.01	-0.52	-0.15	-0.39	-0.9	-0.57833
2011	Uganda	-0.51	-0.99	-0.51	-0.14	-0.35	-0.89	-0.565
2012	Uganda	-0.48	-0.88	-0.57	-0.24	-0.36	-0.98	-0.585
2013	Uganda	-0.55	-0.84	-0.57	-0.25	-0.36	-1.05	-0.60333
2014	Uganda	-0.56	-0.93	-0.4	-0.36	-0.39	-1.1	-0.62333

1999	Zambiya	-0.545	0.02	-0.86	-0.19	-0.535	-0.865	-0.49583
2000	Zambiya	-0.49	-0.05	-0.86	-0.26	-0.54	-0.85	-0.50833
2001	Zambiya	-0.43	-0.2	-0.835	-0.435	-0.465	-0.895	-0.54333
2002	Zambiya	-0.37	-0.35	-0.81	-0.61	-0.39	-0.94	-0.57833
2003	Zambiya	-0.38	0.17	-0.82	-0.54	-0.47	-0.76	-0.46667
2004	Zambiya	-0.41	0.15	-0.82	-0.51	-0.52	-0.68	-0.465
2005	Zambiya	-0.42	0.07	-0.94	-0.7	-0.58	-0.79	-0.56
2006	Zambiya	-0.22	0.36	-0.81	-0.62	-0.59	-0.73	-0.435
2007	Zambiya	-0.22	0.34	-0.71	-0.49	-0.57	-0.57	-0.37
2008	Zambiya	-0.18	0.46	-0.73	-0.45	-0.44	-0.47	-0.30167
2009	Zambiya	-0.32	0.53	-0.79	-0.5	-0.49	-0.51	-0.34667
2010	Zambiya	-0.26	0.46	-0.83	-0.48	-0.5	-0.57	-0.36333
2011	Zambiya	-0.18	0.47	-0.64	-0.42	-0.47	-0.47	-0.285
2012	Zambiya	-0.14	0.61	-0.5	-0.43	-0.4	-0.36	-0.20333
2013	Zambiya	-0.11	0.38	-0.52	-0.48	-0.31	-0.38	-0.23667
2014	Zambiya	-0.14	0.21	-0.47	-0.52	-0.25	-0.41	-0.26333
1999	Zimbabwe	-0.965	-1.15	-0.575	-1.125	-1.02	-0.8	-0.93917
2000	Zimbabwe	-1.11	-1.42	-0.78	-1.46	-1.33	-0.95	-1.175
2001	Zimbabwe	-1.26	-1.51	-0.84	-1.715	-1.46	-1.08	-1.31083
2002	Zimbabwe	-1.41	-1.6	-0.9	-1.97	-1.59	-1.21	-1.44667
2003	Zimbabwe	-1.44	-1.14	-0.95	-2	-1.68	-1.25	-1.41
2004	Zimbabwe	-1.55	-1.26	-0.95	-2.03	-1.76	-1.31	-1.47667
2005	Zimbabwe	-1.66	-1.24	-1.29	-2.21	-1.77	-1.28	-1.575
2006	Zimbabwe	-1.54	-0.91	-1.3	-1.96	-1.73	-1.33	-1.46167
2007	Zimbabwe	-1.57	-1.11	-1.27	-2.16	-1.78	-1.36	-1.54167
2008	Zimbabwe	-1.54	-1.2	-1.5	-2.11	-1.77	-1.31	-1.57167
2009	Zimbabwe	-1.54	-1.16	-1.52	-2.1	-1.84	-1.32	-1.58
2010	Zimbabwe	-1.48	-1.12	-1.5	-2.05	-1.81	-1.31	-1.545
2011	Zimbabwe	-1.47	-0.96	-1.36	-1.92	-1.78	-1.38	-1.47833
2012	Zimbabwe	-1.45	-0.79	-1.2	-1.83	-1.61	-1.27	-1.35833
2013	Zimbabwe	-1.38	-0.68	-1.18	-1.78	-1.56	-1.36	-1.32333
2014	Zimbabwe	-1.28	-0.65	-1.18	-1.89	-1.42	-1.39	-1.30167

Kaynak: <http://info.worldbank.org/governance/wgi>'den verileriyle yazar tarafından oluşturmuştur.

7. Ek: Cari Fiyatlarla (2005) ve Cari Kurları (2005) Kişi Başına Düşen GSYİH (GDP)
(ABD \$)

T.13: Cari Fiyatlarla (2005) ve Cari Kurları (2005) Kişi Başına Düşen GSYİH (GDP)
(ABD \$)

Kamerun	Yeşil Burun	Burundi	Burkina Faso	Botswana	Benin	Angola	YIL
855.5795	1826.671	157.8868	349.0208	4725.215	504.3308	1441.827	1999
868.1177	1922.821	153.4404	345.6248	4735.539	512.9543	1441.064	2000
883.8493	2002.864	152.8818	358.0524	4672.938	527.8734	1438.749	2001
895.6409	2070.418	155.258	362.9938	4886.344	533.3821	1592.311	2002
907.8743	2131.18	148.6095	380.104	5046.472	535.9525	1587.846	2003
917.4229	2191.244	150.058	385.6975	5121.16	534.7378	1704.278	2004
914.5496	2309.389	143.7363	406.9995	5294.379	532.6099	1983.191	2005
919.9822	2526.243	146.4196	419.9261	5676.254	535.4952	2272.661	2006
925.7727	2734.682	150.3882	424.5117	6084.313	543.2925	2706.362	2007
928.2973	2910.908	165.0036	436.1264	6261.106	553.6557	2979.076	2008
922.2773	2867.637	205.4353	436.0935	5716.968	551.9183	2951.611	2009
928.3916	2898.439	229.8637	459.3759	6152.726	549.9949	2956.215	2010
942.5236	2995.322	231.8397	475.8838	6469.46	552.594	2974.648	2011
961.0897	3008.77	234.0605	499.2556	6651.024	566.6936	3033.133	2012
989.2711	2997.275	237.333	517.9676	7022.683	582.8637	3089.98	2013
1013.996	3007.664	240.8971	537.7947	7262.96	596.6364	3125.942	2014

Etyopya	Eritre	Ekvator Ginesi	Cibuti	De. Kongo C.	Fildişi Sahili	Kongo	Komor	Çad	Orta Afrika Cumhuriyeti
130.8394	290.9809	3800.285	856.271	232.3456	1110.855	1523.196	646.1912	369.7251	397.0177
134.8642	245.7111	4165.325	853.8998	211.4058	1059.158	1595.702	638.8749	354.6508	396.9969
141.9059	256.6527	6774.827	858.1042	201.7326	1041.733	1615.446	643.5011	380.8285	392.4106
139.9539	253.2542	7910.446	867.7581	202.0158	1008.711	1649.303	653.2652	397.6126	383.4737
133.0466	236.0033	8776.529	882.8943	207.1933	981.1481	1623.232	652.4597	437.2837	350.6257
146.8684	229.5255	11291.5	896.6853	214.7732	979.6556	1639.533	634.3292	563.1294	354.4126
159.6958	226.2896	11936.6	912.4992	221.4511	982.232	1718.079	644.2731	586.4923	356.6883
172.1981	216.0419	12242.65	1014.076	226.6773	974.0582	1773.352	635.5672	568.0561	367.0469
186.795	211.772	14751.27	1049.921	234.1355	973.8997	1693.004	622.3253	550.9317	374.8894
201.4861	184.9374	16647.15	1086.889	241.8205	979.4882	1738.972	609.854	535.9496	377.4961
213.4934	186.0326	16847.67	1130.254	241.867	998.0374	1813.88	601.0062	541.2076	377.3775
234.0604	184.0456	16593.15	1163.879	251.957	1001.749	1916.046	597.7841	594.3809	383.3103
253.3184	193.5541	16036.82	1198.139	261.9444	934.3047	1927.77	598.3178	580.1644	383.5227
268.4079	200.4495	16421.19	1236.652	272.9383	1002.64	1950.037	601.4194	614.2405	386.8783
288.7549	196.262	15198.43	1278.731	288.1582	1067.346	1963.768	608.1306	616.4483	242.7103
303.0182	196.2506	14447.19	1328.694	305.17	1124.615	2007.933	614.7544	647.5174	237.9281

Malawi	Madagaskar	Liberya	Lesoto	Kenya	Gine-Bissau	Gine	Gana	Gambiya	Gabon
290.5773	281.6497	156.9984	613.8605	583.0348	398.7075	285.1039	696.0969	419.0963	7731.739
287.1166	285.9616	187.0965	639.6316	570.8322	419.2971	288.4585	708.3892	431.877	7445.663
266.2543	293.9213	220.3013	661.2415	580.7159	418.2087	294.1134	722.5663	443.2143	7363.321
266.3657	249.0635	283.7572	659.8305	568.5653	403.55	304.263	738.3401	431.619	7135.918
274.3866	265.3646	187.327	685.9564	569.4752	396.2796	302.6009	757.1894	427.8465	7144.295
281.6571	271.1683	174.3825	696.8213	582.5665	396.2932	303.7838	777.2833	452.6846	7033.709
282.8599	275.4767	185.9449	710.5178	600.6107	412.7933	306.47	804.2685	434.4944	6943.977
287.6355	281.0799	203.8767	735.5585	621.7212	413.2728	302.3539	819.2786	425.8093	6567.853
305.9104	290.2211	216.4419	764.3213	644.8389	417.415	300.0763	849.825	427.6865	6817.372
319.3956	302.2377	240.4699	801.4172	624.0427	421.5383	306.4339	898.1657	438.2915	6424.495
335.6645	282.1787	259.5252	820.971	626.4265	426.3114	298.0569	916.9323	452.1349	6222.396
348.2164	275.4064	277.6035	870.852	656.8649	435.2409	295.8612	960.8736	466.6447	6490.02
348.0332	271.3136	284.8417	886.4696	667.8887	447.8647	299.5369	1080.236	432.4659	6785.056
344.6066	271.0305	299.987	934.0531	686.6217	430.7152	303.3443	1149.89	444.413	6973.305
353.049	268.8427	316.4245	977.1519	708.6941	421.6865	303.1471	1206.331	454.7637	7190.352
361.4538	269.8526	307.4816	1009.904	726.0295	420.7084	296.8111	1231.442	458.6114	7375.237

Senegal	Sao Tome and Principe	Rwanda	Nijerya	Nijer	Namibiya	Mozambik	Morityus	Moritanya	Mali
698.6496	759.5388	213.2414	870.2381	261.745	3087.064	274.1527	4316.255	665.7711	417.1849
703.1408	751.8253	211.9441	893.8071	245.8515	3126.071	271.4709	4635.178	643.2355	392.3789
716.6431	761.9945	216.6768	910.0646	254.903	3108.311	297.6955	4759.93	636.5741	426.3365
702.5261	762.923	239.0522	1076.826	258.797	3212.215	314.9202	4815.458	621.6488	431.6629
729.487	796.8358	240.6054	1157.236	258.0574	3221.004	326.0498	5074.69	639.2112	450.5894
751.6956	814.1245	254.9432	1246.084	246.7773	3559.263	341.7946	5274.761	656.0904	446.6708
772.5978	807.0387	273.674	1293.125	255.5415	3582.249	361.4927	5350.415	694.3201	459.4423
770.2859	882.7749	291.7635	1335.438	260.5035	3784.396	386.4906	5593.367	801.9955	468.4925
786.4598	881.5578	305.1002	1384.17	258.9044	3915.436	404.2537	5906.476	801.7327	473.2624
793.1805	933.9394	327.4218	1431.847	273.3199	4008.013	416.4987	6215.525	777.3215	481.2217
789.9372	942.8232	333.2376	1490.017	261.3518	3889.319	432.115	6389.042	768.662	487.0896
799.8376	958.2319	344.2595	1563.299	272.697	4078.362	451.1596	6631.449	775.1918	499.6899
789.8975	974.1522	357.633	1594.913	268.4754	4248.189	472.5981	6866.823	788.7885	497.9618
792.9266	986.6132	378.4183	1617.447	286.9938	4448.621	493.5591	7064.52	815.3106	483.4626
788.5798	1002.649	385.6	1657.749	287.4774	4556.043	517.3609	7266.727	848.9725	477.3185
799.7987	1019.926	397.8511	1708.966	292.0532	4706.236	542.7336	7485.234	877.7324	490.0602

Zimbabve	Zambiya	Tanzanya	Uganda	Togo	Swaziland	Sudan	Güney Afrika	Sierra Leone	Seyşel
681.332	557.2853	378.268	348.3026	423.6559	2182.855	670.9747	4639.926	216.8981	11802.86
619.7251	562.2309	387.0412	352.0182	408.899	2188.776	707.4654	4762.606	219.2106	11632.45
614.4415	574.4381	400.263	370.4762	393.3844	2191.357	762.2602	4821.189	249.6392	11187.73
575.4726	578.7887	418.154	383.5431	378.4106	2215	785.395	4925.024	301.7187	11120.88
531.1796	593.4369	435.248	393.5872	386.5496	2252.669	819.753	4996.571	314.427	10218.17
511.027	609.8235	456.705	402.5026	386.154	2303.67	837.8966	5149	320.5126	9832.747
489.5871	625.8538	476.7154	428.0173	380.8909	2339.296	887.8854	5344.045	322.4053	10553.07
471.3356	647.2319	494.5105	442.9762	385.6137	2387.152	919.2819	5564.591	325.7676	11399.54
455.3684	668.7011	514.6312	462.8487	383.5985	2434.385	944.9497	5782.101	343.2282	12456.68
432.2881	687.0131	532.6447	494.226	382.6251	2451.243	938.6392	5887.712	354.1165	12085.9
666.8831	709.9987	537.2236	502.6109	385.347	2440.117	989.9044	5726.29	358.3701	11863.02
732.0657	741.4421	551.3794	533.0202	390.4848	2445.091	1027.002	5835.816	370.2602	12481.38
801.9423	767.9113	585.5788	538.1527	399.0175	2438.015	980.5367	5965.699	384.7385	13382.58
863.0507	798.2602	596.7989	537.4437	411.4104	2460.872	925.5013	6047.274	434.8308	13677.58
874.6437	823.0416	626.1998	543.2439	421.5082	2491.935	937.1517	6135.359	512.6073	14368.69
873.1347	848.3914	651.6146	548.8396	433.0718	2461.091	926.9944	6184.803	524.3837	14711.23

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından oluşturmuştur.

8. Ek: TFÜ Verileri

2014		7.46	6.00	7.66	5.72	5.20	7.01	6.45	5.43	6.14	6.21	6.74	5.45	6.45	6.69
2013		7.45	5.98	7.63	5.68	5.17	7.02	6.42	5.45	6.08	6.20	6.71	5.39	6.40	6.66
2012		7.42	6.02	7.58	5.65	5.20	7.04	6.40	5.68	6.09	6.20	6.72	5.36	6.44	6.65
2011		7.40	6.02	7.56	5.61	5.22	6.99	6.38	5.69	6.06	6.21	6.75	5.33	6.49	6.67
2010		7.40	6.02	7.54	5.61	5.21	6.97	6.38	5.69	6.08	6.22	6.77	5.32	6.53	6.69
2009		7.41	6.01	7.50	5.59	5.15	7.00	6.39	5.71	6.03	6.18	6.76	5.31	6.53	6.61
2008		7.43	6.02	7.61	5.61	5.01	7.02	6.40	5.70	6.03	6.22	6.74	5.42	6.54	6.54
2007		7.38	6.01	7.61	5.61	4.91	6.98	6.41	5.70	6.05	6.33	6.72	5.40	6.57	6.55
2006		7.28	6.00	7.59	5.61	4.87	7.00	6.42	5.69	6.07	6.38	6.80	5.39	6.56	6.58
2005		7.24	6.04	7.53	5.57	4.87	6.96	6.41	5.66	6.03	6.39	6.82	5.40	6.56	6.60
2004		7.09	6.00	7.50	5.55	4.86	6.90	6.41	5.74	6.00	6.38	6.83	5.40	6.54	6.62
2003		6.96	6.02	7.51	5.56	4.91	6.94	6.42	5.74	5.71	6.38	6.85	5.35	6.57	6.65
2002		6.96	6.04	7.49	5.54	5.08	6.92	6.40	5.73	5.59	6.37	6.87	5.32	6.58	6.79
2001		6.87	6.02	7.46	5.52	5.08	6.94	6.38	5.73	5.65	6.39	6.82	5.40	6.62	6.85
2000		6.84	6.02	7.47	5.50	5.12	6.93	6.40	5.72	5.81	6.39	6.82	5.46	6.58	6.84
1999		6.66	5.99	7.54	5.48	4.96	6.84	6.41	5.69	5.90	6.31	6.79	5.56	6.34	6.88
YIL	Ülke	Angola	Benin	Botswana	Burkina Faso	Burundi	Yeşil Burun	Kamerun	Orta Afrika Cumhuriyeti	Çad	Komor	Kongo	Demo. Kongo C.	Fildişi Sahili	Cibuti

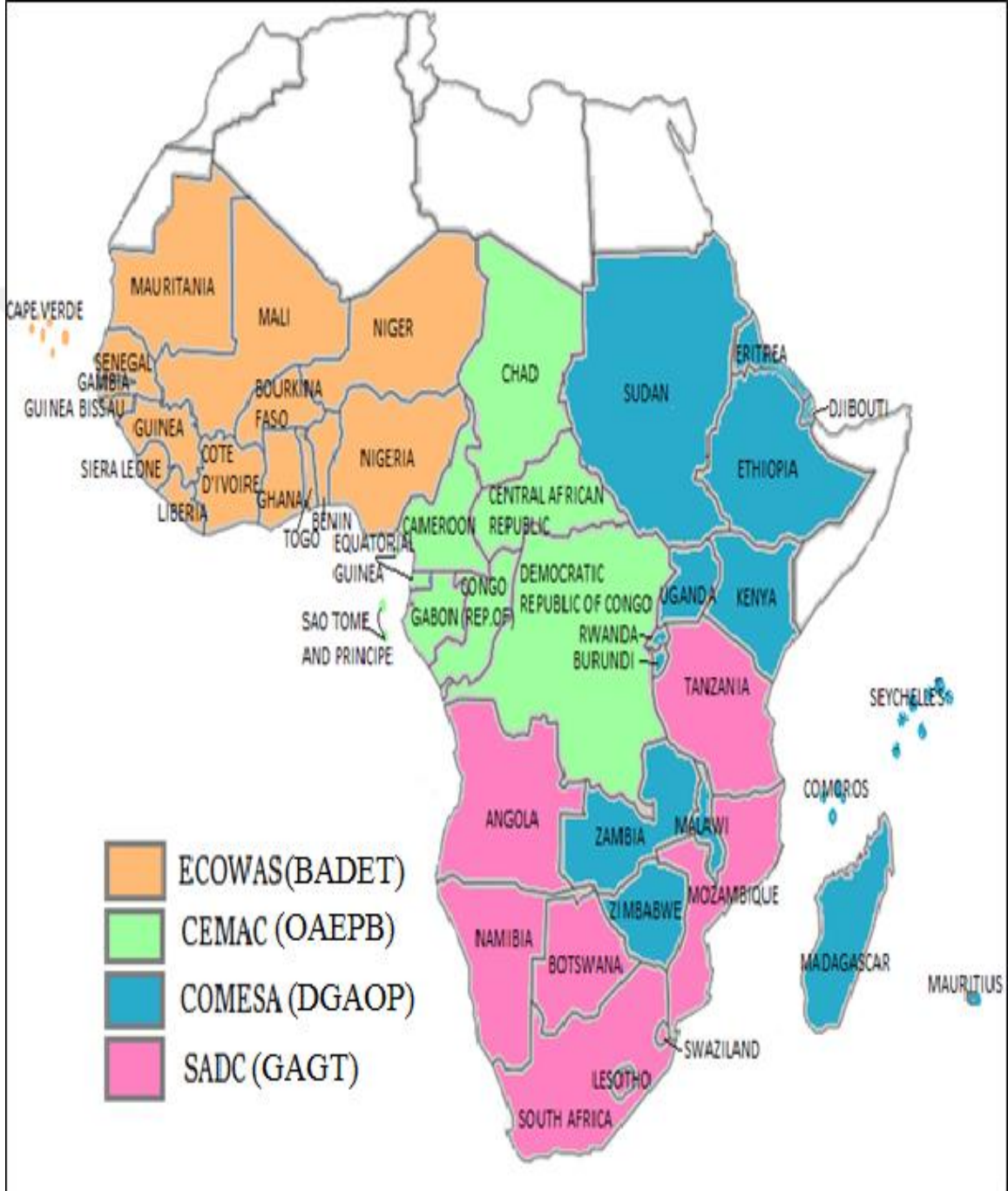

5.21	8.25	7.95	5.76	6.44	5.38	6.12	6.19	6.31	5.57	5.17	5.50	6.12	6.24	7.81	5.84	7.49
5.16	8.29	7.92	5.74	6.42	5.40	6.12	6.17	6.28	5.60	5.17	5.48	6.09	6.20	7.79	5.79	7.46
5.11	8.37	7.92	5.71	6.37	5.40	6.01	6.13	6.24	5.57	5.19	5.49	6.06	6.16	7.79	5.73	7.46
5.13	8.36	7.92	5.67	6.35	5.40	6.02	6.12	6.23	5.53	5.20	5.54	6.07	6.20	7.76	5.71	7.40
5.09	8.38	7.90	5.80	6.31	5.42	6.00	6.11	6.17	5.51	5.22	5.42	6.06	6.24	7.76	5.71	7.44
5.04	8.38	7.87	5.68	6.31	5.45	6.01	6.09	6.16	5.54	5.21	5.44	6.06	6.30	7.74	5.65	7.42
5.03	8.42	7.89	5.66	6.24	5.44	6.01	6.10	6.12	5.35	5.23	5.21	6.06	6.29	7.68	5.66	7.42
4.98	8.34	7.96	5.62	6.24	5.45	5.95	6.16	6.12	5.33	5.28	5.32	6.06	6.35	7.65	5.64	7.46
4.90	8.19	7.95	5.61	6.24	5.48	6.02	6.14	6.13	5.31	5.29	5.34	6.05	6.38	7.62	5.61	7.47
4.86	8.17	8.02	5.64	6.23	5.50	6.02	6.15	6.09	5.38	5.30	5.40	6.05	6.16	7.63	5.57	7.48
4.79	8.14	8.04	5.64	6.19	5.53	5.96	6.14	6.03	5.49	5.28	5.47	6.09	6.19	7.58	5.51	7.51
4.77	7.88	8.04	5.52	6.20	5.56	5.91	6.12	6.00	5.59	5.31	5.69	6.01	6.31	7.56	5.46	7.45
4.80	7.83	8.00	5.70	6.24	5.58	5.96	6.13	5.94	5.80	5.33	5.67	6.06	6.43	7.52	5.38	7.46
4.82	7.62	8.07	5.68	6.10	5.60	6.20	6.09	5.90	5.80	5.39	5.64	5.99	6.36	7.56	5.39	7.43
4.79	7.23	8.10	5.73	6.06	5.57	5.96	6.09	5.84	5.51	5.40	5.71	6.04	6.41	7.47	5.23	7.52
4.82	7.19	8.11	5.70	6.24	5.56	5.82	6.13	5.79	5.07	5.41	5.72	6.01	6.49	7.41	5.33	7.50
Etyopya	Ekvator Ginesi	Gabon	Gambiya	Gana	Gine	Gine-Bissau	Kenya	Lesoto	Liberya	Madagaskar	Malawi	Mali	Moritanya	Morityus	Mozambik	Nambiya

5.58	7.15	5.50	10.66	4.07	5.97	7.95	6.34	7.25	5.87	5.64	5.90	6.26	6.78
5.56	7.11	5.47	10.64	4.07	5.95	7.94	6.36	7.27	5.82	5.60	5.89	6.22	6.78
5.55	7.10	5.46	10.66	4.06	5.73	7.94	6.36	7.43	5.79	5.58	5.87	6.19	6.88
5.48	7.09	5.44	10.64	4.09	5.55	7.94	6.64	7.42	5.75	5.59	5.89	6.15	6.63
5.48	6.98	5.42	10.67	4.06	5.59	7.94	6.68	7.43	5.73	5.58	5.87	6.12	6.55
5.47	6.97	5.40	10.71	4.01	5.82	7.89	6.66	7.42	5.74	5.60	5.83	6.09	6.55
5.51	6.99	5.38	10.68	4.01	5.83	7.88	6.61	7.42	5.71	5.63	5.83	6.04	6.22
5.55	6.95	5.37	10.66	4.04	5.81	7.89	6.63	7.40	5.67	5.66	5.76	6.03	6.23
5.54	6.94	5.37	10.68	4.02	5.75	7.88	6.60	7.38	5.65	5.63	5.74	6.02	6.24
5.52	7.05	5.34	10.66	3.94	5.73	7.86	6.54	7.34	5.64	5.64	5.72	6.00	6.27
5.56	6.98	5.30	10.63	3.93	5.76	7.84	6.52	7.33	5.63	5.69	5.68	5.97	6.26
5.60	6.84	5.28	10.59	3.98	5.75	7.85	6.53	7.28	5.60	5.70	5.66	5.95	6.36
5.57	6.84	5.31	10.56	4.12	5.73	7.86	6.54	7.26	5.58	5.65	5.65	5.95	6.51
5.58	6.71	5.23	10.56	4.09	5.58	7.86	6.57	7.24	5.55	5.70	5.62	5.96	6.41
5.59	6.62	5.21	10.54	4.15	5.49	7.86	6.58	7.28	5.54	5.75	5.57	5.98	6.39
5.64	6.63	5.22	10.52	4.20	5.62	7.85	6.54	7.24	5.52	5.86	5.54	6.02	6.64
Nijer	Nijerya	Rwanda	Sao Tome and Principe	Senegal	Sierra Leone	Güney Afrika	Sudan	Swaziland	Tanzanya	Togo	Uganda	Zambiya	Zimbabwe

Kaynak: <http://unctadstat.unctad.org>'dan verileriyle yazar tarafından oluşturmuştur.

9. Ek: 47 Afrika ülkeleri; Karayip ve Pasifik ülkelerinin üyeleri ve başlıca bölgesel gruplar.

Kaynak: Google'den (Vikipedi) yazar tarafından düzeltilmiştir.